חסיד שבהונה

הגה"צ רבי יצחק אייזיק הכהן ראטה זצ"ל

ספר

חסיד שבכהונה

פרקים מדתקים

על דמות פלאית מבני עליה ומפארי החסידים, הכהן הגדול

מאחיו, ירא שמים מרבים, הגאון הצדיק, ותיק וחסיד

רבי יצחק אייזיק הכהן ראטה זצ"ל

ומסכת גבורה עילאית וחירוף נפש לשמירת

תורה ומצוות בקיפאון סיביר בתקופת השואה,

שרשרת נסים ונפלאות והצלות ממות לחיים

נלקט מרשימות והקלטות ממה שגולל וסיפר בעצמו

נוסף עליהם נופך רב מפי עדים נאמנים משפחתו ובאי ביתו

יוצא לאור

ע"י בני משפחתו

תשע"ט

Digitized by Project Zissaron
Touro University NY Libraries
www.zissaron.touro.edu.org
2024

©
כל הזכויות שמורות
ובכללן העתקה, הפצה, צילום וכדו'

כתיבה ועריכה מרכזית:
יעקב מרדכי ריניץ
02-5800102 • 054-8414241
מייל: 8414241@gmail.com
ביתר עילית

עיצוב ועימוד:
גרפלדמן
טל': 054-8440515
מייל: lf9709@gmail.com

בעניני הספר:

בארה"ק
הר' אברהם שלמה ראטה
טל' 09-8611312

בארה"ב
הר' שלום משה ראטה
טל' 646-2088208

בתוכן

דברי הקדמה מרבי יצחק אייזיק זצ"ל .. 3

קדוש יאמר לו 4
מרן הגר"ש וואזנר בעל ה'שבט הלוי' זצ"ל • כ"ק מרן אדמו"ר מצאנז שליט"א • כ"ק מרן אדמו"ר מצאנז קלויזנבורג שליט"א • כ"ק מרן אדמו"ר מטשערנאביל שליט"א • בנו הגאון רבי יוסף ראטה זצ"ל • בנו רבי אברהם שלמה ראטה ז"ל

דברי המוציאים לאור 8

ראשי פרקים 9

הקדמה 23

חלק ראשון 27

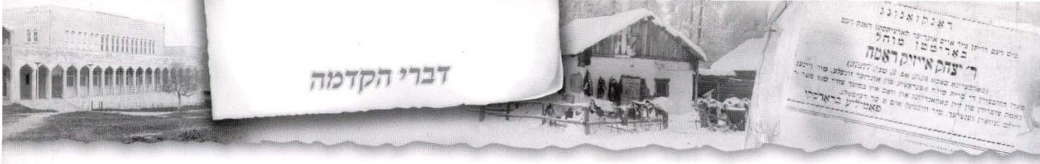
פרקי מבוא 29

תחנות חייו 347

זמן נקט 348

חלק שני 355

ימי הילולא במשפחה 720

דברי הקדמה

מאת הגה"צ רבי יצחק אייזיק זצ"ל

אותם כתב כהקדמה לקונטרס "תולדות חיי - דברי הימים"

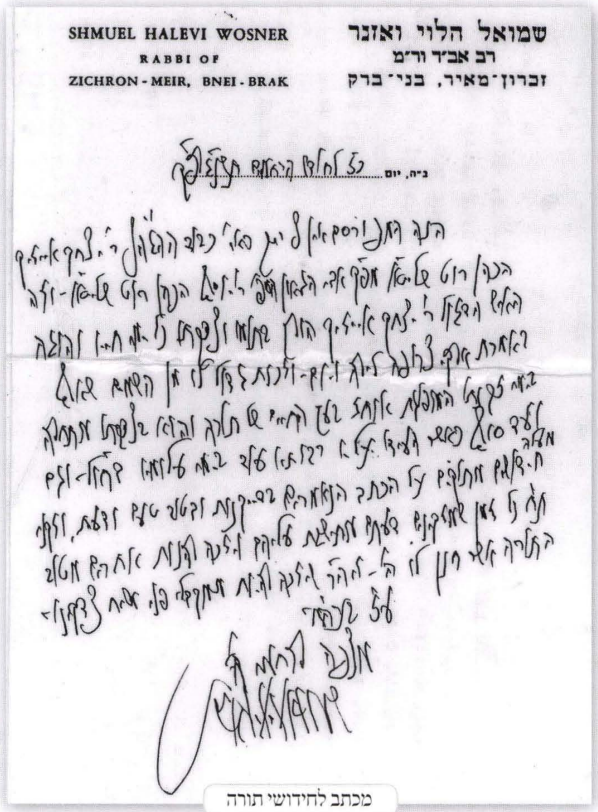
"רוצה אני לספר את קורות חיי, הנסים שאירעו לי בחסדי השי"ת ומאבקי על שמירת התורה והמצוות בגלות סיביר.

אגב זה, יסופר גם על מצב היהודים והיהדות בתקופת הדור שלי, היתה זאת תקופה רבת - תהפוכות, חליפות ותמורות בעולם הגדול ובחייו של העם היהודי.

סבורני, שיהיה בסיפורי בכדי ללמד לקח לבני הדור הצעיר - 'למען ידעו דור אחרון בנים יולדו יקומו ויספרו לבניהם' (תהילים ע"ח) את אשר עבר על יהודי הדור הקודם, את הסבל הרב ואת הזוועות הנוראות שנפלו בחלקם של אבותיהם ואבות אבותיהם לדורותיהם.

ובזאת יבינו כמה מאושרים הם כשניתן להם ללמוד תורה ולקיים מצוותיה מתוך חירות גמורה, ללא סבל ומחסור. ויוסיפו אומץ בלימוד התורה וקיום המצוות".

קדוש יאמר לו

SHMUEL HALEVI WOSNER
RABBI OF
ZICHRON-MEIR, BNEI-BRAK

שמואל הלוי ואזנר
רב אב"ד ור"מ
זכרון-מאיר, בני-ברק

מכתב לחידושי תורה

הנה המפורסם אין צריך ראיה כבוד ההגה"צ [הרב הגאון הצדיק] ר' יצחק אייזיק הכהן ראטה שליט"א מפ"ק [מפה קהילתינו]- וזה האיש הדגול ר' יצחק אייזיק הולך בתומו וצדקתו כל ימי חייו והוגה באמרת אלוקי צרופה לילה ויום - וזכות גדול לו מן השמים שאף בימי זקנתו המופלגת אוחז בעץ החיים של תורה, והוא בצדקתו מתחילה ועד סוף, כאשר העידו עליו רבותיו עוד בימי עלומיו בחו"ל - וגם מעלה חידושים מתוקים על הכתב הנאמרים בדייקנות ובטוב טעם ודעת, וזקני ת"ח כל זמן שמזקינים דעתם מתיישבת עליהם, ויזכה להנות אחרים מטוב התורה אשר חנן לו ה'.

כ"ק מרן אדמו"ר מצאנז שליט"א

"השמחה ביום סיום כתיבת ספר תורה, היא אף לנשמה שלזכותו ולטובתו נכתבה. כפי שר' אריה [ראטה] זכה לכתוב ולהשלים את התורה לכבודם ולעילוי נשמתם של הוריו הנכבדים, זכרונם לברכה.

המבוגרים עוד בוודאי זוכרים את התפילות בימים הנוראים, כפי שזכינו לשמוע מהרה"צ ר' אייזיק ז"ל, תנועות רבות בנוסח התפילה עודם שמורים בזכרוני, כפי שהיה אומרם בהתלהבות ובחיות דקדושה.

על ר' אייזיק ניתן להמליץ "איש חסיד היה" כפי שאומרים בדרך צחות, שכיום בדורותינו בכדי שיהיה לרבי חסידים, צריך שהרבי יחזיק את החסידים בהוצאות ממון ובהחזקת כוללים ומוסדות וכדו', לא כן היו החסידים בדורות הקודמים שהיו חסידים אף בלא צרכים גשמיים כלל. כפי שהעמיסו בדברי המשורר (בזמירות למוצאי שבת קודש) איש חסיד היה בלי מזון ומחיה, שהיו דבקים ברבם אף בלא גשמיות ובלא הצטרכות לחיותא דהאי עלמא כלל.

מי שהכיר את רבי אייזיק, הן בשנים הראשונות, כשעדיין היה בבריאותו, ובא תמיד לנסוע להסתופף בצל כ"ק מרן אאדמו"ר זי"ע, והן אחר כך בימי זקנותו, שעל אף חולשתו טרח עצמו לבוא במסירות נפש, אשר העידה עליו שזאת היא כל ימי חייו, כל כולו מסירות נפש לעבודת ה', הן מה שמפורסם להקהל, וגם מה ששמעתי מבנו ר' אריה הי"ו, המסירות נפש שהיה לו לאביו ז"ל בהליכה למקוה, והן לתפילה בציבור, ולכל דבר שבקדושה, וודאי זכות גדולה היא לאביו זצ"ל שכותבים ספר תורה על שמו, ובהזדמנות זו נתמלא שמחה בשמים, ומעורר רחמים ומליצי יושר..."

מתוך דברות קדשו בהכנסת ספר תורה ר"ח ניסן תשס"ט
לזכרו של רבי יצחק אייזיק ראטה זצ"ל,
שהכניס בנו הרה"ח ר' אריה הכהן ראטה הי"ו.

כ"ק מרן אדמו"ר מצאנז קלויזנבורג שליט"א

"...מזקנו רבי [יצחק] אייזיק [ראטה] הנני מתיירא לדבר.

זה מבני עליה אשר כבר בשחר נעוריו ועד זקנה ושיבה, היה עובד ה' בקדושה ובטהרה. עוסק בתורה ובעבודת ה' יומם ולילה ממש. והיה ער לילות שלמים כדי לעסוק בתורה ושופך נפשו באמירת תהילים..."

מתוך דברות קדשו במסיבת הווארט
לנכד של רבי יצחק אייזיק ראטה זצ"ל

כ"ק מרן אדמו"ר מטשערנאביל שליט"א

"...הוא היה תלמיד חכם גדול, שפל ברך, והיה מגיע לבית מדרשנו להשתתף בשיעור בדף היומי אותו מסר, הרב יצחקי, למרות שהוא לא היה צריך לשיעור.

גם שמעתי מדודכם רבי יוסף זצ"ל, בנו, שהיה הולך עמו לשמוע את שיעוריו של ראש ישיבת פונוביז' (רבי אלעזר מנחם שך, בעל 'אבי עזרי' זצ"ל).

תמיד היה מתעניין בלימוד והיה שטארקע חסיד'ישע איד (יהודי חסידי איתן).

קשה להגדיר יהודי כמותו, הוא היה בעל אמונה איתנה ודבוק ברבותיו הקדושים לבית ביקאווסק ודינוב והיה מרבה לספר מהם..."

בדברי קדשו לבני המשפחה על הוצאת הספר
בביתו נאווה קודש בבני ברק, חשון תשע"ג

בנו הגאון רבי יוסף ראטה זצ"ל

בעל מחבר ספרי 'שיח יוסף' וראש ונשיא מוסדות בית דוד

"...המסירות נפש שלו בכל מקום ובכל זמן, היתה על קלה כחמורה, ואפילו על מנהגי ישראל, וזאת במסירות מופלאה כאילו אין שום צל צילו של ספק להקל בזה.

הדברים הגיעו עד כדי כך שהקרובים אליו, פחדו על הנהגתו, אבל אמונתו הפשוטה והתמימה אשר נתפשטה בכל עצמותיו בבחינת "כל עצמותי תאמרנה", אהני לי' לעבור את כל המים הזדונים בשלום

... עוד לפני שנים סיפרתי פעם בפניו איזה סיפור בשבחו. כשיצאתי, הלך אחרי וביקש ממני שלאחר מאה ועשרים לא ארבה לדבר עליו.

כיון שלא רציתי שישאיר את הדבר באיסור אמרתי לאבי מורי הכ"מ, שבעצמו אמר לי על כמה דברים שאספר לנכדים משום שיש בזה מוסר השכל והאם יש לו חרטה מזה. וענה לי שלא.

ואז אמרתי שיש לי עוד כמה סיפורים כגון אלו שזה יהיה תועלת לנכדים. וענה לי אבי מורי הכ"מ זצ"ל שגם את זה הוא מסכים שאספר".

בהקדמה לספרו שיח יוסף ח"ג

בנו הרה"ח רבי אברהם שלמה ראטה ז"ל

"הדור הזה בבחינת 'אשר לא ידע את יוסף', אינו יודע את הדור הקודם ומה שעבר עליו, ועל כן חוב קדוש לספר למען ידעו דורותינו איזה מסירות נפש היה על קוצו של יו"ד, איזה אמונה והתקשרות לצדיקים, בכדי להגיע ממקום למקום היו צריכים לעבור מרחקים אדירים, כשאבי ביקש לנסוע לאדמו"ר מבעלזא, רבי ישכר דוב זצ"ל נסע שעות ארוכות בעגלה כשהוא שוכב תחת ספסל מפני הסכנה, היה מסירות נפש לכל דבר שבקדושה".

מתוך מאמר "מאוצרו הטוב של רבי אברהם שלמה ראטה ז"ל"
שפורסם על ידי רבי אשר קליין הי"ו ב"המבשר"

דברי המוציאים לאור

מה נהדר מראה כהן, כפי שנשקף מבין דפי הספר. עוצמה וגבורה בל יתוארו וישוערו אשר תחילת חקיקתן עלי גליון היו על ידי זקנינו הגה"צ רבי **יצחק אייזיק ראטה** זצ"ל עצמו, אשר ראה בכך תועלת ולימוד, וכדברי עצמו בהקדמה לקונטרס "**תולדות חיי דברי הימים**" (הדברים במלואם הובאו לעיל).

הליכותיו השזורים בין הפרקים, מהווים כרצונו וכשאיפתו "**ספר מוסר ולימוד**" לדעת את הדרך ילכו בה, להתחקות על דרכיו. וגם כאשר הבענו את רצוננו לפני גדולי ישראל הם המריצו אותנו באומרם: "בוודאי יהיה בכך תועלת".

על כן, ידע נא הקורא להשים את הדברים על לבו, ובקומו מהספר יראה מה הוא יכול ללמוד ממנה לעבודת ה'.

בין דפי הספר אף זכינו להציב גלעד וזכרון לאבינו רועינו הרה"ח ר' אלימלך ז"ל שהיה איש חסיד משכמו ולמעלה, ולעוד אישים זקנינו ושארי בשרינו ממשפחתנו - משפחות ראטה - ברנשטיין. שיהיו עלים אלו לזכרון עולם בספר ולתועלת לצאצאיהם והקוראים שיחיו, ואף שלפעמים באנו בכתובים בקצרה ובארוכה, אין מוקדם ומאוחר בתורה ועוד חזון למועד להאריך ולהוסיף בס"ד במקום שקיצרנו.

כאן המקום להודות לכל אלו אשר השקיעו ממרצם, אונם והונם להוצאת הספר. אפריון נמטיה לגיסנו הרב **משה אהרן דייטש** שליט"א, אשר טרח ויגע לברר וללבן, פרטים וכללים רבים שבתוך הספר למען יצא דבר נאה ומתוקן וכדי להעמיד דברים על דיוקם, תשואות חן לו וזכות הרבים תעמוד לו להתברך בכל מילי דמיטב.

ויה"ר וזכות אבותינו יעמוד לנו ולב"ב יחד עם כל בית ישראל, להתברך בכל מילי דמיטב, ונזכה ללמוד ולהתחקות אחר אורחותיהם ולצעוד בדרך אותה סללו בגבורה עילאית ובמסירות נפש, מתוך אושר ושמחה, סייעתא דשמיא וכל טוב סלה, אכי"ר.

המוציאים לאור

האחים

שלום משה, בצלאל מרדכי, אברהם שלמה, דוד אריה

בני הרה"ח ר' אלימלך הכהן ראטה ז"ל

בן הגה"צ ר' יצחק אייזיק זצ"ל

מגזע בעל 'סמיכת חכמים' זצוק"ל

מבנה הספר

חלק ראשון

הכהן הגדול מאחיו

רבי יצחק אייזיק ראטה זצ"ל

שער ראשון
עולה ומתעלה
ימי בחרותו
ואבר"ך במלכותו
עמ' 33

שער שני
ובא נוגש והגלני
תקופת
מלחמת העולם השניה
עמ' 107

שער שלישי
חדש ימינו
חיים מלאים הוד
לאחר המלחמה
עמ' 245

פרקי מבוא

פרק א - איש האשכולות 29

פרק ב - על נסיך שבכל עת 30

פרק ג - זקן בא בימים 31

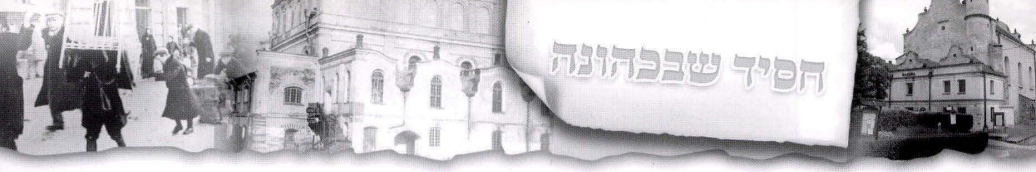
שער ראשון - עולה ומתעלה

פרק א - ערש הולדתו לינסק 35

לידת יצחק ♦ עיירה גדולה לאלוקים ♦ בתי כנסיות ובתי מדרשות ♦ חיי קהילה ♦ רבני העיר ♦ שלשלת רבנים ♦ חורבנה של קהילה.

פרק ב - ימי ילדותו 45

יתום מאם ♦ גירסא דינקותא ♦ בבית הספר המקומי ♦ אם אין דת, הבדלה מנין♦ ולא למדתי ממעשיהם ♦ עשה לך רב ♦ יושב בישיבה.

פרק ג - בצל רבו הקדוש מביקאווסק 51

מחובר לטהור ♦ והוא עומד עליהם ♦ כי אנשים אחים אנחנו ♦ עצה עמוקה ♦ פדיון הבן ♦ 'אלתר' לחיים טובים ♦ הביקור האחרון ♦ העתר נא עלי ♦ אבידת רבו ♦ תלמיד חבר.

פרק ד - בין המתים ובין החיים 58

מחצתי ואני ארפא ♦ "מי יחיה ומי..." ♦ טרם ישכבון ♦ אבי ואמי עזבוני ♦ אפסו הסיכויים ♦ עסק זה לרפואה ♦ נעשית לו סם חיים ♦ בהלל והודיה ♦ ואין אב ♦ יציאת צדיק ♦ נסיונות התקופה ♦ על אלה אני בוכיה ♦ והם פשעו בי ♦ אירוסיו ♦ ישא בת תלמיד חכם ♦ מתנה טובה ♦ נקי יהיה לביתו ♦ כי נח נפשיה דרבי ♦ עם רבי מאיר שפירא.

פרק ה - על מפתנה של בעלזא 72

לב נשבר ♦ צדיק מושיעי ♦ לא יוכל לצאת ולבוא ♦ ושמרני בדרך ♦ וגם צדה לא עשו להם ♦ כי נוסעים אנחנו ♦ תוך חירוף נפש ♦ ישועה קרובה ♦ לפני ולפנים ♦ וזאת הברכה ♦ על הראש נגד המוח ♦ טובה וברכה.

פרק ו - יום שמחת לבו 82

לקראת כלה ♦ החתונה ♦ על שולחן חותנו ♦ בתורת ה' חפצו ♦ הורמנא דרבנן.

פרק ז - במלאכת השחיטה והבדיקה 87

עול המחיה והכלכלה ♦ החששות על משרת השוחט ♦ שערי דמעות ♦ שוחט משום מאי מחייב!? ♦ ושחט לשוחט ♦ לך בכוחך זה ♦ שנא את המלאכה ♦ בנפשו יביא לחמו ♦ שוחט מומחה לרבים ♦ הצעת משרת השוחט בברנוב ♦ אומנות השחיטה בקומנטש ♦ גלאט כשר ♦ כצאן לשחיטה ♦ מורה הלכה ♦ תורה שלמדתי באף ♦ מקוה מטהר ♦ ירד וטבל ♦ השחזת הסכין ♦ משחיז בדמעות ♦ הפוך בה והפוך בה ♦ מאיר עיניים ♦ לעבודתו עדי ערב.

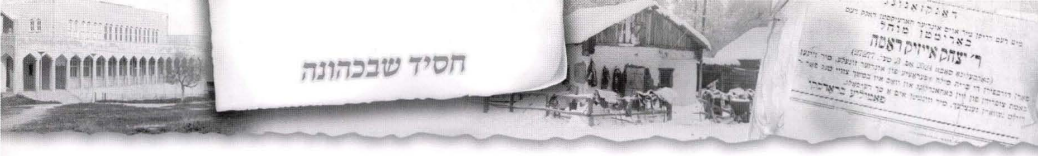
פרק ח - כבוד חמיו 102

מחלת חותנו ♦ לימין חותנו ♦ אינה פוסקת מזרעו ♦ הביקור ברגע האחרון ♦ האספו ואגידה לכם ♦ מפני הרעה נאסף הצדיק.

שער שני - ובא נוגש והגלני

פרק ט - הרס עולם 109

כי עלה מות בחלוננו ♦ כי תצא למלחמה ♦ מלחמה קרובה לבוא ♦ בטרם כל ♦ פחד פתאום משואת רשעים ♦ ונסתם ואין רודף ♦ בשבעה דרכים תנוס לפניו ♦ ניתנה רשות למשחית ♦ אין אנחנו מספיקים להודות ♦ תחת סבלות הגרמנים ♦ בשופר גדול לחירותנו ♦ טבילה זכה ♦ כאילו קיימתיה ♦ תחת שליטתם של הסובייטים.

פרק י - בהימוט מוסדי תבל 123

לגור בארץ באנו ♦ פשעמישל ♦ השקט שלפני ♦ אזרחות סובייטית ♦ והם לא ידעו ♦ פספורטיזציה ♦ גולה אחר גולה ♦ ויגרשהו וילך ♦ כי אתה עמדי ♦ לפני מה עומדים ♦ בזכות שמירת שבת ♦ לך אכול בשמחה ♦ נעשית על ידי אחרים ♦ המאמצים לחלצם ♦ מה' מצעדי גבר כוננו ♦ המסע שלא נגמר ♦ ההגלייה ♦ אי אפשר להתקיים ולעמוד ♦ התעללות ורשעות ♦ נסיעה קשה כשאול ♦ יחוגו וינועו כשיכור ♦ חנייה לרגע ♦ כמעט.

פרק יא - החיים בסיביר 140

סיביר ♦ הנאום הבוטה ♦ בלא כח לפני רודף ♦ נאום מול נאום ♦ יום לשנה ♦ גלות הנפש ♦ אפילו נוטל את נפשך ♦ תנאי החיים במקום ♦ המלחמה בכפור ♦ עבודות קפיאה ♦ לחם רעב ♦ ונשמע פתגם ♦ התקופה הראשונה בסיביר ♦ תחת מעקב ♦ וי אבדה נפש ♦ תנו לי אחוזת קבר.

פרק יב - סדר יומו של צדיק 151

להגיד שבחו שלא שינה ♦ טבילה קפואה ותפילה לוהטת ♦ הסוד מתגלה ♦ בקול גילת ורנן ♦ שוהין שעה אחת ♦ בזרוע נטויה ♦ חם לבי בקרבי ♦ ויראו ממך ♦ לא ימוש ♦ שומר פיו.

פרק יג - רב לך שבת בעמק הבכא 161

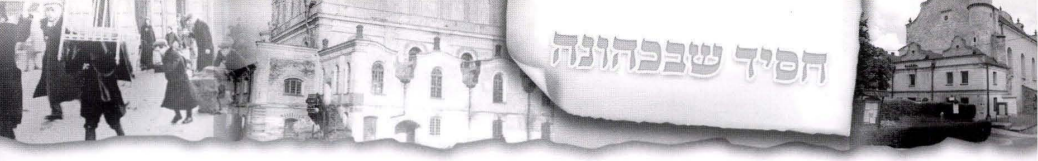
פני שבת נקבלה ♦ יזכו לרב טוב המתענגים בה ♦ תכנת שבת רצית קרבנותיה ♦ לעשות היום שלוש סעודות ♦ כי אשמרה שבת ♦ לומדת משאת שבת ♦ שנים שעשאוה ♦ מלאכת מעמר ♦ מי שטרח בערב שבת ♦ מוקצה ♦ טלטול ♦ בחירוף נפש ♦ שתצילנו ממלשינות ♦ והאנשים אשר פתח הבית ♦ שבת אחת כהלכתה ♦ מלאכה שאינה צריכה ♦ שבת היא מלזעוק ♦ קול דופק, פתחי ♦ צוואה מחיים ♦ שחלמו אחרים עלי ♦ אדם טועה ♦ אשו משום... ♦ מלאכת עבודה לא תעשו ♦ שני שבתות ♦ טובים השניים... בעמלם.

פרק יד - קרא עלי מועד 181

חגים וזמנים לששון ♦ ראש השנה ♦ בכסה - ביום חגנו ♦ זכרון תרועה או יום תרועה ♦ כנשא נס... וכתקוע שופר ♦ בקול קפאון שופר ♦ ותעל שועתו מן העבודה ♦ לפני ה' תטהרו ♦ ושמחתם לפני ה' ♦ שישו ושמחו ♦ דידן נצח! ♦ על מצות ומרורים ♦ לא על הלחם לבדו יחיה ♦ בשעה שמרור מונח לפניו ♦ אורח שכזה ♦ מה העבודה הזאת ♦ רישומו של סדר ♦ והיה ה' מבטחו ♦ לחם משנה ♦ מזונותי מיד הקב"ה ♦ זמן מתן תורתנו ♦ כל מר מתוק ♦ מאסר במתנה ♦ לקח טוב.

פרק טו - קץ שם לחושך 199

השבת האחרונה בסיביר ♦ השחרור מגירוש סיביר ♦ מבית עבדים פדיתנו ♦ שיר חדש.

פרק טז - דז'אמבול בירת קזחסטן 204

משם נפוצו ♦ בגלותי לגאלני ♦ עינא פקיחא ♦ אם במחתרת ימצא ♦ מקום ארון ♦ מתן בסתר לכבוד שבת ♦ ושחט הכהן ♦ סגולת "על חרבך תחיה" ♦ גדולה הכנסת אורחים ♦ הוי דן לכף זכות ♦ האורח שנעלם ♦ פתחו לי פתח ♦ תורה מחזרת על אכסניה שלה ♦ יעקב קרא לו בית ♦ כי טוב סחרה ♦ תורה שלמדתי באף ♦ כי ימצא הגנב ♦ רבי יענקל'ע גלינסקי בכלא ♦ יום הקדוש - עצרת תהיה ♦ דיני קדימה ♦ עד אחד נאמן ♦ מה אומר ומה אדבר ♦ מי יבין את זאת ♦ מלמד שלא שינה ♦ אשת חיל מי ימצא.

פרק יז - נאמר 'ברית' ביסורים 228

מלאך הברית ♦ זאת בריתי אשר תשמרו ♦ עליך הורגנו - זו ברית ♦ מיום השמיני והלאה ♦ שמח בתורתו ♦ שכר מצוה מצוה ♦ דפיקות בדלת ♦ אל תירא מפחד ♦ למי זאת נרשמת, הכר נא דבר אמת ♦ מתכוננים לברית מתחת לקרח ♦ תהא השעה הזאת ♦ הנה שלך לפניך ♦ י"ב חלות ♦ והיתה בריתי בבשרכם, לברית עולם ♦ ואמר ביום ההוא... זה ה' קוינו לו ♦ ספר אתה למען ידעו ♦ המלחמה הסתיימה ♦ איגוני מגנא ♦ המלאך הגואל אותי מכל רע.

שער שלישי - חדש ימינו

פרק יח - ויבוא הפליט 247

מדז'אמבול לגרמניה ♦ כי גבר עלינו חסדו ♦ אפר תחת פאר ♦ שליח ההשגחה ♦ קבלת פני רבם ברגל ♦ קול חוצב - מבשר ואומר ♦ בך נדבק ויעלוז לבנו ♦ הכרת פניו ענתה בו ♦ פאריז.

פרק יט - על פי ה' יחנו 259

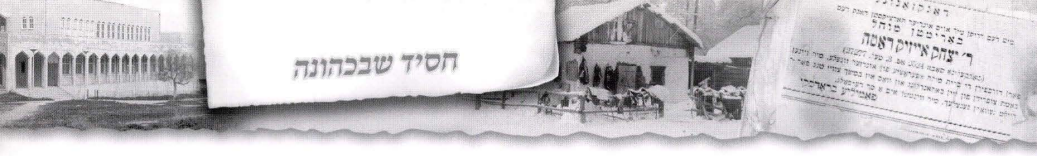
מונטווידאו ♦ בראזיל ♦ חכים אנא לגזורה דגזרין ♦ חלף עבודתו ♦ כי שם ה' נקרא עליך ♦ יתפלל כל היום ♦ החטיפה ♦ הצלה פלאית ♦ המציל האלמוני ♦ הוא ישלח מלאכו לפניך ♦ כי יש שבר ♦ המלמד תורה ♦ אעברה נא.

פרק כ - תורת ארץ ישראל 271

אוירא דארץ ישראל ♦ שיעורים אצל בעל "אבי עזרי" ♦ ברכת הדרך ♦ זקן ויושב בישיבה ♦ מרביץ תורה ♦ אהבת התורה ♦ במעלות ומדרגות ♦ השביעין חביבין ♦ אין ספר בלא חידוש ♦ דרוש נביא ♦ כי חסיד אני ♦ שיעור בספר הזוהר.

פרק כא - בכל דרכיך דעהו 283

שחר קמתי ♦ ותגער ביצר הרע ♦ המעביר שנה מעיניו ♦ עבודה שבלב - זו תפילה ♦ ויעתר יצחק לה' ♦ כדי שיהא רגיל בעבודה ♦ כחרש שאינו שומע ♦ לקראת שבת ♦ שלום עליכם מלאכי השרת ♦ לעטר פתורא ♦ להגיד שבחו שלא שינה ♦ סעודתא דדוד מלכא משיחא ♦ סדר ליל פסח ♦ עומד ומתקן.

פרק כב - כי חסד חפצתי 293

רודף צדקה וחסד ♦ ויתן מעשר כיד המלך ♦ מתן בסתר ♦ ליתן רווח ♦ בשמחתם של אחרים ♦ מוכר ומשלם ♦ כל אשר לו יתן ♦ שליחות קודם הבדלה.

פרק כג - פה קדוש 299

גלאט כשר ♦ קבלת רשות ♦ מעשה אומן ♦ איני מרגיש.

פרק כד - פניני מדות והליכות 303

מזקנים אתבונן ♦ מענה לשון ♦ מתי אעשה לביתי ♦ יסורים של אהבה ♦ הצנע לכת עם אלוקיך ♦ בחשיכה יתהלך ♦ הפיל פור ♦ רפואה לכבוד שבת ♦ ולא יכל להתאפק ♦ חונן ומלווה ♦ האוהבים דברי גדולה בחרו ♦ עשרה תירוצים

פרק כה - במחיצת רבו הקדוש 311

בעל 'שפע חיים' ♦ חיבת הקודש ♦ עשה לך רבי ♦ וזה לך האות ♦ ה'מרדכי' הנעלם ♦ עילת העילות מוכתר בכתר עליון ♦ תלמיד הדן לפני רבו ♦ שליח דרבנן ♦ שיירי הקודש ♦ מה שאלתך!? ♦ כופר נפש למען כופר נפש ♦ חרב מונחת ♦ כאילו לא היה ♦ אחכה לו שיבוא ♦ בצילא דמהימנותא ♦ ועמך כולם צדיקים ♦ אחת בשנה.

פרק כו - זקן שקנה חכמה 329

הרבי שהפך לתלמיד ♦ כי הם חיינו ♦ הבוחר בשירות ותשבחות ♦ כי ביום הזה ♦ שכר על הפרישה ♦ מה הן דאגות!? ♦ כולם שווים לטובה.

פרק כז - נר טרם יכבה 355

בית חדש ♦ דורשין לשבח ♦ לעמוד לפניך ♦ בקדושה של מעלה ♦ קדוש יאמר לו ♦ מצות מצוה ♦ הכון לקראת אלוקיך ♦ אראלים אוחזים בארון ♦ עדה המצבה.

פרק כח - זוגתו מרת חיה רחל 342

אשת חבר ♦ עזר כנגדו ♦ ותשחק ליום אחרון ♦ גל-עד.

שער רביעי - זה ספר תולדות

אלה מסעי - תחנות בחייו של רבי יצחק אייזיק 347

זמן נקט - המאורעות של רבי יצחק אייזיק לפי תאריכים 348

עת ספוד - הספד כ"ק מרן אדמו"ר מצאנז שליט"א 350

טוב שלא לומר ♦ אין לנו עסק בנסתרים ♦ ראש חודש ניסן תענית צדיקים ♦ אדם מכם קרבן לה'... ♦ אין מי יקרא בצדק ♦ לעלות כשליח ציבור

חלק שני

למשפחותם

אבותיו ♦ רבותיו ♦ בניו

שער ראשון
לבית אבותם
משפחת
ראטה
עמ' 357

שער שני
כבוד חמיו
משפחת
ברנשטיין
עמ' 415

שער שלישי
בית רבו
חצר הקודש
דינוב ביקאווסק
עמ' 485

שער רביעי
מרא"ה כהן
בנו
רבי אלימלך הכהן ראטה ז"ל
עמ' 515

שער חמישי
אחד היה אברהם
בנו
רבי אברהם שלמה הכהן ראטה ז"ל
עמ' 609

שער שישי
אישי כהן גדול
בנו
רבי יוסף הכהן ראטה זצ"ל
עמ' 657

שער ראשון - לבית אבותם - משפחת ראטה

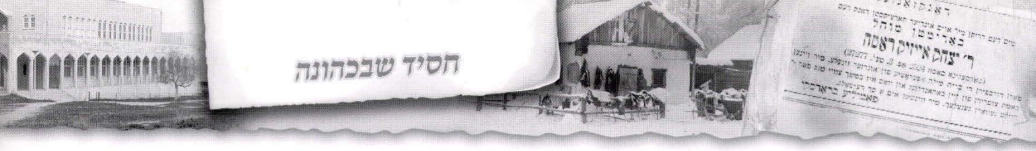
פרק כט - ונצר משורשיו יפרח

א - אביו רבי אברהם שלמה הכהן ראטה 359

ואטהר ואתקדש ♦ דור ישרים יבורך ♦ מנין יתומים.

ב - זקנו רבי אלימלך הכהן ראטה 362

ואדוני זקן ♦ ירד וטבל, עלה ונתעלה ♦ **רבי יוסף צבי** ♦ **רבי אברהם שלמה** ♦ **רבי אריה** ♦ דורש טוב לעמו ♦ ולזמר לשמך ♦ כשם שמברך על הטובה ♦ בבלאזוב ♦ כי למחיה שלחני ♦ שכר שבת ♦ שפכי כמים לבך ♦ דברים של טעם ♦ שולחנו של אדם ♦ ויחשבה לו לצדקה ♦ דבריו של מת ♦ **רבי דוד** ♦ דוד - נעים זמירות ♦ בקול גילת ורנן ♦ במקהלות ברכו את ה' ♦ באהלי צדיקים ♦ ויהיו עניים בני ביתך ♦ תורתך שעשועי ♦ לא אירא רע ♦ זכרה לדוד ♦ נצר לבית דוד - **רבי אברהם** ♦ **רבי ברוך ווייס** ♦ הבה לי בנים ♦ שפת לא ידעתי אשמע ♦ המאיר לארץ ולברוך.

ג - אבי זקנו הרה"ח ר' אריה (חזן) הכהן (כ"ץ) **381**

ותגל יולדתך ♦ הראשון למשפחת ראטה ♦ רבי אריה חזן ♦ משרת החזנות בלינסק ♦ נוסח ארי' ♦ בוקע רקיעים ♦ תורת חסד ♦ פודה מכל צר ♦ בצלם של צדיקי הדור ♦ ולבש בגדים אחרים ♦ אהב"ה רבה ♦ הקול יודוך ♦ חלוקא דרבנן וטלית נאה ♦ פחד, מכה מפיגו ♦ לעורר לבי לאהבתך ♦ שליח עושה שליחותו ♦ וכל בכור בניך תפדה ♦ **רבי משה יעקב ראטה - ראטמאן** ♦ בנו רבי יוסף דוד ♦ חמש שנים לתורה ♦ בצלם של צדיקים ♦ סוד ה' ליראיו ♦ כפתור - ופרח בתורה ♦ ודלא ידע נ"א ♦ נכבד ונעלה ♦ עולה על מוקדה.

ד - חותן זקנו רבי אברהם שלמה מרוביטש **404**

עמוד האש הולך ♦ עושה שלום במרומיו.

ה - זקן זקנו רבי אהרן הערש מרוביטש **407**

נקי יהיה ♦ הסכם ישכר.

ו - זקן זקנו רבי יוסף הכהן כ"ץ **407**

פורת יוסף ♦ בית יוסף.

ז - רבי יצחק אייזיק הכהן כ"ץ **408**

אב לדורות ♦ כי ביצחק יקרא.

ח - בעל "סמיכת חכמים", רבי נפתלי הכהן כ"ץ ולמעלה בקודש. **408**

נפתלי מלא ברכת ה' ♦ מי כמוהו מורה ♦ זרעו של אהרן.

שער שני - כבוד חמיו - משפחת ברנשטיין

פרק ל - אנשי מופת המה

א - רבי יונה ברנשטיין **417**

ראשון הוא לכם ♦ שטף מים רבים אליו.

ב - רבי אברהם זלמן ברנשטיין **418**

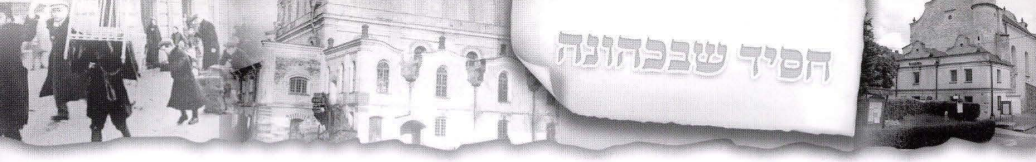
אחד היה אברהם ♦ יעשה טוב ולא יחטא.

ג - רבי יצחק ברנשטיין **420**

תולדות יצחק ♦ יונה מצאה בו מנוח - **רבי יונה ברנשטיין** (השני)

ד - רבי משה אהרן ברנשטיין **421**

תולדותיו של צדיק ♦ במקום גדולים ♦ בית נאמן ♦ טערווא ♦ לב טהור ♦ חסד של אמת ♦ בוכניא ♦ רבה של בוכניא ♦ שהיה מצוין שם ♦ אם יסתר איש ♦ עשה לך רב ♦ המלמד

תורה לעמו ♦ תורה יבקשו מפיו ♦ אתה את ברית תשמור ♦ בעל מדרגה ♦ חדשים לבקרים ♦ ברן יחד כוכבי בוקר ♦ חבל על דאבדין ♦ יפה שיחתן ♦ והיתה לזכרון ♦ כרעא דאבוה ♦ וימת שם משה ♦ ההבטחה שקוימה ♦ בחלום אדבר בו ♦ מה זרעו בחיים

ד - רבי אריה ורבי אברהם יקותיאל (ברנשטיין) ראטה **436**

טובים השניים ♦ בנים עוסקים בתורה ♦ וילכו למסעותיהם.

ה - רבי יצחק אייזיק הכהן ראטה **438**

הניחו לו מקום.

ו - רבי הערש לייב (צבי יהודה) ברנשטיין **438**

צבי תפארה ♦ חרב חדה מונחת ♦ יוצא בשן ♦ יד האדים תהיה בו ♦ בגלותי לגאלני ♦ וכי נחש ממית ♦ ואטהר ואתקדש ♦ אני שלך וחלומותי שלך ♦ מסיבה לכבוד האסיר ♦ אינו אוכל לכבוד שבת ♦ מחזר אחר עבודתו ♦ מאשפות ירים אביון ♦ ויתן לה מזהב ♦ מצא אשה מצא טאבא ♦ פדויים לציון ברנה ♦ ועל מנוחתם יקדישו את שמך ♦ אדמת קודש היא ♦ למי החותמת ולמי הפתילים ♦ המוהל מרמלה ♦ כמה גדולים מעשיו ♦ התלמוד תורה ברמלה ♦ גלגולו של נפש יקרה ♦ חשקה נפשו בתורה ♦ מגדל בניו לתלמוד תורה ♦ אשר דיבר טוב ♦ רישומו של צדיק ♦ בא בימים.

ז - רבי מאיר ברנשטיין **461**

המאיר לארץ ♦ מכל מלמדי השכלתי ♦ בהבטה בעלמא קנה ♦ וירא והנה בוער באש ♦ כי אפתח פי בנשמת ♦ בחצר הקודש בעלזא ♦ מסכת קידושין ♦ סבינו מטובך ♦ בארץ גזירה ♦ מאשפות ירים ♦ יושב כסאות למשפט ♦ כשהרב דומה למלאך ♦ מאיר ובא עלינו ברכה ♦ וברך פרי בטנך ♦ וכה דברי האיגרת ♦ קול 'דוד' הנה זה בא ♦ איש ו'אזור' אור ♦ אל תתוודע לרשות ♦ בר בי רב ♦ קרבה שנת השבע ♦ יושב אוהלים ♦ תורתו קבע ♦ דולה ומשקה ♦ כשינת הסוס ♦ ואני תפילה ♦ בקרב קדושים ♦ תתקבל צלותהון ♦ וי אבדה נפש.

ח - רבי שמואל זאב הלוי שווארצבערג **478**

בחרות אפם בנו ♦ ואתא שוחט ♦ ושמואל בקוראי שמו ♦ ובהם נהגה ♦ חסד בגופו ♦ קול אשר תאמר - שרה ♦ בשיבה טובה.

שער שלישי - בית רבו

פרק לא - ראשי אלפי ישראל הם

א - חצר רבו הקדוש מביקאווסק - דינוב **487**

בית דינוב ♦ יסודותיה של דינוב ♦ חדש אסור ♦ קבלה בידנו.

ב - רבי צבי אלימלך מדינוב 489

ויהי בישורון 'מלך' ♦ חכם הרזים.

ג - רבי דוד מדינוב 491

דוד מלכא ♦ עד הגדיל דוד ♦ האדם הגדול בענקים ♦ בסתר המדרגה ♦ והיו עיניך רואות ♦ ובמורא גדול - זה גילה ♦ שפכי לב כמים ♦ שיירי ברכה ♦ ונפשי כעפר לכל תהיה ♦ דור לדור ישבח ♦ שלושה עמודים.

ד - רבי מאיר יהודה מביקאווסק 498

ראיתי את רבי מאיר ♦ ה'פושקע' ♦ למאיר ובא ♦ לא תשאיר לך תמונה.

ה - רבי דוד מביקאווסק 500

רגל רביעי ♦ ומלבשתו ענוה ♦ ארץ רעשה ♦ לקיים בנו ♦ רבה של סאניק - רבי מאיר שפירא ♦ אשכבתיה דרבי ♦ כי לקח אותו אלקים ♦ מספד מר.

ו - רבי אלתר ראובן מביקאווסק 504

בן שבע עשרה שנה היה רועה ♦ דינוב אינה מתבטלת ♦ כבן שבעים שנה ♦ עליה לרגל ♦ צדיקים יושבים ♦ תקופת השואה הנאצית ♦ נאה דורש ♦ שכרו הרבה מאוד ♦ עזור לשובתים בשביעי ♦ על קידוש השם ♦ ובמותם לא נפרדו ♦ פה מפיק מרגליות ♦ דבריהם הם זכרונם ♦ אם דעת חסרת מה קנית ♦ בן תשעים לצום.

שער רביעי - מרא"ה כהן

פרק לב - רבי אלימלך הכהן ראטה

א - ושם האיש אלימלך... 517

והוא כהן לקל עליון ♦ יונק תורה ♦ קטן מאמתי מחנכו? ♦ זקניך ויאמרו לך ♦ משפע מצות תפילין ♦ יח"ל ישראל ♦ עול הגלויות.

ב- ויהי אחר המבול 522

היה תמי"ם ♦ וארא את המראה הגדול ♦ המפגש עם החברותא ♦ הזר הקרוב ♦ ברא מזכה אבא ♦ מצא אשה מצא טוב ♦ פאריז ♦ אמריקה ♦ יבקשו תורה מפיו ♦ גדולה שימושה ♦ מציל נפשות לתורה ♦ מקרב בחורים לצל הקודש ♦ דולה ומשקה מתורת רבו ♦ שיהיה תועלת לנשמתם ♦ כרחם אב ♦ נהנה מזיו השכינה ♦ לכתך אחרי בארץ לא זרועה ♦ בפלטרין של מלך ♦ ארץ ישראל נקנית ביסורים ♦ לא הביישן למד ♦ נכנס לפרדס ♦ שמעתי מאחורי הפרגוד ♦ תלמיד ותיק ♦ וחסיד בכל מעשיו ♦ איש חסד ומרבה להיטיב ♦ כבוד חכמים ינחלו ♦ עמך אהבת ♦ אשר יצר שנכנס ללב ♦ גדול הנהנה מיגיע כפיו ♦ הגבר אשר יבטח ♦ פריעת בעל חוב ♦ גאון במדות ♦ הריני מוחל.

ג - יסורים של אהבה **557**

לשמחה מה זו עושה ♦ ברכת הקודש ♦ זאת חליפתי ♦ ברכת השיר ♦ סמוך ובטוח ♦ צדק לפניו יהלך ♦ צוואת שכיב מרע ♦ שותף שכזה ♦ תורה שלמדתי באף ♦ עתיד ליטלה ממני ♦ הקוויטל שלא נקרא ♦ יבוא טהור ביום טהור ♦ ונפשו קשורה בנפשו ♦ יהי שם ה' מבורך ♦ עדה המצבה ♦ ביתו אחריו.

פרק לג - משפחת חותנו - גרינפעלד

א - חותנו רבי שלום גרינפעלד **569**

ענף עץ ♦ מה' מצעדי גבר כוננו ♦ ויסעו ויחנו ♦ עסק הספרים ♦ איטליה ♦ סופר מומחה ♦ גבאי קודש ♦ אשר הגלה עם הגולה ♦ כפתחו של אולם ♦ בית ועד לחכמים ♦ חג הפסח במרתף ♦ קושי השיעבוד ♦ שמא יהרוג את אחרים ♦ **מרת ציפא לאה** ♦ למען החינוך ♦ אינרינג ♦ ושם אשה גדולה ♦ מי שיודעת להוכיח.

ב - רבי ישכר דוב גרינפעלד **593**

זה ספר תולדות ♦ **מרת רייזל** ♦ חי נושא את עצמו ♦ כתר תורה.

ג - רבי שלום גרינפעלד **597**

חיים של שלום ♦ זרעא חיא.

פרק לד - משפחת חותנו זקנו - ראנד

א - רבי חיים אריה (ליב) ראנד **599**

מגזע קדושים ♦ בית שמגדלין בו תורה ♦ כותלי בית המדרש יוכיחו ♦ יושב פתח האוהל.

ב - רבי בצלאל דוד ראנד **605**

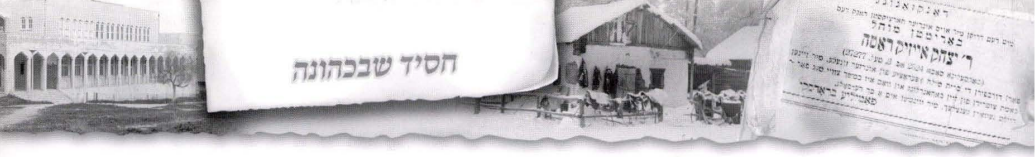
לא ימוש ספר התורה מפיו ♦ במצות שבת קל יחליצך ♦ השבת מקור הברכה ♦ מנורת בצלאל - תורת בצלאל.

שער חמישי - אחד היה אברהם

פרק לה - ושמת שמו אברהם

א - עד שבא אברהם **611**

התהלך לפני ואהיה תמים ♦ עד כי גדל שלמה ♦ ילד בודד במלחמה ♦ הנני בידך לבד ♦ ברגע האחרון ♦ שהחיינו... ♦ גלות סיביר ♦ כי שם ה' נקרא עליך ♦ יעמוד... הכהן.

ב - אלוקי אברהם **619**

זהירות מופלגת ♦ אברהם מגייר את האנשים ♦ ושחט הכהן ♦ ברית אברהם ♦ ברית קודש ♦ מילה בזמנה מצוה.

ג - אשל אברהם **625**

קשה זיווגו ♦ אשת חיל ימצא ♦ אלה תולדות יצחק יעקב ♦ ציון הלוא תשאלי ♦ יום ראשון במפעלים ♦ בת פלוני ♦ זרע ברך ה' ♦ ואברהם כבד מאוד ♦ ארץ הקודש.

פרק לו - אברהם בא בימים

א - וישכם אברהם בבוקר **633**

הכל בחשבון ♦ אשמורה הראשונה ♦ ברכו בתורה תחילה.

ב - צלותא דאברהם **634**

בבית אלוקים נהלך ברגש ♦ בית ה' נלך ♦ ולעבדו בכל לבבכם ♦ לפני מי אתה מתפלל ♦ מנחה היא ♦ בידך אפקיד רוחי.

ג - אלה מועדי ה' **638**

שמור לקדשו ♦ חדוותא דמלכא קדישא ♦ שבח ושירה לקל ♦ לעטר פתורא ♦ שבת בו תלמד ♦ נעים זמירות ♦ בשביעי רצית ♦ כאילו הוא יצא ♦ קדשנו במצוותיך.

פרק לז - שמע אברהם בקולי

א - תורתך שעשועי **643**

והערב נא ♦ לעומקה של הלכה ♦ זמן תורה לחוד ♦ דמשתכחין בצערא דילהון ♦ ובלכתך בדרך.

ב - חסד לאברהם **647**

גומל חסדים טובים ♦ משכיל אל דל ♦ חסד עם החיים והמתים ♦ הכנסת אורחים.

ג - חיים של אושר **648**

גדולתו במקום ענוותנותו ♦ יודע דעת ♦ שלמא רבא ♦ כיבוד אב ♦ דיוקנו של אביו ♦ סייג לחכמה שתיקה ♦ ברכת כהן.

ד - כל זמן שמזקינים **651**

שמח ביסורים ♦ המה מעידים ♦ תבלין ותורה שמה ♦ וידוי הגדול ♦ אלה פקודי ♦ בית מועד לכל חי ♦ בך חותמים ♦ זרע אברהם אוהבי ♦ קצירת האומר.

שער שישי - אישי כהן גדול

פרק לח - רבי יוסף הכהן ראטה

א - חוטר מגזע אישי ה' **659**

הוד יוסף ♦ ותלמיד חכם כנגד כולם ♦ יגיד עליו רעו ♦ מתחמם לאורן.

ב - גדול עומד על גביו **660**

יוסף לי בן ♦ לא יכבה בלילה נרו ♦ התשוקה שפעלה ♦ הנשמה לך והגוף שלך ♦ ילד בתקופת סיביר ♦ אנעים זמירות ושירים אערוג ♦ האנשים אשר פתח הבית ♦ כי חסיד אני ♦ מה שאירע ליצחק אירע ליוסף ♦ לא רעב ללחם ♦ שונה פרקו ♦ שומר פיו ♦ גולה למקום תורה ♦ צרפת.

פרק לט - אהלה של תורה

א - ישיבה של מעלה - 'באיי' **667**

דר במקום תורה ♦ משכן התורה חונה בבאיי ♦ המנהיג הרוחני של מאות בני תורה ♦ אור חדש בישיבה ♦ תורה מונחת בקרן זוית ♦ רבו המובהק ♦ "יש שבאמת יודעים..." ♦ דברי מרדכי ♦ לא הלך בעצת... ♦ צא ולמד ♦ תלמיד הגון.

ב - רבו רבי מרדכי פגרמנסקי **675**

פרשת מרדכי ♦ נהנין ממנו עצה ♦ תורה וגדולה ♦ זה עתה סיימתי לחזור על מסכת יבמות!..." ♦ "כוח הסבר באמת מיוחד במינו!" ♦ ה"אש של פעם" מצא טוב ♦ אשת חבר ♦ חביבין יסורין.

ג - תורת ארץ ישראל **682**

בישיבת פוניבז' ♦ קרן אור פניו ♦ מקיימה מעוני ♦ שלא יכנסו מעדנים למעיו ♦ הזמן שווה יותר

ד - בהיכלם **686**

עם רבה של פונוביז' ♦ רבו בעל "אבי עזרי" ♦ במחיצת ה"חזון איש" ♦ אי"ש ראו עיניו ♦ אצל הרב מבריסק זצ"ל ♦ אצל האדמו"ר מבעלזא זצ"ל ♦ אצל גאב"ד טשעבין זצ"ל ♦ וכאן שני כתובים ♦ יבוא הכתוב ♦ במחיצת הסטייפלער ♦ הרבה למדתי מרבותי

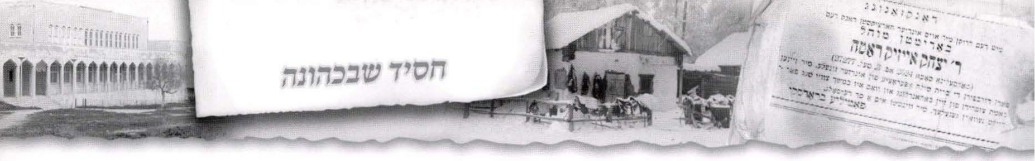
ה - בית של תורה **693**

רחיים על צווארו ועוסק בתורה ♦ **חותנו רבי אברהם אליהו מייזעס** ♦ אחד היה אברהם ♦ ואחר כך ילמד ♦ סדר יומו.

פרק מ - ויוסף היה רועה

א - רב כהנא **697**

עומד בראש ♦ כי טוב פתר ♦ ויען יוסף.

ב - בית דוד אש ובית יוסף להבה **698**

ביקש לישב בשלוה ♦ לזכר עולם יהיה ♦ עטרה לראש יוסף ♦ איש אשר רוח בו ♦ כדת של תורה ♦ על פיו ישק דבר ♦ דברים שיש להם שיעור ♦ ויוסף הוא המשביר ♦ משא הקודש ♦ כתר תורה ♦ מעריף אהבה.

ג - בבית דין הגדול **703**

אשר תשים לפניהם ♦ יושב על מדין ♦ כי אותך ראיתי ♦ זמן בית דין ♦ הוי מקבל כל אדם ♦ עדות ביוסף ♦ אמת מה נהדר.

ד - כולל בית דוד **707**

שלא על מנת לקבל ♦ הקרן קיימת לעולם הבא ♦ השקפה טהורה ♦ המעטפות שטפחו ♦ משיעורי כנסת הגדולה ♦ אחד מן החבורה ♦ מי שראשו ורובו בסוגיא.

ה - לרעך כמוך **709**

נושא בעול עם חברו ♦ מאזין ומקשיב ♦ לפי רוחו של כל אחד ♦ פורצי 'גדר' ♦ ישיבה לצעירים 'בית דוד' ♦ מצוה שלא לומר

ו - אשרי שעמלו בתורה **713**

בחוקתי תלכו ♦ ולחשוב מחשבות בעבודה ♦ שיח יוסף ♦ שיח יום ♦ ומכבדם יותר ♦ מאה ברכות ♦ דובר אמת בלבבו ♦ אמת מה נהדר ♦ לנפש לא יטמא ♦ שכרו הרבה מאוד ♦ אפס קצהו תראה ♦ בני יוסף ♦ ארונו של יוסף.

ימי הילולא של בני המשפחה **720**

הערות נחוצות לקורא

- חלק נכבד מהחומר על חייו של רבי יצחק אייזיק זצ"ל נשאב מקונטרס "תולדות חיי - דברי הימים".

- כמו כן שאבנו חומר רב ממאמריו המרתקים של רבי **יחזקאל סלמון** שליט"א מבני ברק, שפורסמו בביטאון צאנז בחדשי ניסן, אייר תשנ"ט.

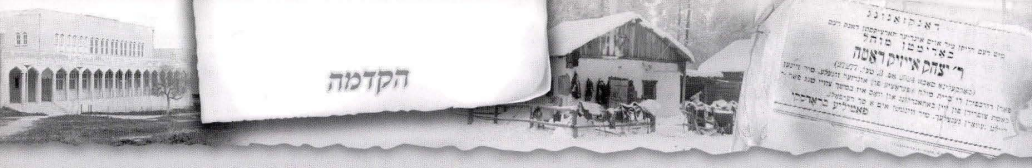
- הביטאון הנכבד "צאנז" אף היווה עבורנו במה מיוחדת לפרסום רשימות נוספות על רבי יצחק אייזיק, ובנו רבי אלימלך, שפורסמו במספר מאמרים בשנים תשע"א - תשע"ג, בעקבות מאמרים אלו קיבלנו עוד חומר רב ערך, תודותינו וברכותינו שגורות להם.

- תולדותיהם של אדמורי"ם רבנים ואישים שאבנו ממקורות רבים ומגוונים, ובראשם הספרים: 'אור יקרות', גליונות 'עלים לתרופה', 'זכרונם לברכה', 'מאורי גליציה', שמחת עולם - צאנז, הרבי ר' צבי אלימלך מדינוב, 'אדמורי"ם שניספו בשואה' ועוד.

- מחמת ריבוי האישים, צדיקים ואנשי מעשה המוזכרים בספר, כדי שלא יכווה כל אחד מתוארו של חברו, השתדלנו שלא לכתוב תוארים כלל, זולת "רבי" אותו הקדמנו לכל אחד, קטן כגדול, ואין מוקדם ומאוחר בתורה, אך הוספנו משרות כמו אדמו"ר, אב"ד וכיוצ"ב, זולת בודדים שידועים בכינוי מסוים, אותם העדפנו להשאיר עם שמם ותוארם כפי המורגל בפי כל.

- במקום שהיה ידוע לנו על תאריך של שנה לועזית בלבד, הבאנו בגוף הספר את השנה העברית, (לדוגמא: שנת 1901 תרגמנו כשנת תרס"א, למרות שיתכן כי מדובר בתחילת שנת תרס"ב) ורק בהערות בשלהי הדף ציינו את השנה הלועזית.

- על אף שנצמדנו בכתיבה ובסגנון ללשון הקודש המורגלת בארץ הקודש. לעתים חרגנו מיושר המליצה והכתיבה לכבודם של רבים מבני המשפחה הנמנים על תושבי חוץ לארץ, כדי שיוכלו לרוץ בקריאה.

הקדמה

הכל תלוי במזל

הרבה סברו לעלות על הכתב את קורות חייהם אותם חוו על גופם - למען ידעו דור אחרון - ולא עלתה בידם ומחשבתם לא יצאה לפועל.

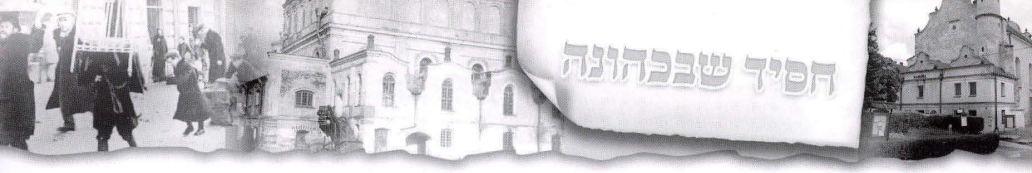
לא לחנם סיבב המסבב כל הסיבות כי מסכת חייו של רבי יצחק אייזיק זצ"ל יחקקו עלי ספר ויצאו לאור עולם. שכן בתולדות חייו רבים הם העובדות, ששווים לכל נפש להתלמד מהם ולהתחקות על אורחותיו לנהוג כן בשבתו בביתו ובלכתו בדרך. מלבד מה שסיפורים אלו מחדירים אמונה ובטחון.

מתוך סיפורי המופת וההוד בספר מתגלה לפנינו דמות של תלמיד חכם וצדיק המתהלך בתמימות עם בוראו. שמוסר נפשו גם בתנאים קשים ביותר, ומן השמים משגיחים עליו בכל צעד ושעל שחלילה וחס לא יבולע לו על ידי הרשעים ימח שמם.

בפרקי חייו המופלאים והמרתקים כאחת, עוקבים אנו בהשתאות אחר רבי יצחק אייזיק. הקורות אותו אשר סובבוהו החל מאותו יום הרס עולם, בפרוץ המלחמה, הנוראה שבמלחמות. רואים אנו כיצד למרות הקשיים, רבי יצחק אייזיק אינו מאבד את עשתונותיו כלל. השעות הרעות והקשות אינם מחלישים את אמונתו לרגע קט. מתפלאים אנו כיצד הוא מקפיד על כל קוצו של יוד בהלכה על אף שברור ומוסכם בעליל שיש לו על מי לסמוך, להקל לעצמו בפרט בשעת דחק גדול, שדינו כאונס דרחמנא פטריה.

רצון יראיו יעשה, רצונו של רבי יצחק אייזיק לקיים רצונו ית"ש, להקפיד על מצוות השי"ת גם בשעת השמד והסכנה, מקבלת פעם אחר פעם הסכמה מן השמים. כאשר כל סובביו נוכחים כיצד הוא ניצול בזה אחר זה מציפורניהם של הרשעים ובדרך שאדם רוצה לילך בה, מוליכים אותו מן השמים.

אף בהיותו שרוי בסכנה מוחשית, לאחר שכבר הסתבך עם הממונים עליו. בהיות וכוונתו של רבי יצחק אייזיק היתה תמה וזכה באמת ובתמים, זכה להינצל ולצאת מכל סבך. כי ברצות ה' דרכי איש - כאשר מעשיו והליכותיו של איש רצויים לפני המקום, גם אויביו ישלימו עמו - סופם שהם נאלצים להשלים עמו ובעל כרחם יענו אמן.

בהתאם לכך ניתן להמליץ עליו - על רבי יצחק אייזיק - את מילות הפסוקים האמורים אצל אברהם אבינו עליו השלום, לאחר שעמד בנסיון הקשה, כאשר זרקוהו לתוך כבשן האש והוא יצא מתוכו חי ובריא אולם. כמו שנאמר: **"והוצאתו מאור כשדים... ומצאת את לבבו נאמן לפניך"** כי יען ובהיות שלבו היה נאמן ושלם לפני השי"ת, היה ה' בעזרו לסעדו ולתמכו על כל צעד ושעל לחלצו מן המיצר, אף למעלה מדרך הטבע.

מצוה עלינו לספר...

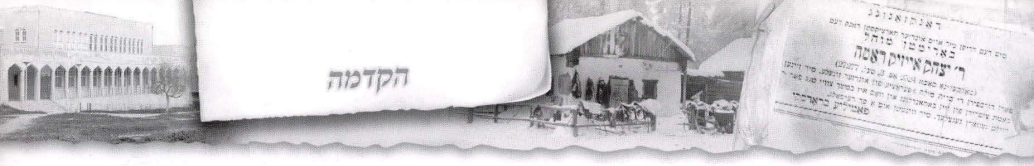
כל ימיו אשר חי, ראה רבי יצחק אייזיק צורך להעביר ולספר לדור אחרון את הקורות עמו. בכל הזדמנות היה מרבה לתאר ולספר את כל התלאות אשר מצאוהו ואת הניסים הרבים שעברו עליו.

ברם, כאשר בקשו ממנו בני משפחתו, בניו ונכדיו שיאות להעלות את הדברים על גבי הכתב, חכך בדעתו והתלבט קשות ובמשך כמה שבועות השהה את החלטתו ועדיין לא השיב מענה חיובי לבקשה. גם לאחר שהפצירו בו שיש בכך תועלת לדורות הבאים, השיב רבי אייזיק בתמימות: "איני יודע אם כל זה הוא ממש בלי פניות"...[1] בנוסף הוא חשש שיחזיקו ממנו כקדוש וטהור ובעל נס. הוא לא רצה להתפאר בדברים ולכן שקל זה לעומת זה את התועלת שבפרסום הדברים מול הנזק שבהתנשאות, כאשר ישמעו מה עבר עליו ועד כמה מסר את נפשו. בנוסף, אף לא החשיב את מעשיו עד כדי כך שיהיו ראויים להתפרסם. לבסוף גבר השיקול של חינוך הדורות והמוסר השכל שיכולים להפיק ממנו.

אחר זמן ממושך שרבי יצחק אייזיק פשפש ולא מצא בנפשו, שיהיה בסיפור הדברים על ידו מחמת תאוות הכבוד או פניות אחרות, מצא את עצמו מוכשר להעביר את הדברים רק למען המטרה הנעלה, שיהיה לתועלת ולחינוך עבור הדורות הבאים, צאצאיו אחריו, אשר יוכלו לקחת לעצמם שבט מוסר, להשתדל במעשיהם לאור הליכותיו ומסירות נפשו של אביהם וזקנם.

אפשר כי מאורעות התקופה שקדמה למלחמה, בה נפלו רבים לתוך קורי ההשכלה שנפרשה לרגלם וחדרה לתוככי קהילות הקודש ומחנות היראים ורבים חללים הפילה, מאורעות אלו שרבי יצחק אייזיק עצמו היה עד להם ומתאונן על כך ברשימותיו, יתכן כי הם שהביאו את רבי יצחק אייזיק להחלטה, להתגבר על

1 כעדות בנו רבי יוסף זצ"ל.

שאר השיקולים ולחקוק ולחרוט באותיות, להעלות על גבי הכתב, לתאר לזרעו על מה מסר נפשו, למען ידעו שלא לבוא לידי זלזול וחסרון הקפדה על ענין כלשהו, אף על קוצו של יוד.

אותם גוילים שהעלה רבי יצחק אייזיק בעצמו על הכתב, נכתבו על ידו בשפת "אידיש" ותורגמו מלה במלה על ידי בני המשפחה ללשון הקודש.

בראשית דבריו הוא מבאר במלים פשוטות, על מה ראה צורך ותועלת בסיפור תולדות קורותיו.

המתבונן בדבריו, המובאים לעיל, מתפלא לראות בהם שני הפכים. בהיות רבי יצחק אייזיק מפליא את המסירות בה דבק בקיום ושמירת תורה ומצוות ומוצא בהם תועלת שיש מה ללמוד מהם. מצד אחד כתובים הדברים בפשטות מדהימה, כמו שכלל אין בהם חידוש, אלא התנהגות רגילה של יהודי אף במצור ובמצוק ובתנאי אימים.

בסיפור ההשתלשלות לא האריך רבי יצחק אייזיק, שהרי לא הם המטרה ולא למען עשות לו שם בארץ, אלא עיקר מגמתו היא: **"למען ידעו הדורות הבאים כיצד מסרו יהודים נפשם לשמירת מצוות בתנאים קשים ביותר"**.

כשבדבריו "כיצד מסרו יהודים נפשם" הוא כולל עצמו עם הכלל, כאילו וכל סובביו אף הם נהגו כן.

בשבילי הספר

יגיעה רבה ועבודה עצומה טמונים בין דפי "חסיד שבכהונה". החומר שבספר מקיף בתוכו תולדות חייהם של כמה וכמה אישים במאות השנים האחרונות, נקודות רבות על פני הגלובוס, ומאורעות שונות. שאבנו את החומר ממאות מקורות בכתב ובעל פה, מהן מקורות נדירים. כל אלו אף הקשו על עריכת הספר בנוסף לקשיים טכניים רבים.

על אף כי ציר הספר סובב את תולדות חייו של רבי יצחק אייזיק ראטה זצ"ל, בין השיטין הוקם גלעד וזכרון עולם לאישים משפחות ראטה, ברנשטיין ועוד אישים מבני המשפחה, ומחמת כי הדברים לא הונצחו עד הנה בכתובים הארכנו גם במקום שהיה מן הצורך לקצר.

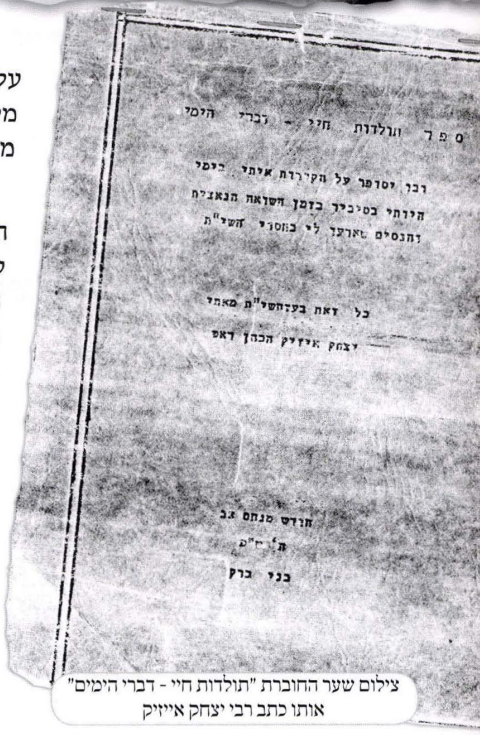
בקשתנו כי במידה ונפלה שגיאה או אי דיוק או מי שיש בידו עובדות נוספות, תמונות ומסמכים הקשורים לאישים עליהם נכתב בספר. בקשתנו להודיענו

על כך, כדי שנוכל לתקן זאת במהדורות הבאות. מלבד מה שעוד חזון להוציא לאור שיירי ברכה מדברי תורתו.

מחמת ריבוי הפרטים והמאורעות שבספר השתדלנו לפרט מעט על האישים המוזכרים כמו על המאורעות, הערים והעיירות, למען יתרשם הקורא על אופייה של תקופה והסביבה עליה נסוב הסיפור. וגם לרבות כי לעתים יש תועלת במה שאמרו להאריך, וכפי שמצאנו בספר 'קול יהודה' בפירושו על 'הכוזרי' שמבאר מה טעם התורה מאריכה בסיפורי דברים:

"ולהורות נתן גם כן באריכות לשונו, שהרוצה לשקר איננו מאריך בפרטי תנאים, אשר בהמצא פגם באחד מהם יוטל דופי בכל עיקר הכזב ההוא, וכמו שכתב הרא"ש בתשובותיו (כלל קצ סימן ו) באומרו: שהשקר צריך קיצור כי אין לו מעמד ברגלים, עכ"ל. על כן מה שנכתב מאלו הסיפורים בתורת משה, תקויים אמיתתו מצד מה שהאריכה בהם, כאילו אמריה תאמר: הפוך והפוך בשבע דרישות וחקירות, אם תוכל למצוא עילה ושחיתה [- כלומר דבר שאינו נכון] באחד מפרטי הסיפורים הללו, כי בלי ספק תלאה למצוא הפתח, כי אמרת אלוק' צרופה מזוקקת שבעתיים".

צילום שער החוברת "תולדות חיי - דברי הימים" אותו כתב רבי יצחק אייזיק

זכותו הגדולה בוודאי תעמוד לבני משפחתו הנהנים מהודו שהוקרן מאישיותו הרמה, להתהלך ולצעוד בדרכיו ולחקות את תהלוכותיו הקדושים. הוא ימליץ יושר עליהם ועלינו לטובה ולברכה, אכי"ר.

חסיד שבכהונה

חלק ראשון
הכהן הגדול מאחיו

רבי **יצחק אייזיק** הכהן **ראטה** זצ"ל

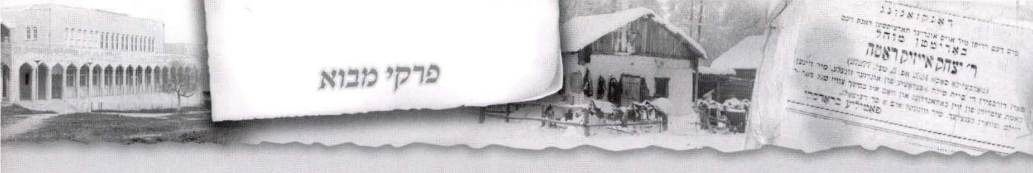
פרקי מבוא

שער ראשון
עולה ומתעלה

שער שני
ובא נוגש והגלני

שער שלישי
חדש ימינו

פרקי מבוא

פרק א
איש האשכולות

איש אשר רוח בו - היה הגה"צ רבי **יצחק אייזיק** זצ"ל. מיוחד ומצוין ביראת שמים טהורה, וחדור במסירות נפש למען התורה והמצוות, בכל תנאי ומקום.

איש צדיק תמים היה רבי יצחק אייזיק בדורותיו, ויש לדורשו לשבח, שלא בדורותיו בלבד היה צדיק, אלא שבדורו ניכר יותר צדקתו.

באותם תקופות בהם לא הצליחו אחרים לקיים את התורה ומצוותיה, לשמור שבת כהלכתה מחמת הסכנה שהיתה כרוכה בכך. בלטה צדקתו של רבי יצחק אייזיק, שהיה מוכן ומזומן בכל עת ורגע למסור את נפשו ושיהרגו אותו על קידוש השם, ובלבד שלא לוותר על קוצו של יוד מהתורה ומצוותיה, כשגם על הנהגות של חסידות יתירה לא ויתר.

הליכותיו הנאדרים גם כשהוא סובל ונמצא בטלטולי הדרכים בגלות קשה, המה שהעידו והכריזו עליו כי הוא איש מורם מעם, צדיק וקדוש חסיד ופרוש. ללא ספק, אילו היה רבי יצחק אייזיק חי בתוכנו, בזמן של שלוה, היה מצליח בפשטותו להצטנע ולהתחבאות שלא יכירו בו, שמעלתו גבוהה ונשגבה משל אחרים. כי כזה היה רבי יצחק אייזיק, עניו ושפל ברך, שייף עייל ושייף נפיק ולא מחזיק טיבותא לנפשיה.

נפש לוהטת היתה לו לרבי יצחק אייזיק, אש תמיד שלהבת קודש, להט והתלהבות קבועה לעבודת בוראו. להבה אשר אף הקור הסיבירי לא יכול לו ואף נציגי השטן הסובייטי התקפלו מול עקשנותו ועמידתו העיקשת, כשהוא עומד על שלו ואינו מוותר על רצונו לעשות רצון אביו שבשמים.

עובד ה' מנעוריו היה רבי יצחק אייזיק, כשהוא שוקד על תלמודו בהתמדה מרובה. הוריו שהיו מפארי חסידי ביקאווסק - דינוב, התפארו בו, רבותיו ציינו את חריפותו בלימוד ומדותיו התרומיות.

טרם נשא את זוגתו ע"ה הובטח לו שיוכל לשקוד בהתמדה כשאיפתו הטהורה, אבל המציאות השתנתה לו ומן השמים סיבבוהו שרבי יצחק אייזיק נאלץ לשמש כשוחט ומורה הוראה, תפקיד ממנה התיירא מחמת היותו ירא שמים, מלבד מה שביטלה אותו מלימודו. אך משנוכח כי זה מה שקבעה ההשגחה עבורו קיבל זאת באהבה, כשלימים זכה בתפקיד זה להחיות עם רב.

מאז ימי ילדותו ועד שיבתו המשיך רבי יצחק אייזיק לעלות ולהתעלות וכל ימיו היו שווים לטובה, שטובה זו אינה אלא תורה. ואף גם זאת כי במנת חלקו נפלו לו, לרשת סבל ומכאובים, וימיו לא היו סוגים בשושנים ומרופדים באשישות ובתפוחים. בכל זאת, מתוך שחסיד ובעל מדרגה היה, קיבלם כולם באהבה - ובכל אשר פנה ראה רק בטוב ה' עמו.

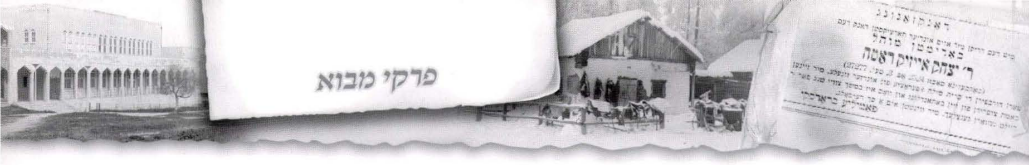
פרק ב
על נסיך שבכל עת

ציר חייו של רבי יצחק אייזיק לא התנהל על פי דרך הטבע, ונסים רבים בהם ניצל ממות לחיים סובבו אותו. ולא רק בימי המלחמה עליהם אמרו צדיקים, שכל מי שניצל הוא מאחר ששני מלאכים ליוו אותו ושמרו את צעדיו. שכן רבי יצחק אייזיק זכה להינצל ממות לחיים אף בטרם המלחמה ולאחריה.

בדבריו לפני בני המשפחה, הפליא האדמו"ר מטשערנאביל שליט"א את רוב הנסים שאירעו עם רבי יצחק אייזיק, סיפר בהתפעלות על תאונה שאירעה באזור בית מדרשו, בה פגע רכב ברבי יצחק אייזיק והעיפו מספר מטרים, פגיעה שאף צעירים אינם שורדים בקלות - ורבי יצחק אייזיק למרות היותו זקן בא בימים שכל תזוזה יכולה לגרום לו לריסוק אברים, קם והתהלך בריא אולם, כאילו לא אירע עמו מאומה. - עובדה זו היתה חידוש לבני המשפחה, שכן רבי יצחק אייזיק מעולם לא טרח לשבר אזניהם על התאונה.

בספרנו מגוללים קורות חייו, ובין השיטין אנו נוכחים באותם נסים. לעתים מאורעות שהתרחשו במרחק רב של שנים, הם השפיעו על הצלתו של רבי יצחק אייזיק, שנים לאחר מכן.

רבי יצחק אייזיק ברשימותיו, חיוה באצבעו על השתלשלויות אלו למען יראה הקורא את ההשגחה פרטית והנסים אותם קורא הדורות, המגיד מראשית אחרית הזמין וניהל כדי להצילו.

רבי יצחק אייזיק בענוותנותו ייחס את כל הנסים שאירעו עמו, לזכותם של אחרים. אם זה הברכה אשר בירך אותו רבו רבי דוד מביקאווסק זצ"ל או מאוחר יותר ברכתו של האדמו"ר רבי ישכר דוב מבעלזא זצ"ל, הבטחת חותנו הצדיק, וברכתו של האדמו"ר מצאנז בעל 'שפע חיים' זצ"ל שליוותה אותו. כשלרגע אינו סובר שהוא זכה לכך בזכות עצמו.

פרק ג
זקן בא בימים

אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנותנו[2]

אשרי ימי זקנתו של רבי יצחק אייזיק, בהם עבד את ה' ביגיעה ובעמל שלא ביישה את ילדותו. במה דברים אמורים, כי למרות החשיבות הרבה והערך הנשגב לכל מצוה ולימוד התורה הנעשית על ידי האדם, בפרט ובעיקר כאשר הדברים עולים לו בקושי, ביגיעה ובעמל. עם זאת, הלוא בימי נעוריו וילדותו עדיין אין בכך מעלה יתירה ורבה, כי הצעיר לימים, אף נפשו צעירה וביכולתו להתייגע ולעמול, כי לעמל יולד. לעומת זאת, כאשר איש זקן מתייגע ועמל בעבודת הבורא, יש בכך שבח יקר וגדולה באופן מרובה. כי למרות רוב ימיו ושנותיו העבודה אינה מגיעה לו בקלות, וכל יגיעה עולה לו בקושי ביתר שאת.

לכן, כאשר ישיש בא בימים מתייגע ומתעקש בעבודת השם, הדבר מעיד על אותה היגיעה של ימות נערותו וילדותו, שאף הם היו עבודה תמה וזכה, יגיעה אמתית שנעשית על ידו אף כשהטורח היה הרבה מעל ומעבר לכך, מחמת כי כוונתו זכה למלאות את המשימה ולקיים את המצוה ולהתמיד על תלמודו.

כשבני המשפחה הגיעו לקרית צאנז להציע את מחשבתם על הוצאת ספר זה, אצל האדמו"ר מצאנז שליט"א, התבטא: "**צאו נא והתחקו אחר אורחותיו בערוב ימיו, ככלות כוחותיו של אותו זקן, להסתיר ולהצניע את מעשיו, ומהם תשכילו לדעת מי האיש**".

אשרי ימי זקנותו של רבי יצחק אייזיק בהם המשיך התעלותו ודביקותו בעבודת השם כמקשה אחת וכהמשך לימי נעוריו כשכוחותיו עוד היו במתניו, ללא שום שינוי. דומה היה כי בכל הקשור לעבודת בוראו נשאר רבי יצחק אייזיק

2 מסכת סוכה דף נג עמוד א.

צעיר, כצור חלמיש. כשהוא אינו נותן לגוף לעייף אותו ולמנוע ממנו לשרת בקודש בעבודת בוראו ית"ש.

אשרי ימי זקנותו שלא ביישה את שנות ילדותו. שכן, עוד מימי צעירותו היה עומד ומחשב את צעדיו, כדי שלא יבוא למכשול אף כאשר שיבה תיזרק בו, כאשר כוחותיו לא יעמדו לו. על כן, היה רבי יצחק אייזיק מחשב לקבוע לו הרגלים שלא יהיו לו למוקש בשארית ימיו, ככלות כוחותיו לעת זקנה.

עליו נאה להמליץ בן ק' כבן כ', כפי שביארו בספרים הקדושים. כי מעלה מיוחדת יש בצעיר, עול ימים, אשר מעשיו נעשים ברגש ובהתלהבות יתירה, לעומת המבוגרים וכל שכן הזקנים, אצלם חסר הלהט וההתלהבות. מול זו עומדת מדה טובה ומעלה יתירה בהם חנונים המבוגרים לעומת הצעירים, שכל מעשיהם, הליכותיהם ופעולותיהם נעשות במתינות ובישוב הדעת, לאחר שהם שוקלים את הדברים הדק היטב. כשהם אינם פזיזים להחליט ולבצע מיד כפי שעולה על רוחם באותו עת.

היוצא מדברים אלו כי טובים השנים. כאשר שני מעלות אלו נצמדות בבת אחת אצל אדם אחד, הרי ישלימו המדות זה את זה. הדבר אמור כלפי שרה אמנו שלפיכך נכתב שנה בכל פרט ופרט לומר לך שבת ק' כבת כ', כלומר בת כ' כבת ק'. היינו ששרה אמנו היתה לה את שני המעלות שמילדותה ועד זקנה ושיבה ליווה הלהט וההתלהבות את כל מעשיה והליכותיה, אך בד בבד נמדדו ונשקלו הדברים בישוב הדעת ובמתינות לעשותם בצורה הטובה ביותר.

כמה משובח האי גברא רבא, רבי יצחק אייזיק, שזכה לשני שולחנות, שני מעלות טובות אלו, נצמדו אצלו יחדיו, כאחת. כאשר בד בבד עם ההתלהבות שקל כל ענין לגופו במאזני דעתו, לחשב שכר מצוה מול הפסדה.

חן ויופי מידותיו האצילות ליוו את רבי יצחק אייזיק כל הימים. עודו בן ז' כבן כ' ועד זקנה ושיבה טובה, מידותיו אלו, שלימות כובד ראש, מתינות ושיקול הדעת, יחד עם הלהט וההתלהבות. היו חלק מעצמותו וישותו של רבי יצחק אייזיק, עד אשר נתבקש לבית עולמו בשיבה טובה ובשם טוב, בהיותו בן צ"ו שנים. עליו השלום.

שער ראשון

עולה ומתעלה

עוצמת נפשו של הילד
"יצחק אייזיק'ל היתום"
מול נחשולי הזמן והתקופה

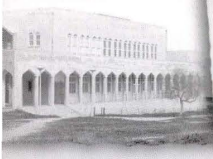

תמונה נדירה של העיירה לינסק (בקצה הרחוב בית הכנסת שהילד יצחק אייזיק'ל גדל)

ימי בחרותו ואבר"ך במלכותו
עד לפריצת מלחמת העולם השניה
תרס"ג - תרצ"ט

בקריאת תנאים

פרק א

ערש הולדתו - לינסק

לידת יצחק

הורתו ולידתו בקדושה של הרב החסיד רבי **יצחק אייזיק ראטה** זצ"ל, היתה בשנת **תרס"ג**[1] בעירה **לינסק** אשר בפולין בבית הוריו החשובים[2].

אביו היה הרב החסיד רבי **אברהם שלמה** ז"ל שהיה ממיוחסי כהונה, בן אחר בן לרבי **נפתלי כ"ץ** זצ"ל בעל 'סמיכת חכמים', שכידוע היה במשפחה כתב ייחוס עד לאהרן הכהן. גם אמו החשובה מרת **חיה שרה** ע"ה, היתה ממשפחה חשובה.

עם הכנסו לבריתו של אברהם אבינו ע"ה, נקרא שמו בישראל "**יצחק אייזיק**" על שם זקנו, רבי **יצחק אייזיק כ"ץ** זצ"ל[3], כשהוריו נושאים תפילה ובקשה, בשאיפה למען יגדל הילד - הרך הנולד, בדומה לזקנו, וידבק במידותיו ובהליכותיו הקדושות וימשיך את שושלת הקודש של המשפחה המפוארת. תקוות ותפילות שאכן נשאו פרי.

רבי יצחק אייזיק נמנה כשריד לדור דעה, שעוד נולד כשהעולם עוד היה עולם[4]. כאחת עשרה שנים טרם מהפכת העולם עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה בשנת תרע"ד.

---

1 רבי יצחק אייזיק היה מציין כי הוא מבוגר בשנה מהשפע חיים מצאנז זצ"ל שנולד בשנת 1904 (ה' שבט תרס"ה), והוא - רבי יצחק אייזיק נולד בשנת 1903.

2 על גזע היחס ועוד מילואים ונספחים, ראה בחלק שני.

3 רבי משה אהרן דייטש הי"ו, שזכור לו, כי שמע מזקנו רבי יצחק אייזיק, שנקרא על שם זקנו רבי יצחק אייזיק, נכד בעל 'סמיכת חכמים'. וידים מוכיחות לכך שיש במשפחת בעל 'סמיכת חכמים' את השם רבי יצחק אייזיק גם בדורות שלפניו וגם בדורות שלאחריו.

4 כך דיבר בקדשו האדמו"ר רבי צבי הירש אבד"ק רודניק זצ"ל, כי מאז מלחמת העולם הראשונה ירדה אכזריות לעולם, 'צבי תפארה' עמוד רחצ.

עיירה גדולה לאלוקים

עריסתו הקטנה של רבי יצחק אייזיק'ל הקטן עמדה בעיירה לינסק או בכינויים האחרים: 'ליסקא' כפי שכינו אותה היהודים. או 'לסקו'[5] כפי שהיא מכונה כיום בפיהם של הגויים המקומיים. שנמצאת לא הרחק מסאניק שבמחוז פודקפצקיה במזרח פולין, על הגדה המזרחית של נהר הסאן. ובעיירה קטנה זו חי רבי יצחק אייזיק את תקופתו הראשונה.

בימים ההם עמדה מקומה של העיירה, במקום של כבוד בכותל המזרח של העיירות ואמהות בישראל. רוב תושבי העיירה בתקופה של קודם מלחמת העולם השנייה היו יהודים. ולמרות היותה עיירה קטנה, היה חן המקום מחמת יושביו שהגדילו את כבודה והדרה כעיר ואם בישראל.

עיר מלאה חכמים וסופרים היתה העיירה לינסק. כמה וכמה בתי כנסיות ובתי מדרשות מילאו את מבואותיה. כותלי בתי המדרשות ספגו אל קרבם עמל התורה ויגיעה של צורבים צעירים עולי ימים, לצד מבוגרים וזקנים.

Lesko 5

תמונה אוירית של לינסק, סאניק והאזור

מחמת חשיבותה של העיירה לינסק, היא היתה אחת מתשע הקהילות הראשיות שהתכנסו לוועד תשע הקהילות. שהיו אחראים מטעם המדינה על כל עניני היהודים כמו גביית מסים, מינוי רבנים וכדומה, ומאה ארבעים ושמונה כפרים וישובים היו כפופים למרותה[6].

הקהילה היהודית בלינסק היתה ותיקה ביותר. כבר החל משנת ה' אלפים ש"ב[7] לבריאת העולם, החלו יהודים להתיישב בעיירה לינסק. בתקופה הראשונה עדיין לא היו החיים היהודיים במקום מספיק מפותחים. לפרנסתם עסקו היהודים באותה עת במסחר יינות אותם הביאו מהונגריה[8].

---

6 למרות היות סאניק הסמוכה עיר גדולה לעומת העיירה הקטנה לינסק, היא היתה כפופה לה, ולמרות שבמהלך השנים ניסו ראשי קהילת סאניק להתנגד להיותם כפופים ללינסק, פסקו רבני ומנהיגי הוועד לטובת לינסק.

7 לפי גירסא אחרת החל הישוב כבר כעשרים שנה קודם לכן בשנת ר"פ לערך. ובספר 'מרכבות יחזקאל' על רבי יחזקאל פאנעט זצ"ל, אבד"ק קארלסבורג, מביא הכותב שהוא היה וראה בבית החיים מצבות משנת ש' לפ"ק, במקומות אחרים מופיע כי המצבה העתיקה ביותר שהשתמרה במקום היא משנת ש"ט.

8 ב'שו"ת הב"ח החדשות' סימן כט, מביא שאלת "הג"ר מנחם מן אשכנזי מרימאנוב ז"ל" אל הב"ח ז"ל, משנת שצ"ו לפ"ק "בענין האלוף ר' מאיר סוחר יינות מלינסק".

ערש הולדתו, העיירה לינסק

בית הכנסת הגדול בעירה לינסק בתפארתה

פנים בית הכנסת (משמש כיום כמוזיאון ר"ל)

בתי כנסיות ובתי מדרשות

חמשים שנה לאחר מכן בשנת ה' אלפים שנ"ט[9], הקימו היהודים במקום את בית הכנסת המרכזי ואט אט החלו לקיים במקום חיי קהילה יהודית מאורגנת.

בשנות ת"ח ת"ט בעת הגזירות הנוראות והרדיפות. מנתה הקהילה בלינסק שלש מאות משפחות שנסו לעבר הונגריה, להציל את נפשם.

9 לפי גרסאות אחרות כבר הוקם בית הכנסת המרכזי עוד קודם לכן, מיד עם התיישבותם של יהודים במקום. וכן הביא בתולדות מראה יחזקאל שבתחילת ספר 'ים הרחב'.

חשיבות רבה היתה אצל יהודי המקום, לבניית בית מקדש מעט זה, אותו בנו ברוב פאר והדר, לפאר ולרומם בית אלקינו, ולהתנאות במצוות.

מיקומו של בית הכנסת היתה במרכז העיירה, ליד השוק שברחוב מוניישקי[10].

בית כנסת זה נמנה על אחד המפוארים ביותר באירופה כולה. מבנה הבית הגדול הזה היה מרשים במיוחד וכל כולו אומר הוד והדר. היכל התפילה, בפנים בית המדרש, היה מפואר ביותר ומתנשא לגובה של למעלה משלש קומות. את מקום הבימה, עמוד התפילה של השליח ציבור, וכן את ארון הקודש פיארו עמודים מעוצבים וקשתות. דלתות הכניסה נעשו ברזל יצוק, ציפוי הקירות הפנימיים נעשו כעין חגורות קישוט וביניהן צורות חלונות אטומים. עזרת הנשים הוקמה מעל לאולם הכניסה ודרך אשנבים מסורגים נשמעה התפילה מתוככי בית הכנסת.

קירות הבית החיצוניים נבנו בחן מיוחד מלבנים מיוחדים מקרקעית הנהר הסמוך, שיכבה על גבי שיכבה. בנוסף הם אף עוצבו בעוצמה ובחן, עם עיטורי קישוטים מרהיבים חרוטים באבן. בחזית בית הכנסת נקבעו שני לוחות אבנים, כדוגמת לוחות הברית, מתחתיהן חלון עגול שמתחתיו נחרט הפסוק: "**מה נורא המקום הזה, אין זה כי אם בית אלקים**".

במקום זה התקיימו שיעורי תורה ומנינים לתפילה. גם רבי יצחק אייזיק, שקד שעות רבות על התורה בבית כנסת זה.

מעניין להוסיף ולתאר עוד חייה של קהילה זו שנכחדה, ויהיו השורות האלו לעדות, גלעד וזכרון עולם לקהילה מפוארת בישראל שחרבה.

חיי קהילה

בבנין זה התקיימו על ידי הקהילה, הקדשות וחברות מגוונים לצורכי הקהילה, ביניהם התקיימו חברת "**ביקור חולים**", חברת "**תיקון ספרים**", חברת "**תלמוד תורה**", חברת "**חומש**" שהיתה מיועדת לפשוטי העם, אגודת **בעלי מלאכה** "**יד חרוצים**" ו"**חברה קדישא**".

10 Moniuszki.

בתוקף סמכות שניתן לקהילה על ידי "**ועד ארבע ארצות**"[11] ובהסכמת השלטון המקומי, היה בצד מבנה בית הכנסת מגדל שבמרתפו תא קטן ששימש בעבר הרחוק כ"**בית סוהר**" לאסירים יהודיים של הקהילה.

במבנה זה אף היה חדר ששימש כבית כנסת מיוחד, בו התפללו הקצבים יחדיו.

עם זאת, למרות היותה קהילה מכובדת, לא התקיימו התפילות בימות החורף בבית הכנסת עצמו, מחמת יוקר חימום המקום, אלא בחדרים הסמוכים.

במרוצת הזמן היו רוב תושבי העיירה נמנים על החסידים, ברובם הגדול היו חסידי צאנז והשאר מחסידי דינוב, בעלזא ורוזין. אף נוסח התפילה בבית המדרש המרכזי שונה לנוסח ספרד, כמנהג החסידים.

בנוסף לבית הכנסת המרכזי נבנו במשך השנים בתי כנסת נוספים. ביניהם היו בית כנסת של חסידי צאנז ובית כנסת של חסידי רוזין.

בתקופת השואה "ערו ערו עד היסוד בה" וכל בתי הכנסיות נחרבו כליל ולא נשאר מהם זכר ושריד, זולת בית הכנסת הגדול והמבוצר. שעל אף שגם הוא ניזוק קשות מהפצצות הגרמנים, עדיין נשאר עומד על תילו[12].

רבני העיר

רבנים גדולי תורה ובעלי שם פיארו את העיירה לינסק, ביושבם על כסא הרבנות.

---

11 ועד ארבע ארצות שימש משך כמאתיים שנים, בין השנים ש"מ - תקכ"ד, כמוסד עליון של יהדות מזרח אירופה. תפקידה היתה איסוף מסים מכלל הקהילות היהודיות ומסירתם לשלטונות המתאימים. מאוחר יותר סיגל לעצמו הוועד את תפקיד ייצוג הקהילה היהודית בפולין בפני השליטים הנוכרים של אותן המדינות. בנוסף לכך היו לוועד סמכויות שיפוטיות לגבי חוקים והלכות בתוך הקהילות היהודיות.
לינסק היתה מוועד תשע הקהילות שבמחוז לבוב, שהיתה אחת מארבע ארצות שהן: פולין הגדולה - שכלל את ווארשא לודז' לובלין ובראשה עמדה פוזנא. פולין הקטנה - כללה חלק גדול של מערב גליציה, ובראשה עמדה קראקא. מדינת רייסן (רוסיה האדומה) כשהעיר לעמבערג (לבוב) עמדה בראשה. וואהלין ופודוליא (ובתקופה מסויימת אף ליטא, עד שהפכה לעצמאית).
בנוסף נוסדה בכל מדינה ועד של הערים הגדולות. ובמחוז לבוב נבחרו קהילות לבוב, בראד, זאלקאווע טיסמעניץ, בושאטשט, בראדשין, ראהטין, **לינסק** וזלאטשוב.

12 לאחר המלחמה שוקם בית הכנסת כדי לשמש כמוזיאון, וכיום המקום משמש כגלריה לאומנות. עד היום במבואת הכניסה מימין מוצגים לוחות זכרון, עליהם רשימות של קרבנות הכיבוש הנאצי. הכיתוב בפולנית מכיל בדרך כלל את שם ראש המשפחה, זוגתו וצאצאיהם.

בין רבני העיר הבולטים אנו מוצאים בראש את רבי **יעקב יהושע פאלאק**, בעל **"פני יהושע"** זצ"ל[13]. אך כפי הנראה לא ארכה רבנותו במקום תקופה ארוכה.

שלשלת רבנים

מאוחר יותר כיהן במקום רבי **יעקב ראבין**[14] זצ"ל, ושם מנוחתו כבוד.

אחריו מילא את כס הרבנות בנו רבי **מנחם מענדל הורוויץ - ראבין** בעל קונטרס **'ליקוטי מהר"ם'** על התורה, המכונה **רבי מענדלע לינסקער**, ואביו של האדמו"ר רבי **נפתלי צבי הורוויץ**[15] אבד"ק **ראפשיץ** זצ"ל מתלמידי **החוזה מלובלין** רבי **יעקב יצחק הלוי** זצ"ל, וחתנו של רבי **יצחק הורוויץ** זצ"ל[16] אב"ד קהילות **אה"ד**[17], הידוע בפי כל בשם **רבי איציקל המבורגר**.

רבי מנחם מענדל כיהן כרבה של **לעשנוב** ולאחר מכן **בהורדנקא**, ומשנת

ספר
פני יהושע
אפי זומרי
פנים מסבירות להלכה
באמשטרדם

שער הספר "פני יהושע" דפוס ראשון, אמשטרדם תצ"ט

ציון רבי מנחם מענדל אבד"ק לינסק זצ"ל

13 נולד כ"ח כסלו תמ"א. לערך בשנת תס"ג ניצל משריפה שפרצה בעירו, שם נספו אמו וזוגתו ובתו, תחת ההריסות נדר להדפיס את ספריו. בתקופה זו נשא בשנית וכיהן ברבנות בכמה ערים ביניהן ליסקא. בשנת תע"ח עבר לכהן פאר כרבה של לבוב. נסתלק י"ד שבט תקט"ז.

14 השם ראבין מקורו מלשון רב - ראבינער.

15 שם משפחתו היה הורוויץ על שם אבי אמו, ולא ראבין כבית אבותיו.

16 נולד בשנת תע"ה. נסתלק בו' אייר תקכ"ז.

17 קהילות אה"ו או איחוד ג' קהילות. היתה התאגדות של הקהילות היהודיות בעיר המבורג ובעיירות אלטונה וואנדסבק הסמוכות לה (היום שכונות בהמבורג) שהתקיימה בשנים ה' תל"ה עד ה' תקע"ב.

תקמ"ב בלינסק, כממלא מקום אביו. בלינסק הקים ישיבה לבחורים מופלגים, כשבין תלמידיו נמנו רבי **אברהם וואלף מפשווארסק**, ורבי **יחזקאל פאנעט מקארלסבורג** זצ"ל, בעל "**מראה יחזקאל**"[18]. הוא עמד בקשרי תורה עם גדולי דורו, כמו בעל "**פרי מגדים**" ובעל "**נודע ביהודה**" שאף מביאו בספרו.

בתחילת שנותיו היה מתנגד לחסידות, אך האחים הקדושים הרבי ר' **אלימלך מליז'ענסק** זצ"ל והרבי ר' **זושא מאניפולי** זצ"ל קירבוהו לחסידות ומאז נעשה לחסיד מובהק ודבק במגיד הקדוש **מזלאטשוב** רבי **יחיאל מיכל** זצ"ל, ולאחר מכן דבק באדמו"ר הרבי ר' **מנחם מענדל מרימאנוב** זצ"ל.

ביום טוב אחרון של חג, בשמחת תורה, כ"ג בתשרי תקס"ד נסתלק רבי מנחם מענדל זצ"ל למתיבתא דרקיעא, ומנוחתו כבוד בבית העלמין בלינסק[19].

אחריו המשיכו למלא את מקומו ברבנות יוצאי חלציו, בן אחר בן, שלשלת רבנים רצופה שנמשכה עד שנגדעה בשנת תרצ"ט, בפרוץ מלחמת העולם.

הלוא הם רבי **אברהם חיים הורוויץ** (הראשון) זצ"ל[20], בנו רבי **מנחם מענדל הורוויץ** (הראשון) זצ"ל[21], בנו רבי **אברהם חיים הורוויץ** (השני) זצ"ל[22], בנו רבי **מאיר'ל הורוויץ** זצ"ל[23], בנו רבי **מנחם מענדל הורוויץ** (השני) זצ"ל[24] וכראב"ד שימש אחיו רבי **יענקלע הורוויץ** זצ"ל[25].

---

18 נולד בשנת תקמ"ג לאביו רבי יוסף פאנעט ז"ל ראש ופרנס בוליטש, ולאמו מרת בריינדל, נסתלק כ' ניסן מוצש"ק ד' דחוה"מ פסח שנת תר"ה.

19 לאחרונה נתגלו חלקים ממצבתו לאחר שנים של חיפושים. כיום הוקם במקום מצבה חדשה ונאה עליה אף נכתב כי בסמוך למקום זה נטמן גם אביו רבי יעקב ז"ל ובנו רבי שמואל שמעלקא ז"ל, ועוד שנים מנכדיו, ומקום קבורתם המדויק לא נודע.

20 נולד בשנת תקמ"ב. נסתלק כ"ה מנחם אב שנת תקצ"א.

21 נולד בשנת תקס"ה. נסתלק כ"ח טבת שנת תק"צ.

22 נולד בשנת תקצ"א. נסתלק כ"ג מרחשון שנת תרס"ה.

23 נולד בשנת תרי"ז. נסתלק בד' ניסן תרפ"ד.

24 נולד בשנת תרמ"ד. נסתלק בשנת תש"ג.

25 נולד בשנת תר"ן. נסתלק מוצאי יום הקדוש תש"ג.

יהודים עוברים לגטו, כשהם סוחבים את מיטלטליהם

חורבנה של קהילה

כיובל טרם פרוץ מלחמת העולם השניה החלו להכיר כי הציונות מכה שורשים בלינסק. בשנת תרמ"ד החל לפעול בלינסק סניף לחברת 'ציון' שבלבוב. בין שתי מלחמות העולם נוסדו ועלו במקום סניפים של הסתדרות הציונית הכללית 'פועלי ציון', 'המזרחי' וכן ארגוני נוער 'הנוער הציוני', 'השומר הצעיר' ו'דרור פרייהייט', שהפעילו קורסים ללימוד השפה העברית.

מיקומה של לינסק בסמיכות לגבול הרוסי והכיבוש הרוסי עד לשנת תש"א, נתנה אפשרות לכמה מיהודי העיר להינצל מרדיפת הנאצים על ידי מנוסתם אל מחוץ לגבול ובריחתם מזרחה.

מיד עם פרוץ המלחמה, באלול תרצ"ט[26], נכבשה לינסק על ידי הצבא הגרמני. יהודים רבים נחטפו לעבודת כפייה בבניית גשר על נהר אוסלאן. כן חויבו לענוד סרט מגן דוד והוחרמו מכוניות, אופניים, סוסים, פרות, חפצי זהב וכסף.

בשלהי סיון תש"א הוקם הגטו, ובתקופה זו הוקמו היודנראט[27] והמשטרה.

---

26 9 בספטמבר 1939.

27 מועצת היהודים. הוקמו בפקודת הגרמנים לשמש כמתווכים ביניהם לבין הקהילות היהודיות ופעלו בשטחי הכיבוש באירופה בתקופת השואה.

בשנת תש"ב ביום שישי, ערב שבת קודש שלפני הגירוש קרא רבה של לינסק רבי **מנחם מענדל הורוויץ** (השני) זצ"ל לעלות לבית החיים להשתטח על קברות הצדיקים ולהתחנן שיעתירו במרומים להצלתם. ביום ראשון החל הגירוש ולאחר יומיים בלבד כבר חדל היישוב היהודי בלינסק מלהתקיים.

להשתטח על קברות הצדיקים: בית הקברות העתיק בעיירה לינסק
(במקום קיימת מציבה עוד משנת ש"ט)

בכ"ב אלול[28] תש"ב נשלחו כשלושת אלפים יהודים מהעיירה לינסק למחנה ההשמדה בלז'ץ[29].

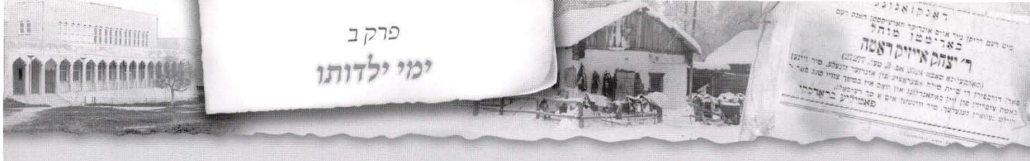
אסירים במחנה בלז'ץ

מאלפי יהודי העיירה, שרדו בודדים בלבד. גם אלו העדיפו לאחר המלחמה לעזוב את המקום ולהשתקע במקומות אחרים.

---

28 9 בספטמבר 1942.

29 בלז'ץ היתה הראשונה מבין מחנות ההשמדה הנאציים שפעלו במסגרת "מבצע ריינהארד". המחנה הוקם בפולין הכבושה (בשטחים שלא סופחו לגרמניה. שטחים אלו כונו על ידי הנאצים "גנרל גוברנמן" שמשמעותו הממשל הכללי). כקילומטר דרומית לתחנת הרכבת בלז'ץ שעל קו לובלין-לבוב. לפחות 434,508 יהודים מצאו את מותם במחנה וידוע רק על שניים שניצלו ממנו. העדרם של ניצולים הוא אחת הסיבות להיותו של המחנה פחות ידוע, זאת למרות מספרם הגבוה של הקורבנות.

פרק ב

ימי ילדותו

יתום מאם

חיים לא קלים נכונו לו לרבי יצחק אייזיק. עוד בהיותו פחות מגיל שנתיים, מתה עליו אמו מרת **חיה שרה** ע"ה, כשהוא אינו מכירה כלל.

תקופה קצרה לאחר פטירתה של זוגתו הראשונה נשא אביו רבי **אברהם שלמה** את זוגתו השניה מרת **שינדל** ממשפחת ברוק בסאניק.

היא הביאה עמה ילדים מבעלה הראשון[30]. וכן נטלה את יצחק אייזיק'ל הקטן וגידלה אותו במסירות יחד עם בניה.

גירסא דינקותא

רבי יצחק אייזיק מתאר ברשימותיו מעט מהווי החיים שאפף את שנות ילדותו הראשונות, את האווירה בעיירה בה חי והתגדל לתורה ולעבודת השם. כשהוא מקדים לתאר משחר ילדותו, היום בו מלאו לו שלש שנים:

"עטפו אותי בטלית מצויצת, כנהוג, והביאו אותי ל'חיידר'. לילדי ה'חיידר' היה זה יום חג מיוחדת, מכיון שחילקו להם מיני מתיקה וסוכריות".

תחילת לימודו של יצחק אייזיק'ל לרכוש את תורת אותיות התורה הקדושה, אותיות האלף-בית והקריאה, היתה אצל מלמדים חשובים, אשר יראתם קודמת לחכמתם והם הקרינו מהודם ודמותם על נפשם הצעירה והרכה של התינוקות של בית רבן שלמדו אצלם.

30 ראה עוד על כך בחלק שני בערכו של רבי אברהם שלמה ראטה ז"ל.

לאחר מכן, המשיך רבי יצחק אייזיק בלימוד חומש וגמרא. גם זאת למד מפי תלמידי חכמים חשובים, בעלי הסברה והבנה בנבכי סוגיות הש"ס.

בבית הספר המקומי

כפי חוק המדינה הפולנית, חויבו כל הילדים ללמוד ולהתחנך לכל הפחות שש שנים בבית ספר פולני. ילדי היהודים גם הם היו חובשים את ספסל הלימודים יחד עם הנערים הגויים הפולנים, כשהם אינם יכולים להשתמט מחוקות המדינה.

בהגיע יצחק אייזיק'ל לגיל שש שנים, התחיל אף הוא לפקוד את שערי בית הספר הממשלתי הפולני. שם השלים את חוק לימודיו במקצועות שונים במשך שש שנים תמימות, עד שמלאו לו שתים עשר שנה.

סדרי הלימודים בבית הספר התפרשו על פני רוב שעות היום, מלבד בשבתות וביום ראשון שלמדו ארבע שעות בלבד. בימים אלו היו הלימודים מתחילים בשעה שמונה בבוקר ומסתיימים בשעה שתים עשרה.

מקצועות הלימודים בבית הספר כללו: לימוד וידיעת השפה הפולנית על בוריה, חשבון, גיאוגרפיה וכן את ההיסטוריה הארוכה של פולין לדורותיה.

אם אין דת, הבדלה מנין

מדי שבוע הוקדשו שעות אחדות שיועדו ללימודי דת. בשעות אלו הפרידו את הילדים היהודים ואת הילדים הפולנים, והם למדו בכיתות נפרדות.

הילדים הפולנים היו לומדים את יסודות הדת הנוצרית, אותה היו לומדים מפי כומר פולני שהיה בא במיוחד לבית הספר לשם כך.

לעומת זאת 'זכו' הילדים היהודים ללמוד את יסודות התורה והאמונה, מפי מורה שנשכר על ידי בית הספר במיוחד לצורך זה. כמובן מאליו, מורה זה לא היה ראוי כלל ללמד תורה ומצוות. כל הופעתו לא התאימה לאורחות חייו של יהודי ואף במראהו החיצוני היה מחוסר זקן ופאות. מכך ניתן להסיק מה היה הערך של התורה, אותו הציע לפני התלמידים.

הלימודים תחת קורת גג אחת עם נערים גויים, שהיו תחת מרותם של מורים פולנים, לא היו קלים. רבי יצחק אייזיק בעדינות לשונו, כותב: "היחסים בין הילדים הפולנים ובין הילדים היהודים, היו '**פחות או יותר נסבלים**' כזה

ילדי תשב"ר בפולין
עם המלמד שלהם

היה גם היחס של המורים הפולנים אל תלמידיהם היהודים".

ממשמע אומרו: **"פחות או יותר"** אנו למדים על ההבלגה הקשה והיחסים הפחות נסבלים, אותם חוו הילדים היהודים, אך ורק מחמת היותם יהודים שומרי תורה ומצוות.

ולא למדתי ממעשיהם

ובמקום שרבי יצחק אייזיק קיצר, אמרנו להביא ציטוט ממקור אחר, בהם נלמד על אותם שעות בהם נאלצו הילדים היהודים לשהות בכפיפה אחת, עם ילדי הפולנים[31].

"במשך מחצית מן היום נאלצנו כדרישת הממשלה ללמוד בבית הספר המקומי יחד עם הנערים הגויים. הורינו עמדו על כך והורו

---

31 ציטוט מתוך הספר "ממחשכים הושיענו" מחייו של רבי ישעיה הכהן גליק - יאנקלאוויטש הי"ו מירושלים.
וכן סיפר נכדו רבי חיים דוד באקאן הי"ו ששמע מרבי **שמואל יצחק לנדא** הי"ו, שהיה ילד בעיר פשעמישל לפני פרוץ המלחמה, וסיפר כי היו סובלים צרות מחבריהם הגויים בשעות ההפסקה, אך בכיתה היו נוהגים עמהם בידידות וריעות בכדי שיענו להם על השאלות במבחנים תשובות נכונות, כי ילדי היהודים היו ידועים כפקחים שבהם.

לנו עקרונית, שאל לנו לחקות וללמוד ממעשיהם הרעים וממדותיהם המגונות של הגויים.

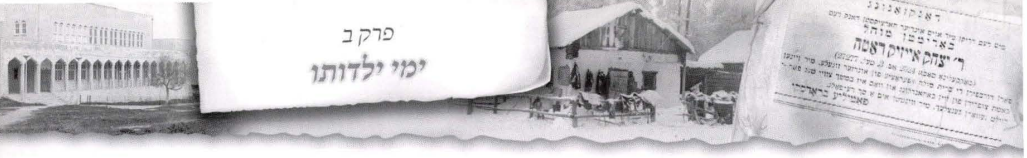
בבית הספר היינו מרגישים את רשעותם של הגויים ואת "שנאת ישראל" שיקדה בהם. במידה והיתה פורצת קטטה כלשהי, מיד היו פוערים את פיהם ומגדפים אותנו, היו צועקים: "יהודי מסריח, לך לפלסטין". אנו היינו מגיבים ב...אמן, ומתפללים אל השם: "רבונו של עולם, ראה והבט כי אף הגויים מבינים שאין מקומנו כאן, אלא בארץ ישראל. אנא, גאל אותנו וקבץ נפוצותינו".

בין ששים נערים גויים בכיתה, מתוכם היינו אני וחבר נוסף יהודים. אנו היהודים נחשבנו תמיד למצטיינים יותר מהנערים הגויים שעצלותם מרובה משקידתם בלימודם. המורים נחשבו לאנשים מכובדים וחשובים, הם לא היו מראים כלפי חוץ את שנאתם, מלבד העובדה שאף היו זקוקים לטוב לבם של היהודים מפעם לפעם. ארבע פעמים בשנה היה מגיע מנהל חינוכי, הממונה המחוזי על בתי הספר מטעם הממשלה. תפקידו היה לבחון את התלמידים ולפקח על רמת ידיעותיהם. בין השאר בדק אם אכן לומדים בבית הספר את החומר המבוקש על ידי הממשלה.

מנהל זה היה מגיע לכיתה שלנו ועורך מבחן פומבי. היינו יושבים כל הילדים ולאחר שהוצגה השאלה, מי שידע תשובה נכונה היה עליו להרים אצבע. אנו היהודים השבנו על השאלות מיד ואילו הגויים לא היטיבו לענות. באחת הפעמים לאחר ששאל שלש שאלות ואני עניתי על כולם, המשיך ושאל שאלה נוספת והמתין לקבל תשובה גם מהילדים הגויים. אבל שוב אני הרמתי את אצבעי כיודע את התשובה, ואילו כל השאר לא ידעו לענות. שב, הוא צעק עלי, והמשיך לצעוק לעבר ילדי הכיתה: 'מדוע אף אחד אינו יודע לענות זולת היהודי'..."

עשה לך רב

עם היכנסו של רבי יצחק אייזיק לעול תורה ומצוות, במלאות לו שלש עשרה שנה, ומעתה כבר נעשה 'בר חיובא'. התחיל ללמוד עם אברך תלמיד חכם מופלג וירא שמים מרבים, שהיה מלמדו תורה.

משך שנתיים תמימות ישב רבי יצחק אייזיק ושקד על תלמודו, כשהוא מקבל את יסודות תורתו, אצל אברך מוכשר זה. במשך שעות ארוכות במהלך היום היה שוקד והוגה בהוויות אביי ורבא, בהתמדה רבה ובשקדנות מופלאה, כשהוא צולל בים התלמוד כזקן ורגיל.

זמנים מיוחדים במהלך שעות היום, היו מוקדשים אצל רבי יצחק אייזיק ללימוד וקנין יסודות ההלכה וההוראה, כשהוא לומד בצוותא עם מלמדו, טור ושולחן ערוך חלק יורה דעה.

תקופה זו של שנתיים ימים, הספיקה לו לרבי יצחק אייזיק לקלוט את דרכי הלימוד, הן בנתיבות ונפתולי התלמוד, והן בגישה ליסודות לימוד ההלכה למעשה. כשמעתה, בהגיעו לגיל "**בן חמש עשרה לגמרא**" שוב לא נזקק לסעד לתמכו בלימוד התלמוד וכבר יכול היה לצלול בכוחות עצמו במעמקי מצולות הים לשוט בהם בלימוד התורה יומם ולילה, ללא עזרת מלמדים.

זכה רבי יצחק אייזיק לטעום את נופת טעמה הנפלאה של התורה הקדושה, כפי שהתבטא פעם: "בלימודי גמרא ותוספות הנני מרגיש כאילו נהנה בתיאבון רב, מטעם ערב של ממתק טעים לחיך"[32].

כיון שהתורה היתה עריבה וחביבה עליו היה יצחק אייזיק'ל הבחור'ל מתענג בתענוגים, במשך שעות ארוכות ברציפות וללא הפסקה, כשהוא כל כולו שקוע בעומקן של סוגיות ודולה וקונה לעצמו חכמת התורה, ומתעטר בכתר תורה וכתר שם טוב.

יושב בישיבה

באותה עת עבר רבי יצחק אייזיק ללמוד בישיבה הקדושה, שמקומה היה בבית המדרש בלינסק - עיירת מולדתו. בית המדרש היה גדול, ומלא בבחורים מהעיירה ומעיירות נוספות באזור. בין הבחורים אף נמנו בחורים צעירים, בני גילו של רבי יצחק אייזיק.

עם היכנס רבי יצחק אייזיק לישיבה, מצא לו מיד חברותא כלבבו, את הבחור החשוב רבי **אלתר ראובן שפירא**, שהיה בנן של קדושים, ירא שמים מופלג, שקדן ומתמיד נפלא. בנו של רבו הקדוש, רבי דוד מביקאווסק, שרבי יצחק אייזיק נמנה על חצר זה, עוד מבית אבותיו.

32 בנו רבי יוסף ראטה זצ"ל, בהקדמה לספרו 'שיח יוסף' חלק שלישי.

עד מהרה מצאו השניים שפה משותפת, ומלבד הלימוד בצוותא חדא, נקשרו יחד בקשרי ידידות אמיצים, כשטובים השניים מן האחד להתעלות יחד בתורה ובעבודת ה'[33].

יושבים בישיבה היו הבחורים בלינסק, אך עם זאת לא שמעו שיעורים מפי מגיד שיעור או ראש ישיבה, כפי ששגור ומקובל בין כותלי הישיבות.

את כל תורתם רכשו בעמל ויגיעה עצמית. במידה והיו מתקשים במהלך לימודם בענין מסוים, היו שואלים ומביאים את הדברים להכרעתם של הזקנים והקשישים הבאים בימים, אשר היו מגיעים ללמוד בבית המדרש בשעות הערב והם סייעו בידי הבחורים לפתור על נכונה כל קושי ואי הבנה בדברי התלמוד.

מצב זה בו נאלצו הבחורים ללמוד בכוחות עצמם, ולהתמודד ללא הכוונה של רב ומגיד שיעור, לא נמשך זמן רב. כעבור זמן קצר, החל אחד הדיינים שבלינסק להגיע באופן קבוע לבית המדרש, ולהרצות שיעור לפני הבחורים, שלא על מנת לקבל פרס.

שמחתם של רבי יצחק אייזיק ואתו עמו החברותא רבי אלתר ראובן רבתה מאוד, כשהבינו כי מעתה יוכלו להתעלות ולזכות להתקדם יותר מהרגלם, בלימודיהם הקבועים, זאת לאחר שישמעו את שיעוריו של המגיד שיעור, אשר יפשוט עבורם כל קושי בסוגיות הש"ס ומעתה שוב לא יצטרכו להתעכב כל כך על ההבנה הפשוטה שלעתים גזלה מהם זמן רב, ולא יכלו להספיק כרצונם ושאיפתם, להתעלות בידיעת התורה ולרכוש לעצמם סוגיות נוספות ומקצועות בהלכה.

33 בפרק הבא וכן בחלק שני הורחבה היריעה שלשלת ביקאווסק דינוב - ובהקשר לעמיתו זה, אשר לימים לא רבים, עלה לכהן על כסא אבותיו, ולמלא מקומם בכתר האדמורו"ת של חסידות ביקאווסק - דינוב.

פרק ג

בצל רבו הקדוש מביקאווסק

מחובר לטהור

את שורש הלהט והדביקות אשר ליווה את רבי **יצחק אייזיק** בכל דרכיו ותהלוכותיו, ינק מבית מדרשה של החסידות, הצועדת בנתיבות הקדושים אותם התוו לנו רבותינו הבעל שם טוב ותלמידיו הקדושים. כשהוא עצמו מקושר לחצר הקודש **ביקאווסק**[34], שיסודתה בהררי קודש משושלת הקודש לבית **דינוב**.

בלב ונפש היה רבי **יצחק אייזיק** דבוק ומקושר אל רבו האדמו"ר רבי **דוד מביקאווסק - דינוב** זצ"ל, כשהוא אוהדו ביותר ומעריץ את צדקתו המופלגת.

האדמו"ר רבי דוד מביקאווסק זצ"ל

תמיד היה רגיל על לשונו סיפורים ועובדות קודש על רבו הקדוש אשר זכה לחזות בקודש, או לשמוע מפי מקורות נאמנים[35]. ביותר היה **רבי יצחק אייזיק** מפליג ומרבה לספר אודות גודל ענותנותו של רבו הקדוש, עד כמה היה מתרחק ומואס בכל גינוני כבוד ומלכות, כשהוא אינו מתנהג בשררה ומקיים בעצמו "אהוב את המלאכה ושנא את הרבנות[36]" - כשהוא עושה את מלאכת הרבנות עיקר ואת השררה אף לא כטפל.

והוא עומד עליהם

בתקופת מלחמת העולם הראשונה, גלה האדמו"ר מביקאווסק רבי דוד זצ"ל לעיירה **לינסק**.

---

34 העיירה ביקאווסק, מכונה במקורות אחרים באקאפסקי, או בוקווסק וכיוצ"ב.

35 וכן העיד האדמו"ר מטשרנוביל שליט"א, ששמע עובדות רבות מרבי יצחק אייזיק זצ"ל על רבותיו הקדושים מדינוב - ביקאווסק זצ"ל. חלק מהעובדות הובאו בחלק שני.

36 מסכת אבות פרק א משנה י.

בתקופה זו עדיין היה רבי יצחק אייזיק בחור צעיר לימים. כבר אז הצטיין בהתמדה בתורה ובמדותיו המיוחדות, מעל ומעבר לשאר בני גילו. אף לאדמו"ר רבי **דוד** היה בן, הלוא הוא רבי **אלתר ראובן**, הנזכר, אף הוא עלם חמודות, מתמיד וירא אלקים.

עתה כשהגיעו למקום אחד, מצאו על אתר שפה משותפת וקבעו את לימודם יחדיו. בדרך כלל היו שוקדים על תלמודם בשטיבל המקומי, אך באשמורת הבוקר למדו בבית האדמו"ר. אז היה הרבי עומד עליהם ומשקם. בכבודו ובעצמו היה מכין לו "לבחור הצעיר" קפה ותה, והיה מגלה כלפיו חיבה והערכה יתירה[37].

רבי יצחק אייזיק היה מציין פרט זה כעדות על מדת הפשטות והענוה שזכה לראות אצל רבו הקדוש.

תקופה ממושכת נמשך לימודם של השניים יחדיו, כשהם רוכשים יחד בקיאות מדהימה, ועולים ומתעלים בתורה ויראת שמים באופן נעלה ביותר. כאשר לימודם היה יכול להימשך שעות רבות מדי יום ביומו, החל מאשמורת הבוקר ולפעמים עד השעות הקטנות של הלילה.

רבי יצחק אייזיק מספר על תקופת חברותא זו בערגה מיוחדת, כשהוא מתאר את הערכתו הרבה אל רבי **אלתר ראובן** בזכות מדותיו הטובות. הוא מציין במיוחד את זהירותו מדבר שקר ובעוד ענינים.

כמים פנים אל פנים כן היה לבו של רבי אלתר ראובן אל ידידו ורעו רבי יצחק אייזיק, כשהוא יודע להעריך את המרגלית הטובה שנקלעה אליו.

כי אנשים אחים אנחנו

את קשריהם העמוקים מסכם רבי יצחק אייזיק במלים ספורות: "**הוא היה לי כמו אח**".

במילותיו אלו של רבי יצחק אייזיק, מסתתרת משמעות וכוונה עמוקה יותר וטומנת בחובה סיפור מעשה. עובדה מחייו של האדמו"ר רבי **דוד** זצ"ל, כיצד התייחס למאורע אישי בחייו הפרטיים, באמונה פשוטה, כעל גזירה מן השמים ששוא תשועת אדם ושם מבטחו בה' לבדו - כפי שרבי יצחק אייזיק הולך ומגלה את כוונתו הכפולה, הצפונה במילים אלו:

37 רבי משה אהרן דייטש הי"ו, ששמע מזקנו רבי יצחק אייזיק זצ"ל.

עצה עמוקה

היה זה במהלך מלחמת עולם הראשונה, בתקופה זו השתוללה מחלת הטיפוס ופרצה במלוא עוזה, ועשתה שמות בכל. רבים נפלו למשכב, אשר ממנה לא קמו אל בין החיים.

הבחור, רבי **אלתר ראובן**, אף הוא נמנה בין אלו שמחלה מסוכנת זו דבקה בהם. הוא חלה בה קשות ומצבו התדרדר מאוד, עד שהרופאים אמרו ממנו נואש, כשהם אינם מעניקים סיכוי ושמץ של תקוה, להחלמתו של רבי אלתר ראובן.

אך, חכמתו ובינתו, אמונתו ועוז בטחונו בה', שהיו טבועים אצל אבי הילד, האדמו"ר זצ"ל, היא אשר הצילה את בנו, שלא יהיה חלקו כשאר החולים במחלה מסוכנת זו, כשמחמת כן הוא ניצל ויצא משערי מות אל בין החיים ונפדה מרדת שחת.

צדיק זה באמונתו חי, וסמך לבו ובטח בה' שאין במחלתו המסוכנת של בנו "מחלת גוף" גרידא, אלא עיקרה היא מחמת גזירה שנגזרה מן השמים.

על כן, הבין כי לא יועילו ריבוי רופאים ורפואות, כי לא הם הסיבה למחלה. אלא עליו לעמול לבטל את המחלה משורשה, זאת בצורת ביטול רוע הגזירה שנכתבה בדם בשמים.

כיון שכך, החל האדמו"ר להרהר ולהתבונן בענינה של הגזירה, כדי לנסות ולהשתדל לבטלה, להסיר את מר המות המרחף מעל ראשו של בנו.

למרות מצבו הקשה והאנוש של רבי אלתר ראובן, לא התייאש אביו האדמו"ר מלפעול עבורו רפואה מן השמים. לפניו עמדו דברי חכמינו זכרונם לברכה שאמרו: "אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם, אל ימנע עצמו מן הרחמים"[38].

בעקבות כך המשיך האדמו"ר וניסה לפעול בתפילות ותחנונים, כשהוא אינו מונע עצמו מסגולות שונות לרפואה ולאריכות ימים ושנים טובות.

מעניינת היא העצה אשר נקט האדמו"ר בסופו של דבר, כדי להציל את בנו מציפורניו של מלאך המות. בהגיעו למסקנה כי בוודאי בהיות ו"הצור תמים

38 מסכת ברכות דף י עמוד א.

פעלו כי כל דרכיו משפט"[39] והכל בדין והכל בחשבון, אין זה כי אם שהעובדה של מיתת בנו, תלויה בו, היינו שהגזירה נגזרה עליו שהוא יאבד את בנו.

כשהוא מבאר שהגזירה היא על ראובן בן דוד, אולם על ראובן בן אברהם שלמה הגזירה אינה חלה.

פדיון הבן

לכך, החליט האדמו"ר בדעתו, כי יתכן, ובמידה ושוב לא יהיה רבי אלתר ראובן נחשב כבנו, רוע הגזירה - מר המות המרחף על בנו, ומכוונת עליו, תוסר ממנו.

בהתאם לכך, גמר אומר האדמו"ר, למכרו לאחר. כאשר לאחר מכירה זו, שוב לא יהיה רבי אלתר ראובן נחשב כבנו.

מי שנבחר על ידי האדמו"ר לזכות ולרכוש את בנו רבי אלתר ראובן היה, לא אחר מהחסיד רבי **אברהם שלמה הכהן ראטה** ז"ל, אביו של רבי יצחק אייזיק, שהיה מחשובי החסידים בחצר **ביקאווסק**. מלבד זאת החשיב האדמו"ר את העובדה שרבי אברהם שלמה הוא כהן.

המכירה התבצעה בין האדמו"ר לרבי אברהם שלמה, כדת וכדין של תורה, כהוקרה על המכירה, העניק האדמו"ר לרבי אברהם שלמה ח"י פעמים 'זעקסערלך'[40], מכירה גמורה אשר העבירה את רבי אלתר ראובן מרשותו של אביו האדמו"ר ומעתה נחשב כקנינו וכרשותו של רבי אברהם שלמה.

האדמו"ר הדגיש כי המכירה היא גם לגבי אמירת קדיש לאחר פטירתו והן לגבי הוצאות החתונה.

'אלתר' לחיים טובים

לאחר המכירה אף הוסיף רבי **אברהם שלמה** לבנו החדש - את השם **אלתר**, ומעתה נקרא רבי "**אלתר ראובן**"[41].

---

39 פרשת דברים פרק לב פסוק ד.

40 מטבע ששוויו היה ששה לפי הערך המקומי, שהיו מכנים אותו זעקס'ער, והאדמו"ר העניק לו ח"י מטבעות כאלו.

41 רבי יצחק אייזיק זצ"ל, ונדפס משמו בספר "תכין לבם" עמוד קפה.

באופן מפתיע, פעלה עצתו של האדמו"ר, ואכן, למרות כל התחזיות הקודרות של הרופאים שעקבו בדאגה אחר שלומו וניבאו שחורות על עתידו בארץ החיים. מיד לאחר המכירה, החל רבי אלתר ראובן להחלים ולהבריא ממחלתו הקשה.

רבי יצחק אייזיק היה מספר עובדה זו, להורות נאמנה על כוחה של אמונה, ולהעיד על היות האדמו"ר חדור ומושרש באמונה איתנה זו, אשר הבין כי זולת גזירת המקום, אין כאן מחלה וחולי ומשהגזירה תתבטל, בוודאי יבריא הבן.

בעקבות עובדה זו, שרבי אלתר ראובן נחשב כבנו של אביו רבי אברהם שלמה, מצא רבי יצחק אייזיק את עצמו מסכם את ידידותו הכנה והאמתית עם ריעו רבי אלתר ראובן, במילים אלו: **"הוא היה עבורי כמו אח"** כאשר כאמור, משמעות הדברים כפולה[42].

הביקור האחרון

עם תום ימי המלחמה חזר האדמו"ר מביקאווסק זצ"ל למקומו. אך מאחר שחלה, נאלץ להעתיק את מגוריו לעיר סאניק. בתקופה זו הגיעו חסידים רבים להסתופף אצל האדמו"ר זצ"ל.

גם רבי יצחק אייזיק עוד זכה בתקופה זו לפקוד את מעון קדשו של רבו ולחלות את פניו.

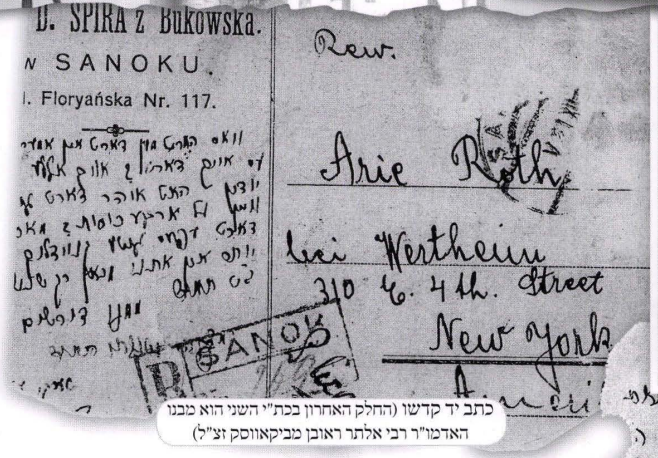
---

42 בנו רבי אריה ראטה שליט"א מבני ברק.

מבט על העיר סאניק

כתב יד קדשו (החלק האחרון בכת"י השני הוא מבנו האדמו"ר רבי אלתר ראובן מביקאווסק זצ"ל)

האדמו"ר רבי דוד אבד"ק ביקאווסק זצ"ל

היתה זאת בפעם האחרונה בה זכה רבי יצחק אייזיק לדרוך על מפתן חדרו של רבו הקדוש, בעודו בחיים חיותו עלי אדמות, טרם אשכבתיה דרבי, הסתלקותו לשמי מרום.

מחווה של עדות מיוחדת ונאמנה, אות להערצתו העמוקה של האדמו"ר, כלפי רבי יצחק אייזיק היא העובדה הבאה, אשר התרחשה באותו ביקור, בה הגיע רבי יצחק אייזיק ליהנות מזיו הודו של רבו הקדוש.

העתר נא עלי

במהלך ביקור זה, בה שוחח רבי יצחק אייזיק עם רבו הקדוש, פנה אליו האדמו"ר, לפתע, בבקשה מיוחדת, כשהוא מבקש ממנו שיאות להתפלל עבורו, לרפואתו השלימה, בריות גופא ונהורא מעליא. זאת, למרות היות רבי יצחק אייזיק באותה עת צעיר לימים, בגיל עשרים ואחד, והיה חתן טרם נישואיו.

במקום גדולתו של רבי יצחק אייזיק, כאן מצינו ענותנותו. יען, כי עובדה זאת נשמעה לא אחת מפיו של רבי יצחק אייזיק עצמו, כשהוא מספרה בתמימות ובפשטות, כדי ללמוד ממנה, על שגב הענוה המופלאה אותה זכה לראות אצל רבו הקדוש. כשהוא אינו משים על לבו, שבד בבד, בסיפור הדברים, מלבד היות זאת ראיה והוכחה על מידת ענותנותו של האדמו"ר,

עובדה זו באה ללמדנו כהודאת בעל דין של רבי יצחק אייזיק, עד כמה החשיב והעריך אותו רבו. אשר לשם כך, ביקש ממנו להתפלל עבורו, בסברו כי תפילתו של רבי יצחק אייזיק אשר יוצאת מעמקי לבו, היא תפילה זכה, אשר ראויה לבקוע שערי שמים בתפילות שיתקבלו לעילא ולעילא, לרחמים ולרצון, להעניק לו ולהוסיף להאדמו"ר, אורך ימים ושנות חיים.

אבדת רבו

אולם שערי תפילות ננעלו וביום כ"ט שבט תרפ"ד נשבה ארון הקודש.

לאחר מסע הלוויה שהתקיימה למחרת בראש חודש אדר, וההספד הנרגש אותו ספד לו רבי מאיר שפירא זצ"ל, הכתיר את בנו רבי אלתר ראובן זצ"ל, הי"ד למלא את מקומו[43].

האדמו"ר רבי אלתר ראובן מביקאווסק זצ"ל

תלמיד חבר

אף רבי יצחק אייזיק עצמו, קיבל עליו את הרבי החדש, ידידו וריעו משכבר הימים, רבי אלתר ראובן. זאת מחמת שהחשיב אותו כמי שראוי לאותה אצטלא דרבנן.

רבי יצחק אייזיק עצמו מעיד:

"גם אני, למרות קירבתי אליו, בהיותי חבר וחברותא ללימוד לשעבר, קבלתי מרותו כרבי.

גם בזכות אבותיו הקדושים בהיותו זרע קודש מחצבתו, כבן רבי הקדוש זצ"ל. ואף בזכות עצמו, מחמת הצטיינותו הרבה במדותיו הנאצלות והנעלות, שמעלתם שגבה רבות על מדות בני אדם".

43 תיאור פטירתו ומסע הלוויה מובא באריכות בחלק שני - שער שלישי.

פרק ד

בין המתים ובין החיים

מחצתי ואני ארפא

שנת תרע"ח, עלה המות בחלונותיהם של תושבי **לינסק** מגיפה קשה התפשטה בעיירה במהירות. מחלת ה"טיפוס" השתוללה בחוצות ואין מי שמובטח ממנה.

השכול והיגון היו מנת חלקם של התושבים אשר בית חולים לא היה בנמצא כלל בעירם. חולים רבים הובדלו משאר בני הבית, מחשש פן ידבקו במחלה המאיימת, והובאו על ידם לעזרת נשים שבבית הכנסת.

גם על משפחתו של רבי יצחק אייזיק לא פסחה המחלה וכמה מהם נדבקו בה. כך שותק ביתם, עם נפילתם למשכב של עקרת הבית מרת **שינדל** ע"ה ומאוחר יותר אף ראש המשפחה רבי **אברהם שלמה** זצ"ל.

גם יצחק אייזיק'ל הקטן חלה ונדבק קשות במחלה המסוכנת של "טיפוס הבהרת". אצל רבי יצחק אייזיק'ל זה לא הסתיים בכך, מאחר כי בנוסף לכך, אף חלה בדלקת ריאות חריפה.

"מי יחיה ומי..."

רופא העיירה שהגיע לבקר בביתם, לבדוק את מצבם של החולים, קבע בבירור שהאב יצליח להתגבר על מחלתו, יתאושש ויקום ממיטת חוליו. לעומתו המצב של הבן, הילד יצחק אייזיק'ל, אינו שפיר, בוודאי לא יוכל גופו הקטן להתגבר על המחלה, ולהתרפא ממנה.

קרובי המשפחה, אחר ששמעו את דברי הרופא, מיהרו לשלוח קוויטל לרבם, האדמו"ר מ**ביקאווסק** רבי **דוד** זצ"ל.

האדמו"ר רבי דוד, קיבל את הפתקא, קרא בה את השמות. לאחר שהתעמק מעט, הפטיר בנעימה מבטיחה: "**אייזיק'ל וועט לעבן, זיין תורה איז מגין אויף איהם**". [- אייזיקל יחיה! תורתו מגינה עליו!].

ימים מעטים חלפו ועברו, מחלתה של האם מרת **שינדל** ע"ה הלכה והתגברה, המצב הלך והחריף עד שנפטרה בדמי ימיה.

פטירתה הכתה את כל המשפחה באבל ויגון, ובכל שבעת ימי האבל הורגש השכול והחלל הריק שנוצר בבית.

במהלך ימי השבעה שכבו האב והבן על ערש דוי, כשהם מוטלים בין חיים למות. מצבו של יצחק אייזיק'ל הקטן הוגדר כמסוכן וקשה ביותר, כשכל אותה העת הוא מוטל כדומם, ואך כפסע מפריד בינו ובין המות, שהיה נראה כי עד מהרה ישיגוהו.

לעומת זאת מצבו של אביו הוגדר ככל יותר. הרופאים העניקו לו סיכויים גדולים יותר להתגבר על מחלתו, להיחלץ ולהינצל ממנה. אך עד מהרה נוכחו לראות כי מצבו של האב הולך ומחמיר מיום ליום, כשבריאותו מתדרדרת ומצבו הופך להיות קטלני.

עתה היה מצבם של השניים מוגדר כסכנת חיים, כשבכל רגע עלול מלאך המות לפקוד את מיטתם וליטול את נשמתם. שבורים ורצוצים ציפו בני המשפחה להתרחשויות הצפויות, כשהם מקוים לנס.

טרם ישכבון

באותו פרק, כאשר הבין רבי אברהם שלמה, כי שעתו קרובה להיפטר ולהסתלק מן העולם, הרגיש שמונחת ורובצת על כתפיו מועקה, ממנה רצה להיפטר.

בהיות ורבי אברהם שלמה רכש את רבי אלתר ראובן, בן האדמו"ר רבי דוד, בקנין כדת וכדין, כדי שייחשב כבנו ממש, במטרה לבטל ממנו את גזירת המות שריחפה על ראשו[44].

כעת, כאשר ראה רבי אברהם שלמה, שהגיעה שעתו להיפטר מן העולם, כאשר האדמו"ר, אביו מולידו של רבי אלתר ראובן, עדיין חי, לא רצה רבי

44 כאמור בפרק הקודם.

אברהם שלמה, שיצטרך רבי אלתר ראובן, לומר קדיש יתום אחריו. מכיון שיש בכך נותן טעם לפגם באביו, האדמו"ר, שעודו חי וקים.

על כן, מיהר רבי אברהם שלמה וביקש להזעיק למיטתו שני יהודים והצהיר בפניהם כי הוא מבטל את הקניה, של רבי אלתר ראובן, על ידי שחוזר ומוכר לו ומעתה שוב לא יחשב כבנו, ואף שלח למסור על כך לאדמו"ר רבי דוד זצ"ל, כי הוא מחזיר לו את בנו, במתנה גמורה.

כאשר שמע האדמו"ר רבי **דוד** זצ"ל, על ביטול המכירה, התבטא: "עוד לא מצאתי חסיד נאמן כרבי אברהם שלמה".

אבי ואמי עזבוני

לא עברו אלא ימים ספורים בלבד מאז פטירתה של האם. ובקושי קמו מהשבעה על פטירתה. שוב נשמע שוד ושבר בגבולם ובביתם של משפחת ראטה, עם הסתלקותו של ראש המשפחה, רבי אברהם שלמה, שאף הוא נלקח לבית עולמו.

כך התייתם יצחק אייזיק'ל הקטן בשנית, בשבוע אחד, מאביו ומאמו החורגת שגידלה אותו כאם, כאילו היה בנה ממש. וזאת, כשהוא עצמו שוכב על ערש דוי, חולה מסוכן. כאשר בדרך הטבע, לא יעברו ימים רבים ואף הוא יהיה גורלו, כגורל הוריו שלא הצליחו להתגבר על המחלה ונפטרו לעולמם בחטף.

מעתה אימצה אותו הסבתא מרת **ריזל דבורה**[45]. היא נשארה המטפלת היחידה ביצחק אייזיק'ל הקטן, והיא היתה עבורו כאב וכאם גם יחד. היא מילאה את תפקידה זה במסירות מיוחדת ללא ליאות, ממש כאילו היה בנה יחידה, לסעדו ולתמכו על מיטת חוליו.

אי אפשר לתאר ולשער את כל מה שעשתה עבור רבי יצחק אייזיק ושאר הילדים, שנשארו ללא משענת של אב ואם ואף מאוחר יותר לאחר שנישאו דאגה עבורם. כפי שרבי יצחק אייזיק זצ"ל סיפר עד כמה היא דאגה עבורו, ונתנה דעתה לכל מה שהיה צריך, שאף היתה נותנת לו מעות כדי שיוכל לקנות מתנות לזוגתו[46].

---

45 אם אביו, אשת רבי אלימלך ראטה ז"ל.

46 מרת אסתר ריזל שפירא תחי', אשת רבי שמואל אריה שליט"א מרבני קרית צאנז, נתניה.

למרות מחלתו של יצחק אייזיק'ל הקטן וטיפולו המסור בו, עוד היה עליה להתמסר גם לשאר הילדים היתומים שנשארו בבית. גם להם מילאה את החלל שנוצר אצלם עם פטירתם של אביהם ואמם.

אפסו הסיכויים

תקותם של בני המשפחה היתה שעוד יזכו לראות עין בעין בישועת השם, כהבטחתו הברורה של האדמו"ר. ויצחק אייזיק'ל ישרוד את המחלה ויוסיף לחיות.

בכל זאת, כל אימת שהמצב הלך והתדרדר כשאין כל בדל וזיק של תקוה בדרך הטבע ועל פי דרכי ואופני הרפואה הרגילים, התגנב ללבם החשש אולי אינם זכאים לנס גדול זה שהוא כתחיית המתים ממש, כדי שיצחק אייזיק'ל יישאר לחיות, כפי שהתנבא האדמו"ר, שתורתו של יצחק אייזיק'ל יגן עליו.

אך למרות כל התחזיות השחורות, עדיין לא נס ליחו של יצחק אייזיק'ל ובינתיים הוא הצליח לשרוד, למרות המחלה הקשה המקננת בגופו.

בימים שלאחר מכן שוב חלה התדרדרות במצבו של הילד. הוא איבד את הכרתו לגמרי, כשהוא מגיע עד שערי מות. מעכשיו כבר לא היתה אפשרות להכניס לתוך פיו שום מאכל ומשקה.

הרופאים עצמם, כבר מזמן אמרו נואש. ואף הפסיקו לספק את התרופות הנדרשות להחלמתו של יצחק אייזיק'ל הקטן, כי ראו בכך בזבוז לחינם ויגיעה לריק. "ממילא אי אפשר להכניס את התרופה לפיו", הם טענו. "ואף כך, ממילא לא יושפע מצבו של הילד מהתרופות", קבעו.

מבוהלת ומפוחדת, כשלבה שותת דם מאובדן יקיריה - בנה וכלתה, הורי הילד, עמדה הסבתא בעקשנות מופלגת מול מיטת נכדה הקטן. היא אינה יכולה, אינה מסוגלת להבליג ולא לעשות מעשה להחלמתו. כיצד היא תעמוד מן הצד ותצפה במותו של שתיל רך זה, שלא טעם טעם חטא מימיו.

למרות דבריו הברורים של הרופא, היא לא יכלה להשלים בלבה עם חוות דעתו וביקשה לשפוך לתוך פיו של הילד מאחת התרופות, אותה קיבל בימים הראשונים של מחלתו. הרי אף אם אכן לא יועיל, כבר לא יוכל להזיק, ובוודאי זה עדיף מלא כלום.

עסק זה לרפואה

מסבב כל הסיבות, הוביל וסיבב, הכשיל והסיט את הסבתא מכוונתה המקורית והיא טעתה. במקום לתת לילד את התרופה המבוקשת, שגתה, והחלה לשפוך לפיו מתוך בקבוק אחר שעמד בסמיכות, בקבוק שהכיל בתוכו תמצית של חומצה מסוכנת ביותר, אשר היא כסם המות, רעל מסוכן שיש בו כדי להמית, רחמנא ליצלן.

גופו של הילד שהיה כל הזמן מוטל על המיטה כאבן שאין לה הופכין, ללא שום תזוזה ותנועה כלשהי, החל לפתע להגיב מיד ובחריפות, כתוצאה ישירה מבליעת התמצית. כשהוא מתחיל להחוויר ולהכחיל לחלופין ופורץ בהקאות קשות.

הסבתא שנוכחה בשינוי החזק והפתאומי שחל בילד, עמדה אובדת עצות מול נכדה הקטן המתבוסס בתמצית המסוכנת, נאבק על חייו, כשהיא אינה יודעת במה תוכל לעזור לו כעת.

לא זמן רב מדי עמדה כך, עד מהרה התעשתה, הכינה מי תה מתוקים, ובסבלנות אין קץ, רכנה אליו והחלה לשפוך לתוך פיו כף אחר כף של תה מתוק. שעות ארוכות עמדה הסבתא על משמרתה, מתאמצת להמשיך במעשיה.

בשעות הלילה הוקל לילד ואף החלו להיראות אצלו סימנים נוספים של הטבה כללית. הכרתו חזרה אליו והוא התעורר.

נעשית לו סם חיים

ויהי ממחרת. הרופא הוזעק למיטת הילד, לבדקו ולראות מה שלומו. מה מצבו כעת אחרי השינויים שאירעו במהלך הלילה. לאחר בדיקה מקיפה, גילה כי טעות נוראה היתה עלולה לקפד את חייו של הילד. בטעות, הוחלף על ידי הסבתא הבקבוק של התרופה עם בקבוק דומה אחר, שהכיל חומצה מסוכנת.

הוא לא היה יכול לעצור בקרבו את התפעלותו והכריז בקול רעש גדול, כי נס עצום התרחש עם הילד והוא ניצל ממות לחיים.

הוא הסביר, כי המר נהפך למתוק וסם המות הפכה להיות עבורו סם חיים. למרות שתרופה זו מהווה סכנה עצומה לחיי אדם, ובדרך כלל היא מזיקה

וגורמת למותו של מי שנפגע ושתה ממנה. כעת, כפי הנראה, חלחלה התרופה בגוף והשמידה את חידקי המחלה ומעתה הילד ימשיך ויבריא לחלוטין, קבע נחרצות.

דבריו של הרופא הלכו והתבררו, ובימים הבאים אכן המשיך מצבו של הילד להתייצב. ככל שנקף הזמן הוטבה הרגשתו. אט אט שב יצחק אייזיק'ל לבריאותו האיתנה כבתחילה, והוא חזר לארץ החיים לחיים טובים ולשלום.

בהלל והודיה

רבי יצחק אייזיק מסכם ברשימותיו, ומפליג בגודל הנס שאירע עמו:

"בורא רפואות אדון הנפלאות: תחילה ברא השי"ת רפואה חדשה - היא החומצה המסוכנת שתהא בכוחה להבריא. אף גדול מכך היא, 'אדון הנפלאות' - שלא הזיקה החומצה להמית. להיפך, החומצה המסוכנת, הבריאה והביאה לחיים חדשים.

כזאת היתה דרכה של ההשגחה העליונה אתי תמיד, בהנהגה למעלה מדרך הטבע.

שני הנהגות הנהיג הקדוש ברוך הוא בעולמו. האחת היא, הנהגה 'בדרך הטבע'. לפיה ניתנה רשות לרופא לרפאות. לעומתה קיימת הנהגה שנייה, של 'למעלה מדרך הטבע'. בה מתרפא החולה בזכות מעשיו וצדקתו או באמצעות תפילה, שעושה את פעולתה בשמי מרום. לפי הנהגה זו, אין החולה מתרפא בכח הטבעי של רפואות הרופאים. הנהגה זו, היא שהביאה לי רפואה ממחלתי והיא שליותה את דרכי להצילני מסכנות רבות אחרות שארבו לחיי".

ואין אב

עוד יצחק אייזיק'ל הקטן שרוי על מיטת חוליו, מחלים ומתאושש, חוזר לקו הבריאות, שמע קולות תפילה של מנין אנשים המתפללים בחדר הסמוך. לשאלתו מדוע מתפללים בביתם, השיבו לו, יען כי אביו החולה הפציר וביקש, כי עז רצונו להשתתף בתפילה בציבור.

עד מהרה, קם יצחק אייזיק'ל ממיטת חוליו ונוכח באמת המרה, כי התייתם אף מאביו האהוב והנערץ. וקולות התפילה אותם שמע היו של מנין יהודים שהתארגנו להתפלל במקום בשבעת ימי האבלות על פטירת אביו.

נפשו הצעירה של יצחק אייזיק'ל הקטן נשברה בקרבו לרסיסים כתוצאה ממכות קשות אלו אותם ספג. כשהוא מוצא את עצמו, עלם צעיר לימים, גלמוד ובודד, יתום משני הוריו.

לא זו בלבד עבר עליו על יצחק אייזיק'ל באותה תקופה. שינויים נוספים התרחשו בתקופה זו, אשר אף הם שיסו את לבו הכואב.

יציאת צדיק

אחד הגורמים הסובבים היה עזיבתו של רבו האדמו"ר מ**ביקאווסק** רבי **דוד** זצ"ל, שעבר מן העיירה **לינסק**, לעיר **סאניק** הגדולה, בה התגוררו רבים מחסידיו.

יציאת צדיק מן העיר עשתה רושם. בפרט בנפשו הצעירה של היתום החדש, יצחק אייזיק'ל.

נוספה לכך העובדה כי עתה אף איבד את ידידו הקרוב רבי אלתר ראובן, בן הרבי, עמו למד בצוותא ובחברותא מאז היכנס רבי יצחק אייזיק לישיבה, ובזכותו אף היה בן בית ממש, אצל רבו הקדוש.

כך מצא את עצמו יצחק אייזיק'ל לבד, בודד וגלמוד, ללא הורים תומכים, ללא חבר וריע כלבבו.

כל הסביבה הקדושה בה הסתופף נעלמה מנוף חייו, כל אותה מחיצה שהקיפה אותו נפלה על מקומה. והוא נשאר קטן ובודד במרחבי נחשולי התקופה והזמן.

נוסף על כל אלו, מציין רבי יצחק אייזיק ברשימותיו, הצטרף להרגשה זו של היתמות והבדידות, מצב היהדות במקום, שהשתנה מאוד לרעה בתקופה זו.

נסיונות התקופה

תקופה קשה היתה זו, בה תנועת הציונות החלה לפרוח ולפשוט גם בין יהודים חרדים שומרי תורה ומצוות. צעירים רבים עזבו את השטיבל לטובת תנועות וארגונים שונים.

מוראות המלחמה העולמית הראשונה, הותירה רוח נכאים ברחוב היהודי והיא נתנה את אותותיה.

רבים וטובים נסחפו לרעיונותיהם של הציונים שפעלו בתקופה זו, כשהם מנצלים את ה'רוח שאינה מצויה' והאווירה הרוחנית השלילית, כדי להרחיב את שטח פעולותיהם של תנועותיהם וארגוניהם.

כשהם מצליחים על ידי כך להוליך לאבדון רוחני נפשות רבות וטובות מישראל. כשבין מלתעות הרשעים נטרפו גם אלו שנמנו על האריות שבחבורה והעילויים שבשטיבלך המקומיים.

גם על העיירה לינסק לא פסח זרם תנועת הקלקלה הזאת לדאבון כל לב, אף כאן הצליחו להעביר רבים על דעת קונם. כשהם מחטיאים צעירים רבים שפרקו מעליהם עול תורה ומצוות והתנהגו כגויים גמורים לכל דבר.

על אלה אני בוכיה

רבי יצחק אייזיק מבכה אותה תקופה בזכרונותיו. מתוך נימת דבריו ניכר, כיצד היה דואב וכואב בנפשו את המצב שנוצר. הוא מתאר את הסחף השטני שגרר אליו רבים וטובים לעבר פי שחת, לעמקי שאול תחתית.

רבי יצחק אייזיק מקונן על מה שראו עיניו:

"אני הגבר ראיתי בעני עמי - הכרתי בחור צעיר לימים כליל המעלות ומוכשר, שלמד הרבה ושנה הרבה. אך לא עמד בפרץ, התפקר לגמרי ויצא לתרבות רעה. הוא זנח את אמונת אבותיו וכפר בעיקר. עד שהצהיר כי הוא מתענה ביום הכיפורים, אך ורק מחמת שמיצר וכואב לו לראות את הוריו, מצטערים בגינו. לולי זאת, כלל לא היה צם ביום הכיפורים.

למרות שהיו בחורים שהמשיכו לשמור תורה ולקיים מצוות, היו אלו מעטים. אף הם כבר לא קיימו אותם באדיקות, אלא מן השפה ולחוץ, למראית עין בלבד".

רבי יצחק אייזיק מספר, שראה במו עיניו, בחור שהגיע להתפלל בבית הכנסת. לאחר שחזר מבית הכסא, שב והניח תפילין ללא נטילת ידים. שכן, למרות שעדיין פקד את בית הכנסת, לא היה זה בגלל אמונתו, אלא מחמת הרגילו וחינוכו לכך, כמצות אנשים מלומדה.

שנים לאחר מכן זכה רבי יצחק אייזיק ובהיותו בבראזיל הוזמן לעריכת ברית מילה. מצא שם אותו בחור, כשהוא מרביץ תורה ומוסר שיעור בדף היומי לפני ציבור של יהודים[47].

והם פשעו בי

גם אצל הבנות הצעירות לא היה המצב הירוד שונה. אף הן החליקו במורד הרוחני ונסחפו אחר זרם המים הרעים, אלו העכירו את פני הדור הצעיר.

כדוגמת הבחורים, אף הצעירות החלו לבוז ליהדות וספגו מרוחה של התנועה הציונית ותנועות אחרות שצצו ועלו באותה תקופה ברחוב היהודי. הצד השוה שבכולן היה, אוירה של הפקרות. התרחקות מהעבר ומהשורשים המפוארים.

השוויון בין הגברים לנשים, בו דגלו כל אותם תנועות וזרמים, אלו הילכו קסם ואחריהם נמשכו הצעירות. למעשה, כבר הגשימו תנועות אלו רוח זו בתנועותיהן, כשהצעירות, הן שעומדות בראש התורן ותופסות מקום נכבד ביותר.

בימים ההם עדיין לא הוקמו בתי ספר לבנות, כדוגמת בתי ספר "בית יעקב" שבימינו. מושג זה של בתי חינוך מיוחדים לבנות, טרם היה בעולם היהודי. בית הספר "בית יעקב" הראשון, הוקם בשנת תרע"ה בלבד, בקראקא.

עד היכן הגיעו הדברים ועד כמה נמשכה החברה הצעירה לשתות מן המים הרעים, נוכל לשער מכך, שבחור חסידי התקשה במיוחד למצוא לעצמו בת זוג שתסכים להינשא לו.

אירוסיו

בינתיים הגיע רבי יצחק אייזיק לפרק "האיש מקדש" והחלו לדבר בו נכבדות עם בת גילו ובת דודו[48], הכלה **חיה רחל** בת רבי **משה אהרן ברנשטיין**

---

47 רבי יצחק אייזיק ברשימותיו מציין זאת כהפתעה נעימה ומסכם זאת בדבריו: "אשריו שחזר בתשובה".

48 שכן אשתו של רבי משה אהרן ברנשטיין מ' חנה מינדל היתה אחותו של רבי אברהם שלמה ז"ל אביו של רבי יצחק אייזיק (ראה תרשים).

זצ"ל מהעיירה בוכניא שנודע כתלמיד חכם מופלג, ותיק וחסיד, צדיק ובעל מדרגה. וגם הוא נמנה על חסידי **ביקאווסק**.

שמעו של רבי יצחק אייזיק כבר יצא אז, כבחור מופלג בתורה ויראת שמים, מתמיד נפלא, עובד את ה' מנעוריו ויראת ה' נסוכה על פניו.

למרות כל אלו לא עשה רבי משה אהרן דבר, מבלי להימלך ברבו. כחסיד אמת נכנס לקודש פנימה אל רבו, האדמו"ר מביקאווסק[49]. לפניו העלה את ההצעה המדוברת.

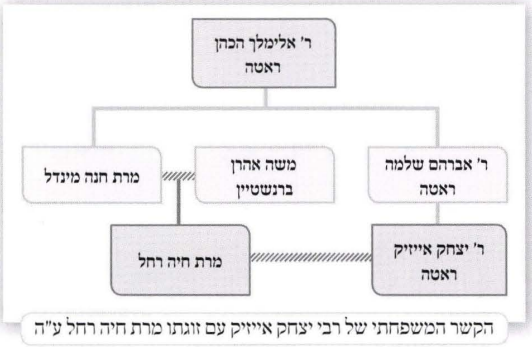
מיד כששמע האדמו"ר על ההצעה המדוברת, הגיב בהתפעלות רבה, בהתבטאות נדירה ומופלגת: "אילו היה לי כעת בת מתאימה לגיל שעלי לחזר אחר חתן עבורה, הייתי לוקח את יצחק אייזיק לחתן, ללא שום היסוס".

כמובן לאחר דברים ברורים אלו, יצא משם רבי משה אהרן, הישר, לבשר על הסכמתו לשידוך.

ישא בת תלמיד חכם

עובדה מעניינת התרחשה באותה עת, קודם אירוסיו של רבי יצחק אייזיק עם כלתו.

בהיות והשניים היו קרובי משפחה, הכירה הכלה את הבחור יצחק אייזיק, שמדובר ומיועד עבורה לחתן, והיא סברה כי מדת חסידותו וצדקותו המופלגת של רבי יצחק אייזיק, זאת מלבד היותו מצטיין בתמימותו בעבודת ה' ובכל הליכותיו ומעשיו, שהיו הרבה מעל ומעבר לירא שמים ממוצע. על כן היא סברה כי הם גדולים מכדי מדתה והם הרבה מעל ומעבר לשאיפתה מחתנה המיועד.

הקשר המשפחתי של רבי יצחק אייזיק עם זוגתו מרת חיה רחל ע"ה

49 הכוונה על האדמו"ר רבי דוד.

דבר שאף היה בו הרבה מן הצדק, בגין רום ערכו של רבי יצחק אייזיק, שבחירוף נפש קיים כל תג וקוץ בהלכה, גם כשהיה מקום להקל ולהתיר גם בשעת דחק גדול. והיא ידעה על כך, וחששה להינשא עמו.

מאידך היא חששה מאביה הצדיק שרואה בחתן תמים ומושלם כרבי יצחק אייזיק את שאיפת חייו, ולא יכלה להעיז ולסרב לפניו לקיים שידוך זה.

על כן, אזרה עוז ופנתה אל רבי יצחק אייזיק ואמרה לו בפה מלא כי היא חוששת להינשא לו והיא אינה אוזרת עוז לומר זאת לאביה הצדיק. על כן, היא ביקשה ממנו כי הסירוב להצעה יגיע מצידו.

להפתעתה הרבה, סירב לכך רבי יצחק אייזיק וגילה לה את רחשי לבו. באומרו: "עז רצוני וחשקי להיות חתן אצל צדיק וקדוש כמו אביך וברצוני לזכות להיכנס לביתו ולכך אני לא אדחה את הצעת השידוך בינינו".

רבי יצחק אייזיק זצ"ל, הבין היטב כי היתה זאת הקרבה מצידה והכיר לה על כך טובה כל הימים. ואף כשליווה אותה לדרכה האחרונה, הזכיר זאת בדברי ההספד עליה.

מתנה טובה

רבי משה אהרן ידע היטב להחשיב מרגלית טובה זו, שהתגלגלה לידו. בחור חשוב, משכמו ומעלה, שאר בשרו, אשר כבר שמע על בקיאותו הרבה וידיעותיו העצומות במקצועות התורה.

ספר
נודע ביהודה
כולל
שמונה מאות וחמשים וחמש שאלות ותשובות
בארבעה חלקי שלחן ערוך.
מאת
רבינו הגדול, הגאון האמתי, מופת הדור, רבן של כל בני הגולה
בקשת מרן יחזקאל סג"ל לנדא זצוקל.
מהדורא תנינא
חלק אורח חיים ויורה דעה.

עד הנה, עדיין לא נקראה לפניו הזדמנות להתפלפל עמו ולהשתעשע עם נטע שעשועים זה. כעת, בעת שבחן אותו כמקובל, ניצל רבי משה אהרן את ההזדמנות, והציג לפניו שאלות סבוכות בהן פלפלו בצוותא זמן ממושך ובחנו ביורה דעה חלק ראשון. כמו כן, בחן אותו בדברים בהם מפלפל ה"נודע ביהודה" בספרו, בה היה רבי יצחק אייזיק בקי, והשיב ברורות על כל השאלות.

נקי יהיה לביתו

בהיות רבי יצחק אייזיק כבן עשרים ושניים בא בברית האירוסין[50].

אלה דברי הברית והתנאים נדברו והותנו בין הצדדים. שהבחור המופלג רבי יצחק אייזיק ימשיך לשקוד על תלמודו, על התורה ועל העבודה, וחמיו הצדיק, יתמוך בו ויפרנסו בכבוד כראוי.

כמובן שאת רבי יצחק אייזיק, לא היה צורך לדרבן ולזרז לקיים תנאי זה. הלוא, זאת היתה מקור חייו ושעשועי נפשו, להתענג על התורה והעבודה.

כי נח נפשיה דרבי

תקופה קצרה לאחר אירוסיו של רבי יצחק אייזיק, חלה רבו הקדוש **מביקאווסק** ונפל למשכב. חולי אשר ממנו לא קם.

באותה עת נסע רבי יצחק אייזיק כמה פעמים לעיר **סאניק** לשחר ולבקר את פני רבו, מתוך דאגה כנה לראות את שלומו. בפעם האחרונה בה שהה רבי יצחק אייזיק בצל רבו הקדוש, פנה אליו האדמו"ר, כשהוא מבקש ממנו להתפלל עבורו על החלמתו ורפואתו השלימה[51].

עם רבי מאיר שפירא

בתקופת שהותו של רבי יצחק אייזיק ב**סאניק**, השתעשע רבי יצחק אייזיק עם חבר נעוריו רבי אלתר ראובן בנו של מורו ורבו.

---

50 רבי משה אהרן דייטש הי"ו, ששמע מזקנו רבי יצחק אייזיק זצ"ל, וכן נדפס משמו של רבי יצחק אייזיק, בספר 'תכין לבם'.

ברם לפי העובדה שחמיו רבי משה אהרן ברנשטיין זצ"ל, שאל את האדמו"ר רבי דוד על הצעת השידוך. וכמו כן העובדה שרבי דוד ביקש מרבי יצחק אייזיק שיתפלל עליו שלפי גרסאות שונות היה בתקופת היותו חתן. ובהיות ורבי יצחק אייזיק נולד בשנת 1903 היינו תרס"ג, ורבי דוד נסתלק בכ"ט שבט תרפ"ד היה רבי יצחק אייזיק בן כ"א. ולפי זה היה אירוסיו ככל הנראה בתחילת שנת תרפ"ד והעובדה הנזכר לעיל, עם המחשבות שטרדו את מנוחתו החל מיום כיפור, היה בשנת תרפ"ה ובאותו שנה היה בפורים בבעלזא אצל האדמו"ר רבי ישכר דוב זצ"ל. לפי כל אלו היה בן כ"א באירוסיו, ונישואיו נערכו רק כשנה ומחצה לאחר מכן.

51 ראה על כך ביתר הרחבה, בפרק ג.

סאניק

מראה העיר

ציור עתיק של העיר

בית הכנסת הגדול ברחוב טוסויאיקצע

בתים בעיירה

יהודי העיירה בעבודת כפיה בתקופת מלחמת העולם השניה
בתמונה למעלה נכפה על היהודים לפנות את השלג

יהודי העיירה מרוכזים טרם גירושם להשמדה

רבי מאיר שפירא מלובלין זצ"ל

שער הספר "שו"ת אור המאיר"
מרבי מאיר שפירא זצ"ל

באותה עת, אף זכו השניים לשוחח פנים אל פנים עם רבה של סאניק ומחולל רעיון הדף היומי, רבי **מאיר שפירא** זצ"ל[52].

כאמור, ביום **כ"ט שבט תרפ"ד** ניצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש. האדמו"ר מ**ביקאווסק** רבי **דוד שפירא**, הסתלק לבית עולמו.

עם היוודע לרבי יצחק אייזיק הידיעה המרה כי שקעה שמשו של רבו הקדוש, נשבר לבו בקרבו. בבת אחת הרגיש בחלל ריק שנוצר בנפשו, כשנלקח ממנו את שאהבה נפשו.

כבר קודם לכן היה רבי יצחק אייזיק שבור ורצוץ, בהיותו בודד לנפשו. אך מעתה הרגיש כי איבד אף את הענף האחרון ממנו עוד ינק, וממנו מצא קורת רוח לנפשו.

52 רבי משה אהרן דייטש הי"ו, ששמע מזקנו רבי יצחק אייזיק זצ"ל.

פרק ה

על מפתנה של בעלזא

לב נשבר

היום הקדוש אשר כל יהודי מתרומם ומתנשא טפחים רבים מעל פני הקרקע, כאשר הלב והנפש צמאים כמהים למעלה. כך אף היה דרכו של רבי יצחק אייזיק תמיד, להתכונן כראוי לקראת היום הקדוש.

אולם, הפעם למרות מאמציו והכנותיו המרובות, לא היה רבי יצחק אייזיק מרוצה מהצורה בה עבר עליו היום הקדוש. מקרה מצער אשר הטריד אותו ובלבל את דעתו לא נתן לו מנוח, וגרם לתפילותיו שהיו תמיד בהתלהבות ובהשתפכות הנפש, להיאמר הפעם בצורה מבולבלת.

מחשבות אלו המשיכו להציק לו אף לאחר חלוף יום הכיפורים, יום הקדוש. כשרבי יצחק אייזיק חושש בעקבות כך כי סימן רע הוא לו.

מחשבות קשות התרוצצו במוחו והשפיעו על נפשו העדינה. כאשר הוא מבין כי רק אדם גדול, צדיק וקדוש אצלו ישיח את ליבו, יוכל לפרוק ממנו את מחשבותיו העגומות ולרפא את נפשו הכואבת. כשהוא אינו יודע אל מי יוכל לפנות להשיח את לבו, וככל שהפך במחשבתו לא הצליח למצוא אי מי, אותו סבר וקיבל כי הוא מתאים עבורו.

רבי יצחק אייזיק אף חשש כי אם יגלה את מחשבותיו לפני אנשים, ימהרו לבטל את השידוך עמו[53].

---

53 כפי שסיפר רבי יצחק אייזיק זצ"ל עצמו ואף נדפס משמו בספר 'תכין לבם' עמוד קפה. עובדה זו סיפר רבי יצחק אייזיק עצמו פעמים אין ספור, ואף בסוף ימיו כאשר כבר היה קשה עליו הדיבור, עדין היה מספר זאת מדי פעם. שמענו עובדה זו מחסידים ואנשי מעשה ששמעו זאת מרבי יצחק אייזיק זצ"ל ביניהם שמענו מאדמו"ר מטשערנאביל שליט"א, מרבי אריה בן רבי יצחק אייזיק שליט"א מבני ברק, רבי יוסף שלמה ריניץ ז"ל, בעל 'ליקוטי יושר' מירושלים. רבי אהרן יהושע נוסנצווייג ז"ל מיוניון סיטי ועוד.

בתקופה זו חש רבי יצחק אייזיק ביתר שאת את אשר איבד בעת האחרונה, אחר שמצא את עצמו בודד ועגום במר לבו. רבו הקדוש איננו. הצדיק אבד. משמעות הדבר ניצבה עתה לנגדו.

למרות שרבי יצחק אייזיק קיבל את מרותו של ידידו וריעו הרבי הצעיר לימים, אותו החשיב והעריץ ביותר כמי שראוי למלא את מקום אבותיו הקדושים, והחזיק אותו כמי שראוי להתחשב ולקבל את דעתו הבהירה.

בכל זאת, הפעם, בהתלבטות זו הבין רבי יצחק אייזיק כי קרבתו המיוחדת אל הרבי החדש עומדת לו לרועץ, שמחמת כן לא יוכל לתאר לפניו היטב את מחשבותיו העגומות עליו ואת מר נפשו. על כן, התלבט קשות כדת מה לעשות, היכן יוכל לקבל מענה הולם למחשבותיו המצוקות.

צדיק מושיעי

באין עצה ובלית ברירה אחרת, החליט רבי יצחק אייזיק לחזר אחר מקור אחר, בו יוכל לשים פורקן לנפשו.

בעקבות זאת, עלה בלבו רעיון לנסוע **לבעלזא** אל האדמו"ר רבי **ישכר דוב** זצ"ל, אודותיו שמע מפי חסידיו שגרו **בסאניק**, ומדבריהם למד כי הפעם ימצא מרגוע לנפשו אצל האדמו"ר מבעלזא.

רבי יצחק אייזיק קיווה כי אצלו אכן יוכל לשפוך שיחו, ולקבל את ברכתו והדרכתו לגבי התלבטותו והרהוריו הכואבים שמילאו את נפשו.

בפרט הפריע לו לרבי יצחק אייזיק, שכל עוד המחשבות מציקות לו וטורדות אותו, אינו יכול להיכנס לחופה ולהקים בית נאמן בישראל.

כאשר אך גילה רבי יצחק אייזיק את אזנם של חסידי בעלזא, כי הנו מתלבט לעלות ולהיראות בהיכלו של רבם הקדוש, שוב לא הניחו לו להשתהות.

כי בהיות ורבי יצחק אייזיק נחשב כארי שבחבורה, והצטיין בחשיבותו המופלגת, היתה זאת עבור חסידי בעלזא כחשיבות וכבוד שרבי יצחק אייזיק יעלה ויבוא ויגיע עמהם, לראות ולהיראות אצל רבם. והחלו להפציר ולהציק לו בכל עת שיגיע עמהם בנסיעתם הקרובה לבעלזא לרבם הקדוש רבי ישכר דוב זצ"ל.

אך, נסיעה זו לא הגיעה לו לרבי יצחק אייזיק בקלות.

ציון קדשם של אדמו"רי בעלזא בעיירה בעלזא

זקנתו - שבאותה עת היתה לו כאם ודאגה לכל מחסורו, התנגדה לנסיעה בתוקף רב. טענתה היתה, כי היות ורבי יצחק אייזיק למשפחותיו לבית אבותיו, נמנה על חשובי חסידי ביקאווסק. תהיה נסיעתו זו לבעלזא כפגיעה בחסידות ביקאווסק.

בפרט, בתקופה חדשה זו של החסידות עם עלותו של האדמו"ר החדש רבי אלתר ראובן, על כסא האדמורו"ת. ובעיקר בהתחשב בעובדת היותו צעיר לימים, תיראה נסיעתו של רבי יצחק אייזיק כמי שמבקש לעצמו בארות חדשים לשאוב מהם.

אף היותו של רבי יצחק אייזיק ידוע כידידו הקרוב של האדמו"ר החדש וריעו מנעוריו, עמדה לו כעת לרועץ. זקנתו צירפה בלהט טענה זו, כי הדבר יתפרש כאילו ורבי יצחק אייזיק סבור שהאדמו"ר החדש, אותו הוא מכיר היטב, אינו ראוי מספיק כדי למלאות את מקום אביו.

לא יוכל לצאת ולבוא

התנגדות זו של זקנתו, הגבירה את מצוקתו של רבי יצחק אייזיק. מאידך עמדה תקוותו האחרונה כי יוכל להציג את התלבטויותיו לפני האדמו"ר מבעלזא, אך לעומת זאת הוא אף אינו יכול לסרב לפקודתה של זקנתו.

למרות מצוקתו, לא הצליח רבי יצחק אייזיק לשכנע את זקנתו על נחיצות נסיעתו לבעלזא ולמרות הפצרותיו המרובות היא לא הסכימה עמו.

לא זו בלבד, אלא שהיא עוד הוסיפה לאיים עליו, כי במידה ויעז לנסוע לבעלזא, היא תימנע מלהשתתף בחתונתו.

משך מספר חדשים סבב והלך רבי יצחק אייזיק, כשמחשבותיו העגומות עליו ודעתו מוטרדת, כשהוא אינו מוצא מנוח לנפשו. משך כל התקופה לא עזבה אותו המחשבה, מתי יוכל לחזות ולהיראות לפני הצדיק, להשיח את אשר על לבו.

רובו של החורף כבר חלף ועבר וימי הפורים כבר עומדים בשער, ועדיין רבי יצחק אייזיק טרוד במחשבותיו העגומות, אין מנחם לו.

ושמרני בדרך

בימים אלו הגיע מכתבו של המחותן, שבישר על יום כ"ב אדר כיום המיועד בו יתקיים החתונה.

כשקיבל רבי יצחק אייזיק את המכתב, הסיק מיד, כי אם ברצונו להגיע לבעלזא, לעלות ולהיראות בהיכלו של הצדיק, עליו לעשות זאת תיכף ומיד כי לא נשאר לו פנאי להמתין, עד שיצליח לרצות את זקנתו שתסכים לנסיעתו.

מאחר שהיה ברור לו כי זקנתו תערים עליו קשיים כדי שלא יסע, החליט רבי יצחק אייזיק כי אין לו עצה אחרת, זולת להסתיר את נסיעתו.

אודות כך, בא רבי יצחק אייזיק בדברים עם חסידי בעלזא, הנוסעים אל רבם לרגל ימי הפורים, שיואילו לקחתו עמם בנסיעתם לבעלזא.

בקשתו מהם היתה כי היות ואין לו מעות משלו לעת עתה, על כן ישלמו הם את דמי הנסיעות, ובקרוב - מיד אחר נישואיו - יחזיר להם את דמי ההוצאות, מכספי המתנות שיקבל בחתונתו.

ברצונם העז של חסידי בעלזא, שרבי יצחק אייזיק יצטרף עמהם, הסכימו לדבריו, לשלם עבורו את דמי הנסיעות, עד לאחר נישואיו הקרובים.

וגם צדה לא עשו להם

באותו בוקר בו היתה אמורה להתקיים הנסיעה, השכים רבי יצחק אייזיק קום והכין את מעילו ותרמילו בדברים הנחוצים לו לצורך הנסיעה.

רבי יצחק אייזיק אף בדק שוב כי בין חפציו נמצא "תעודת הפטור" בלעדי זאת אין באפשרותו לנסוע. שכן דרכו של הצבא הפולני היה, לבדוק את הנוסעים ברכבת אם אינם משתמטים מחובת הגיוס והשירות הצבאי. כשאיזה אדם נמצא נוסע ללא "תעודת פטור", היה עלול להיאסר על השתמטותו.

כמובן שאת כל ההכנות לקראת הנסיעה, עשה רבי יצחק אייזיק בהצנע ובהסתר, לבל יודע חלילה לסבתא על נסיעתו המתוכננת לבעלזא.

הנסיעה תוכננה לשעת חצות הלילה, כשזקנתו של רבי יצחק אייזיק כבר תהיה עמוק בתוך שינת הלילה.

שבועיים קודם לכן, כבר היה רבי יצחק אייזיק מאחר מדי לילה לשוב אל ביתו, כדי שבבא העת, היום המיועד לנסיעה, לא תרגיש זקנתו במשהו שאינו כשורה.

כי נוסעים אנחנו

כמדי יום ביומו, גם באותו ערב ישב רבי יצחק אייזיק בבית המדרש, כשהוא לומד בהתלהבות כדרכו תמיד.

בדעתו היה לשוב הביתה קודם הנסיעה, לקחת את חפציו המוכנים להצטרף לבחורים העושים את דרכם לבעלזא. בעת הזאת אף ביקש מאחד הבחורים שיואיל להודיע למחרת לזקנתו, על נסיעתו לבעלזא.

בהגיע זמן הנסיעה מיהר רבי יצחק אייזיק לביתו, כשאין ברצונו להתמהמה כלל, אך כאן נכונה לו הפתעה, משהו השתבש בתוכנית. החפצים והבגדים אותם הכין, כשגם תעודת הפטור ביניהם, אינם במקומם. - כנראה, בכל זאת הבחינה זקנתו בכך והיא הצניעה אותם, הרחק מעיניו של רבי יצחק אייזיק, במטרה למנוע ממנו את הנסיעה לבעלזא.

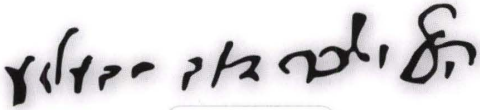
נקל להבין את צערו הרב של רבי יצחק אייזיק, כאשר סוף סוף סבר למצוא מרגוע לנפשו וכעת התנפצה משאלת נפשו.

בלית ברירה שב אל חסידי בעלזא שכבר המתינו לו וסיפר להם את המקרה המצער, המונע ממנו להצטרף אליהם.

אך, פטור בלא כלום אי אפשר. מכיון שכך, המתיק סוד שיחו עם אחד מחשובי היושבים הנכבדים שבבעלזא, שנחשב כאחד מבני העליה שביניהם,

האדמו"ר מבעלזא רבי ישכר דוב זצ"ל מוקף בחסידים

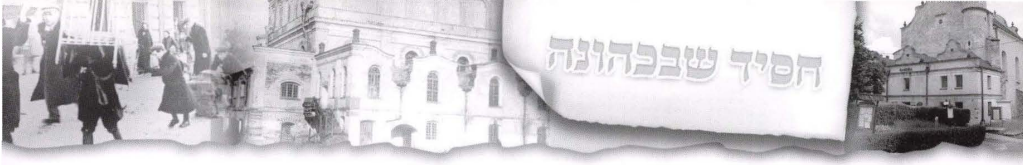
חתימת יד קדשו

הלוא הוא רבי אהרן סופר[54]. כשהוא מגולל לפניו את מר נפשו ואת מה שמעיק על לבו זה זמן רב, ובגין כך מחשבותיו טרופות לו. ורבי יצחק אייזיק ביקש ממנו שהוא יכתוב "קוויטל" [- פיתקא] בשמו ויכניסו לקודש פנימה, אל האדמו"ר

מקום השוק בעיירה בעלזא

54 על שם היותו סופר סת"ם, והיה ידוע כבעל מדריגה, וכאשר הגיע לכתיבת השמות הקדושים בספר תורה, היה הולך לטבול קודם לכן, כשהטבילה בימים ההם, לא היתה מגיעה בקלות. - תכין לבם עמ' קפ"ו.

מבעלזא, בצירוף סכום כסף עבור פדיון נפש. וכן לשאול אותו אם יתחיל בהנחת תפילין דרבנו תם מיד אחר נישואיו

תוך חירוף נפש

ויהי אחר הדברים ששמע אותו חסיד מפי רבי יצחק אייזיק, נענה והשיבו: "דבר זה אי אפשר לרשום על גבי קוויטל, אף אין אפשרות שאזכיר זאת לפני האדמו"ר, אלא אך ורק שבעצמך תדבר פנים אל פנים עם האדמו"ר".

כיון שכך, החליט רבי יצחק אייזיק כי למרות הכל מסתכן הוא ונוסע לבעלזא, אף שאין בידו תעודת פטור וכרטיס נסיעה.

קרונות הרכבת באותם ימים היו מעוצבים כך שבהם שני ספסלים מאורכים, בשני צדדי הקרון בסמיכות לכותלי הרכבת. על גבי ספסלים אלו היו יושבים הנוסעים.

ביקש רבי יצחק אייזיק לישב בשלוה בקרון, על כן השתטח מתחת לאחד הספסלים, כשהבחורים הבעלזאים ישבו על גבי הספסל, זה ליד זה בצורה צפופה, כשחליפותיהם הארוכות משתלשלות כלפי מטה ומכסות את המטמון היקר, הבחור הכחוש ששרוי מתחת לספסל.

כמו תמיד אף הפעם נערכה ביקורת בקרונות במהלך הנסיעה, כשהממונים על כך שהו במשך מספר דקות ארוכות במקום ובדקו היטב כל אחד, למרות זאת לא הבחינו בבחור הכחוש השרוי מתחת לספסל.

כך עשה רבי יצחק אייזיק את דרכו אל האדמו"ר מבעלזא. בהחבא ובחשש, מתוך הקרבה וסיכון.

ישועה קרובה

כשרגשי קודש מציפים אותם, הגיעו הבחורים בתענית אסתר בצהרים לבעלזא. המוני חסידים הצטופפו במקום במהלך תפילת ערבית וקריאת המגילה. עם סיום קריאת המגילה זכה הקהל הקדוש להיכנס לקודש פנימה לקבל את ברכת השלום, מאת האדמו"ר.

מפאת קדושת היום, רבים ביקשו להתברך ורבו האורחים אשר הגיעו לשהות ביום נעלה זה במחיצת רבם הקדוש, השתרך תור ארוך במיוחד של חסידים ואנשי מעשה לפני חדרו של האדמו"ר מבעלזא.

גם רבי יצחק אייזיק עמד יחד עם כל הקהל הקדוש, שביקש ליכנס לפני ולפנים עם קוויטל ופדיון נפש, כנהוג בחצרות הקודש של צדיקים.

בקושי עמד רבי יצחק אייזיק על רגליו, כל כולו היה נרגש ונפעם לקראת פגישתו המיוחלת עם הרבי, אותה ראה כגורלית לחייו. הלוא, אך ורק לשם זאת הגיע הנה, למרות כל הקשיים שהערימו והוקשו עליו.

המתח בו עמד רבי יצחק אייזיק לקראת כניסתו אל האדמו"ר, כמעט הצליח להכריע אותו.

למזלו הטוב, מצא רבי יצחק אייזיק את ידידו רבי **ישראל קלפהולץ** ז"ל, שהיה בין המקורבים בבית האדמו"ר, כך הצליח לפעול שתינתן זכות קדימה לרבי יצחק אייזיק. למרות התור הארוך נכנס רבי יצחק אייזיק אל הרבי במהירות שלא כפי סדר תורו. האמתלה שהוכרזה על הקדמת תורו, היא, יען היותו חתן הדומה למלך, העומד סמוך ונראה ליום שמחת לבו - יום חתונתו. על כן יש לו זכות קדימה.

לפני ולפנים

האדמו"ר קיבל את רבי יצחק אייזיק בחמימות יתירה ובמאור פנים מיוחד, מה שהשפיע ישירות על נפשו של רבי יצחק אייזיק שהיתה כאובה עליו.

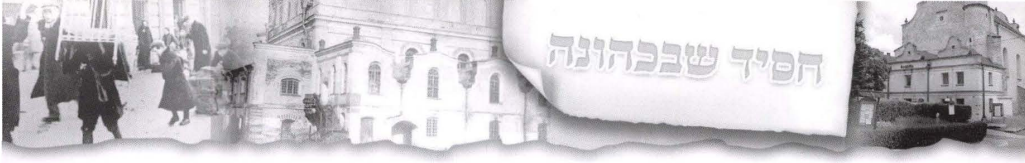
ה"קוויטל" היה מוכן ומזומן בכיסו. עתה הגישו לפני הצדיק מיד בהיכנסו. רבי יצחק אייזיק רשם את שמו וצירף בקשה מיוחדת לקראת נישואיו, שיהיו במזל טוב בכל הקשור לחיים מאושרים.

בעת הזאת אף ביקש רבי יצחק אייזיק לפני האדמו"ר שברצונו להזכיר לפניו ענין מסוים כשאיש זולתו לא ישמע אותו.

לאחר שהאדמו"ר רמז על הסכמתו, התקרב רבי יצחק אייזיק ולחש באזני האדמו"ר את תעלומות לבו.

רבי יצחק אייזיק זצ"ל שטח והרצה את מחשבותיו הטורדות את מנוחתו ומפריעות לשלוות נפשו.

לאחר שהאדמו"ר האזין היטב לדבריו של רבי יצחק אייזיק, הרים את המשקפיים מעל עיניו, הניחם על גבי מצחו ובמשך מספר דקות הפנה את מבטו הטהור על רבי יצחק אייזיק והסתכל בו, כשמצחו נחרש קמטים.

מאז אותו הרגע בו הביט בו האדמו"ר מבעלזא, הסתלקו ממנו לצמיתות כל המחשבות שהטרידו אותו.

וזאת הברכה

לאחר מכן נטל האדמו"ר את הקוויטל וקרא בה, בירכו בלהט שיזכה בקרוב להקים בית בישראל ויזכה לרוות רוב נחת מיוצאי חלציו.

בהזדמנות זו אף הוסיף האדמו"ר ובירכו בחמימות יתירה, כשהוא מדגיש בברכתו **שיזכה לאריכות ימים ושנים טובות.**

על הראש נגד המוח

רבי יצחק אייזיק ניצל את ההזדמנות ושאל מתי יתחיל להניח תפילין דרבנו תם, כשכוונתו לשאול אם ינהג כמנהג בעלזא, שאין האברכים מניחים תפילין דרבנו תם בשנה הראשונה לנישואיהם[55].

שאל אותו האדמו"ר "האם יש לך תפילין דרבנו תם?" נענה רבי יצחק אייזיק, כי אכן יש בידו את התפילין של אביו ז"ל.

השיב לו האדמו"ר, שינהג בזה כמנהג חצר הקודש דינוב ויתחיל להניח תפילין דרבנו תם כבר ממחרת יום החתונה.

רבי יצחק אייזיק היה מציין זאת, כרוח הקודש אותה חווה אצל האדמו"ר, בהיות והוא לא גילה לפניו היותו נמנה על חצר דינוב[56].

טובה וברכה

טרם צאת רבי יצחק אייזיק מעל פני האדמו"ר, ראה לנכון להזכיר לפניו את העובדה כי זקנתו התנגדה לנסיעתו ואף איימה עליו שלא תשתתף בנישואיו, במידה שיסע לבעלזא. רבי יצחק אייזיק הביע את חששו שמא מחמת צערה בגין נסיעתו, יתרופף מצב בריאותה, הרופף בלאו הכי ומי יודע איזו "קבלת פנים" כבר מצפה לו כשיחזור.

---

55 בספר 'תכין לבם' מצטטים בשמו של רבי יצחק אייזיק: "חשבתי שנהייתי בעלזער חסיד, ועל כן שאלתי אותו מתי אתחיל בהנחת תפילין".

56 זאת למרות כי רבי אהרן סופר ועוד אחד מחשובי החסידים בבעלזא, יעצו לרבי יצחק אייזיק שלא ישאל את האדמו"ר ז"ל על כך. כיון שיורה לו לנהוג כמנהג בעלזא שלא להניח תפילין דר"ת רק לאחר שנה ראשונה.

האדמו"ר האזין לדבריו והפטיר לעברו בחיוך: "הסר דאגה מלבך, זקנתך תהיה בריאה. היא תתרצה והכל יבוא על מקומו בשלום ובמישור".

רבי יצחק אייזיק ביקש מהרבי שיניח את ידיו הקדושות על ראשו ויברכו, אך האדמו"ר עשה תנועת ביטול בידיו באומרו: "נו, וואזשע ווילסטו דאס איז דאך שוין געבענטשט" (- נו, מה הנך רוצה, הרי זה כבר ברכה), כשכוונתו על מה שבירכו מיד אחר שקרא את הקוויטל.

מיד לאחר מכן פטר האדמו"ר את רבי יצחק אייזיק לשלום.

ברור, כי ברכת הצדיק של האדמו"ר מבעלזא התקיימה במלואה.

- לימים, אף היה רבי יצחק אייזיק מייחס לברכה זו של האדמו"ר את הנסים וההצלות המופלאות שאירעו עמו במהלך שנות המלחמה האיומה והישארותו בחיים, ואף זכייתו להאריך ימים ושנים, עד שיבה טובה.

בחתונת נכדו החתן רבי משה אהרן (מימין), בן רבי אריה (משמאל)

רבי יצחק אייזיק זצ"ל בקריאת התנאים באירוסי נינו רבי שמואל צבי (ב"ר חיים יעקב - עומד) ארנפלד הי"ו, חתן רבי אברהם שלמה (בר"א) הי"ו

פרק ו

יום שמחת לבו

לקראת כלה

לאחר שחזר רבי יצחק אייזיק מבעלזא, החל להתכונן לקראת זמן החתונה שמתקרב ובא.

בימים הבאים ארז את מטלטליו ושם פעמיו להעתיק עצמו אל העיירה בוכניא, מקום מגוריו של חותנו, לקראת שמחת נישואיו שהתקיימה במקום.

כאן בבוכניא, אף יתגורר רבי יצחק אייזיק מעתה, כשהוא סמוך על שולחן חותנו הצדיק.

החתונה

יום שמחת לבו - יום נישואיו של רבי יצחק אייזיק הגיע, בעשרים ושניים לחודש "אדר" - שמרבים בו בשמחה, נערכה שמחת החתונה עם בת גילו, זוגתו מרת **חיה רחל** ע"ה בת רבי **משה אהרן ברנשטיין** זצ"ל.

לקראת החתונה הגיעו בני משפחתו הקרובים של רבי יצחק אייזיק לבוכניא, כדי להשתתף בשמחת נישואיו.

למרות שהחתן רבי יצחק אייזיק היה מוקף באחיו וגיסו וכמובן אף בהשתתפותה של זקנתו, כדבריו של האדמו"ר מבעלזא. עם זאת הורגש החלל הריק, החסר הנורא, הוריו היקרים עליהם השלום, אביו ואמו של רבי יצחק אייזיק, זכרונם לברכה, אשר לא זכו להשיאו ולהכניסו לחופה.

רק רוחם חופפה על כל המשתתפים, כשהם ירדו ממחיצתם הגבוהה בגן עדן, להשתתף בשמחתו של הבן[57].

---

57 כמובא בזוהר הקדוש פרשת פנחס ובשאר ספרים הקדושים.

רבי יצחק אייזיק בשמחת נישואי נכדו רבי אברהם שלמה הי"ו בן רבי אלימלך, עומד רבי נפתלי שולדינר, הילדים מימין רבי משה אהרן בן רבי יוסף, רבי חיים אריה (לייבל) ריינין מירושלים

שמחת החתונה ושבעת ימי המשתה עברו בהתרוממות מיוחדת כשרבי **משה אהרן ברנשטיין** זצ"ל, לא מפסיק מלהביע את רחשי לבו על זכותו להכניס תלמיד חכם מופלג כרבי יצחק אייזיק לביתו.

מאידך אף רבי יצחק אייזיק שמח בקרבו על טוב חלקו שזכה להיכנס לפני ולפנים במחיצתו של אותו צדיק, חותנו הדגול רבי משה אהרן זצ"ל.

על שולחן חותנו

לאחר נישואיו זכה רבי יצחק אייזיק לנחול שני שולחנות - תורה וגדולה במקום אחד. זאת בהיותו סמוך על שולחן חותנו הגדול רבי **משה אהרן ברנשטיין** זצ"ל, אשר עז היה רצונו שיוכל חתנו הנעלה, להמשיך לשקוד על תלמודו ללא שום הפרעה, כדרכו וכהרגלו עד הנה, קודם נישואיו. לשם כך העמיד לו את כל צורכו ביד רחבה.

היתה זאת תקופת תור הזהב בחייו של רבי יצחק אייזיק, שהיה ביכולתו להתענג על תלמודו, להמשיך לשקוד על לימודיו הקבועים, להתייגע בש"ס ופוסקים, כשהוא גומע בשקיקה את הוויות אביי ורבא ששימחו את לבו.

בתורת ה' חפצו

התמדתו הרבה לא ידעה גבולות, כשהוא מנצל כל רגע לעסק התורה הקדושה, חדוותה דיליה. עד כדי כך היה חושש על איבוד רגע, שבלילה, כששב מבית המדרש לעבר ביתו, ניצל את זמן ההליכה כדי להתחיל להתכונן לקראת השינה והחל בקריאת שמע שעל המיטה ואף פתח חלק מהכפתורים בבגדיו תוך כדי הילוכו, שלא יתמהמה בגין כך מלעלות על יצועו.

מלבד לימודיו הרגילים והקבועים עד הנה, המשיך רבי יצחק אייזיק להוסיף אומץ בלימוד התורה, בשאר מקצועות. מכיון שעד הנה היה עיקר לימודו בגמרא, החל מעתה אף להקציב זמן מובחר מעתותיו כדי להגיע לידי הוראה. לשם כך יגע בלימוד ובחינות על ארבעה חלקי טור ושולחן ערוך על בוריים.

דרך לימודו של רבי יצחק אייזיק הצטיינה תמיד ביגיעה ובסברא. כשהוא מברר כל דבר וענין, על כל צעד ושעל החל מדברי התנאים והאמוראים, אחריהם הראשונים כמלאכים, עד לדבריהם של הפוסקים בטור ובשולחן ערוך ונושאי כליהם. כך זכה לברר את ההלכה למעשה כראוי וכנכון ולאסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא.

הורמנא דרבנן

לאחר זמן ממושך, בו שקד ויגע, טרח וליבן לאסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא, שיוכל להורות הוראה בישראל, עמד למבחן לקבלת ה'הורמנא דרבנן' אצל רבה של **בוכניא**. הלוא הוא האדמו"ר רבי **אשר מאיר הלברשטאם** זצ"ל[58], נכד האדמו"ר רבי **דוד** אבד"ק **קשאנוב** זצ"ל, בן האדמו"ר רבי **חיים** אבד"ק **צאנז** בעל 'דברי **חיים**' זצ"ל.

חתימות יד קדשו

אחריו נמנו עוד רבנים נכבדים להסמיך את רבי יצחק אייזיק להוראה, כשהוא זוכה לכתר תורה ולאיצטלא דרבנן, להתעטר בכתר ההוראה: "**יורה יורה ידין ידין**".

58 בספר 'שמחת עולם' נכתב כך עליו: הרב מבוכניא היה בן נכד המבוגר ביותר של ה'דברי חיים' מצאנז זצ"ל, כיהן ברבנות בחיים חיותו של זקנו שרחש לו חיבה והערכה, נחשב מגדולי הרבנים והצדיקים בדורו. בספר 'ישא ברכה' מודזיץ מביא חתנו של רבי אשר מאיר שהיה בנו של האדמו"ר בעל דברי ישראל ממודזיץ מגודל התלהבות של חותנו בריקוד מצוה טאנץ.

פרק ז

במלאכת השחיטה והבדיקה

עול המחיה והכלכלה

לא לעולם חוסן ולמרות רצונו העז של החותן רבי משה אהרן ברנשטיין, לספק את כל מחסורו של חתנו חביבו, הצורב הצעיר רבי יצחק אייזיק, כדי שיוכל לשבת על התורה ועל העבודה בלי דאגות של פרנסה, קפץ עליו רוגזה של תקופה ומצב פרנסתו הלך והתדרדר, עד כי הורע מאוד.

על אף כל הקשיים, עדיין ניסה חותנו הצדיק שלא להטריד את חתנו המופלג, המנצל את השלוה המבורכת בה התברך בהיותו סמוך על שולחנו ויושב והוגה בתורה בהתמדה ובשקידה עצומה.

אך לא ארכו הימים ובצער רב נאלץ חותנו, רבי משה אהרן ברנשטיין להודיע לחתנו רבי יצחק אייזיק כי שוב לא יוכל לעמוד לימינו ולתומכו כבעבר ומעתה יאלץ לדאוג לעצמו למחיתו.

החששות על משרת השוחט

המלצת חותנו היתה שיתחיל בלימוד אומנות השחיטה. בכך סבור היה כי פרנסתו תהיה מצויה, ועוד יישאר לו פנאי להמשיך להקדיש את שאר עתותיו לתורה ועבודת ה' כפי שאהבה נפשו.

אולם, הצעה זו לא מצאה מסילות בלבו של רבי יצחק אייזיק, אשר נרתע מלקחת על עצמו את תפקיד השוחט. בהיותו ירא חטא, ענותן ושפל ברך, לא ראה את עצמו נוטל תפקיד שדרישת ההלכה היא כי המשמש בה עליו להיות ירא שמים מרבים.

ביום מן הימים הוזמן רבי יצחק אייזיק, אל מעון רבה של **בוכניא**, האדמו"ר רבי **אשר מאיר הלברשטאם** זצ"ל. בהגיעו החל הרב להרצות את מחשבתו

לפני רבי יצחק אייזיק, וצוה עליו ליטול על עצמו אותה איצטלא ולשמש כשוחט ובודק לרבים.

הרב ניסה לדרבן את רבי יצחק אייזיק, בהבטיחו נאמנה כי הוא עצמו יעשה כל אשר לאל ידו למצוא לו משרה פנויה בתחום זה.

שערי דמעות

הרב שידע על המצב הכלכלי בו שרוי רבי משה אהרן ברנשטיין - חותנו של רבי יצחק אייזיק, התעקש והמריץ את רבי יצחק אייזיק להתפרנס בכוחות עצמו, כדי שלא יצטרך להיות תלוי על שולחנם של אחרים, בפרט מאחר והיא סעודה שאינה מספקת לבעליה.

כאשר שמע רבי יצחק אייזיק את בקשת הרב, פרץ בבכי סוער. בקושי הצליח להרפות ולהסביר את פשר הבכי הפתאומי.

"הלוא לא כל הרוצה ליטול את סכין השחיטה בידיו יבוא ויטול", החל רבי יצחק אייזיק להרצות את דבריו. "הרי כדי לעסוק במלאכת קודש זו צריכים להיות ירא שמים מרבים.

הלוא קשים כגידים הם הדברים הכתובים בספרים הקדושים, סיפורים נוראים, מעשיות ועובדות מסמרות שיער על אודות העוסקים באומנות זו ואינם ראויים לכך".

שוחט משום מאי מחייב!?

"אף אצל אור שבעת הימים, רבי **ישראל בעל שם טוב** זצ"ל, אירע מעשה שבא ללמדנו עד כמה חמור להתעסק בקדשים למי שאינו ראוי לכך.

היה זה, כשהגיע לפני הבעל שם טוב, איש שהיה ברצונו להתחיל ולהתעסק במלאכת השחיטה והבעל שם טוב הקדוש ביקש למנוע זאת ממנו. ויפקח את עיניו לראות מחזה אלקים, דברים שאין רשות לאדם לראותם. וישא עיניו וירא והנה על הגג עומד שוחט וסכין השחיטה בידו והוא משחיזו שוב ושוב.

הבעל שם טוב, האיר לפניו את פשר המחזה אותו גילה לעיניו, באומרו: "דע לך, איש זה שימש כשוחט ובודק לפני מאות שנים ועדיין הוא נע ונד בעולם ומבקש את תיקונו להגיע אל המנוחה ואל הנחלה בגן עדן וזאת מאחר שהיה שוחט למרות שלא הצליח להעמיד היטב את הסכין.

עתה שלחוהו מבית דין של מעלה שיראה לפני את סכינו. כבר כמה שבועות וחדשים שהוא עומד ומשחיז את סכינו ועדיין לא הצליח להעמיד סכין יפה כדבעי".

כך גולל רבי יצחק אייזיק את אשר על לבו לפני האדמו"ר רבי **אשר מאיר**, כשהוא מפטיר: "זאת הראה הבעל שם טוב הקדוש כדי להניא אותו אדם שביקש לשמש בתפקיד זה. אם כן, האיך אוכל לשוות בנפשי שהנני העני ממעש ראוי לאותה איצטלא?!".

ושחט לשוחט

"אין זה העובדא היחידה", המשיך רבי יצחק אייזיק בדבריו, "גם אצל רבי **יצחק אייזיק** בעל **'רזא מהימנא'** זצ"ל[59] אירע מעשה דומה, שהראה פעם שוחט שמת לפני תקופה ארוכה ורוחו מלובשת בגופו עומד על גג ביתו והוא עצמו מעביר את סכין השחיטה על צווארו ושוחט את עצמו, ולאחר שמת שוב מכניסים בו רוח חיות. כך חזרו הדברים על עצמם פעם אחר פעם ששחט את עצמו והחייהו והוא שוב חזר ושחט את עצמו, וכל זה בא לו כעונש ששימש כשוחט ולא ידע את המלאכה על בוריה והאכיל טריפות.

מכל אלו אנו נוכחים עד היכן מגיע חומר הדברים וכמה עונשים של גלגולי נשמות נגזרו על העוסקים במלאכה זו שלא הגיעו לשלימות המלאכה וליראת שמים הראויה לשוחט ובודק".

בדמעות שליש סיים רבי יצחק אייזיק לגולל את דבריו וחששותיו לפני הרב, כשהוא מתחנן על נפשו שיפטור אותו מלשמש בתפקיד רם זה.

ספר

רזא מהימנא

שחיבר איש חי רב פעלים מקבציאל הגאון הגדול החריף החסיד שבלויה
המקובל אלהי מוהר"ר **יצחק אייזיק** הלוי זללה"ה מק"ק **פרעמיסלא**
שוחט ובודק בכספר זוראוויץ בן מוהר"ר יעקב הלוי זלה"ה

הספר הקדוש הזה הובאה לראשונה לבית הדפוס כנראה שנת כי לך טוב להודות
על ידי הרב מוהר"ר יהודה ליב מבאלחוב

הספר הקדוש הזה מגלה צפונות נעלמות על כ"ב אתון ראורייתא
על פי קבלת אור שבעת הימים אספקלריא המאירה רבינו **האר"י** זללה"ה
לא שופתן עין עמוק עמוק מי ימצאנה.

שער הספר "רזא מהימנא"

לך בכוחך זה

כל אותה העת האזין האדמו"ר רבי **אשר מאיר** בתשומת לב לדבריו של רבי יצחק אייזיק, והשתומם מהבכי המר של רבי

59 ראה אודותיו עוד בהמשך הפרק.

יצחק אייזיק, שנבע מפחד ויראה שמא תוטל עליו אומנות זו, מאחר והוא סבור שאינו ראוי לכך.

אבל, דווקא משום כך, מצא אותו רבי **אשר מאיר** כמי שראוי לתפקיד רם זה, לשמש באיצטלא של השוחט. כי במקום ענותנותו של רבי יצחק אייזיק מצא את גדולתו.

מעתה ידע כי בחירתו ברבי יצחק אייזיק, אכן, קלעה אל השערה. כי המתייראת מן התפקיד ויודע ומכיר בגודל האחריות המוטלת על השוחט, הוא הראוי ביותר לקבל על עצמו תפקיד נכבד זה, לשמש כשוחט ובודק, בהיותו ירא שמים מרבים.

כיון שכך, הבהיר רבי **אשר מאיר** נחרצות לרבי יצחק אייזיק, כי אין בכוונתו לוותר לו ודווקא הוא ישמש כשוחט, כשהוא אומר לו: "למרות שהנני מבין את נפשך ואת חששך, בכל זאת הנני סבור כי הנך ראוי לכך. כי הרי לא נוכל להטיל מלאכה זו על איש שכלל אינו חושש וירא מעונש. וכי עלינו להציב על משמר השחיטה את זה שדבריו הקדושים של 'קב הישר' כלל אינם מוצאים מסילות בלבבו?! על כן אל לך להישמט ממלאכת קודש זה, שלא מצאתי לכך טוב ממך, כי לך נאה כי לך יאה מלאכת קודש זו, בהיות שיראתך קודמת לחכמתך, בפרט שהנך בקי בהלכות על בוריים ואין לך אלא לאמן את ידיך במלאכת ההשחזה".

שנא את המלאכה

לאחר שרבי יצחק אייזיק נוכח כי פקודתו של רבי אשר מאיר מוחלטת היא, לא רצה להפר אותה. והחל ללמוד היטב את המלאכה. כשבד בבד שפך את נפשו בתפילה כי מן השמים יסייעוהו שלא להזדקק להגיע למלאכה זו וישלח לו השם עזרו, בצורת פרנסה אחרת.

רבי יצחק אייזיק אף קיוה כי עד שיספיק ללמוד ולהתאמן, יפסיקו בני משפחתו להטרידו שיתעסק באומנות זו ואולי אף האדמו"ר, רבי **אשר מאיר** עצמו, ימנע מלהפציר בו ליטול מלאכה זו שהוא אינו חפץ בה והוא כל כך חושש ממנה, כיון שאינה מתאימה לפי מתניו.

הרבה יגע וטרח רבי יצחק אייזיק בלימוד ההלכות כדי שיידע אותם היטב כך גם היה מרגיל עצמו בסדר השחיטה.

את תורתו זו למד אצל דודו, אחי אביו, רבי **דוד ראטה** ז"ל, ששימש כשוחט בעיר **פשעמיש** ועל שם משרתו כונה בפי כל "**רבי דוד שוחט**"[60].

בנפשו יביא לחמו

אף אמנם שהקדוש ברוך הוא מתאווה לתפילתן של צדיקים ו"רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם", הפעם, ננעלו שערי דמעות לתפילותיו של רבי יצחק אייזיק.

דומה כי באותה עת הועידה ההשגחה העליונה את רבי יצחק אייזיק לשמש בתפקיד רם זה, אשר בתקופות מאוחרות יותר בחייו עמדה לו לעזר והיה בכך רווח והצלה לאלפי נפשות מישראל שזכו בגין כך לאכול בשר כשר.

פרנסתו של רבי משה אהרן ברנשטיין הלכה והתדלדלה. המצב בביתו הגיע עד כדי פת לחם. למרות שאיפתו להמשיך ולהחזיק את חתנו המופלג שיוכל לשקוד באהלה של תורה וללון בעומקה של הלכה, לא יכול היה רבי משה אהרן לעמוד בכך.

רבי יצחק אייזיק נאלץ להתחיל להביא טרף לביתו בכוחות עצמו ולהתמודד עם עול המחיה והכלכלה.

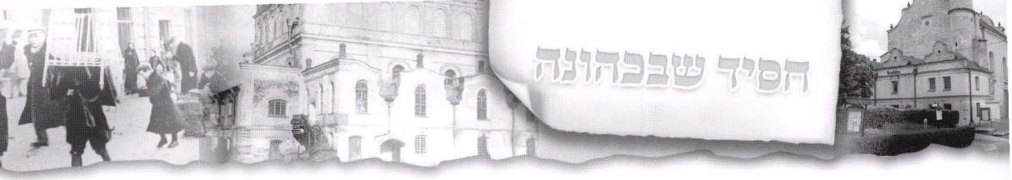
שוחט מומחה לרבים

לאחר תקופה שרבי יצחק אייזיק עמל לרכוש לעצמו את המקצוע, כבר היה בקי בהלכות ואף הרגיל ואימן את ידיו למעשה כיצד לשחוט ולבדוק בפועל. כשהוא למד להכיר היטב את מבנה גוף העוף וכן קרבה וכרעיה של בהמה, כדי שלא תצא מכשול מתחת ידו.

דגש רב שם רבי יצחק אייזיק על הצד ההלכתי כשהוא מתייגע ועמל להיות בקי הדק היטב בשולחן ערוך ונושאי כלים בעניני שחיטה ובדיקה, שיהיו אצלו כמונחים בקופסא.

עתה עמד רבי יצחק אייזיק בהצלחה מרובה לבחינה. עם סיומה קיבל לידיו "תעודה" מאת האדמו"ר רבי **אשר מאיר** זצ"ל רבה של **בוכניא**.

60 ראה עליו עוד באריכות בחלק שני.

לייבל קנופלעך

Leib Knoploch

RUA CORRÊA DE MELLO, 312 - Ap. 1 ★ Tel. 37-0388 ★ SÃO PAULO

ועד אגודת הרבנים ע"י, ועד המרכזי באזור האמרקאי, מינכען, רחוב מעהל א 12

בע"ה יום כג לחדש מרחשון שנת חשח לפ"ק פה מנכון

בהיותי פה מצאתי את שאהבה נפשי, את ידידי יקירי מאז ומקדם הרב הח"וב ח"נ י"וש המוסמך ובקי בהוראה וש"וב מובהק ומומחה מו"ה ר' יצחק אייזיק נ"י בן הרב הר' אברהם שלמה הכהן ע"ה המכונה ראשה מעיר לינסק בגאליציא וסיפר לי איך שבדעתו ליסע למדינות רחוקות במקום שאין מכירין אותו וידעתיו שהוא מטופל בבנים יראים ושלמים חא וגם אשתו איננה בבריאות, ומצאתי א"ע כמויב ליתן לידו בכתב איזה דברים היוצאים כדרכו בקודש מנעוריו ואני בעיד עליו שהוא מוסמך להוראה מכתה בדבי"

והוא ש"וב מובהק יקר במציאות בזמנים הקוחים בפרט בעת הזאת והוא גם מוהל מובהק ומומחה וכל עיר שיקבלו אותו לרב מורה הוראה וש"וב ומוהל ירוו נחת ממנו, והלואי ש"וב זמנינו ילמדו ממנו וינהגו במעשיו הצדויים ע"ז באע"ה שילמע בכובד התורה ולומדיה ומקיימי מצותיו,..היום יום הנ"ל מרדכי גרשון שפאלטער אבד"צ שוערט האל מלפנים ראב"ד סאניק

(מקום החותם)

גם אני מכיר את ידיו הרב המאו"הג ירע ושלם וכי שהיה ש"וב במחנותינו וואלדשטאדט-פאקינג והי אהוב מאד לכל בני מחנותינו, והוא איש יקר מאד וח"ו"ש מופלג, ע"כ הנני לבקש מאתב"י שבכל מקום בואו יקבלנו בספ"י ובאהבה לסייען לכל דבר, נאום החותם למען המצוה הגדולה ומיען להרמת קרן ישראל ותקן התורה הק' נפתלי הירצקא העניג רב בק"ק פאקינק יצ"ו מלפנים בשארמאש

(מקום החותם, ועד אגודת הרבנים בחבל האמריקאי בגרמניה! מינכן)

בעה"י לראי' ביד הרב המופלג בתורה וביראה ובחסידות ש"וב ומוהל ומורה הוראה [illegible] יצחק אייזיק הכהן נ"י שהי' דר פה במחנה לייפהיים יותר משנה [illegible] ראוי שהוא כעת משים לדרך פעמיו ע"כ מצאתי מחייב את נפשי להעיד את כל הנ"ל ומחמת שהוא משיירא השוחטים המופלגים בתוקף ובחסידות אשר היו לפני המלחמה כאשר כל ראוי יעיד עליו שיראה ד' שטוחה על פניו ויקם שהוא מוכתר במדות ובמ"ם אמתי אשרי [illegible] של קהלה הקדושה אשר יקבלו אות[illegible] [illegible]חיים יעקב הלוי [illegible] דקיק טערצאל וכעת פה במחנה (מקום החותם)

ב"ה, שפה אמת עדות נאמנה [illegible] בא לפני האי גברא יקירא הרב הגדול בתורה צמ"סח"ופ משנתו קב ונקי מוהל ושוח[illegible] ימים רבים מאושר במדות טובות מוה"ר יצחק אייזיק ראשה בע"ר שלמה אברהם הכהן ז"ל מעיר לינסק גאליציא, ובקש מאתי לתת לו היתר הוראה, הגם שאך למותר כיהודה ועוד לקרא שבבר נודע שמו בשער בת רבים לת"ח גדול אמנם לכלא שאלתו אענה גם אני חלקי שדברתי עמו בכמה הלכות בכל חלקי הש"ע וראיתי שיגע ומצא יותר מכדי מדתו ובקי בכל מקצוע התורה וידיו רב לו לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא בפלפול בסברא כדין וכדת של תורה ודין סוכא לנא יורה יורה ידין ידין, וראוי לאוהב איצטלא להשתמש כתור רב מרא דאתרא בכל קהלה נאה ומסידה ואשרי העדה אשר תבחר בו וכלם ישבעו ויתענגו מטובו ע"כ באתי בתפלה קצה לעורר יקר רוח נדבת ישראל להתאמץ בכל מה דאשר לסייעו ולתומכו ולמצוה גדולה זו[illegible] ונאום המדבר בצדקה לכבוד התורה ותומכ[illegible]

[illegible] החותם יראי היום א אייר שנת חשח פה [illegible] קיק לבנין והגליל

(מקום החותם)

מכתבי המלצה שקיבל רבי יצחק אייזיק זצ"ל, אחר מלחמת העולם השניה, כדי שיוכל להתקבל כשו"ב במקום שאין מכירים אותו, על בלאנק של "ועד אגודת הרבנים במינכן"

נוסף על כך קיבל איגרת נוספת מריעו וידידו משכבר הימים, האדמו"ר רבי **אלתר ראובן מביקאווסק** זצ"ל, אשר הפליג בדבריו במעלותיו הרבות של רבי יצחק אייזיק ובין דברי האיגרת כתב:

"יושב הוא עמי בצוותא מנעוריו והוגה בתורה, ואני מעיד שהוא תלמיד חכם מופלג וירא שמים מרבים ולא פסיק פומיה מגירסא".

מאז שסיים רבי יצחק אייזיק ללמוד את מלאכת השחיטה, נאלץ ליטול את מקל הנדודים ולהמעיט מלימודו בעבור אומנות השחיטה.

הצעת משרת השוחט בבארנוב

האדמו"ר רבי **אשר מאיר** זצ"ל קיים את הבטחתו להשתדל להשיג לו משרה והחל לדאוג עבורו. כאשר לשם כך פנה אל רבה של **בארנוב**[61] - שאף הכיר אישית את רבי יצחק אייזיק כאמור.

באותה עת היתה פנויה משרת השוחט בבארנוב[62] וביקש ממנו שישתדל שיקבלו את רבי יצחק אייזיק לשוחט במקום.

אולם, הצעה זו לא יצאה אל הפועל, מאחר שתושבי העיר נמנו על חסידי דז'יקוב, וטענתם בפיהם, מדוע יאלצו לתת את המשרה לאיש אחר, הנמנה על חסידי דינוב ולא לאחד מאנשי שלומם. כי הלוא אף ביניהם ישנם שוחטים יראים ושלמים היודעים ובקיאים באומנות השחיטה.

למרות ההתנגדות לא הירפה רבי **אשר מאיר** להשתדל ולנסות שהמשרה תגיע לידיו של רבי יצחק אייזיק, ולשם כך ביקש מרבי יצחק אייזיק שיבקש מידידו וריעו האדמו"ר רבי **אלתר ראובן מביקאווסק - דינוב** זצ"ל מכתב המיועד אל האדמו"ר רבי **אלתר יחזקאל אליהו הורוביץ** אבד"ק **דז'יקוב**

---

61 קונטרס "תולדות חיי" נכתב כי היה חתנו.

62 Baranow sandomirski. עיירה במחוז טארנובז'ג (דז'יקוב) בגאליציה המערבית, בה היתה קהילה נכבדה מלאה עם בעלי בתים חשובים ובני תורה. אב"ד הראשון היה רבי ישראל (תקע"ד - תר"ל) בן רבי אליעזר מדז'יקוב זצ"ל בן רבי נפתלי צבי מראפשיץ זצ"ל. מ"מ בנו יחידו רבי אברהם שמחה זצ"ל, אחר שעלה לירושלים בשנת תרס"ט מ"מ בנו בכורו רבי יעקב יצחק זצ"ל, כשעבר מאוחר יותר לכהן בזאוויכוואסט, מ"מ בנו יחידו רבי אביגדור זצ"ל.

האדמו"ר מדז'יקוב רבי אלתר יחזקאל אליהו זצ"ל

זצ"ל[63], שיורה לחסידיו בעיירה בארנוב שיאותו לקבל את רבי יצחק אייזיק כשוחט ובודק בעירם.

לבקשתו, ערך רבי **אלתר ראובן** מכתב ארוך, בו מנה את מעלותיו הנשגבות של רבי יצחק אייזיק, שהוא ראוי לאותו איצטלא לשמש כשוחט ובודק[64].

כהוראתו של רבה של בוכניא הראה רבי יצחק אייזיק את המכתב לאבד"ק **דז'יקוב** זצ"ל, אשר אכן התרשם עמוקות מתוכן המכתב שהעיד על העומד לפניו.

אולם הבהיר כי אין ביכולתו להורות בצורה מפורשת לחסידיו בענין זה, למרות זאת, יעץ לו האדמו"ר שיראה את המכתב לחסידים והביע את תקותו כי הדברים האמורים יעשו את שלהם וישפיעו על עמדתם.

הבין רבי יצחק אייזיק כי הדבר עלול לעורר מחלוקת, והחליט למשוך עצמו מן הענין לגמרי ולא להוסיף לעסוק בהצעה זו, לשמש כשוחט בבארנוב.

אומנות השחיטה בקומנטש

פרנסתו של רבי יצחק אייזיק הגיעה איפה ממקום אחר. כאשר עד מהרה המציא הזן ומפרנס מקור אחר, כשרבי יצחק אייזיק קיבל את משרת השוחט בעיירה **קומנטש** הסמוכה לעיירת מולדתו ומקום מגוריו - לינסק. בתקופה זו התפנה התפקיד והם חיזרו אחר שוחט הגון וירא שמים מרבים.

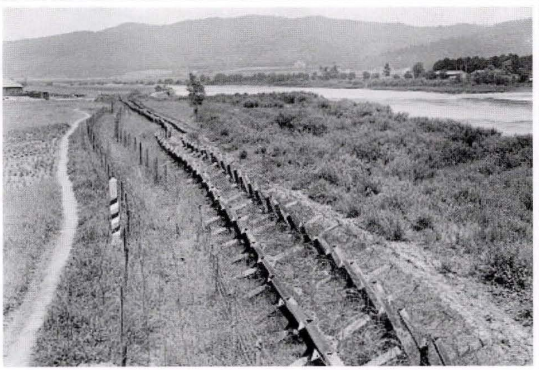
63 נולד בג' חשון תרמ"ה (ג"א תרל"ט) לאביו רבי יהושע אבדק"ק דז'יקוב זצ"ל. בשנת תרס"ט החל לשמש כרב בדז'יקוב ואחר פטירת אביו כיהן גם כאדמו"ר. בהמשך עבר לטורנא. נעקד על קידוש ה' בשואה במחנה פלאשוב שליד קראקא בה' באדר תש"ג.

64 בין השורות אף העלה האדמו"ר את הדברים הבאים, בדומה למכתב הקודם:
"יושב הוא אתי בצוותא חדא מנעורי ועד עתה. מכיר אני את דרכו וגם באתי להעיד שהוא תלמיד חכם מופלג, שזה מילתא דעבידא לאיגלויי.
וגם באתי לאסהודא שכמעט לא פסיק פומיה מגירסא".

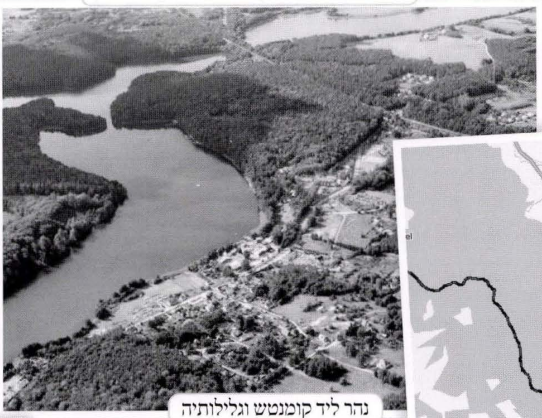
העיירה קומנטש

שלט הכניסה לעיירה

מסילת הרכבת ליד קומנטש, סאניק וזוראוויץ

נהר ליד קומנטש וגלילותיה

גלאט כשר

מלאכתו של השוחט בימים ההם היתה קשה במיוחד. עבודה שנטלה ממנו את כל יומו כשהוא משועבד כל כולו למלאכתו וכך גם נאלץ לעבוד רבי יצחק אייזיק.

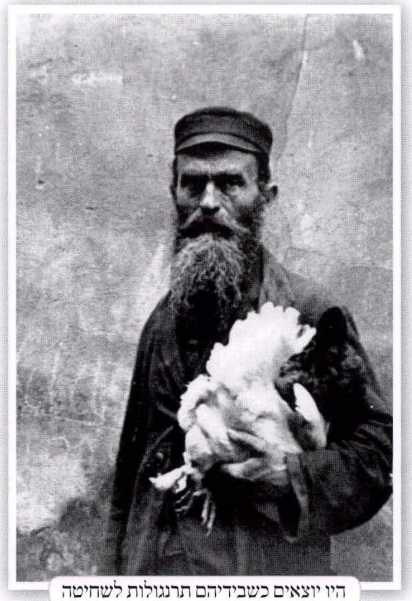
זאת בנוסף לעובדה כי כפרים רבים נכללו והיו מסופחים כגלילותיה של "קומנטש". מה שדרש מהשוחט של קומנטש להגיע לכל האזור כדי לשחוט.

כדי להגיע ממקום למקום נאלץ רבי יצחק אייזיק להיטלטל במשעולי הדרכים שלא אחת היו משובשים וקשים להליכה ופעמים רבות אף נאלץ לכתת עצמו רגלית.

יתירה מזו, קושי מיוחד היה בכך כי באותם הימים עדיין לא נקבעו זמנים קבועים ומסודרים בהם היו שוחטים. אלא, כל אימת שעלה בדעתו של בעל הרפת או בעל העגל לשחוט, היה נקרא השוחט למלאות את תפקידו.

קומנטש במפת האזור

היו יוצאים כשבידיהם תרנגולות לשחיטה

על השוחט היה להגיע למלאות את תפקידו בכל האזור עליו היה ממונה. בימי קיץ תחת שמש קופחת ואגלי זיעה נוטפים כמו בימי חורף קפואים בהם השתוללו רוחות סערה וירדו גשמי זעף כשרגליו מבוססות בגושי בוץ ורפש. כל אלו לא היו אמתלא לשוחט להיפטר ממלאכתו.

גם כאשר הגיע למחוז חפצו, לא היה מקום מיוחד הנועד לשחיטה. אלא, על השוחט היה להסתובב בין הבתים, והכפריים שהיו מבחינים בו, היו יוצאים כשבידיהם תרנגולות ואווזים לשחיטה.

כצאן לשחיטה

בהתפעלות רבה, היה רבי יצחק אייזיק מספר מה שהיה מסופר בעיירה **זוראוויץ**, הסמוכה לקומנטש, וככל הנראה אף היא נמנתה על הגלילות שסופחו לקומנטש.

במקום זה היה שוחט מלפנים רבי **יצחק אייזיק כ"ץ** זצ"ל בעל **'רזא מהימנא'** זצ"ל[65]. והגויים שהיו עוזרים במלאכה לשוחט ריננו אחר השוחט שמילא את מקומו, שהוא אינו שוחט טוב, כמו השוחט הקודם. כיון שכיום הם נאלצים לעבוד קשות להשכיב את הבהמה לשחיטה, ואילו אצל השוחט הקודם, היו הבהמות נשכבות לפניו על גבי הקרקע כדי שיוכל לשוחטם[66].

---

65 הלוא הוא מח"ס 'רזא מהימנא' ו'אותיות דר' יצחק'. וכך הוא תיאורו בשער הספר אותיות דר' יצחק: "הרב המקובל בוצינא קדישא הצנע לכת ה"ה מו' יצחק אייזיק [בר' יעקב] שוחט בכפר זוראוויץ אשר הוא חצי מיל סמוך לק"ק פרעמסלא".

66 מן הראוי לציין עובדה נוספת באותה ענין, כפי שמסופר בספר "שפע חיים" שיעור חומש ורש"י פרשת ויצא תשל"ז. "ידוע מבעל ה'רזא מהימנא' שהיה שוחט בזוראוויץ ואנשי עירו באו להתלונן עליו לפני זקני הקדוש בעל 'ישמח משה' זצ"ל שהיה רב באלו הגלילות, שבכל פעם שהוא בא לבית אחד מאנשי העיר לשחוט, מתקרבים אליו העופות, וכן בכל פעם שעובר ברחוב רצים כל העופות אליו לנגדן, וקשה להם הדבר".

מורה הלכה

בכפרים לא היו רבנים ששימשו במקום בקביעות, ולכך נספח לתפקידו של השוחט גם תפקידו של הרב. וכך שימש רבי יצחק אייזיק אף כרב ומורה צדק. כל אימת שהגיע כדי לשחוט, היו הכפריים מציעים לפניו את שאלותיהם והוא היה עונה להם על כך.

תורה שלמדתי באף

בכל זאת לא נעשתה מלאכתו אלא כהכרח בל יגונה, מחמת הנסיבות שהביאו אותו לעמול בעצמו לפרנסתו. כאשר בין כפר לכפר ובין עוף לעוף היה רבי יצחק אייזיק גומע בשקיקה מתוך דפי הספרים שהיו באופן קבוע באמתחתו, והיתה תורתו אומנותו[67] שהיה רבי יצחק אייזיק עושה את מלאכתו עראי ותורתו קבע. למרות שרוב שעותיו מוקדשות היו למלאכתו, היה מנצל כל דקה פנויה לעסק התורה.

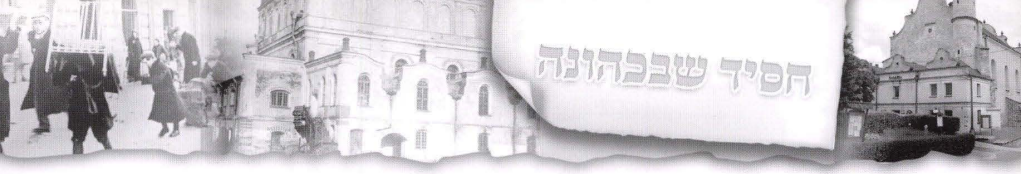
למרות זאת, הספק לימודיו לא היה אף לא כחלק ממה שהיה רגיל עד הנה, עובדה שהסיבה לרבי יצחק אייזיק עגמת נפש רבה.

על דבר זה הצטער אותו צדיק - רבי יצחק אייזיק, שזמנו היקר מתבטל בהיותו עסוק במלאכת השחיטה ונבצר ממנו לשקוד על התורה כרצונו וחשקת נפשו כמימים ימימה. ואף שנים רבות לאחר מכן, לעת זקנה ושיבה עוד היה מתאונן על השנים הקשות שפקדו אותו בהם לא היה יכול ללמוד כהוגן, כשהוא מתבטא במרירות: "בצעירותי אמרו עלי שאהיה מורה הוראה בישראל, ולבסוף התקיימה בי שהייתי מורה הוראה אצל הבהמות".

למרות שעבודתו ומלאכתו של רבי יצחק אייזיק באומנות השחיטה גזלו ממנו שעות רבות מדי יום ביומו, לא שינה רבי יצחק אייזיק את סדר תפילותיו וכמאז גם עתה המשיך להתפלל במתינות ומתוך כובד ראש. באהבה ויראה, בדביקות ובהתלהבות, כל כולו להט קודש, אש יוקדת. ובשעה שהיה עומד בתפילה לפני הקדוש ברוך הוא, היה שוכח עולם ומלואו.

---

67 שולחן ערוך בחלק יורה דעה סימן רמג סעיף ב: "תלמיד חכם... אם יש לו מעט אומנות או מעט משא ומתן להתפרנס בו כדי חייו ולא להתעשר ובכל שעה שהוא פנוי מעסקיו חוזר על דברי תורה ולומד תדיר נקרא תורתו אומנותו".

כהכנה דרבה קודם התפילה, כמנהג חסידים ואנשי מעשה, נהג רבי יצחק אייזיק לטבול ולהתקדש בתוספת טהרה מדי יום ביומו. בשעה מוקדמת זירז עצמו לקיים "הכון לקראת אלוקיך" כאשר לא עבר עליו יום בלא טבילה.

מקוה מטהר

על טבילות אלו לא ויתר רבי יצחק אייזיק גם במידה והם עלו לו במסירות נפש. כך גם בימי החורף הקרים, כשהמים היו קפואים, לא נרתע מלהסתכן ולטבול בהם. הוא האמין כי "שומר מצוה לא ידע דבר רע" ועל ידי טבילה של מצוה זו בוודאי לא יבוא לידי תקלה ולא ייזק ממנה.

מתקופה זו בשהותו בקומנטש נשמרה עובדה על מסירות נפשו של רבי יצחק אייזיק לטבילה במקוה. היה זה לאחר שהפיקוח הממשלתי סגר את המקוואות, מחמת תואנה כי המקום אינו נקי ויש חשש כי אלו שיגיעו למקום יחלו כתוצאה מכך ויפיצו מחלות.

באחד הימים, לאחר שזמן ממושך חיפשו אחר רבי יצחק אייזיק ולא מצאו אותו, הבחין אי מי כי החלון של המקוה שבור, ולאחר שהציצו לתוכו גילו את רבי יצחק אייזיק טובל בתוך המקוה, מתחת לגוש קרח שכיסה את מי המקוה.

ירד וטבל

כדי שיוכל לטבול במים הקפואים היה עליו לשבור את הקרח ולפתוח לעצמו פתח להגיע למים שתחתיהם, לטבול ולהתקדש בתוספת קדושה של מעלה, לקראת תפילתו.

באחד הימים בהם טבל רבי יצחק אייזיק מתחת לקרח זכה לנס מיוחד שחייו ניתנו לו במתנה. "ולא עביד קודשא בריך הוא ניסא למגנא" ואין נס זה נעשה לו בחנם, אלא שמן השמים בקשו להראותו כי מעשיו והנהגתו זו מרוצים לפני המקום.

היה זה באחד מימי החורף הקפואים במיוחד, כאשר הכפור ששרר בחוץ הגיע למעלות רבות מתחת לאפס והקור חדר לעצמות שכמעט קפאו. אך, רבי יצחק אייזיק כחייל העומד על משמרתו אינו מרפה. הוא לא חת ממאומה וממהר לצאת כדרכו תמיד לטבול במי הטוהר, להיטהר ולהתקדש בקדושה עילאית. לשם כך שבר את הקרח בנהר עד שפתח חור בכדי שיוכל להזדחל אל תוך מי הנהר אשר מתחת לשכבת הקרח הקפואה.

לאחר שירד וטבל, ביקש רבי יצחק אייזיק לעלות מתוך החור שבקרח, אבל עד כדי כך היה הקור בחוץ שברגעים ספורים אלו בהם טבל, חזר הקרח וכיסה את החור והמים במקום חזרו וקפאו.

רבי יצחק אייזיק שהה מתחת למים, וסכנת חיים נשקפה לו. במידה והוא לא יצליח לעלות מתוך הנהר תוך רגעים ספורים, הוא עלול למות כתוצאה מקיפאון או טביעה.

רבי יצחק אייזיק שם מבטחו בה' ולמרות הסכנה שהיתה כחרב המונחת על הצוואר, לא התייאש מן הרחמים.

באותה עת עבר ליד הנהר אדם שהבחין כי איזה איש נמצא מתחת לקרח. יתכן כי הבגדים שהונחו בקרבת מקום הסבו את תשומת לבו, וכך גילה את החור שפער רבי יצחק אייזיק ששב והתכסה בשכבת קרח, כשעדיין הוא רואה צלו של אדם השרוי מתחת לקרח. מיהר ושבר את הקרח ושלף את רבי יצחק אייזיק מתוך הנהר.

שילוב המקרים שהביאו להצלתו של רבי יצחק אייזיק ממות לחיים, מעיד כי רצה אלוקים את מעשיו ושלח את שלוחו הטוב להצילו. מקום הנהר לא היה מקום בו עברו אנשים באופן מצוי. בפרט בהתחשב בשעה המוקדמת של לפנות בוקר במזג אויר קפוא כפי שהיה באותו היום, היה הדבר כמעט בלתי אפשרי שאדם מן היישוב ימהר לעזוב את בקתתו ולצאת.

והיה רבי יצחק אייזיק, בעל הנס מכיר בנסו וראה בכך אות מן השמים להמשיך ולהתאמץ בעבודת השם בתורה ובחסידות ביתר שאת ועוז[68].

---

68 רבי יחזקאל סלמון שליט"א מבני ברק במאמריו על רבי יצחק אייזיק, שהתפרסמו בביטאון צאנז בחודשי ניסן אייר תשנ"ט, ותודותינו מצורפות לו על החומר הרב ששאבנו ממאמרים אלו.
מעשה דומה היה בהזדמנות אחרת, או יתכן כי הוא אותו המעשה רק בשינוי גרסאות, אותו סיפר רבי מאיר ברנשטיין ז"ל, גיסו של רבי יצחק אייזיק. כי באחד הפעמים בהם ליווה את רבי יצחק אייזיק לטבילה ולאחר שנכנס רבי יצחק אייזיק לטבול, לא מצא את הפתח ורבי מאיר שהבחין כי רבי יצחק אייזיק מתמהמה, הושיט ידו אל מתחת לקרח במקום שם נכנס רבי יצחק אייזיק והוא החזיק בו והעלה אותו, וארך זמן ממושך עד שרבי יצחק אייזיק התאושש מכך שלא היה ביכולתו לנשום מתחת לקרח.
גרסה נוספת לסיפור זה ויתכן כי היתה בזמן אחר, שלאחר שרבי יצחק אייזיק טבל בחור אותו יצר בשכבת הקרח, ביקש לעלות בו, אבל לא היה באפשרותו לתפוס במאומה, וכל אימת שניסה לעלות החליק שוב אל תוך המים פנימה, עד שריבוי הזמן ששהה שם עם נסיונותיו לצאת הגיעו לכדי סכנת נפשות, ורק מעט חסר כדי שיקפא חס ושלום וימצא את מותו במקום. גם בפעם

השחזת הסכין

תאוה לעיניים היה לראות את רבי יצחק אייזיק כשהוא מחליק את סכינו יפה יפה עד שתהיה חלקה לגמרי, ללא שום פגם חלילה. מופלא היה לראותו בעבודת הקודש כשהוא אוחז את הסכין ומחדדו כשהוא כולו להט, דביקות והתלהבות, בדחילו ורחימו, כדי שתהיה בתכלית הכשרות הראויה.

ותיקי השוחטים והבודקים העידו כי חזקה על סכין שחיטה שעברה תחת ידו של רבי יצחק אייזיק שהיא מושלמת בתכלית השלימות, ללא שום סיג ופגם.

משחיז בדמעות

מי שזכה לראות את רבי יצחק אייזיק בעבודתו הקדושה בהשחזת הסכין, נחקק הדבר בקרבו והעבודה הקדושה עשתה עליו רושם.

כי מלבד השתדלותו של רבי יצחק אייזיק להעמיד את הסכין היטב ולהשחיזה כדבעי. בהיותו חרד מאימת הדין וירא חטא שלא להכשיל את הרבים. הוזיל דמעות כמים בבקשות ותחנונים, כשהוא מרבה להפציר בתפילות מיוחדות על כך, שלא תצא מכשול מתחת ידו וסכיני השחיטה אותם הוא משחיז יעלו יפה שיהיו בתכלית הכשרות וההידור.

הפוך בה והפוך בה

בכל אותן שנים בהן שימש רבי יצחק אייזיק כשוחט ובודק היה חוזר שוב ושוב ומשנן הלכות שחיטה פעם אחר פעם, כפי שנאמר ברורות בשולחן ערוך, שיש לחזור על ההלכות מדי שלושים יום.

ומה נהדר היה לראותו בלומדו הלכות אלו, כי למרות שהיו ההלכות ברורות ונהירות לו היטב, היה לימודו של רבי יצחק אייזיק בעמקות וביגיעה להבין כל ענין לאשורו, כאילו הוא לומד את ההלכות לראשונה. עד שהיה בקי היטב ב'יורה דעה' עם כל ה'פרי מגדים' על בוריו וידע לחזור עליהם בעל פה.

הזאת, ליוותה אותו השגחה פרטית וברגע האחרון הזדמן לו אדם לעמוד לו לעזרה לצאת מהנהר.

מאיר עיניים

אירע ולומדי בית המדרש התקשו בהבנת דברי ה'פרי מגדים' שנראה להם כקשה הבנה וכבר הניחוהו רבים וטובים ב'צריך עיון'. אף היו שהגדילו לעשות וקבעו נחרצות כי יש להגיה בתוך דברי ה'פרי מגדים', בקבעם כי בוודאי טעות סופר נפלה כאן, ומחמת השיבוש אין דברי קדשו נהירים ומובנים.

ספר
פרי מגדים
על
יורה דעה
ויפרד לשני ראשים
משבצות זהב
על
שפתי דעת
על
פורי זהב
שפתי כהן
להרב הגאון האמתי מהוהר"ר יוסף תאומים זצ"ל
אב"ד ור"מ ק"ק פראנקפורט דאר

אך, כשנשאל רבי יצחק אייזיק על כך, הפליא לבאר את הדברים בטוב טעם, לבאר את כוונתו הקדושה של ה'פרי מגדים', בלא שום צורך בתיקון והגהה, והיו הדברים שמחים ומאירים.

רבי יצחק אייזיק (משמאל), נראה גיסו רבי מאיר ברנשטיין (מימין)

לעבודתו עדי ערב

משך שנים ארוכות היה רבי יצחק אייזיק יוצא לעבודתו עם בוקר ועמל קשות עדי ערב.

כך התנהל סדר יומו והליכותיו כל אותן השנים בהן שימש כשוחט. עד שנפסקה מחמת קורות העתים, אילוצי הזמן, בהימוט מוסדי תבל, עם פרוץ מלחמת העולם השניה, שהכחידה את רוב מנינה ובנינה של יהדות אירופה המפוארת.

פרק ח

כבוד חמיו

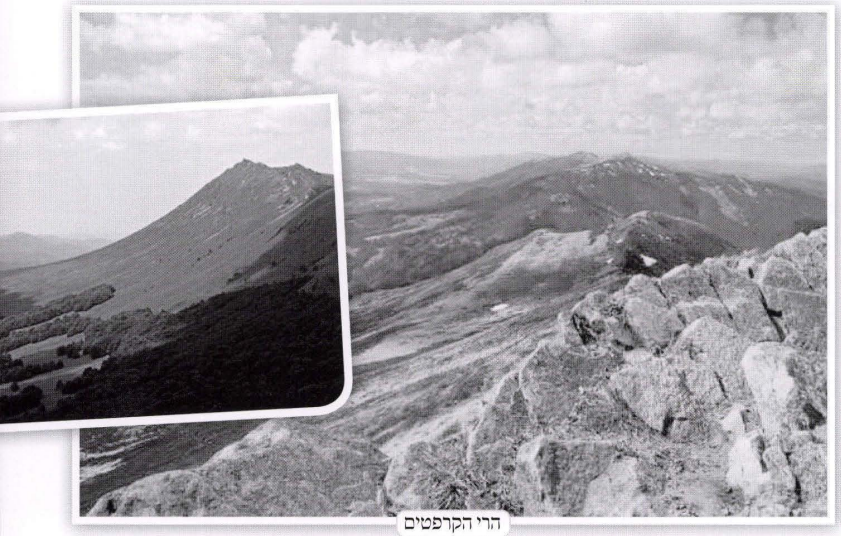
מחלת חותנו

באותו פרק בו עסק רבי יצחק אייזיק במלאכת השחיטה, במהלך קיץ תרח"צ, נפל למשכב חמיו הצדיק, רבי **משה אהרן ברנשטיין** זצ"ל, כשמחלה ממארת מקננת בגופו ומאיימת להכריעו.

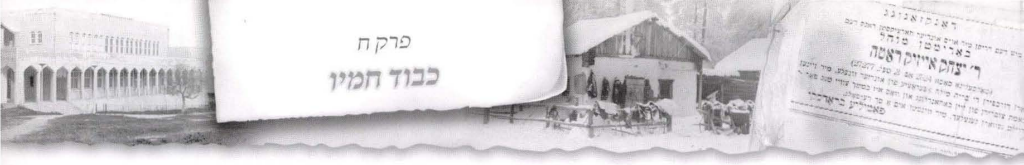
בעקבות זאת נאלץ חמיו רבי משה אהרן, להעתיק עצמו ממקומו ולשהות באזור ששימשה כמקום מרפא לחולים, בתקוה כי בזאת יבואו מזור ומרפא למחלתו.

לימין חותנו

מקום בחר לו רבי משה אהרן להתאכסן בו - אצל חתנו האהוב רבי יצחק אייזיק שגר בעיירה קומנטש, שלמרגלות 'הרי הקרפטים', מקום בו האוויר

הרי הקרפטים

צח ונקי, והאזור כולו עטור צמחיות ואילנות טובות והיא טובלת בנחלים ומעיינות. חולים רבים היו מגיעים לשהות באזור זה לצורך רפואה.

רבי יצחק אייזיק שמח על המצוה שהזדמנה לידו, מצות הכנסת אורחים שהיא גדולה מקבלת פני השכינה, ולא עוד אלא שהוא מצווה ועומד על כך גם מחמת היותו חייב בכבוד חמיו.

רבי משה אהרן וחתנו רבי יצחק אייזיק ניצלו הזדמנות פז זו שנקרתה לפניהם וקבעו ללמוד תורה בצוותא ובחברותא מדי יום ביומו.

באשמורת הבוקר, עוד טרם עלה השחר, כשמחוגי השעון הראו על השעה ארבע לפנות בוקר, החלו השניים בלימודם.

רבי יצחק אייזיק היה מתאר בערגה את אמירת ברכת התורה הנלהבת ואף גם השירה אשר שר רבי משה אהרן מדי יום ביומו, כשהוא פותח בפיוט "אודה לקל"[69].

אינה פוסקת מזרעו

חיבה יתירה ומיוחדת גילה רבי משה אהרן כלפי נכדו בן חתנו רבי יצחק אייזיק, הלוא הוא הילד אלימלך, עמו היה לומד עוד בהיותו בבוכניא.

גם עתה צירף איתו פעמים רבות ללימודם בצוותא למרות היותו נער בן שתים עשרה שנים בלבד, טרם הגיעו לעול התורה והמצוות.

אירע פעם ובשעת הלימוד הסיח אלימלך את דעתו מלימודם, ורבי יצחק אייזיק גער בו. באותה עת נכחה שם אף אמו שהכתה אותו קלות על כך, שהוא מזניח את הלימודים. רבי משה אהרן נוכח כי בתו נוקטת ביד קשה להזהיר את בנה אודות לימודו. ופתח פיו והזהיר אותה שלא תנהג עמו קשות כי אם ברכות ונעימות, בהוסיפו לבטא את אהבתו וחיבתו הרבה אליו באומרו: "הלא רבה אהבתי אליו, ובקשתי להתייחס אליו בסבר פנים יפות ומסבירות".

בתקופה זו בראשית שנת תרצ"ט, ביום ט"ו כסלו. נסתלקה מרת **חנה מינדל** בת רבי אלימלך הכהן ראטה ז"ל, זוגתו של רבי משה אהרן.

---

69 כמתואר ביתר הרחבה בחלק שני.

בנין בית החולים בעיר סאניק

כמחצית השנה שהה החותן בבית חתנו רבי יצחק אייזיק, בו זכה לסעד ותמיכה בתקופת מחלתו. אולם, המאמצים שנעשו להבראתו, לא העלו מאומה והמחלה הלכה וגברה, הלכה והחמירה.

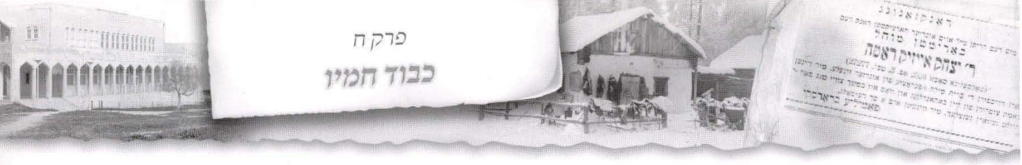
מפאת זאת הוחלט להעביר את רבי משה אהרן לעיר הגדולה **סאניק**, שהיתה מרובה באוכלוסין, שם היה בית חולים ובו רופאים מומחים ובעלי שם.

בסאניק הובהלו טובי המומחים למיטת חוליו של רבי משה אהרן, אך גם הם לא הצליחו להועיל במאומה. נדמה שכבר נגזרה הגזירה, ומצבו הלך והורע מיום ליום עד שכבר כלל לא היה יכול לרדת מהמיטה.

הביקור ברגע האחרון

למרות טרדותיו המרובים של רבי יצחק אייזיק וחסרון הפנאי מפאת משרת השחיטה בה שימש, שלא נתנה לו אפשרות לעזבה, לא יכול היה רבי יצחק אייזיק לוותר על ביקור אצל חמיו הצדיק אותו החשיב ביותר. על כן עשה מאמצים מיוחדים להגיע לסאניק לפקוד את חמיו ולראות את שלומו.

אותו היום בו הגיע רבי יצחק אייזיק לבקר את חמיו, היה יומו האחרון של חמיו רבי משה אהרן, עלי אדמות.

בני משפחתו של רבי משה אהרן עדיין לא העלו בדעתם כי כבר כלתה אליו הרעה וכבר בשעות הקרובות עתיד ראש משפחתם האהוב, להחזיר את נשמתו הטהורה לבוראה.

האספו ואגידה לכם

בשעותיו האחרונות של רבי משה אהרן עלי אדמות - טרם השיב את נשמתו הטהורה ליוצרה, ביקש שיקראו אליו את כל יוצאי חלציו.

בעמדם כולם ליד מיטת חוליו, החל רבי משה אהרן להרצות את דבריו, כשהוא משמיע להם דברים קשים כגידים ומגלה נסתרות מכבשונו של עולם. כשהוא מנבא לפניהם את העתיד להתרחש כבר בתקופה הקרובה. דברים נוראים, מסמרי שערות ראש שהבהילו את לבבם, וכה אמר:

"דעו לכם בני היקרים, עומדת לפרוץ מלחמה קשה עקובת דם, אשר כמותה לא היתה.

ים של צרות ויסורים יציף את העולם ללא שיעור וגבול, עד שהחיים יקוצו בחייהם ויקנאו במתים.

אבל, דעו לכם, הנני לוקח עלי ועל צווארי לשמור ולהגן עליכם, שתשרדו את המלחמה בין החיים.

איך וועל שוין נישט איבער לעבן די מלחמה אבער איהר וועט אלע בלייבן לעבן - אני כבר לא אחיה עד לאחר המלחמה, אבל אתם תישארו כולכם בחיים".

הדברים הקשים אותם שמעו כעת, זעזעו את נפשם. מעתה שוב לא תלו תקות שוא, שהמצב הקשה שהשתרר לאחרונה עומד להשתפר.

הנה כעת שמעו מפי אביהם הצדיק את אשר עתיד להתרחש עמם...

"**מלחמה קשה עקובת דם, אשר כמותה לא היתה...**" - הדהדו המילים בראשם.

"**ים של צרות ויסורים יציף את העולם...**" - צלצלו הדיבורים באזניהם.

"**החיים יקוצו בחייהם, ויקנאו במתים...**" - זעקה השמועה לעברם.

האמנם...? היתכן...? עד כדי כך...?

מפני הרעה נאסף הצדיק

בינתיים, אחזו אראלים ומצוקים בארונו של צדיק זה, ומצבו הלך והתדרדר. המצוקים תפסו בארון הקודש, מנסים להיאחז באביהם הצדיק. אך, עד מהרה ניצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש. וביום חמישי **ט"ז אלול תרצ"ט** נסתלק לעולמו הצדיק רבי **משה אהרן ברנשטיין** זצ"ל, ואיננו - כי לקח אותו אלקים.

כבן ששים שנה לערך, היה רבי משה אהרן בהסתלקותו.

ההרגשה הכללית של בני המשפחה היתה, כי יש קשר בין הדברים שהשמיע לפניהם אביהם לבין מועד הסתלקותו לשמי רום.

כי "**מפני הרעה נאסף הצדיק**" מן השמים לקחו אותו טרם פרצו הפורענויות העומדות לזעזע את העולם בתקופה הקרובה, עליהם התנבא טרם מותו.

בלוויה מלאה צער ויגון הובא הצדיק רבי **משה אהרן** זצ"ל למנוחות. אולם המלחמה קטעה את ימי השבעה, כבר בראשיתם, ואף מציבה לא הוקם מעולם על קברו.

עוד באותו היום, לאחר הסתלקות חותנו הצדיק, חזר רבי יצחק אייזיק לביתו בקומנטש. תפקידו לא נתן לו להתעכב במקום. במחשבתו הלמו הדברים הקשים והנוראים, אותם השמיע חמיו במעמד הפרידה הנשגב, טרם הסתלקותו לעולם שכולו טוב.

גם ההבטחה המיוחדת אותה הבטיח באותה עת, הרשימה את רבי יצחק אייזיק ביותר. שוב נכח ברום מדרגתו של חותנו הקדוש, אשר ההין להבטיח נאמנה כזאת, לפעול להצלתם של בני משפחתו, מתחת סבלות הנוגשים.

כשרבי יצחק אייזיק מבין כי יש דברים בגו והסכנה קרובה לבוא, על כן עוד על אם הדרך רכש ארגזים גדולים כדי שיוכל לארוז את חפציו ולברוח[70].

כל הימים לרבות הלילות, לא היה רבי יצחק אייזיק מפסיק מלספר אודות הבטחה פלאית זו של חותנו הצדיק שהתקיימה במלואה[71].

70 בנו רבי אברהם שלמה ראטה ז"ל - מבני ברק.

71 ראה עוד על כך בחלק שני, בערכו של רבי משה אהרן ברנשטיין זצ"ל.

שער שני

ובא נוגש והגלני

הרפתקאות וסערת חיים
תוך חירוף נפש ומלחמה עיקשת
על שמירת התורה ומצוות

בטלטולי הדרכים
ובגלות סיביר

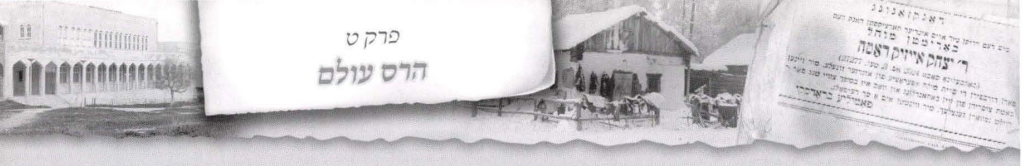

יהודים מועסקים בעבודת כפיה

תקופת מלחמת העולם השניה

תרצ"ט - תש"ד

פרק ט

הרס עולם

כי עלה מות בחלונינו[68]

תקופת הרס עולם, שלהי תרצ"ט. מלאכי חבלה, רוצחים נאציים ימ"ש יצאו במלחמתם האכזרית נגד העם היהודי. אותו היום **"יום שישי י"ז אלול"**[69] יחוקק לדיראון עולם כיום חובה, שמן השמים גלגלו חובה לאותו יום[70].

---

68 ירמיה פרק ט פסוק כ.

69 1 לספטמבר 1939 למנינם.

70 תענית דף כט עמוד א.

פלישת הגרמנים לפולין

עיר חרבה מהפגזה גרמנית

בו פרצה הרעה וכילתה כל חלקה טובה. האכזרית בין המלחמות שראתה השמים החלה באותו בוקר.

רשמית, פתחו הגרמנים, במערכה צבאית עקובה מדם נגד כל עמי אירופה כדי לכבשם, אך מטרתם התכליתית היתה - להשמיד ולהכחיד את עם ישראל כולו, לעקור מן השורש את הלב שבאברים.

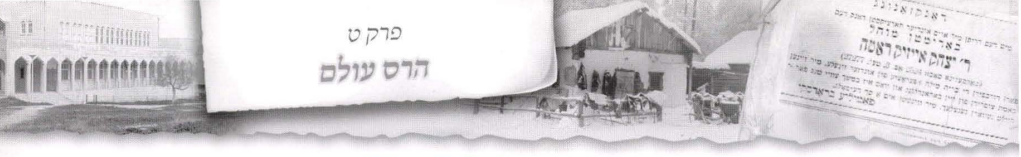
כדברי השטן עצמו:

"עיקר המערכה נטושה בין שני המחנות - גרמניה והיהודים - וכל השאר אינו כי אם למראית עין..."[71]

מבול של דם ואש ירד לעולם. ארצות רבות היו מעורבות במערכה כבידה זו. סדרי עולם השתנו, בא סנחריב ובלבל את הכל, אלפים רבים שקעו בתהומות

---

71 ציטוט מתוך ספרו של ה' ראשנינג "שיחותי עם היטלר" עמ' 205 בו מצוטטים דברי ה"פיהרר" ימ"ש מלפני המלחמה.

של אופל ואבדון. סולתה ושמנה של העם הנבחר - האומה היהודית, הושמדה והוכחדה מארץ החיים בתקופה אפילה זאת. עוד לא נהייתה כפורענות איומה ונוראה זו.

כי תצא למלחמה

שני צדדים היו למלחמה זו. החזית העיקרית היתה בין גרמניה לפולניה. אבל מצידה השני עמדו הרוסים וגם הם לא טמנו את ידם בצלחת.

בעת ובעונה אחת התמוטטו מוסדי תבל. שכן רוח של מלחמה השתלט בכל מקום. גם אצל אלו שעמדו בצידה השני של המערכה וביניהם לבין גרמניה נחתם 'הסכם שלום' לא הוטב המצב, ואף אצלם נשמעו היטב קולות המלחמה והם הרגישו את נחת זרועם הארוכה של הגרמנים במדינות שנכבשו כבר.

כמובן, בכל מקום, מצאו ביהודים את האשמים למלחמה, ובעקבות כך הם היו הסובלים העיקריים.

מלחמה קרובה לבוא

כבר תקופה ממושכת עוד טרם פרצה המלחמה, היה המצב הבינלאומי מתוח ביותר. הצורר היטלר ימ"ש דרש מפולין להחזיר את 'דאנציג' לגרמניה,

העיר דאנציג

יהודים מרוכזים טרם גירושם בתקופת מלחמת העולם השניה

יהודי עונד טלאי צהוב על זרועו

יהודים מועסקים בעבודת כפיה משפילות

יהודים מועסקים בעבודת כפיה

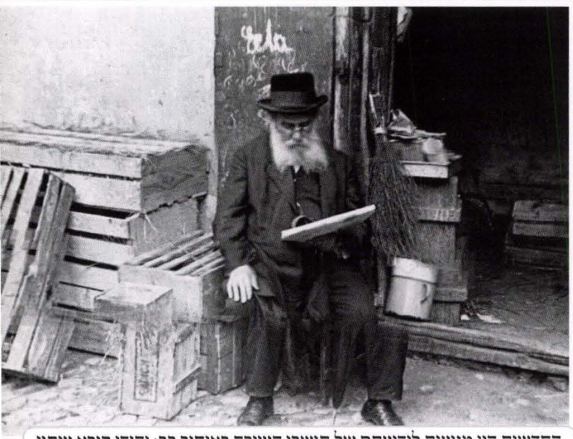
באשר לטענתו דאנציג שייכת לגרמניה. כשהוא מאיים כי במידה ויסרבו הוא יצא למלחמה נגדם.

אך בפולין לא נבהלו מכך, מאחר והם הסתמכו על הברית שכרתו עם אנגליה וצרפת שהתחייבו לחוש לעזרתה במידה שתותקף על ידי גרמניה.

אולם, בקיץ תרצ"ט חתמו היטלר וסטלין על חוזה ידידות בין מדינותיהם - האויבים בנפש נהפכו לפתע בבת אחת להיות ידידים. הסכם זה מוכר בשמו הסכם ריבנטרופ-מולוטוב[72].

גרמניה חששה כי במידה והיא תתקוף את פולין, יצטרפו ברית המועצות להתקיף אותם והיא תהיה נתונה בשני חזיתות בבת אחת. על כן מיהרה להגיע להסכם עם רוסיה. אלו, לא היו מוכנים מצידם למלחמה באותה תקופה, בהיותם חשדנים מטבעם, הם אף לא הסתמכו על מדינות אחרות שייחלצו לעזרתם. על כן, מיהרו להסכים לחתום על ההסכם ביניהם.

העולם כולו הופתע ממאורע בלתי צפוי זה. כולם הבינו שכוונתה של גרמניה לפתוח מיד במערכה נגד פולין וחוזה זה לא נועד אלא להבטיח הסכמה שבשתיקה של ברית המועצות - שכנתה של פולין מצידה המזרחי - שלא תמנע בעדה לכבוש את פולין.

החדשות היו מגיעות לידיעתם של תושבי העיירה באיחור רב: יהודי קורא עיתון

בטרם כל

בעירה הקטנה **קומנטש** מקום מגוריו של רבי יצחק אייזיק, לא היו רבים הבקיאים בפוליטיקה, זאת מלבד שהחדשות היו מגיעים לידיעתם של תושבי העיירה באיחור רב, שאף נמשך לעתים, שבועות אחדות.

72 הסכם ריבנטרופ - מולוטוב נחתם בח' אלול תרצ"ט בין גרמניה לרוסיה ערב מלחמת העולם השניה, למשך תקופה של עשר שנים. ההסכם היה על אי התקפה בין ברית המועצות לגרמניה, ואף קבע את חלוקתה של פולין בין שתי המדינות.

גם אלו שהחשיבו את עצמם לפרשנים, שיודעים לפרש היטב את המהלכים ולפיהם לצפות לבאות, סברו כי למרות כל המתרחש, לא יפרוץ מלחמה בעתיד. דעתם היתה הרווחה בין תושבי העיירה, ובגין כך התושבים השתהו במקום.

מהראות המלחמה: יהודים מובלים במשאיות לעבודת כפיה מחוץ לגטו ורשה בפולין

מהראות המלחמה: רכוש יהודי הפקר לכל

פחד פתאום משואת רשעים

כעת בהיות רבי יצחק אייזיק בעיר הגדולה סאניק לביקור אצל חותנו רבי משה אהרן נוכח לדעת עד כמה קרובה הסכנה לבוא ואימת המלחמה כלל אינה רחוקה מלהגיע. כפי הנראה, כבר בימים הקרובים ממש תפרוץ מלחמה כבידה בין גרמניה לפולין.

מאחר שהעיירה קומנטש שכנה ליד הגבול, נשקפה סכנה מיוחדת לתושבי העיירה.

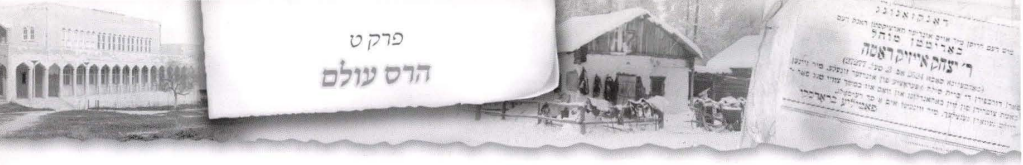
דבריו הברורים של חותנו הצדיק, על דבר המלחמה המתקרבת, גם הם הוסיפו להכביד על לבו של רבי יצחק אייזיק אשר שמע מפורשות עד היכן יגיעו הדברים.

"...מלחמה קשה עקובת דם, אשר כמותה לא היתה ...החיים יקיצו בחייהם ויקנאו במתים".

מכיון שכך החליט רבי יצחק אייזיק, כי אל לו לקחת סיכון נוסף ועליו לעשות מעשה ולברוח מיד, כשהוא שם את פעמיו לעבר המדינה פנימה. כדי להתרחק ככל שניתן מאזור הגבול, שם הסכנה כפולה ומכופלת.

ונסתם ואין רודף

אומר ועושה, מיד כשהגיע רבי יצחק אייזיק לביתו ארז את מטלטליו המעטים, כפי שהיה ביכולתו. את ספריו הרבים ארז בארגזים גדולים אותם

רכש בדרך לביתו. ויצא יחד עם בני ביתו לעבר נהר הסאן שעברה בסמוך, משם ימשיך בדרכו לכיוון העיירה טערווא אשר בחבל ארץ גליציה, שם התגורר דודו[73] ואצלו קיווה למצוא לעצמו מנוח לתקופה הקרובה, עד יעבור זעם, או שיתבהר המצב.

אותו היום, ערב שבת קודש היה, כשרבי יצחק אייזיק עדיין שוהה על אם הדרך עם בני ביתו, עוד טרם הגיעו לטערווא. פרצה המלחמה בעוצמתה. מטוסים גרמנים החלו להפציץ מהאוויר ולזרוע הרס בערים ועיירות שבסביבה, אזור זה ממנו ברח רבי יצחק אייזיק היה בחזית האש וספג אבדות קשות.

בשבעה דרכים תנוס לפניו

רק עתה החלו יהודי קומנטש לנוס על נפשם בבהלה כשהם עושים את דרכם לעבר המדינה פנימה כדי שלא להימצא בקו הגבול בשעת חמת המציק.

בבהלתם הרבה ומחמת החיפזון הם לא הספיקו ליטול עמהם כי אם מעט חפצים, כשאלו אינם מחושבים אצלם דים, אם חפצים אלו אכן נחוצים עבורם בתקופה הקרובה.

אך, כעת כבר היה מאוחר מדי, עד מהרה הגיעו חיילי הוורמכט הנאצי[74], אף לאזור של קומנטש. ושוב לא היה לאן לברוח.

בואם של הגרמנים הטיל חרדה ואימת מות נוראה על כל היהודים. מיד עם כניסתם לאזור אסרו הגרמנים כל התקהלות של יהודים אף לא בכדי להתפלל בציבור.

בשעות מסוימות ביום אף נאסר עליהם לצאת מהבתים. אוי היה לו לנפשו של מי שהעיז ויצא מפתח ביתו בשעות אלו.

ניתנה רשות למשחית

ובשעת הרס גורל זה, עדיין שוהה רבי יצחק אייזיק עם בני ביתו על אם הדרך, הלב רועד לקול המטוסים החגים באוויר, קולות הפגזים הנשמעים משתקים את כולם מפחד. השמועות הקשות על המלחמה שפרצה והורסת כל חלקה טובה, כשהרשעים אינם מבחינים ומפציצים לכל עבר.

---

73 כנראה דודו רבי יונה בן רבי יצחק ברנשטיין ז"ל, ראה עליו בפרק ל'.

74 כינוי הצבא הגרמני.

מעמקי לבם התחננו בתפילה "שתוליכנו לשלום ותצעידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום ותצילנו מכף כל אויב ואורב ולסטים וחיות רעות בדרך ומכל מיני פורענויות המתרגשות לבוא לעולם..." כאשר הדי ההפצצות מעניקים משמעות הולמת לכל מלה.

למרות הפחד הרב שמילא את לבבם של רבי יצחק אייזיק ובני ביתו, לא היה להם לאן לברוח. לא היה להם היכן להתחבאות והם נאלצו להמשיך אל היעד עליו חשבו מתחילה, העיר טערווא.

כמה הודה רבי יצחק אייזיק להשם, כשהגיע לטערווא "שהכנסתני לכרך זה לשלום".

הסכנה עדיין לא חלפה, אך בכל זאת שוב אינו תחת כיפת השמים ללא שום מחסה מפני ההפגזות הכבדות שאינן פוסקות.

אין אנחנו מספיקים להודות

בינתיים עוד לא ידע רבי יצחק אייזיק עד כמה עליו להודות להלל ולשבח לבוראו, על כל החסד אשר עשה עמו, שברח בעוד מועד וחייו ניצלו ממות.

זמן רב עבר עד שנודע לרבי יצחק אייזיק, על מר גורלם של יהודי העיירה, שנעקדו כולם על קידוש ה' על ידי הגרמנים הרשעים ימ"ש.

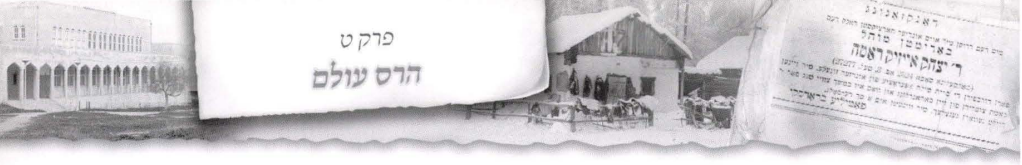
הצלה זו היא עוד אחת מההצלות הפלאיות אותם חווה רבי יצחק אייזיק במהלך שנות חייו.

כבר עתה, היתה זאת ההצלה השלישית ממות לחיים, כאשר הראשונה היתה כשקם ממחלתו בימי ילדותו. השניה כשניצל מקיפאון בטבילתו במי הנהר הקפואים ואיבד את דרכו לצאת, ועתה שהצליח ה' דרכו להימלט בעוד מועד.

הצלות אלו הצטרפו יחד לכדי שרשרת מופלאה של נסים ונפלאות להם זכה.

תחת סבלות הגרמנים

אולם לא ארכו הימים, בהם זכה רבי יצחק אייזיק לימי שקט ושלוה בשהותו בטערווא, מאחר וכעבור מספר ימים בלבד כבשו הגרמנים את כל חבל ארץ **גליציה**, כאשר אף טערווא צורפה לאזור שליטתם של הנאצים.

כעת גם רבי יצחק אייזיק עם משפחתו שהו בתחומי שליטתם של הנאצים הגרמנים ימ"ש.

מיד עם השתלטותם של הנאצים על גליציה, תקף הפחד את כולם. הנאצים מצידם השתדלו להמחיש בדרכים שונות, עד כמה כוונותיהם נחושות ועד כמה החששות כלפיהם מוצדקות.

פסוקי ה'תוכחה' קיבלו משמעות חדשה ומציאותית. "מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה"[75] הפכו ממקרא כתוב למציאות עגומה.

בתחילה, בשבועות הראשונים של המלחמה עדיין לא בלטה מדת אכזריותם המרובה של הגרמנים כלפי היהודים. אבל מיום ליום הלך המצב והחמיר. הנאצים החלו לצוד יהודים ולגרשם לעבודות כפיה שונות.

המצב הגיע עד כדי כך שיהודי חשש להימצא ברחובה של עיר, גם התפילות החלו להתקיים בסתר, כשרבים מבין היהודים נמנעים מלהתכנס לתפילות מחמת הסכנה.

אך רבי יצחק אייזיק עצמו, רוח אחרת היתה בקרבו. הוא - לא ויתר מלהתפלל עם הציבור ולמרות הסכנה, שם נפשו בכפיו והגיע לכל תפילה.

בשופר גדול לחירותנו

אך - כשבוע לאחר מכן - בהגיע ימי הרחמים והסליחות מצאו היהודים את הזמן מתאים לפרוק את לבם בתפילתם ולמרות הסכנה השתדלו יותר בימים אלו להשתתף בתפילות עם הציבור. להעתיר שתהא השנה הבאה עליהם לטובה ולברכה, כשהם שופכים לב כמים "אבינו מלכנו, קרע רוע גזר דיננו".

אף נפשו הלוהטת של רבי יצחק אייזיק השתפכה בתפילה אל בעל הרחמים והסליחות אולי יחוס עם עני ואביון אולי ירחם. תפילותיו בימים אלו נמשכו זמן רב יותר מהרגיל כשהוא מנסה להעתיר להעביר את רוע הגזרה.

בהגיע ימי ראש השנה, נצנצה התקוה בלבם, כי אותו היום מסוגל יותר להצלתם ופדות נפשם, וכשם שנגאלו אבותינו בימים אלו, כך עתידים להיגאל. מלבד זאת, בראש השנה יצא יוסף הצדיק מבית האסורים. עוד במצרים בטלה העבודה בראש השנה, ואף שבויי גלות בית ראשון, התאספו בראש השנה

75 דברים פרק לב פסוק כה.

חבוקה ודבוקה בך: קורא בתורה בגטו

בירושלים להעלות עולות על גבי המזבח, גם לבנין הבית שני החלו להתנדב בראש השנה[76]. וביום זה נפקדו אמותינו שרה ורחל שהיו עקרות וכך גם חנה אשתו של אלקנה, נפקדה לאחר ששנים נמנע ממנה פרי בטן.

גם עתה קיוו היהודים כי בימים אלו המסוגלים יעשה להם נס, והרבו להתחנן על נפשם.

יהודים חוגגים בגטאות במצור ובמצוק

קולו של השופר עוררם לתשובה ולשיפור המעשים, לב מי לא נחרד לשמע הקולות שבקעו מן השופר כעומד ומכריז: הנה יום הדין.

דברי הפסוק ביחזקאל[77] התייצבו מול עיניהם וזעקו: "ושמע השומע את קול השופר ולא נזהר, ותבוא חרב ותקחהו דמו בראשו יהיה... והוא נזהר - נפשו מילט".

יהודים מתפללים בהחבא

התקיעות שבכוחם לערבב את השטן המשחית פלחו את החלל וכמו ביקשו לערבב ולשבש את התוכניות הזדוניות של השטן הנאצי. הם ייחלו וקיוו כי ה'שופר הקטן' שבידם יעורר את חבצלת השרון לתקוע ב'שופר גדול' לחירותם ולפדות נפשם.

טבילה זכה

ערב יום הכיפורים הגיע. יום הקדוש בשנה. כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל עוונותיכם. בני ישראל בכל מקומות מושבותיהם יורדים וטובלים, מתקדשים בתוספת קדושה כהכנה דרבה.

---

76 עזרא ג. נחמיה פרק ח פסוק ט.

77 פרק לג פסוק ד.

מה שגבה מעלת טבילה זו שכל אחד ממהר לבית הטבילה לקדש עצמו טרם היכנס היום הקדוש. לטבול עצמו תחת המים הזכים, מקום שאין לטומאה וזוהמה שום אחיזה ושליטה. ובכדי לעורר את דברי התנא האלוקי רבי עקיבא[78] "מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל" שיזכה להתקדש ולהיטהר בקדושה של מעלה ויהא עיצומו של יום מכפר עליו, וכשם שהוא רוחץ ומטהר עצמו במים, כך ירחצו כל עונותיו ויטהרו כל כתמי עונותיו וזוהמת רוח הטומאה מעליו[79]. עד שכבר נפסק להלכה "חייב כל אדם לטהר את עצמו ביום הכיפורים ולטבול לטהרה, וגם לשם תשובה[80]" ואף ישנם מבין הפוסקים הסוברים שהיא טבילת מצוה החייבת בברכה. וסמך לכך נתנו מהכתוב בישעיה[81]: "רחצו הזכו הסירו רע מעלליכם מנגד עיניי" ובהמשך הוא אומר "אם יהיו חטאיכם כשנים - כשלג ילבינו".

בשנים כתיקונם אין לך יהודי שיוותר על טבילה זו. אבל השנה, האימה והפחד אחזו בכל. סכנת המות שרחפה על ראשו של כל מי שהעיז להימצא ברחובות העיר, היתה עצומה עד שכולם נשארו ספונים וטמונים בביתם.

לא נתנשי מינך

מה עוד שמזה שבועות מספר מאז פרוץ המלחמה, סגרו הגרמנים את המקואות על מנעול ובריח באמתלה של חוסר נקיון והיגיינה.

אך, לבו של רבי יצחק אייזיק בוער בקרבו, הלהט של היום הקדוש אופפת את כל כולו.

היתכן...? ערב יום הכיפורים ללא טבילה במקוה?

לא יהודי כמותו יוכל לוותר על הטבילה בפרט בערב יום הקדוש, גם אם סכנת חיים תלויה בכך. והוא החליט לצאת מן הבית לקדש ולטהר עצמו לכבוד היום בטבילה, ויהי מה.

---

78 מסכת יומא פרק ח משנה ט.

79 אלף המגן סימן תרו סעיף קטן טו בשם ספרי מוסר.

80 טור ושולחן ערוך חלק אורח חיים סימן תרו.

81 פרק א פסוק טז.

כאילו קימתיה

בזהירות יצא רבי יצחק אייזיק את פתח הבית, הוא החל לצעוד במהירות ובזריזות מיוחדת לעבר המקוה המקומי. חיילי אס. אס. שורצים בכל פינה, אך רבי יצחק אייזיק צועד במהירות, לבו בגבהים והוא אינו שם את לבו למלאכי החבלה אשר סביבו.

במרחק מה ממנו עמד איש אס. אס. הוא הבחין ביהודי החולף על פניו. יצר השנאה התלקחה בו, דורך את נשקו תוך כדי שהוא משמיע צפצוף ושואג בגרמנית: "ארונטער-שטיין" - עמוד תחתיך. והוא מורה לרבי יצחק אייזיק לגשת אליו.

רבי יצחק אייזיק הבין את הסכנה הצפויה לו אם ישמע לאיש האס. אס. והוא ייגש אליו, אזר עוז והחל לברוח.

הנאצי ירה ברובהו, אך הכדור פגע בגוי שחלף בקצה הרחוב בעוד שרבי יצחק אייזיק עצמו קופץ בזריזות למסדרון מפולש המוליך לעבר בית. כשמאותו מסדרון ישנה אפשרות להמשיך לעבר החצר האחורית.

איש האס. אס. ראה את רבי יצחק אייזיק נכנס למסדרון, דלק ונכנס אחריו. אבל בעוד שרבי יצחק אייזיק המשיך לחצר הבית, משם יצא לרחוב וחזר מיד על עקבותיו לעבר בית דודו. סבר איש האס. אס. שהוא נכנס לתוך הבית. על כן התפרץ אף הוא לבית פנימה, כשהוא עורך בה פוגרום ותובע במפגיע מבעל הבית הגוי, שיסגיר לו את היהודי החצוף שהעז לברוח ממנו ומסתתר כעת בבית.

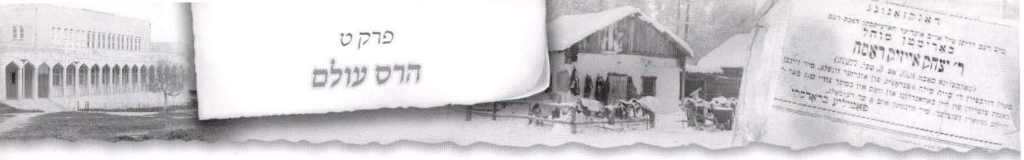
כמובן כי גם לאחר חיפוש קפדני לא מצא את רבי יצחק אייזיק, והוא יצא מהמקום כשהוא משאיר אחריו בית הפוך כמהפכת סדום ועמורה אדמה וצבוים.

בסופו של דבר לא עלתה לו לרבי יצחק אייזיק לטבול באותו ערב יום הכיפורים. בוודאי כי כוונתו הזכה הצטרפה למעשה, אשר הגיעה לכדי מסירות נפש ממש, עלו מעלה מעלה אף מעל ומעבר לכוחה של הטבילה.

וזכותה של הטבילה הגינה על רבי יצחק אייזיק ושוב זכה להינצל מסכנה מוחשית שארבה לו[82].

---

82 זו הפעם הרביעית שאנו נתקלים בנס שאירע לו לרבי יצחק אייזיק, כשהוא ניצל ממות לחיים.

תחת שליטתם של הסובייטים

במשך שבועות אחדים בלבד, כמעט ונשלם מסע ההשתלטות של הגרמנים על אדמת פולין. אולם בהתאם להסכם המכונה "ריבנטרופ - מולוטוב" שנערכה בין גרמניה ורוסיה, חולקה ביניהם השליטה על פולין, ועל כן נסוגו הגרמנים עד למחצית שטחה של פולין ואפשרו לרוסים להיכנס ולהשתלט על מחציתה השניה של פולין.

בד' תשרי ת"ש[83] פלש הצבא הסובייטי לתוככי פולין וכבש את שטחיה המזרחיים - גליציה המזרחית ופולין הליטאית. כך נוצר מצב שהיו שני אזורי כיבוש על אדמת פולין.

הגבולות הסופיים בין שני אלה טרם נקבעו, ובמשך זמן קצר ניתן היה לעבור מהאחד אל השני.

ללא קושי עשו זאת מאות אלפי יהודים, שברחו מאזור הכיבוש הגרמני אל הצד הרוסי, ביניהם גברים רבים שהשאירו את משפחותיהם בצד הגרמני, מתוך הנחה, כי הסכנה צפויה בעיקר לגברים, כפי שהיה במלחמת העולם הראשונה.

באמצעות חלוקה זו אף העיירה טערווא - עיר מגוריו הזמנית של רבי יצחק אייזיק, עברה לשליטתה של רוסיה הסובייטית.

עם המעבר לשליטתה של רוסיה, היתה התחושה אצל כולם כאילו וכעת באה הרווחה, שכן מעתה שוב לא ארבה סכנת ממשית לחייהם והם יכלו לצאת בחופשיות מבתיהם ללא חשש.

אך לא ארכו הימים עד שנוכחו כי גם הרוסים אינם סובלים מ"אהבת ישראל" יתירה, ותקופת המנוחה להם זכו, היתה מאחר שהרוסים היו עסוקים בביסוס שלטונם[84].

83 17 לספטמבר 1939 למנינם.

84 בנו רבי אברהם שלמה ראטה ז"ל, בני ברק.

פרק י

בהימוט מוסדי תבל

לגור בארץ באנו

עד הנה, היה רבי יצחק אייזיק סמוך על שולחן אחרים, אצל דודו, שם השתהה יחד עם בני משפחתו מאז הגעתו הפתאומית עם פרוץ המלחמה. מצב המלחמה וחוסר הבהירות שהיתה לא העניקו לו כל אפשרות לחשוב על מקום מגורים קבוע.

כעת לאחר שנדמה כי רוחות המלחמה פסקו במדה מסוימת, החל רבי יצחק אייזיק לחזר אחר פתרון לזמן ארוך.

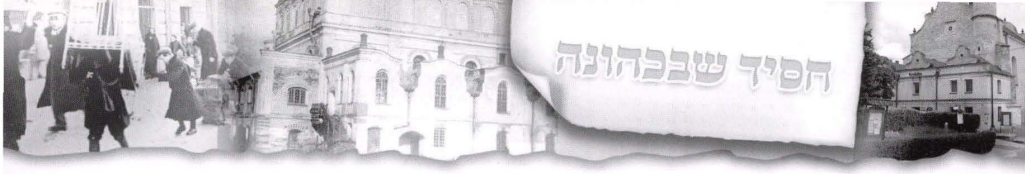
פשעמישל

כעבור זמן - מה, עבר רבי יצחק אייזיק להתגורר, בעיר **פשעמישל**[85] שהיתה עיר גדולה יחסית, בה התגוררו יהודים רבים.

85 כונתה אף פשעמיש ובפי היהודים פרעמיסלא Przemyśl.

העיר פשעמישל משני עברי נהר הסאן

העיר פשעמישל גם היא נמצאת בחבל גליציה המזרחית בדרום-מזרח פולין, כיום סמוך לגבול עם ברית - המועצות. בין שתי מלחמות העולם השתייכה פשעמישל למחוז לבוב בפולין.

מיקומה של פשעמישל היא לא הרחק מהעיירות ליזענסק וירוסלב והיא יושבת על שתי גדות נהר הסאן, אשר נקבעה באותה תקופה בחוזה ריבנטרופ - מולוטוב שבין גרמניה לברית המועצות לשמש כגבול בין שטחי פולין שנכבשו על ידם ושליטתם חולקה ביניהם. כשמחצית העיר השתייכה לגרמנים והמחצית השניה לברית המועצות.

בפשעמישל היתה קהילה יהודית עתיקה, שכבר התקיימה במקום כחמש מאות שנה לפני המלחמה. כשהקהילה מפעילה מוסדות תורה וארגונים קהילתיים יהודיים.

במיפקד שנערך בשנת תש"ג נאמד מספר היהודים בפשעמישל, קרוב לעשרים אלף שהיו כשליש מהאוכלוסיה המקומית.

השקט שלפני

בפשעמישל שימש כראש השוחטים במקום, דודו של רבי יצחק אייזיק - הלוא הוא רבי **דוד ראטה** ז"ל שכונה רבי דוד שוחט[86]. כעת עם מעברו של רבי יצחק אייזיק להתגורר במקום, החל לעבוד יחד עמו ולסייע לו.

המצב החומרי באותה תקופה היתה גרועה ביותר, בתי מסחר ובתי חרושת הופקעו מידי בעליהם. מחסור תמידי הורגש במצרכי מזון חיוניים ואף בכדי לקנות לחם נאלצו לעמוד בתור.

לעומת זאת מצב היהדות באזור הכיבוש הסובייטי בתקופה זו, היה טוב באופן יחסי. לא היו רדיפות מיוחדות נגד מוסדות הדת. בתקופה זו עדיין בקשו הרוסים לבסס את שלטונם ועל כן הם מנעו את עצמם בינתיים מרדיפת הדת. בכך זכו היהודים למעט ימי שלוה, בהם התקיימו החיים היהודים למישרים כשבמקום מתנהלים בתי כנסיות ובתי מדרשות, מקואות ואף שיעורי תורה ברבים.

בפשעמישל ובערים סביב לה אף המשיכו אדמו"רים לנהל את חצרם וחסידים החלו להגיע אליהם מקרוב ומרחוק כבעבר.

---

86 אצלו למד רבי יצחק אייזיק זצ"ל את אומנות השחיטה, וראה עוד עליו בחלק שני.

בית הכנסת העתיק בפשעמישל (בבנין האחורי, רואים את הכניסה בין העמודים המפוארים שבין הבנינים)

בתקופה זו בה התגוררו רבי יצחק אייזיק ובני ביתו בפשעמישל, אף נולדה להם בת במזל טוב ונקראה שמה בישראל "חנה מינדל"[87].

אזרחות סובייטית

בדיוק שלשה חדשים לאחר פרוץ המלחמה, ביום י"ז כסליו שנת ת"ש[88], פורסם צו מטעם נשיאות הסובייטית העליונה של ברית המועצות על הענקת 'אזרחות סובייטית' לתושבי המחוזות המערביים של אוקראינה ובילורוסיה. צו זה היתה בעלת משמעות רבה לגבי הפליטים לחיי היום יום.

כדי להקל על מצבם של הפליטים הציעו הסובייטים עבודה ומגורים ברחבי ברית המועצות, בתנאים דומים לשאר תושבי ברית המועצות.

אך מימוש הצו לא ארך זמן רב, כיון שלאחר תקופה קצרה החליטו הסובייטים שלא למלאות אחריו כלשונו אלא בשינויים מסוימים, שכמובן היו לרעתם של הפליטים.

87 וכונתה קריינצי כפי שרבי יצחק אייזיק מכנה אותה בקונטרס "תולדות חיי - דברי הימים".

88 29 בנובמבר 1939 למנינם.

הסובייטים לא היו מרוצים מהתנהגותם של הפליטים. בהיותם חשדנים מטבעם החליטו להעמיד את הפליטים ב"מבחן נאמנות" סמוי.

בשלהי חורף של שנת ת"ש[89] הכריזו השלטונות הסובייטים על מבצע שכונה "פספורטיזציה".

במסגרת המבצע היו כל הפליטים צריכים להצהיר אם הם מסכימים להפוך לנתינים סובייטים ולקבל תעודות זיהוי סובייטיות או שברצונם לחזור למקומות מוצאם.

בנוסף הם התבקשו להצהיר, גם במידה שהיה ברצונם להגר לארץ אחרת. סעיף שהוא כשלעצמו, גרם להם למבוכה מסויימת.

והם לא ידעו

העתיד הנמצא בערפל, כשאין מי שיכול לצפות את העתיד הקרוב, העמיד את הפליטים היהודים במצב שהם אובדי עצות ולא ידעו האם לקבל את הצעת הסובייטים, להירשם כנתינים של רוסיה הקומוניסטית הידועה לשמצה כמדכאי כל זיקה יהודית. או, אולי כדאי להם להישאר בחלקם של הגרמנים, כאן לא יהיו נרדפים כל כך בגין יהדותם, אך יהיו נתונים לסבל של ביזה, שוד ורציחות לפרקים תכופות.

אילו ידעו הם עתידות, ממה שעתיד להתרחש בשנים הקרובות. אין ספק כי היו מעדיפים את האפשרות שלא לקבל את האזרחות הסובייטית, שעל ידי שגורשו בהמשך לסיביר, וניצלו חייהם ולא נרצחו על ידי הגרמנים שכבשו בהמשך את פשעמיש[90].

מי בכלל יכול היה להעלות בדעתו אז בימים ההם, עד היכן מרחיקות לכת תכניותיהם השטניות של הגרמנים, ימח שמם וזכרם - תוכנית "הפתרון הסופי" להשמיד ולהרוג ולאבד את כל היהודים טף ונשים ושללם לבוז.

מכונות המות ששמם: אושוויץ, בירקנאו, דאכא, בוכנוואלד, ועוד אלפי מחנות עבודה והשמדה אשר מטרתן היתה אחת... כל אלו עדיין לא באו לעולם.

---

89 פבואר 1940.

90 כפי שיסופר באריכות בהמשך.

בימים ההם כלל לא היה עולה על בדל מחשבתו של מאן דהו, כי הגרמנים הם אלו שסימנו את היהודי כמטרה.

פספורטיזציה

בוקה ומבולקה שררה אצל כולם. יש שסברו כי יש להעדיף את אחת ההצעות, לעומת אחרים שהיו מכנים אותם 'מאבדים עצמם לדעת'.

רבים היו שעשו את דרכם לחלק הרוסי, ברצונם להינצל מחורבנה של גרמניה, לעומתם לא חסרו כאלו שהעדיפו לעשות את הדרך ההפוכה. אלו היו בדרך כלל אלו שכבר זכו לטעום מהשוט של המשטר הסובייטי או אחרים שמשפחותיהם נשארו באזור הגרמני.

סוף דבר, רק חשבונות שמים קבעו 'מי יחיה ומי ימות', שכן גם בין אלו שעברו לחלק הרוסי היו חללים רבים, ולא היתה בדרך זו כדי להבטיח הצלה. לעומת זאת, גם בצד הגרמני נרשמו סיפורים מופלאים של השגחה פרטית, מאותם הימים.

גם בין האדמורי"ם היו שהורו לחסידיהם לבחור באזרחות סובייטית ואולם אחרים התנגדו לכך נמרצות.

הרוב הגדול העדיף לקבל את הנתינות הסובייטית וכך גם נהגו רבי יצחק אייזיק ובני משפחתו וגיסיו שנרשמו לקבלת הנתינות הסובייטית וקיבלו את תעודת הזיהוי הסובייטית.

גולה אחר גולה

למשמע אוזן דאבה נפשם, כאשר בשבת קודש פרשת קרח, כ"ג סיון ת"ש[91], פשטה שמועה עיקשת אשר הילכה במהירות כאש בשדה קוצים יבשים, כי השלטון הסובייטי משלח את כל מי שאין לו תעודת זהות סובייטית.

העובדה כי אזרחים אלה לא הסכימו לקבל תעודת זהות סובייטית העידה עליהם, כי הם אינם מעוניינים להיכלל בין כל האזרחים הסובייטים. לכך ראו זאת השלטונות כהתנגדות כלפי השלטון הסובייטי.

91 29 ליוני 1940 למנינם.

בעצם יום השבת, פשטו גדודי המשטרה החשאית הסובייטית באזור שליטתם. כשהם עוצרים עוברים ושבים ותובעים לראות את תעודת הזהות הסובייטי שברשותם. כל מי שנמצא ברחוב בלי תעודת זהות סובייטית, נעצר במקום. רוב העצורים היו מבין הפליטים הרבים שסרבו לקבל את התעודה.

העצורים הועברו מיד לתחנת הרכבת, שם הוכנסו לקרונות שנועדו להובלת בהמות, ממתינים לגירושם.

כביכול "מטעמי בטחון", הובלו אלה **לאורל** ו**לסיביר** הרחוקה.

ויגרשהו וילך

לפנינו תיאור מתוך הספר "פליטים יהודים מפולין"[92] על אותו מסע פראי, שנמשך ללא תנאים אנושיים משך שבועות ארוכים ימים ולילות, במהלכם גמעו קילומטרים רבים אל עבר הלא נודע.

"...מבצע הגליית הפליטים התנהל במשך כחודש ימים, בחודש סיון שנת ת"ש. נקודת השיא שלו היתה בליל שבת קודש[93], כ"ג סיון ת"ש[94].

באותו לילה נערכו סריקות מקיפות בכל רחבי אוקראינה ובילורוסיה המערביות, גם בישובים בהם היה מצוי פליט אחד בלבד. מאות אלפי פליטים, ברובם הגדול יהודים, נאספו והוגלו באותו מבצע.

לפי מקור פולני רשמי נאספו אז בלבוב לבדה כעשר אלף איש והעיר נראתה למחרת כעיר רפאים.

הנקוו"ד היתה ערוכה כיאות למבצעי הגלייה המוניים. לשם כך הם היו ערוכים עם רשימות

חלק מ'קו מולטוב' שהוקם במטרה למנוע התנפלות על פשעמישל

92 שם הספר במלואו הוא: "פליטים יהודים מפולין" בברית המועצות 1939 - 1946" ונכתב על ידי יהודה פולק. הציטוטים הובאו תוך שינויי עריכה קלים.

93 אור ל-29 ביוני למנינם.

94 בתאריך זה נלקח אף רבי יצחק אייזיק לגירוש, כאמור לקמן.

בית כנסת בפשעמישל עולה באש בתקופת מלחמת העולם השניה

המועמדים להגלייה וכתובותיהם ונקבעו נוהלים לתפיסתם. נקבעו המקומות הציבוריים שבהם נערכו הסריקות והחטיפות של מועמדים בלתי רשומים: הוכנו מאות רכבות ואלפי קרונות ונקבעו מקומות היעד לכל שיירות המגורשים. צוותי המאסר ומשמרות הליווי לשיירות גויסו ותודרכו...

הפליטים שלא הוגלו במבצע הגדול נהנו מחנינה בלתי מוכרזת. לאלה מהם שלא הצליחו להימלט לעורף הסובייטי כעבור שנה, בראשית חודש תמוז שנת תש"א[95], הפכה הצלה "זמנית" זו לאסון שעלה להם בחייהם.

קשה להעריך מה היה מספרם של הפליטים האלה שקיבלו פספורטים סובייטיים לאחר מבצע ההגלייה בחודש סיון ת"ש."

כי אתה עמדי

רבי יצחק אייזיק אמון על הבטחון והוא אינו חש בשום שינוי. מבחינתו הוא ממשיך לנהל את סדר חייו כרגיל, הלוא השם הוא המכין מצעדי גבר והוא ינהלהו על מי מנוחות.

בבוקרו של שבת הביע את רצונו להרחיק לכת להתפלל במחיצתו של אחד האדמו"רים, נכד של האדמו"ר **מבלאזוב** זצ"ל, ששהה במקום והיה לו בית מדרש בעיר.

---

95 בסוף יוני 1941 למנינם.

לשמע הדברים נזעקה אשתו כשהיא מעלה בפניו קושי אחר בדמות "תעודת הזהות הסובייטית", כי אוי לו למי שייתפס בלעדיה ועל כן דרשה ממנו שיקח עמו את התעודה, שיש בה משום פיקוח נפש. הרבנים הורו בפירוש שהדבר הותר משום פיקוח נפש, וכך נהגו רבים.

אבל רבי יצחק אייזיק אוי לו מיוצרו כיצד יוכל להעלות על דעתו לשאת עמו דבר מה מרשות לרשות בשבת. גם לעצתה שיטמין את התעודה בתוך הכובע, לא אבה רבי יצחק אייזיק להסכים.

בלית ברירה נאלץ רבי יצחק אייזיק להתפשר. הוא החליט להיכנס להתפלל בבית מדרש שהיה מול ביתו, למרות שבדרך כלל העדיף להתפלל בין יהודים יראי שמים, המתפללים בהתלהבות ודביקות ובסגנון ונוסח חסידי.

את תעודת הזהות השאיר רבי יצחק אייזיק בביתו. כשהוא מסתמך על היותו קרוב למקום התעודה ובמקרה הצורך קיווה כי לא תהיה בעיה למהר להגיע לביתו או לשלוח ילד להביאה.

לפני מה עומדים

תפילות השבת עברו על המתפללים באימה וביראה, ברתת ובזיעה. אף רבי יצחק אייזיק עומד בין המתפללים כשאינו דומה אימתו לאימתם, יראתם ליראתו. בעוד שאחרים חששו מפני הבאות ופחדו משלוחיו של מלך בשר ודם, עמד הוא מתלפף בפחד מהדר גאונו של מלך מלכי המלכים, מלך חי וקים.

באמצע התפילה הגיעו באחת שוטרים רוסים, אשר נעמדו מסביב בית המדרש, כשהם מקיפים אותו מכל עבר. הם המתינו עד גמר התפילה, אז נצטוו המתפללים לצאת מהמקום אחד אחד, כשעל כל אחד להציג את תעודת הזהות שלו.

אלו שנשאו עמם תעודה סובייטית הורשו להמשיך בדרכם, אבל האחרים הועלו על גבי משאית שעמדה הכן במקום.

בזכות שמירת שבת

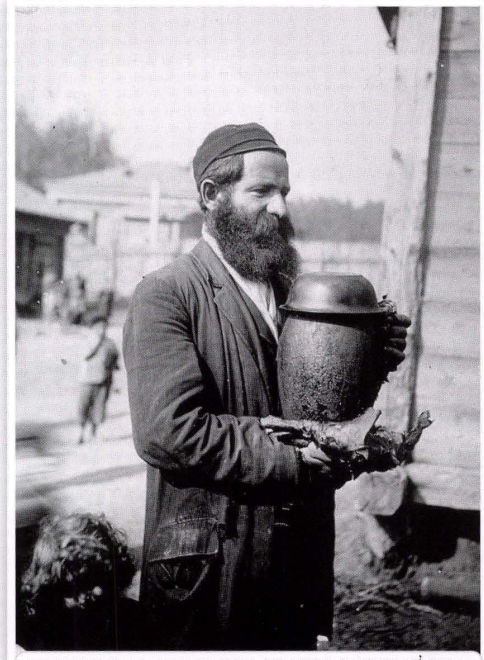
רבי יצחק אייזיק המתין עד שאחרון המתפללים יצא מבית המדרש, אז השמיע את דבריו לפני השוטרים, כי התעודה שלו נמצאת בבית שממול. אי לזאת התלווה השוטר אל רבי יצחק אייזיק לביתו.

השוטר ראה את התעודה, אבל הפעם לא הסתפק בכך, אלא נטל אותה עמו באומרו שעליו להראות זאת לממונים עליו אם היא אינה מזויפת.

רבי יצחק אייזיק המתין קמעה עד שהשוטר עם התעודה יחזור. אבל עברה שעה קלה, הזמן החל להתארך והשוטר עדיין לא נראה. דאגה החלה לקנן בלבבם של בני משפחתו. כנראה שהוא - האחרון - הערים עליהם וכלל אין בדעתו לחזור - משום מה החליט הלה להתנכל לו לרבי יצחק אייזיק בזאת שיקח ממנו את תעודתו לצמיתות.

בצר להם יעצו לו בני משפחתו כי הטוב ביותר עבורו ועבורם יהיה שימהר למצוא מקום מסתור שלא יתפס שוב כשהתעודה אינה בידו.

הטשולנט שהוטמן מבעוד יום: יהודי טומן את החמין בערב שבת

לך אכול בשמחה

רבי יצחק אייזיק אמנם הסכים לדבריהם והבטיח להסתתר, אבל, טרם שהוא נכנס למחבוא עליו לסעוד סעודת "עתיקא קדישא" דצפרא דשבתא.

כל כולו להט והתלהבות ישב רבי יצחק אייזיק לערוך את שולחנו בלחם חמודות, כשהוא מתבל את המעמד בדברי תורה וחסידות.

עודו יושב אצל השולחן וממתין למאכל הטשולנט, החמין שהוטמן מבעוד יום בבית הסמוך[96], ושוטרים נוספים פקדו את הבית, כשהם דורשים מכל הנמצאים

96 בנו רבי אברהם שלמה ראטה ז"ל מבני ברק, שהלך להביא את החמין, שסיפר כי עד שהגיע, השוטרים כבר היו בבית.

להראות את תעודותיהם. מסתבר כי השוטר שלקח ממנו את התעודה, מיהר לשלוח שוטרים כדי לאסור אותם.

רבי יצחק אייזיק ניסה לטעון כי השוטר שהגיע קודם נטלו עמו ועליו לחזור בכל רגע. השוטרים מיאנו להאמין להם ואילצו אותם להגיע לתחנת הרכבת, כשהם מאפשרים להם לקחת עמם מעט מחפציהם, אך רבי יצחק אייזיק לא הסכית לדבריהם ולא נטל עמו מאומה, כשהוא אף מצוה ומזהיר את בני הבית כי מפני קדושת השבת, לא יקחו עמהם מאומה.

נעשית על ידי אחרים

כיון שראו השוטרים שהם מתעקשים מחמת קדושת השבת, והם אינם נוטלים עמהם מאומה, מיהרו הם והחלו להניח על גבי המפות שהיו פרושות על השולחן הרבה מחפצי הבית ביניהם גם גמרות, ספרי משניות, חומשים ושאר ספרי קודש, וכן עוד הרבה מחפצי הבית ועוד. לאחר שכילו הם צררו את הכל עם המפות הפרוסות, כשעם כל החפצים עוד השתיירו שם מעט חלות משיירי מצוה של סעודת השבת.

כשהם מכריחים אותם לעלות על גבי עגלה שהמתינה להם, כשהם אינם מספיקים אפילו לברך ברכת המזון[97]. לא היתה כל אפשרות להתנגד כלל, מאחר שהם עשו הכל עם רובים שלופים.

לא זו בלבד, אלא שהסובייטים הם שסחבו לרבי יצחק אייזיק את כל התכולה, עד לתחנת הרכבת.

מאוחר יותר התברר כי היתה זאת לטובתם, כי כל אלו שנטלו חפצים בעצמם, לא לקחו אתם כל כך הרבה חפצים ולא היה אחד שהיה מצויד כל כך כמו רבי יצחק אייזיק ומשפחתו. כך גם שרידי החלה החיו את נפשם.

בתחנת הרכבת הועלו רבי יצחק אייזיק ומשפחתו על גבי קרונות הרכבת שעמדו במקום.

כשהסובייטים טוענים כי כל אלו שאין להם תעודות מוחזרים אל שטח השלטון הגרמני[98].

---

97 בנו רבי אברהם שלמה ראטה ז"ל מבני ברק.

98 כפי שסיפר רבי יצחק אייזיק זצ"ל ונמצא בהקלטה.

יהודים ממקומות שונים שרוכזו בפשעמישל

לפנינו עדותו של רבי אליקים געציל שיף זצ"ל מעיירה רודניק, בספרו ה' שערים[99], שאף הוא היה בין המגורשים:

"הובילו אותנו לעיר פשעמישל, והכניסו אותנו לקרון של רכבת משא, וסגרו הדלת. ברכבת זו היו קשורים חמשים קרונות מלאים אנשים נשים וטף כולם פליטי חרב מהשטן הגרמני, והגם שלא אמרו לנו לאן פנינו מועדות ללכת, אבל הרגשנו שכאן תתחיל גלות סיבירה..."

המאמצים לחלצם

שעות עברו וחלפו ועדיין אין הרכבת זזה ממקומה, כל הסביבה של הרכבת שחורה מאלפי אנשים שממשיכים להגיע מכל הצדדים, מהעיירות וכפרים שבאזור, כשכולם נבלעים בבטן הרכבת הארוכה שהכילה עשרות רבות של קרונות שעמדו בזה אחר זה[100]. עוד ועוד אנשים ממשיכים להגיע למקום.

בד בבד נודע לרבי דוד שוחט, דודו של רבי יצחק אייזיק את כל אשר קרהו ואת פרשת התעודה שנלקחה ממנו והוא מיהר להגיע אל תחנת הרכבת.

כאן פנה אל הקצין הממונה והסביר לו כי נפלה טעות מצערת והוא ילך מיד לעיריה, שם מצויה הרשימה של כל אלו שקיבלו תעודות זהות סובייטית, ופקיד העיריה יתקשר טלפונית אליו לאשר שאכן ניתנה לרבי יצחק אייזיק תעודה סובייטית.

---

99 עמוד פד.

100 כפי שסיפר רבי יצחק אייזיק זצ"ל ונמצא בהקלטה כשהוא מציין "אולי אפילו מאה קרונות היו שם".

כשהוא מבקש מהקצין הממונה, שבינתיים יואיל להוציא את רבי יצחק אייזיק מהקרון עד שהדבר יתברר. הקצין הסכים לדבריו והוציא את רבי יצחק אייזיק ובני ביתו מהקרון.

רבי דוד שוחט אכן, מיהר לעיריה לברר את הנתונים ולהשיג את האישור הדרוש. אולם עד שהיה סיפק בידו לסדר את הענין, החל היום להחשיך והרכבת כבר עמדה לצאת לדרך. כיון שכך שוב העלו את רבי יצחק אייזיק ובני ביתו על הרכבת.

מה' מצעדי גבר כוננו

כל אותו היום עקבו גיסיו ובני משפחתו של רבי יצחק אייזיק לראות מה יעלה בגורלם, כיון שהעלוהו שוב על הרכבת, ועתה כבר יצאה שבת קודש ושוב לא היה איסור בדבר. החליטו אף הם לא לעזוב אותו לבדו, והצטרפו אליו כשהם עולים על הרכבת למרות שבידיהם תעודות זיהוי סובייטיות.

בכך למעשה ניצלו חייהם, שכן תקופה קצרה לאחר מכן פתחו הגרמנים במבצע צבאי וכבשו מידי הרוסים את שארית מדינת פולין והמשיכו בתנופה לתוככי רוסיה[101].

כל אותם יהודים שנותרו באזור הכיבוש הסובייטי, נפלו לידיהם של הרוצחים הנאציים, אשר חרצו את גורלם למות.

התירוץ הרשמי של הגרמנים ימ"ש היתה, כי כל אותם יהודים שקיבלו על עצמם את האזרחות הסובייטית, הם למעשה קומוניסטים ושונאי הגרמנים וממילא אחת דתם למות.

מיד עם כניסתם של הגרמנים לפשעמישל החלו לסבול מהם צרות ורדיפות, כשרבים נרצחו באכזריות באותה תקופה. באמצעו של חודש מנחם - אב תש"א גורשו רוב יהודי העיר למחנה בלז'ץ.

מאוחר יותר באמצעו של חודש כסליו תש"ב, גורשו אף שאר היהודים. עם סיום המלחמה שרדו בפשעמישל רק כשלש מאות נפשות יהודיות בלבד.

---

101 היו מבני המשפחה שקנטרו את רבי יצחק אייזיק זצ"ל בתקופת שהותם בסיביר, כי התעקשותו שלא לשאת את תעודה הזהות למרות שזה היה כרוך בפיקוח נפש, גרם להם שהתגלגלו לארץ גזירה.

בזכות חסידותו המופלגת של רבי יצחק אייזיק, שסירב לטלטל את תעודת הזהות בשבת, ניצלו הוא ובניו ועוד מבני משפחתו[102].

המסע שלא נגמר

הרכבת שרקה בחזקה והנסיעה החלה. נסיעה ארוכה אל מעמקי מרחביה האין סופיים של רוסיה, שלשה שבועות תמימים נסעו המגורשים.

מאות אלפי יהודים נלקחו באותה תקופה לעבר סיביר.

תנאי הנסיעה היו קשים ביותר. הצפיפות בקרונות היתה נוראה. האוכל שהוגש לפניהם היה טרף, רבי יצחק אייזיק ומשפחתו כלל לא נגעו בכך. המאכל היחיד אותו אכלו היו שרידי החלות ועוד מעט צידה לדרך שנמצאו באמתחתם, ממה שנשתייר מסעודת השבת שהופסקה בעיצומה. גם מעט מים נתנו אך במשורה, ורק בתחנות המעטות בהן נעצרה הרכבת.

בנית מסילת הברזל לסיביר הרחוקה

ההגלייה

לפנינו ציטוט נוסף מתוך הספר "פליטים יהודים מפולין" על הקושי שהיה כרוך בהגלייה:

"...דרך היסורים החלה מרגע הופעתם של צוותי ההגלייה בבתי המגורשים. אלה שהוגלו בחורף, במיוחד במבצע שהחל ביום ראשון של ראש חודש אדר ת"ש, נפגעו קשה מן הקור העז ששרר באותה שנה. לעומתם המגורשים בחודש סיון ת"ש, שרובם היו פליטים יהודים, סבלו מן החום הכבד.

המגורשים מן הכפרים והעיירות הוטענו על עגלות איכרים רתומות לסוסים, פתוחות לגמרי לרוח ותנאי מזג האוויר, בהן הובלו לתחנות הרכבת, מהן יצאו רכבות הגולים לדרך הארוכה. בערים הגדולות נאספו המגורשים במשאיות. בתחנות רכבת עברו אל קרונות משא

102 נס זה היא החמישי בה ניצל רבי יצחק אייזיק ממות לחיים, בכך שלא היה לו את התעודה הסובייטית עמו וגורש עקב כך.

שהותקנו במיוחד להובלת מטען אנושי זה, שהשלטון לא חפץ בו.

בדרך כלל עמדו הרכבות בתחנות היציאה יומיים - שלשה עד שנסתיימו הטענת הנוסעים ויתר ההכנות למסע. בקרונות הותקנו כמה קומות של דרגשי עץ, שעליהם התמקמו הגולים. לקרון שהיה בו מקום לשלשים איש, נדחפו כעת כששים ושבעים נפש. הצפיפות היתה רבה והאויר דחוס ומחניק. הרווח בין הדרגשים לא איפשר אף ישיבה זקופה.

באמצעותו של הקרון עמד תנור ברזל לחימום, שניתן להסיקו בפחם שסופק במנות זעומות".

מרחבים אין סופיים: רכבת בסיביר

רק מעטים מהמקומות היעד הסופי, היו בסמיכות לאורך מסילות הברזל

אי אפשר להתקיים ולעמוד

"באחת הפינות היה חור ברצפה ששימש לעשיית הצרכים, אם כי לא בכל קרון זכרו אנשי הנקוו"ד לדאוג לכך. כפי שמספר אחד העדים:

"אנו נוסעים כבר יומיים ואף אחד לא מתעניין בנו. לא אוכל ולא שתיה, אבל הסבל הרב ביותר כרוך בצרכים האנושיים. בקרון שלנו פרצתי חור ברצפה, אלא שאנשים התביישו. אנו דופקים בדלתות, צועקים ומתחננים שיפתחו לנו, אבל מלווי השיירה מתעלמים מאתנו. ביום השלישי הגענו ליער קרוב למינסק. שם נפתחו הדלתות ויצאנו לאויר החופשי. הרגשנו השפלה מדכאת כאשר אלפיים גברים, נשים וילדים התיישבו... מתחת לכיפת השמיים, שעות רבות לאחר מכן התביישנו להסתכל איש בפני רעהו..."

התעללות ורשעות

"בנוסף למקרים הרבים של הפרדה מכוונת על ידי הנקו"ד, בין בני משפחה בזמן המאסר ואיסוף המגורשים לקראת הגלייתם, קרו גם

מקרי ניתוק - לעתים לעולמים - כאשר אנשים ירדו בתחנות לצורך כלשהו והרכבת זזה לפתע ללא מתן אות התראה והמשיכה בדרכה לפני שהם הספיקו לחזור לקרונותיהם.

במקרים רבים היו התחנות מאולתרות לפי שיקוליהם של אנשי מינהל הרכבות, שהתקשו בהסדרת מעברן של שיירות כה גדולות במסלולים ארוכים כל כך.

אף כי בין המגורשים היו אנשים שנלקחו ממיטת חוליים, נשים הרות, תינוקות, חולים וגם ישישים, ובדרך נוספו חולים רבים, בעיקר בדיזנטריה (שלשול חמור) ובמחלות מעיים אחרות, לא היו ברכבות הגולים צוותים רפואיים ולא הוגשה כל עזרה רפואית, לרופאים מבין הגולים לא היה כל ציוד רפואי, מכשירים ותרופות. הם היו חסרי אונים ויכלו רק לעתים רחוקות להקל במשהו על ידי עצה טובה.

בתנאי נסיעה אלה טבעי הדבר שכבר מן היום הראשון להטענת האנשים ברכבות הגירוש, החל קציר המות ויבולו גדל והלך מיום ליום, ככל שהתארכה הדרך.

באחד מבתי הקברות ליד לבוב נקברו כארבע מאות גופות קפואות, שהושארו במקום משיירה אחת בלבד של מגורשים.

בחורף של שנת ת"ש, באחת הרכבות שנסעו לסיביר לא נשאר אף ילד אחד בחיים עד לסוף המסע. אב אחד קבר את שלשת ילדיו בשלג".

נסיעה קשה כשאול

"רק מעטים ממקומות היעד הסופי, שאליהם הופנו הגולים, שכנו לאורך מסילות הברזל. לאחר מסע של שבועיים - שלשה ברכבת הוסעו גולים רבים למרחקים גדולים בספינות משא, על גבי רפסודות ומעבורות, במשאיות ובעגלות רתומות לסוסים, או לשוורים.

כן נאלצו לא מעטים להמשיך את דרכם ברגל, כאשר הם עומסים על גבם את ילדיהם ואת מטענם לאורך עשרות קילומטרים.

בשיירת גולים שהושטה במשך עשרים ואחד יום בספינת משא מתחנת הרכבת הסופית אל מקום היעד, היו כאלף ארבע מאות איש, מהם כמאתיים נשים. בסופה של ההפלגה הגיעו חיים לישוב המיועד

רק שבע מאות ועשר איש, מהם עשרים ואחת נשים בלבד. אנשי הנקו"ד היו אדישים למראה מקרי המות.

הם ראו את המגורשים כולם כמובלים לכלייה. הגורמים הפולניים העריכו את שיעור הנספים בדרך אל המחנות ומקומות הגירוש בכעשר אחוז".

יחוגו וינועו כשיכור

גם עדותו של רבי אברהם אליקים געציל שיף זצ"ל[103], כפי שהיא לפנינו, מאשרת את הדברים הקודמים ונוגעת בנקודות קושי נוספות:

"בעת אשר הכניסו אותנו לקרון, שמעתי כמעט בכל המשפחות אשר הכניסו, היו ויכוחים, בין איש ואשתו ובין יתר בני המשפחה שכל אחד האשים את השני שהוא ורק הוא היה הגורם לזה שלקחו אותנו בשבי, וכל אחד אמר אם היו שומעים אלי לא היינו מגיעים למצב הנוכחי...

בין האנשים שהכניסו אתנו בקרון... חוץ מבודדים כולם היו שומרי תורה ומצוות... במוצאי שבת קודש בערך שעתיים אחר צאת הכוכבים זזה הרכבת מעיר פשעמישל, ונסענו כל הלילה בלי לעצור בשום תחנה, בקרון משא שלא יכולנו לראות בלילה לאן מוליכים אותנו. כאשר שאלתי אותם לאן אנחנו נוסעים, השיבו לא רציתם לקחת דרכונים, אז אנחנו מחזירים אתכם אל הנאצים כאשר רציתם.

בבוקר הגענו לעיר פודבולוציסק הסמוכה לגבול רוסיה, ובתחנה זו עצרו ראשונה, ונתנו לכל הנוסעים ארוחת בוקר, לחם עם דג מלוח, ואורז מבושל עם שמן. אנחנו החלטנו שלא להתגעל בפת בגם, אפילו אם יעבור עלינו מה. כאשר ראו האנשים אשר בקרון שלנו שאנחנו לא רוצים לאכול את בישולם, עשו כולם כמונו...

הנסיעה היתה קשה כמות, לא היה שרותים בקרון, ולא עצרו בתחנות שעברו, לאכול לא היה לנו רק לחם יבש עם מעט שמנת למרוח, שהיה לנו בנס כאמור. מקום לישון לא היה רק על רצפת

---

103 מצוטט מספרו ה' שערים, עמוד פה ועמוד פח ואילך, עם שינויי עריכה קלים.

הקרון הקשה כאבן, והנענועים הקשים בכל זמן הנסיעה בכלל ובעליות וירידות בפרט.

חנייה לרגע

וכאשר עצרו פעם ביממה, קפצו מיד כל הנוסעים מכל החמישים קרונות במהירות לעשות צרכיהם... לא פעם קרה שאנשים לא הספיקו לגמור צרכיהם וכבר נשמע צפצוף של הקטר, ומי שלא הספיק לבוא, לא היה לו אחר כך אפשרות להשיג את הרכבת, כי נסעה מיד ולא חיכתה אף רגע, ואנשים נשארו.

ואוי ואבוי היה למי שנשאר למטה בלי משפחתו כי אף אחד לא ידע לאן הרכבת נוסעת והנשארים נדדו אחר כך ממקום למקום בעולם התוהו ובכף הקלע ממש. הרבה מהם הלכו לאיבוד על ידם ולא נודע מקומם איה בעווה"ר, כי המקומות שעברנו מדבר העמים, אשר אין בהם לא לחם ולא מים, אבל נחשים ועקרבים יש בהם[104]**".**

כמעט

בתנאי מסע נוראים אלו נסעו רבי יצחק אייזיק ומשפחתו. עובדה שהיא כשלעצמה נס ופלא, כיצד ממשפחתם שרדו כולם והגיעו בחיים לסיביר.

עם זאת, לא עבר עליהם המסע בלי פגע. יחד אתם היתה בתם התינוקת "**חנה מינדל**" בת החודשיים שנולדה לו לרבי יצחק אייזיק בפשעמישל.

במהלך הנסיעה ניסו רבי יצחק אייזיק ורעייתו לדאוג לה ביותר ולשמור עליה עד כמה שהיה באפשרותם בתת התנאים ששררו במהלך מסע פראי זה. לשם כך, הם השכיבו אותה על גבי דרגש שהיה צמוד לקיר הרכבת. אבל, עם זאת התנאים הקשים פגעו בה והיא חלתה קשות.

---

104 בספר הוא מוסיף את סיפורו האישי: "פעם כאשר חום השמש היה נורא, נתנו רשות לכמה רגעים ללכת לחפש מים לרווות הצמא. הלכתי גם כן, וראיתי מרחוק שהרכבת התחילה ללכת והתחלתי בכל כוחי לרדוף אחריה. בניי שיחיו ראו מרחוק שאני רודף ולא יכול להשיגה, קפץ בני יהודה נר"ו מהקרון באמצע הנסיעה ומיד טיפס ועלה לקרון השני אשר היתה שם הבלימה לבלום את הקטר, ומיד נעצרה הרכבת על ידו. כאשר יצא השוטר לראות מה קרה וראה אותי רץ, ירד מיד מהקרון וחמתו בערה בו, והכה בי סטירת לחי ונפלתי לארץ, קמתי מיד ובעמל גדול נכנסתי לקרון וגם מים לשתות לא השגתי".

פרק יא

החיים בסיביר

סיביר

ארץ גזירה, בקצה השמים. מרחבים שוממים אין סופיים. שטחים המשתרעים על מיליוני קילומטר. אלפי שנים מאז בריאת העולם, בהם כמעט ולא התיישבו בהם בני אדם מחמת קושי החיים במקום.

הקיפאון במקום בימות החורף מגיע לעשרות מעלות מתחת לאפס, מרבדי השלג מכסים את כל היקום.

אוצרות טבע רבים טמונים במעמקי אדמתה, ועל כן, נוצל האזור על ידי הצארים הרוסיים ומאוחר יותר על ידי השלטון הקומוניסטי להגליית אסירים, לעבודות כפיה.

הנאום הבוטה

גם רבי יצחק אייזיק והמגורשים יחד עמו הגיעו בסופה של נסיעה מפרכת אל ארץ לא זרועה זו.

הגולים מצאו את עצמם בקרחת יער אי שם בסיביר. במרחק של כמאה וחמשים קילומטר מהעיר הגדולה נובוסיבירסק[105].

לעיניהם נגלה יער אדיר שהקיף את הכל ותפס את מלא העין. מבנים רחבים וגדולים בנויים מעץ ומכוסים קש, היו פזורים לרגליהם של העצים האדירים.

הקומדנט[106] נאם בפני החדשים נאום קצר, בה הסביר בצורה גסה ובוטה, את מצבם החדש ולחסדי מי הם נתונים בתקופה הבאה.

---

105 היא עיר מרכזית בפדרציה הרוסית, בדרום-מערב סיביר, ומשמשת כמרכז המחוז.

106 ראש קבוצה - בפולנית.

"הובאתם הנה לתקופה של עשר שנים, בהיותכם מתנגדים לברית המועצות. עליכם לעבוד כאן במקום זה בחטיבת עצים.

מי שיעבוד היטב יזכה לקבל אוכל במכסה מסוימת. גם אוכל זה יינתן במשורה, מאחר ומצויים אנו בתקופת מלחמה.

מי שלא יעבוד לא יקבל אוכל כלל.

דת הקומוניזם, דת סטאלין, היא השולטת במקום ולא יורשה כל פולחן דתי. העובר על הוראה זו ייענש בחומרה!"

המשמעות היתה ברורה, חייהם של הגולים הופקדו לשבט או לחסד בידיו של איש זה, אשר הוא עצמו היה אסיר גולה.

בלא כח לפני רודף

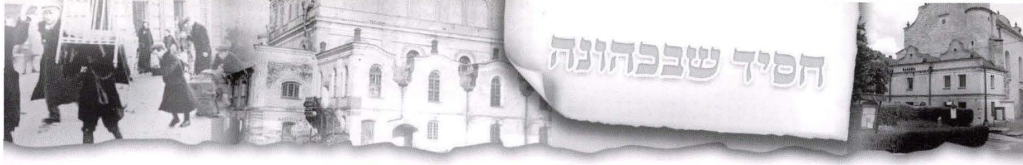
חלחלה אחזה ביהודים ששמעו את הנאום של הקומדנט הרוסי. רוחם נפלה בקרבם. לא קל היה לקבל את הבשורה. כל חלק של בשורה זו, קשה היה כשלעצמן, כל שכן כשבאו כולם ביחד.

לא קל לאדם מן השורה שרצונו בחירות וחופשיות, להיות עבד. כאשר זו עוד תימשך תקופה ארוכה הפרוסה על פני עשר שנים הדבר מכביד עוד יותר.

תנאי המקום של סיביר הקפואה גם לא היה בהם בכדי לעודד אותם ואף לא תנאי המזון אשר הציבו לפניהם, כשגם זה לא בטוח, אלא תלוי ועומד לפי החלטתם של הסובייטים, אם מדת התנהגותם וכמות עבודתם תספק את רצונם.

עצם הבשורה יכולה היתה להכריע את הגולים, אשר בחדשים האחרונים רובם הגדול ברחו מבתיהם, כשהם נעים ונדים בארץ, בעירום ובחוסר כל. עד שבדיעבד התרגלו למצבם ולתנאים הקשים במקום החדש. הועברו בנסיעה מסחררת אל הבלתי נודע. כאשר רק כעת מתגלה לפניהם עוצמת הגלות שנכפתה עליהם.

לבם נשבר, ההלם ניכר על פניהם, ראשם הכה בפראות. האם יצליחו לשרוד תקופה ארוכה כל כך בקיפאון הסיבירי? האם לא יאלצו לרעוב ימים שלמים? האם תנאי העבודה יהיו נסבלים או בלתי אנושיים? כיצד יהיה יחס

הממונים עליהם? מאות סימני שאלה חלפו במוחם. תהיות שונות ומשונות חלפו והתרוצצו במוחם באותן דקות שהוצרכו לקלוט את אשר נאמר להם.

נאום מול נאום

והנה אך התרחק הקומדנט מהשטח, נעמד רבי יצחק אייזיק על גבי ארגז כל-שהוא ופנה אל אחיו היהודים ואמר:

"אחי היקרים, אל נא נשכח שגם פה הקדוש ברוך הוא חי וקים עמנו, והוא יעזור לנו אף בסיביר הרחוקה.

אל יפול רוחכם מדבריו. התייצבו וראו את ישועת השם.

עוד תראו שנשתחרר מכאן בזמן הקרוב ואף נזכה לצאת מברית המועצות ונגיע לארצות החופש.

ה'יבסקציה[107]' ברצונם לכתוב את המילה "אמת" כותבים אותה "עמעס". גימטריא של ה"עמעס" שלהם הוא מאתים ארבעים, כמנין שעולה חשבון הגימטריא של עמלק. האמת של עמלק היא שקר. אל עלינו להתייחס לדבריהם..."

הנאום של רבי יצחק אייזיק מול נאומו של הקומדנט, חישלו את כוחותיהם של היהודים ועודדו את רוחם.

באותן דקות בהם היו היהודים המומים ומזועזעים מדבריו של הקומדנט היו דבריו של רבי יצחק אייזיק עבורם, כמים קרים על נפש עייפה, דברים כדרבנות, אשר נאמרו במקום ובזמן המתאים.

כעבור זמן הוכח, כי אכן צדק רבי יצחק אייזיק, לא עשר שנים עשו הגולים בסיביר, כי אם מעט יותר משנה.

ממשלת פולין הגולה הגיעה להסכם עם הרוסים, לפיו ישוחררו הפולנים שהוגלו לסיביר, ויורשו להשתקע ברחבי ברית המועצות עד לסיומה של המלחמה, אז יורשו לשוב לפולין.

---

107 היינו הקומוניסטים היהודים. 'יבסקציה היתה המחלקה היהודית של המפלגה הקומוניסטית הסובייטית שהוקמה במטרה לדכא את היהדות, לכפות את רעיונות הדיקטטורה ולהמעיט בחשיבות העולם היהודי לטובת השלטון הקומוניסטי.

יום לשנה

למרות שחישב הקדוש ברוך הוא את הקץ ליהודים במקום והם לא שהו שם אלא כשנה אחת בלבד. היתה בשנה זו די והותר. תנאיה הקשים של רוסיה הסובייטית. בצילה של המשטרה הקומוניסטית הנוקשה לא היו דברים של מה בכך.

יום לשנה ייחשב. כל יום במקום נדמה להם לגולים כשנה תמימה. קושי השעבוד השלים מכסה של הרבה יותר מעשר שנים של עבודה.

גלות הנפש

בנוסף לסבלם של כל הגולים, סבלו היהודים החרדים לדבר השם מקושי מיוחד, מחמת רצונם להמשיך ולשמור את מצוות התורה גם בתנאי מצור ומצוק בתוככי סיביר, תחת המשטר הקפדני.

כאמור, כפי שהזהיר הקומדנט בנאום שנשא מיד בהגיעם לסיביר, אזי קיום מצוות, בפרט ארגון מנין לתפילה בפרהסיה היו אסורים בתכלית ואוי לו למי שנתפס מפר אזהרות אלו.

כחמשים יהודים היו במקום זה[108], חלקם חרדים לדבר ה' וביניהם אף כאלה שהתרחקו וחצבו לעצמם בארות נשברות.

על האסירים במקום היה להתארגן בקבוצות. על כן, מטבע הדברים התארגנו כל החרדים בתוך אותה קבוצה. בהתארגנות זו היתה להם מקור של מעט קדושה בתוככי הקיפאון הסיבירי.

העיירה בסיביר (צ'רנישבקיי)

מריצת שלג בסיביר

ולמרות שלא היה ביכולתם לשמור תורה ומצוות כרצונם היו מחזקים איש את רעהו, שלא יפלו ברוחם.

אפילו נוטל את נפשך

גם רבי יצחק אייזיק שבע מרורים באותה עת מידם האכזרית ומהתנאים הקשים במקום ואף יותר מאחרים, בגין חירוף נפשו לקיום תורה ומצוות, בלא לוותר על מאומה מתהלוכותיו הקדושות קודם המלחמה, בעת שבתו בביתו בהשקט ובטח.

עם זאת בסיפור תולדות חייו של רבי יצחק אייזיק, הוא מצטייר כמי שזכה למקשה אחת של נסים שנעשו עמו. דומה, כי רצתה ההשגחה להציל את חייו

108 בדרך כלל כל קבוצה מנתה כמה עשרות גולים וכל קבוצה נלקחה למקום אחר.

של רבי יצחק אייזיק שלא יפגע במהלכה של המלחמה ופרסה עליו סוכה חופפת כשהוא חוסה בצל א-ל. כי למרות התנאים הקשים, זכה רבי יצחק אייזיק למה שלא זכו אחרים, לעבור את כל המאורעות של התקופה, תוך שמירת מצוות התורה.

תנאי החיים במקום

את הגולים שהגיעו ברכבת יחד עם רבי יצחק אייזיק ובני ביתו חילקו לקבוצות שהוסעו למקומות שונים, ברחבי סיביר.

את זוגתו של רבי יצחק אייזיק שלחו יחד עם בתו הקטנה שחלתה בדרך, לבית חולים שהיה במקום.

רבי יצחק אייזיק הובא יחד עם עוד כמה עשרות משפחות, ליישוב קטן ונדח.

כשהגיעו למקום הם מצאו לפניהם, בניני עץ רחבי ידים ריקים מאדם, אליהם הוכנסו. כל משפחה קיבלה חדר. במקום אף לא היה רשת ביוב לפינוי מי שופכין וכן לא היה רשת חשמל.

כדי להאיר את חשכת הלילה, היו משתמשים בצנצנת מלאה נפט ובה פתילה קטנה, ולשינה יועדו מיטות עץ קשות.

כל החיים בצריפים אלו התנהלו על גבי הקרקע, כשאין בצריף כסא או שולחן. באמצע הצריף היה חפירה, שם היו מבעירים זרדים כדי לחמם את הבקתה. בלילות היו ישנים מסביב למדורה, כדי שלא לקפוא מהקור הסיבירי[109].

למרות שבמקום לא חסרו עצים ועיקר התעסקותם של הגולים היה בכריית עצים, אולם כדי שיוכלו להכניס עצים אל תוך הצריף במטרה להסיק את התנור, הם היו זקוקים לאישור מיוחד.

רוב הגולים נחטפו ונלקחו מהרחוב ישירות אל תחנת הרכבת, כשלא היה להם כי אם כתונתם לעורם.

---

109 מרת אסתר רייזל שפירא אשת רבי שמואל אריה שליט"א מרבני קרית צאנז נתניה ובת רבי הערש לייב ברנשטיין ז"ל, ראה ערכו בפרק ל'.

לעומתם היה רבי יצחק אייזיק ומשפחתו, בין הבודדים שהיה עמהם רהיטים כל שהם וכן סדינים, כרים וכסתות. אשר כאמור החיילים שהקימו אותם באמצע סעודת השבת בפשעמישל, ולקחו אותם לתחנת הרכבת, סחבו עבורם את כל זאת, מחמת עקשנותם שלא ליטול עמהם דבר, כדי שלא לטלטל בשבת קודש.

כך אירע, כי בקתתו של רבי יצחק אייזיק היתה המצוידת ביותר במרחבי הישוב בה נמצאו.

המלחמה בכפור

השולט העיקרי בסיביר הוא תקופת החורף. הקיץ במקום נמשכת תקופה קצרה בלבד של פחות משלשה חדשים. שראשיתה בתקופת חג השבועות עד לחודש אב.

הקור הסיבירי הממוצע בחורף רגיל, מגיע לשלשים מעלות מתחת לאפס... **שלשים מעלות מתחת לאפס...**

לחימום הבית הוסק התנור במשך כל היום, בעצים אותם כרתו ביער, ועל כן לא היה מחסור בכך.

מלבושיהם של הגולים כמו של תושבי המקום היו מעילים מיוחדים עשויים על ידי שק עבה, וממולאים בצמר גפן, מכנסיים עבים ומגפיים עבים עשויים מחומר מיוחד.

עבודות קפיאה

תושבי המקום, הם גולים לשעבר, שלאחר תום שנות גלותם, בחרו להמשיך את מגוריהם במקום. כאלה הם גם אנשי השלטון המקומי.

הגולים חויבו לעבוד ביער, לגדוע עצים, לכרות מהם את הענפים, לנסר אותם ולסדרם במטרים מעוקבים. כל מטר בנפרד.

מזחלת שלג בסיביר

גם כשהיה שלג גבוה ויכלו לטבוע בשלגים, לא ויתרו הרוסים על היציאה לעבודה כשהם מורים לגולים להתגלגל על השלג לאחוריהם. בצורה זו הצליחו איך שהוא לתמרן ולא לשקוע בתוך השלגים וכך להתקדם לעבר מקום העבודה.

כל יום היה מוטל עליהם לסיים מספר קבוע של מטרים מעוקבים.

לחם רעב

העובדים היו מקבלים כרטיס חודשי לקניית לחם, ומשכורת זעומה לפי גודל תפוקת העבודה. במידה והיו עושים יותר מהמכסה שנדרשה מהם, משכורתם עבור העודף היתה גבוהה יותר.

המכסה הקצובה של הלחם עבור עבודה יומית, היתה חצי קילוגרם למבוגרים, ומאתיים גרם לילדים או לאלו שלא עבדו מספיק.

מדי שבוע ביום חמישי היו מחלקים חבילות מזון לילדי העובדים. החבילות הכילו תפוחי אדמה ואורז. לעתים היו בחבילות עוד משהו כתוספת.

מובן מאליו, שהכמויות שהיו בחבילות היו רחוקים מהצורך האמיתי שהיה נצרך לילדים. כדי למלאות את החסר היו הגולים מוכרים מעט מחפציהם, מלבושים ותכשיטים כדי לקבל תמורתם מעט תפוחי אדמה.

ונשמע פתגם

פתגם עממי שהתהלך בין היהודים במקום, והוא מלמד אותנו עד כמה היו כמויות האוכל רחוקים מלהשביע.

הפתגם מגולל את שיחתם של שני יהודים, ידידים מנוער, המכונים ר' פסח ור' געציל שנפגשים בסיביר לאחר שנים ארוכות שלא התראו.

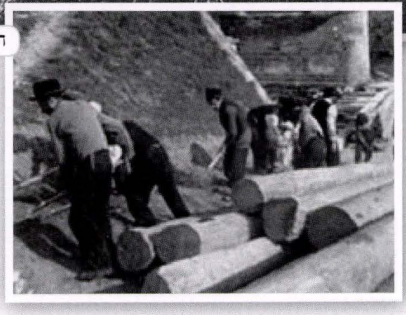
"שלום ר' געציל, כבר מזמן לא זכיתי לפגוש אותך" מכריז ר' פסח ממרחק מה, כשהוא מפלל בעיניו לראות אם הוא מיטיב לראות.

"שלום עליכם ר' פסח" נזעק ר' געציל: "גם אתה כאן, זכרני ימים מקדם, כמה היינו מבלים בצוותא. כנראה הייתי צריך להרחיק נדוד אלפי קילומטרים כדי לפגוש אותך שוב".

רבי פסח ממשיך ומתעניין: "מה נשמע אצלכם?" ור' געציל עונה: "ברוך

חטיבת עצים על ידי עובדי כפיה בסיביר

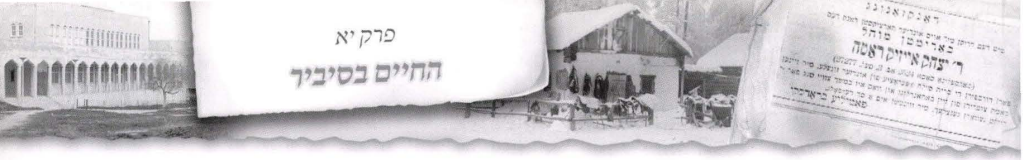
השם, עובדים!", שואל ר' פסח: "ומה עושה האשה?" ור' געציל חוזר על תשובתו: "ברוך השם, גם היא עובדת!", "ומה עם הילדים?" שואל רבי פסח. "ברוך השם, גם הם עובדים?" עונה ר' געציל.

"אם כן, שכולם עובדים!? תמה ר' פסח: "אמור נא לי, מהיכן ירק זה חי?"

נענה ר' געציל: "יש לי בן קטן, שעדיין לא עובד, כך הוא יכול לסחור קצת, ובעזרת ה', הוא מפרנס את כולנו, ועל ידו הברכה שרויה במעוננו!"

התקופה הראשונה בסיביר

בתקופה הראשונה בהיותם בסיביר, עדיין שרר במקום אי סדר. רבי יצחק אייזיק ניצל מצב זה ולא יצא לעבודה ביער. במקום זאת, ישב ולמד עם ילדיו, ולמרות זאת הצליח לקבל כרטיס ללחם.

מפעם לפעם נערכה ביקורת בבתים, לבדוק אם אין אנשים שמשתמטים מלצאת לעבודה. כשהספיק רבי יצחק אייזיק או אחד מבניו להבחין בעוד מועד בהתקרבותם של שוטרים, היה רבי יצחק אייזיק ממהר להסתתר מתחת לשמיכות. כשהשוטרים הגיעו ושאלו היכן נמצא רבי יצחק אייזיק, השיבו הילדים כי הוא יצא ליער לעבודה.

תחת מעקב

לא ארכו הימים, בהם הצליח רבי יצחק אייזיק להערים על השלטונות. מאחר שכעבור שבועות אחדים הלשין אי מי על רבי יצחק אייזיק כי הוא משתמט מלעבוד.

באחד הימים, הבחינו הילדים בשוטרים המתקרבים לעבר הבית. רבי יצחק אייזיק מיהר להזדחל מהחלון והחל לרוץ לעבר היער. למזלו הבחינו בו השוטרים והחלו לדלוק ולרוץ אחריו.

הם תפסו אותו והביאו אותו לתחנת המשטרה שבעיר הסמוכה. שם הוזהר כי אם ימשיך להשתמט מלצאת לעבודה, רע ומר יהיה גורלו.

מיד לאחר מעשה זה, אמר רבי יצחק אייזיק כי לבו אומר לו שמשהו אירע עם בתו התינוקת. כיון שמאז לידתה נוכחו בחסד מיוחד המטיב עמם, ביחס למצב הכללי ששרר. דומה, שמזלה של הבת הביא לידי כך. כעת כאשר החלו לרודפו שיצא לעבודה, הבין כי משהו איננו כשורה עם בתו.

וי אבדה נפש

תחושתו של רבי יצחק אייזיק, הוכחה מיד כנכונה. כשאך יצוא יצא רבי יצחק אייזיק מתחנת המשטרה. פגש את זוגתו, שעד עתה היתה בבית החולים, יחד עם הבת החולה.

היא הגיעה לקראתו כשסל על שכמה. וסיפרה לרבי יצחק אייזיק כי בתם הקטנה נפטרה ובבית החולים הכניסו את גופתה למרתף. כשהיא הצליחה באין רואים להוציא את גופתה משם, והיא נמצאת בסל שעל שכמה.

תנו לי אחוזת קבר

רבי יצחק אייזיק, קיבל את הדין באהבה ובירך על הרעה כשם שמברכים על הטובה, ומיד התגבר על יגונו ופנה ליהודים נוספים שיצטרפו יחד עמו

מצבת זכרון שנחקקה על מצבת אמה: "זכרון לנשמת הבת התינוקת חנה מינדל נ"ע בת ר' יצחק אייזיק הכהן, בדמי ימיה ראוה ב"כי טוב"

לפנות אל העיריה שתקצה חלקה מיוחדת שתשמש כבית קברות לנפטרים מבין הגולים.

בקשתם נענתה וקברה של "חנה מינדל" בת השנתיים - בתו של רבי יצחק אייזיק - חנכה את בית הקברות...

לאחר שנקברה בתו, חזר רבי יצחק אייזיק לבקתת מגוריו, אך מאז שוב לא השתמט מלצאת לעבודה ביער.

פרק יב

סדר יומו של צדיק

להגיד שבחו שלא שינה

יריעה מיוחדת אפופת הוד וניחוח של קדושה, שכדאי וראוי להתעמק בה, וללמדה היטב, היא, סדר יומו של רבי יצחק אייזיק.

במעמקי סיביר, בקיפאון הנורא, במקום בו החושך שולט ברוב שעות היממה, המשיך רבי יצחק אייזיק בסדר יום אשר כל כולו היה רצוף אהבת הבורא, לימוד התורה, עבודת ה' וקיום המצוות בכל פרטיהן ודקדוקיהן.

אבל לא בכך לבד מסתכמת מעלתו של רבי יצחק אייזיק, אלא, כפי שנוכחים אנו מתקופה טרופה זו, שנשארו שמירת סדריו והליכותיו בדיוק כמו בשהותו בביתו קודם המלחמה.

כל פרט קטן מסדר חייו שהיה אפשרי, נשאר ללא שינוי, כאילו הוא אינו בסיביר. כאילו הוא אינו בגלות תחת שלטונם של רשעים שונאי דת. כאילו הוא אינו מתקשה בלחם לפי הטף וקופא מקור סיבירי נורא.

מקשה אחת של מסירות נפש, היתה משאת חייו של רבי יצחק אייזיק בתקופת שהותו בסיביר, כשהוא אינו מניח מאומה מדרכיו הקדושים והתנהגות על פי אמות המידה של ההלכה הברורה.

רבי יצחק אייזיק הבין, כי למרות ולמראית עין רצונם של הרוסים היא, להשתלט על גופם בלבד, להחזיקם בשבי, למען ענותם בסבלותם, להתעלל בהם ולנצלם לעבודות כפיה שונות. לא היתה זאת המטרה היחידה, אלא כוונתם היא להתנכל לתורה ולשומריה.

דבריו של הקומדנט שהקדים לפניהם מיד בהגיעם לסיביר: "**דת הקומוניזם, דת סטאלין, היא השולטת במקום ולא יורשה כל פולחן דתי**" היו הודאת בעל דין כאלף עדים נאמנים לכוונה זדונית זו.

רבי יצחק אייזיק זצ"ל בהכנסת ספר תורה לבית המדרש אשלג

כיון שכך, סבר רבי יצחק אייזיק כי מקרה זו, נידון כ'שעת השמד' עליה אמרו חז"ל כי יש לקיים תורה ומצוות אף במסירות נפש, ולא רק בעיקרי תורה אלא בשעה זו אסור לשנות אף "ערקתא דמסאני" - שרוכי המנעלים, במידה שקשירתם אצל הגויים שונה מהנהוג אצל יהודים[110].

על כן, ברור היה אצל רבי יצחק אייזיק כי יש להתעקש באדיקות לשמור על מצוות התורה, גם בדברים של מה בכך, שיש בהם כדי להקל ולהתיר בשעת הדחק.

טבילה קפואה ותפילה לוהטת

דבר יום ביומו, כבר באשמורת הבוקר קודם עלות השחר, השכים קום רבי יצחק אייזיק כדי לעסוק בשירות ותשבחות, ואמירת נעימות דוד המלך,

---

110 מסכת סנהדרין דף עד עמוד ב. ויצוין כי לאחר השואה סברה זו נשמעה גם מהאדמו"ר ממכנובקא רבי אברהם יהושע העשיל זצ"ל (כ"ד אדר תרנ"ה - יוה"כ תשמ"ח), אותו רצו הקומוניסטים לרב הראשי במוסקבה, אך הוא סירב ואמר להם: "רב כפי שאתם רוצים, אינני רוצה להיות ורב כפי שאני רוצה אינכם צריכים" ועל דבר פשע זה שאמר להם, נשלח לגלות בסיביר במשך חמש שנים, שם מסר את נפשו לשמירת תורה ומצוות, ואף הוא הסביר כי זה שעת השמד, ואין כוונתם של הסובייטים לגלות הגוף אלא כוונתם לכליון הרוחני של הנפש.

צריפי עץ בסיביר מכוסים בגובה רב של שלג

לשפוך את לבו בפרקי תהלים ולהגות בתורה הקדושה, כהכנה דרבה קודם התפילה.

לא אחת אף היה ממהר ומזדרז להקדים טבילה לסדר יומו ועבודתו את בוראו או טרם בא חג ומועד אחר, בהם ביקש רבי יצחק אייזיק לטבול ולהתקדש בקדושה של מעלה בתוספת טהרה, בנהר הסמוך.

טבילה קפואה זו היתה טבילת אש של מסירות נפש, שהיה בה בקיפאון סיבירי נורא זה, בכדי להמית ולהקפיא את העצמות.

פעמים רבות[111] היה לוקח עמו את אחד מילדיו הקטנים, כדי שיוכל לסייע לו, לאחר שהוא יורד מתחת למים הקפואים וטובל, יושיט לו הילד את ידו, כדי שיוכל למצוא את הפתח ולצאת מן המים.

אך, תנאי קודם למעשה, קודם הגעתם עמו, היתה לבל יעיזו לגלות לאי מי על מעשיו. בפרט חשש שמא יתגלה הדבר לזוגתו והיא תרעיש עולמות לבטלו ממנהגו זה, מחשש לבריאותו.

הסוד מתגלה

שנים רבות נצרו הילדים את הסוד בקרבם, כשהם אינם מעיזים להפר את הבטחתם לאביהם. שנים רבות הסתובבו בלי לגלות על כך, שזכו מפעם לפעם

---

111 אולם, יש טוענים כי הקפדתו בכך היתה בפרט בהגיע הימים הנוראים וכיוצ"ב. וראה ברכות דף יח עמוד א.

'היתה זו טבילה של אש, טבילה של מסירות נפש' - הנהר ניכר בתוך המרחב המושלג

להתלוות לאביהם בשעה שטבל מתחת לקרח, בקיפאון הסיבירי.

רק לאחר אריכות ימיו ושנותיו, בימי השבעה לפטירתו גילה אחד הבנים את אזנם של שאר האחים והנוכחים במקום, וסיפר על החוויה העצומה שזכה לה במחיצתו של האב, בתקופת שהותם בסיביר הקפואה, במצור ובמצוק, כשהתלווה אליו לעתים לטבילתו בקרח.

להפתעתו הרבה, ההלם ששרר על פניהם של שאר האחים היה גדול. "...מה? הלוא גם אני זכיתי להתלוות אליו לטבילה" גילו שאר האחים. לפתע מצאו עצמם, שכל אחד מהם זכה להתלוות לאבא בטבילותיו, וכל אותן השנים, הם נצרו את הסוד בלבם, מחמת הבטחתם לאביהם[112].

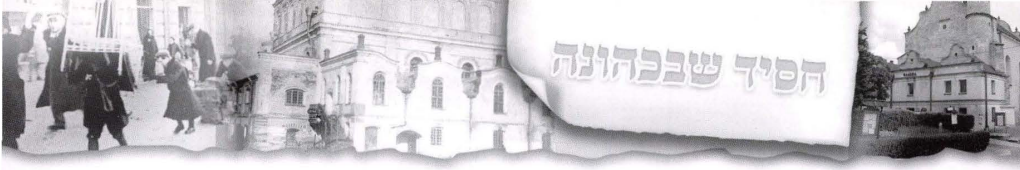
הוא יורד מתחת למים הקפואים וגושי הקרח: נהרות קפואים בסיביר

בקול גילת ורנן

באותה עת מיוחדת של אשמורת הבוקר כאשר המוח צלול ואויר העולם זך וטהור, כאשר הרשעים עדיין רובצים על מיטתם בשינת לילה אשר טובה להם ולעולם והקדוש ברוך הוא

112 בנו רבי אריה ראטה שליט"א מבני ברק.

שט בעולמו[113]. קבע רבי יצחק אייזיק שיעור מיוחד אותו למד יחד עם בניו. בהם למדו האבות והבנים בצוותא חדא, החל ממשניות וגמרא וכלה בשולחן ערוך ושאר מקצועות. שיעורים מלאי חיות והתרוממות הנפש שנחקקו לעד בעצמותם ובהם ינקו אהבת התורה ולימודה מתוך חיות והתלהבות, תורה שהיא מקור חיים להגות בה יומם ולילה.

כמו תמיד היה לימודו של רבי יצחק אייזיק בלהט ובחשק, ודברי תורה אלו חדרו למוחם של הילדים. עד כדי כך הגיעו הדברים, שגם במידה ואירע ומפעם לפעם הקדיש רבי יצחק אייזיק את הלימוד בצוותא עם אחד מבניו בלבד, היה הלימוד נקלט ונחקק גם במוחם של השאר אשר שהו לצדו באותה עת.

עדות על כך השמיע בנו[114] כי בהיותו ילד קטן בן שבע שנים בלבד, שמע פעם את אביו לומד עם אחיו רבי **אלימלך** ז"ל, בשולחן ערוך הלכות שבת, בחשק ובהתמדה. ולימוד זה נחקק במוחו לימים רבים, עד שסימן זה נשאר קבוע וקיים אצלו כמונח בקופסא ביתר בהירות, יותר משאר לימודים, וזאת מחמת אותו הלימוד.

שוהין שעה אחת

פרק מיוחד במינו יש לחקוק באותיות זהב בתולדות חייו של רבי יצחק אייזיק על עסק התפילה.

כיצד נוכל לתאר ולהבין את כוח התפילה של רבי יצחק אייזיק בימים ההם. ולא שבאותם הימים היו בתפילותיו מדה יתירה משאר ימי חייו, אלא שיצאו אלו ללמד על הכלל כולו, שהיו תפילותיו עומדות ברומו של עולם, ואין ביכולתנו להשיג ולהבין עד היכן הם מגיעות.

כיצד אנו העומדים להתפלל בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ליד שולחנות מפוארים וערוכים עם סידורים מהודרים, כשהמקום ממוזג ומוסק לפי הצורך ועדיין חסרים אנו שלוה ומנוחת הדעת והנפש, כדי שנוכל להתפלל באמת ובתמים מתוך כובד ראש ולדעת לפני מי אנו עומדים.

אם כן, כיצד נוכל להעיז ולתאר ולשער לעצמנו על אותה תפילה של רבי יצחק אייזיק, שהיא שונה ורחוקה מהשגותינו אלפים רבים של פרסאות.

---

113 מובא במשנה ברורה סימן תקפ"א.

114 רבי **יוסף** ז"ל, אב"ד קהילה וראש מוסדות "בית דוד" ראה עליו בחלק שני.

על אף שהיו עוד רבים וטובים שפתחו את סדר יומם בתפלת השחר. היה זה עוד טרם עלות השחר. כשעדיין לא היה ניתן להתפלל על פי הלכה. וזה מאחר שנאלצו לצאת לעבודה בשעה מוקדמת.

אחד יחיד היה רבי יצחק אייזיק בהקפדתו שלא להתפלל, אלא בזמן תפילה, למרות שהדבר היה כרוך במסירות נפש. מאחר ולשם כך הוא נאלץ לקחת אתו את הטלית ותפילין למקום העבודה ביער. שם תוך כדי עבודה הוא יפרוש אל בין עצי היער ויפרוש את כפיו בתפילה לקל חי[115].

כדי שיוכל להתפלל היה עליו לפקוח עיניים סביבו למצוא דקות פנויות בהם לא יבלוט בהעדרו, רק אז היה יכול להשתמט ולפרוש למעבה היער, להתבודד עם קונו ולשפוך שיחו בתפילה לוהטת.

עצם היעדרות והשתמטות זו כשלעצמה, היתה כרוכה בסיכון רב. יתירה על כך, אילו היו מוצאים אותו השומרים הקומוניסטים, כשהוא מתפלל, היה גורלו נחרץ על אתר.

בזרוע נטויה

רבי יצחק אייזיק לא שת לבו לכל זאת. וברגע שהבין כי הגיעה העת שניתן לפרוש ולהשתמט מעט מן העבודה, פירש מיד לפינה מורחקת, שם הסיכויים לגלותו קלושים יותר, ופותח בתפילה נרגשת, כשהוא שוכח עולם ומלואו ומשתהה עד שהוא מסיים את תפילתו במתינות וכשאיפת נפשו.

קשה לתאר לעצמינו מהו קור אימה, קיפאון החודר לעצמות. בוודאי כי איננו יכולים לתאר לעצמנו פירושה של קור סיבירי המשתק את כל העצמות. כפור של עשרות מעלות מתחת לאפס, כפור שיש בו כדי להקפיא את עצמותיו של אדם שאינו מתעטף ומתכרבל כראוי.

ורבי יצחק אייזיק, כאילו אינו חש במאומה הוא פושט את מעילו כדי שיוכל להניח תפילין על היד, מפשיל את שרוולו מעל זרועו, דבר אשר כשלעצמו מלווה במכת קור עזה.

לא היתה בכך שעבוד תאוות ומחשבות הלב בלבד, כי אם שעבוד של כל כולו במסירות נפש, לעלות כעולה על מוקדה לפני ה'.

115 בנו רבי יוסף זצ"ל בהקדמה לספרו 'שיח יוסף' ח"ג.

כך הוא משעבד את המחשבות שבמוח עם שאר חושים וכוחות לעבודתו יתברך שמו ומניח תפילין של ראש, כאשר לשם כך הוא חולץ את הכובע המיוחד המיועד לחימום הראש. עתה הוא אינו חושש שוב ממאומה, מובטח הוא כי "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך"[116].

חם לבי בקרבי

התפילות עצמן עברו אצלו בהשתפכות הנפש, כאשר במשך זמן רב היה עומד רבי יצחק אייזיק בתפילתו, כשהוא שוכח עולם ומלואו, כולו להט ודביקות.

אלו ששהו עמו באותה עת, המה מעידים:

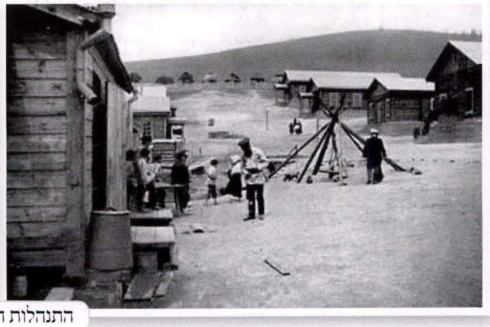
"דומים היו תפילותיו בסיביר, כאשר הקור מקפיא עצמות, יותר משלשים מעלות מתחת לאפס, כאילו הוא נמצא באטמוספרה אחרת, כאילו הוא עומד בחדר מוסק היטב, ללא שום שינוי והבדל".

רבי יצחק אייזיק לא היה זקוק לחימום הגשמי של המעיל המיוחד והכובע העליון כדי לחמם את גופו, אלא שפע מצות תפילין היא שחיממה את גופו ונפשו כאחת, ובהתלהבותו הרבה בעמדו לפני מי שאמר והיה העולם, עלתה חום גופו והוא לא ניזוק.

116 דברים פרק כח פסוק י.

הכפור בלתי נסבל, והוא מתפלל כמו בחדר מוסק

התנהלות החיים בסיביר

המה - שהיו יחד עמו - מעידים:

"היינו מתאמצים בעבודה גופנית, כדי לחמם את הגוף ולהתגבר על הקור. עמלנו קשות, בניסור עצים, סחיבתם ממקום למקום וסידורם במטרים מעוקבים, כפי שנדרש מאתנו.

ואילו הוא - רבי יצחק אייזיק, כששב מתפילותיו הלוהטות, כלל לא היה זקוק לכך. גופו היה חם ולוהט הרבה יותר מכולנו".

ויראו ממך

מפעם לפעם נלקחו רבי יצחק אייזיק ואנשי הקבוצה, באמצעות אניה לעבוד באזור אחר.

גם באותו היום בו נכנס בנו רבי **אברהם שלמה** ז"ל לעול התורה והמצוות, הם שהו על אניה בדרך לעבודה.

לראשונה בימי חייו מוטל על חתן הבר מצוה להניח תפילין, והם נמצאים על אניה בין שלש מאות איש, יהודים וגויים כאחד. אולם אצל רבי יצחק אייזיק כלל אין אפשרות של ויתור על קיום המצוה של הנחת תפילין לבנו מחשש פיקוח נפש, פן ילשין אי מי עליהם.

לעיני העמים, לעיניהם המשתאות של כל נוסעי האניה, הפשיל חתן הבר מצוה את שרוולו, ואביו רבי יצחק אייזיק הניח לו תפילין.

נס היה להם, וגם כאן נתקיים בהם "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך".

לא ימוש

זכה רבי יצחק אייזיק ולא מש ספר התורה מפיו, גם במהלך עבודתו בניסור עצים, היה משנן לעצמו פרקי משניות אותם ידע בעל פה. זימרת מיתרי המסור החותכים בקרביו של העץ התמזגו עם נימת נעימת קול לימוד פרקי המשניות.

במידה שנסתפק איך שנו חכמים בלשון המשנה או ששכח דבר ממשנתו, מיד היה מניח את המסור ונפנה לעיין במשניות בפורמט קטן שהיה מוצנע לו באמתחתו ושוב היה חוזר לשנן את לימודו תוך כדי עבודתו[117].

שומר פיו

בתכלית הזהירות נזהר רבי יצחק אייזיק לבל יכשל חס ושלום בשום מאכל שיש בה נדנוד של איסור. אף כשהיה הדבר ברור ומוסכם שאין שום חשש של איסור במאכל מסוים, עדיין היה רבי יצחק אייזיק, ירא וחרד על אותם קפידות וחומרות שנהג בעצמו וקיבל עליו בימים טובים יותר, שלא יאכל בשר זולת מה ששחט בעצמו. גם באותם ימים בסיביר היה נזהר בכך.

זהירות זו עלתה לו במחיר כבד, כיון שהיות ולא היתה לרבי יצחק אייזיק, אפשרות לשחוט בעצמו, מאחר שסכיני השחיטה לא היו מצויים אצלו. על כן, כל אותה העת ששהה בסיביר לא טעם כלל טעם בשר.

117 בנו רבי יוסף זצ"ל בהקדמה לספרו 'שיח יוסף' ח"ג.

פרק יג

רב לך שבת בעמק הבכא

פני שבת נקבלה

השבת נועם הנשמות והשביעי עונג הרוחות. את השבתות ומועדי ה', בילה רבי יצחק אייזיק בערבות סיביר, במעין פלנטה אחרת, אטמוספרה שונה - מעין עולם הבא, כאילו כל מלאכתו עשויה. ובזמן שאחרים היו מודאגים לסיים את מכסת העבודה, התהלך רבי יצחק אייזיק כאילו סיים זה מכבר את המכסה ואין לו שום דאגה בעולם זולת לטכס עצות ותחבולות כיצד לשטות במלאכי החבלה ולהישמט מלעבוד ולעשות מלאכות בשבת. דומה היה כי העול היחיד שיש לו הוא ממבקשי נפשו, המנסים להחטיא אותו ולהפוך עבורו את יום השבת ליום של חול.

ביום השבת קיים רבי יצחק אייזיק בעצמו קומי צאי מתוך ההפיכה, רק גופו היה שרוי בגלות סיביר, אולם הוא עצמו, נפשו רוחו ונשמתו היו בגבהים, וקיים בעצמו "וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכובד, וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר"[118].

אין לבושו של רבי יצחק אייזיק בשבת קודש כלבושו בחול, ואין כוונתנו על הלבוש הגשמי, אותה בוודאי לא היה ביכולתו להחליף כחפצו, אלא על לבושו הרוחני - מלבושה של הנשמה, אותה פשט בערב שבת קודש ולבש בגדים אחרים, בגדים עילאים "בגדי שבת קודש".

כהכנה דרבה לקראת שבת מלכתא, היה רבי יצחק אייזיק מסתכן ומטהר עצמו על ידי תשעה קבין של מים קפואים, אותם היה מבקש ממאן דהו לשפוך עליו. דבר שהיה בו סיכון רב לחייו בתנאים הסיביריים[119].

---

118 ישעיה פרק נח, פסוק יג.

119 בנו רבי יוסף זצ"ל בהקדמה לספרו 'שיח יוסף' ח"ג.

פעמים אף היה מרחיק לכת שובר את הקרח וטובל במי נהר, לכבוד שבת קודש וכל זאת היה נעשה בהסתר ובצנעא, הרחק מעיניהם של הבריות.

יזכו לרב טוב המתענגים בה

אי אפשר להשיג כיצד גם בימים הקשים ההם, ערך רבי יצחק אייזיק שבתות ומועדים, כאילו הוא בביתו עם זמירות שבת ודברי תורה, כשהתבשיל המונח על השולחן לא היה, כי אם מספר תפוחי אדמה בלבד.

גם כשהיה לרבי יצחק אייזיק רק חתיכת לחם, היה מחלק אותה לחתיכות קטנות שיהיה לכל סעודה וסעודה כדין. כשהוא אף משייר לסעודת מלוה מלכה.

כל זה לא הפריע לרבי יצחק אייזיק ומשך שעות ארוכות היה יושב עם בניו ומזמרים יחדיו שירות ותשבחות לקל אשר שבת ברא, בחמימות, דביקות והתלהבות כאילו והם יושבים ומסובים לסעודת השבת בביתם.

כפר סיביר מושלג ומוקף עצי יער

כל שבת בודדת אותה שמר רבי יצחק אייזיק, עלתה לו בחירוף נפש ממשי.

תכנת שבת רצית קרבנותיה

פעמים רבות, בפרט בשבתות ומועדים היה רבי יצחק אייזיק מארגן מנין לתפילה בציבור. גם במידה והיה לאחד מן הגולים יארצייט היה רבי יצחק אייזיק, מקבץ את הציבור לתפילה בצוותא ובמנין תחת עיניהם הבולשות של הסובייטים.

בהיותו בעל תפילה הגון ובעל רגש מיוחד, היה יורד פעמים רבות בעצמו לפני התיבה, להנעים את התפילות, בפרט בחגים ומועדים. תפילות אלו היו נערכות בתוככי מרבדי שלג שהתפרשו מכל עבר ועצי היער שניצבו והסתירו את כל מרחב העין.

לעשות היום שלש סעודות

לעתותי ערב של שבת קודש, עם דמדומי חמה, לקראת צאת השבת, עידן רעווא דרעווין. היה רבי יצחק אייזיק עורך בביתו את שולחן השבת לכבוד סעודה שלישית.

הפעם הוא אינו מיסב לבדו עם בני משפחתו. אלא כמנהג חסידים ואנשי מעשה התכנסו בצוותא חדא עוד יהודים, אשר חירפו נפשם כדי להתענג יחדיו, בזמנים נפלאים ועילאים אלו, להרגיש בנועם השבת אף בעמק הבכא.

כי אשמרה שבת

בכל אלו עדיין לא הגענו לאפס קצהו של המסירות נפש שהיה נצרך כדי שלא יאלץ לעבוד בשבת קודש כבימי חול. המאמצים העילאיים שהיו כרוכים בכך והסיכון הרב שנטל על עצמו בכדי שלא יאלץ לעשות את שבתו חול ולחללה במלאכת עבודה.

מוכן היה רבי יצחק אייזיק למחול להם לרוסים הסובייטים על עצם הגירוש למקום אימים זה והקור המקפיא החודר לעצמות. כמו גם, שהיה מוכן לוותר להם על העבודה הקשה, ועל מנת האוכל הזעומה שקיבלו תמורתה. גם אבלו הפרטי על פטירת בתו לא שבר את רוחו כל כך, כמו גזירה איומה זו לעבוד שבעה ימים בשבוע, ביום השבת כבימות החול. על כך, הוא לא ויתר והוא נלחם בכל לבבו ובכל נפשו למען חירותו ביום השבת.

הוא קם והכריז בפני מכיריו וידידיו, כי אין בכוונתו להיענות לגזירה נוראה זו. הוא פסק נחרצות ואמר: **"יעבור עלי מה, ואני את השבת לא אחלל".**

החלטה כבידה היתה זאת לקיימה בסיביר. משימה בלתי אפשרית לחלוטין. פירושה של החלטה זו, הוא מסירות נפש בפועל ממש ועמידה עיקשת מול הנהלת המחנה ובראשם הקומדנט הקומוניסטי שדיכא את כל מי שלא סר למרותו ולא שעה לפקודתו.

אך, רבי יצחק אייזיק כבר החליט והיה נחוש בדעתו ובכוונתו ולא היה מי שיוכל להרהר את החלטתו. כיון שכך, לא נשאר לבני משפחתו ומכיריו אלא לעקוב בחרדה אחר הבאות.

בלשונו הפז, חקק רבי יצחק אייזיק ברשימותיו מלים אחדות, אודות שמירת השבת בסיביר:

"מאבק קשה מאד היה עלי להיאבק שלא להיכשל בעבירה כלשהי, ועל קיום המצוות בתנאי חיים של גולה בסיביר.

בראש וראשונה היה זה על שמירת השבת.

דרושים היו לכך לא רק רצון חזק ונכונות למסירות נפש אלא גם תושיה בהמצאת כל מיני תחבולות רבות ושונות".

לומדת משאת שבת

הנה קרבה ובאה שבת קודש. שבת המלכה הראשונה ביער הסיבירי, שבת אותה ביקש רבי יצחק אייזיק לשמור בכל לבבו ובכל נפשו.

רבי יצחק אייזיק גיבש סביבו קבוצה של יהודים חרדים, שומרי תורה ומצוות, אשר שמירת השבת היתה חשובה להם.

כשהוא מבקש ללמדם, כי למרות שהם נאלצים לחלל את השבת במצוות השלטון הסובייטי, דבר שהותר להם מחמת פיקוח נפש. אבל, עדיין לפי ההלכה הפסוקה, עליהם להשתדל להימנע מכל חילול שבת מיותר כפי שניתן.

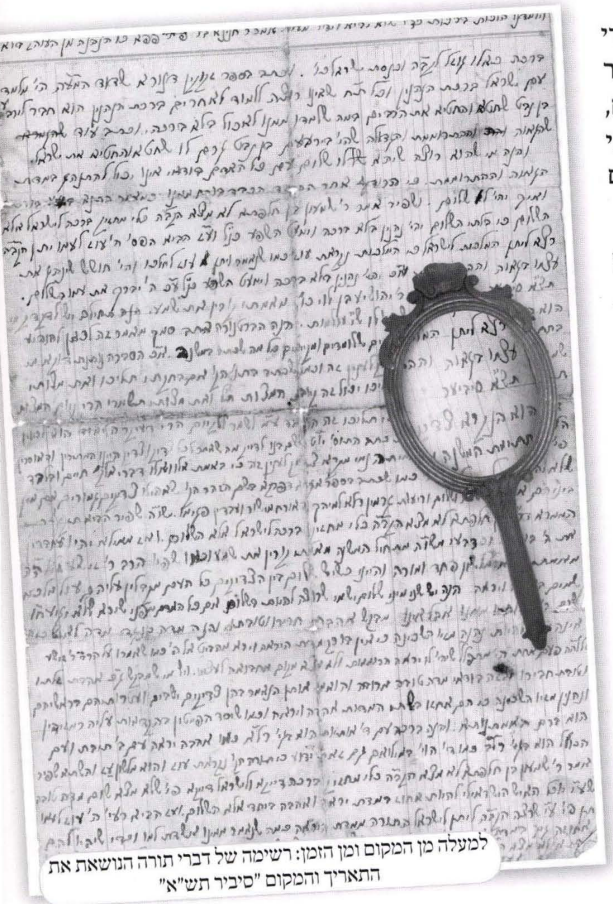
רבי יצחק אייזיק, הרצה בפניהם שיעור קצר בהלכות שבת קודש. כאשר הוא מלמד אותם כיצד ניתן לעשות פעולות ומלאכות מסוימות שאינן אסורות מדאורייתא.

שנים שעשאוה

מלאכות שניתן לעשותם על ידי שני אנשים יחד, אסור שיעשה אותם אדם אחד. כיון, שעל פי ההלכה, רק מלאכה שנעשית על ידי אדם אחד הוא מתחייב על עשיית המלאכה, אבל אם המלאכה נעשתה על ידי שנים, למרות שגם בכך ישנו איסור, אין הוא מתחייב על עשיית המלאכה. כפי דברי חכמינו ז"ל שדרשו[120] ממקרא שכתוב[121]: "**מעם הארץ בעשותה**" העושה את כולה ולא העושה את מקצתה. - יחיד ועשה אותה, חייב[122]. שנים שעשו אותה פטורים.

ולמרות כי העושה מלאכה על ידי שנים פטור, עדיין לכתחילה אסור לעשות מלאכה גם על ידי שנים, כפי שאמרה תורה[123] את שבתותי תשמורו בלשון רבים, שאף שהם שנים, לא יעשו מלאכות יחדיו[124].

ועל כן, בהתאם למצב של פיקוח נפש, בו הם נמצאים. עדיין עליהם להעדיף לעשות את המלאכות על ידי שנים.

למעלה מן המקום ומן הזמן: רשימה של דברי תורה הנושאת את התאריך והמקום "סיביר תש"א"

מלאכת מעמר

כמו כן, ערימות העצים שיש לאוספם לערימות של מטרים מעוקבים, יש בזה משום מלאכת מעמר.

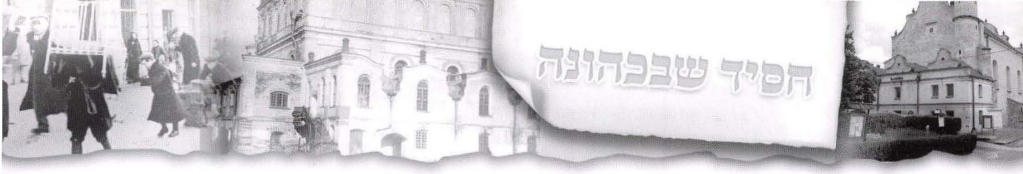
120 מסכת שבת דף ג עמוד ב.

121 ויקרא פרק ד פסוק כז.

122 בשוגג חטאת ובמזיד כרת. ושנים שעשאהו פטורים, היינו פטור אבל אסור.

123 ויקרא פרק כו פסוק ב.

124 משך חכמה.

על כך הדריך אותם רבי יצחק אייזיק, שכדי שלא להיכשל באיסור דאורייתא, עליהם להשגיח לקראת סיום ערימה, שלא יסיימוהו בשלימות בשבת, אלא יעברו להתעסק עם ערימה אחרת, ובכך ימנעו מלעבור על איסור מעמר דאורייתא.

רבי יצחק אייזיק אף הסביר כי למרות שגם על ידי שאוספים רק חלק מהערימה אם בדעתו לסיים ולהשלים את הערימה בשבת, עוברים על מלאכת מעמר גם על המעט.

ולכך עליהם לחשוב מלכתחילה כי אין ברצונם להשלים את הערימות, וכל מלאכתם היא רק כדי שיתראה כאילו עובדים, וכך לא יהיה בכך 'איסור מעמר' כלל.

מי שטרח בערב שבת

רבי יצחק אייזיק, אף דרש לפניהם, כי במידה ובמהלך השבוע הם יספיקו לסיים יותר מהמכסה המוטלת עליהם על כל יום, יוכלו לצרף את העצים למכסה, כאילו שנעשו בשבת, בכך ימנעו כמעט לחלוטין מן הצורך לעשות מלאכות אסורות בשבת.

רבי יצחק אייזיק עצמו היה מבקש מאחרים שהספיקו יותר מהמכסה הקבועה, לזקוף לזכותו מטרים מעוקבים, מהעודף שהספיקו. תמורתם היה משלם להם בסכומים גבוהים יותר ממה ששילמו השלטונות על כך.

מוקצה

כדי שלא להיכשל באיסור מוקצה הסביר רבי יצחק אייזיק, כי לקראת שבת עליהם להכין את הקרשים שיהיו מיועדים כדי לשבת עליהם. בכך, הם מכשירים את טלטול העצים בשבת, ששוב לא יחול עליהם איסור מוקצה.

טלטול

כמו כן, היה רבי יצחק אייזיק משאיר ביער מערב שבת את כל הכלים הנצרכים לו למחרת ביום השבת, כדי שלא להיכשל באיסור טלטול.

מלבד זאת, השתדל רבי יצחק אייזיק להימצא בקבוצה שעבודתה אינה כרוכה רק במלאכות האסורות בשבת.

שבתות רבות הצליחו בני קבוצה זו ורבי יצחק אייזיק בראשם, לעבור בלי עשיית מלאכות ממשיות, רק כשהגיעו המפקדים כדי לראותם בעת העבודה, הם עשו את עצמם מערימים ערימות של עצים ואוספים אותם לפי מטרים מעוקבים.

בחירוף נפש

מדי פעם, הועברו הגולים מיער אחד למשנהו. כאשר קרה שהועברו ביום השבת, לא היתה בידיהם ברירה והם נאלצו להתחיל את עבודתם מחדש.

על אף כי ללא ספק, לא היה בכך שום איסור, מאחר שהדבר הותר מחמת פיקוח נפש. עם זאת, רבי יצחק אייזיק עצמו לא התפשר והיה היחיד במקום זה, שלא התייחס לסכנה המוחשית ולצילם של הרודפים, הקומדנט ומרעיו, כשהוא ממשיך בשלו לשמור את שבתו ובנסי נסים הצליח רבי יצחק אייזיק.

שתצילני ממלשינות

על כל הקשיים הרבים שהיו לו לרבי יצחק אייזיק, נוסף קושי בדמותו של מלשין. אותו מלשין 'זיסקינד' שמו. בהיותו שכן רע, שדר בקרבת בקתתו של הקומדנט, נהנה מפירורים משולחנו בזכות היותו מביא דיבת אחיו, רעה, לפני הקומדנט.

קשים היו גזירותיו של המלשין יותר מגזירותיו של סטאלין. לא לחינם אנו מבקשים בכל יום בתפילה ולמלשינים אל תהי תקוה. כבר במצרים סבלו אבותינו ממלשינים שגילו כיצד משתמטים בני ישראל מן העבודה[125]. כתוצאה מכך אף הכבידו עליהם את העבודה. גם בדורו של דוד אמרו חכמינו זכרונם לברכה[126], כי למרות היותם דור שכולו זכאי היו נופלים במלחמה כיון שהיה בהם מלשינים ואף חורבן בית מקדשינו התגלגלה מחמת מלשינות של בר קמצא בבית המלך.

משהבחין 'זיסקינד' מיודענו, ברבי יצחק אייזיק שמתחמק מלעבוד בשבת, מיהר לגלות על כך את אזנו של הקומדנט. זה נשבע ללמד לקח את "ראטה" הסורר.

---

125 ראה ברש"י שמות פרק ב פסוק יד, ד"ה ויירא משה, ופסוק טו ד"ה וישמע פרעה.

126 ירושלמי מסכת פאה דף ד עמוד ב.

מאז שבועה חמורה זו, עוד נאלץ הקומדנט להישבע שבועות נוספות שכאלה. לא רק בינו לבין עצמו אלא גם קבל עם ועדה.

מעתה, כל בני המחנה היו עדים למלחמה שהתנהלה בין רבי יצחק אייזיק לבין הקומדנט. מלחמה בין כוחות האור - כוח קדושתו ועקשנותו היהודית של רבי יצחק אייזיק לכוחות החושך והטומאה של אותו קומדנט נציגו של השטן סטאלין שביקש לעקור את הכל.

כאשר כולם היו עדים לנצחונו הפלאי של רבי יצחק אייזיק על אותו מפקד עריץ. כששם שמים מתקדש ומתאהב על ידיו, של רבי יצחק אייזיק.

והאנשים אשר פתח הבית

פעם באמצע שולחן השבת הגיעו לפתע, שלשה שוטרים שהגיעו לראות את היהודי, עליו התקבלה הלשנה שהנו משתמט מלעבוד בשבתות ומנהל לעצמו חיים יהודים.

רבי יצחק אייזיק זצ"ל ישב באותה עת יחד עם בניו ליד פתח הבית, בסמיכות לתנור שהיתה קבועה במקום. השוטרים הגיעו עד לפתח התבוננו בהם, אולם רבי יצחק אייזיק זצ"ל ממשיך בשלו כאילו לא אירע מאומה וכמו שהם כלל אינם קיימים ועומדים כאן בארבע אמותיו.

באורח פלא, לאחר מספר דקות סובבו השוטרים והלכו להם כלעומת שבאו[127].

כל שבת ושבת מאותם ארבעה עשר חדשים שעברו על רבי יצחק אייזיק במקום, היה מסכת לעצמה. מסכת של חירוף נפש מחד וגילוי נסים מאידך. עד שכולם ראו בחוש ובעליל כיצד מעשיו של רבי יצחק אייזיק מרוצים לעילא ולעילא וההשגחה העליונה סובבת אותו בכל תהלוכותיו.

שבת אחת כהלכתה

החורף הסיבירי הכבד הגיע. גם לפי המושגים הסיבירים היה חורף זה קר בהרבה מהרגיל. המעלות ירדו לכארבעים וחמישים מעלות מתחת לאפס. קור מקפיא שלא היה ניתן לצאת בה מחוץ לבית. הבגדים הדקים שהובאו

127 בנו רבי יוסף זצ"ל בהקדמה לספרו 'שיח יוסף' ח"ג.

מגליציה לא היה בהם בכדי לסייע אף במשהו נגד הקור העצום ששרר במקום, לא היה בהם כדי לחסום בעד הכפור והוא חדר עד לעצמותיהם היבשות.

סיביר: בקתה עשויה עץ מכוסה שלג

בלית ברירה, הבינו בהנהלת המחנה, כי לא יתכן לצאת לעבודה בצורה זו. הקומדנט הודיע על חופשה מאונס עד שיגיעו בגדי חורף מיוחדים בהם מכוסה הכל חוץ מהעיניים ואפשרות נשימה מהאף. גם על הידים ילבשו כפפות עבות. בבגדים אלו, היה אפשרות לצאת מן הבית, כמעט בכל מזג אויר.

מספר ימים חלפו עד שהגיעו הבגדים החדשים.

היה זה **בשבת חנוכה**. בליל שבת קודש הגיעו הבגדים. כדי לקבל את הבגדים נצטוו כולם להתייצב בתור ארוך, כל אחד בתורו ניגש לקבל את בגדי העבודה מהמחלקים, ביניהם איש הנ.ק.וו.ד. שהיה שכנו של רבי יצחק אייזיק. כל אחד פשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים שמתאימים למדתו. כשעל כל אחד לחתום כי הוא קיבל את הבגדים.

ידידיו ומכיריו של רבי יצחק אייזיק, הפצירו בו וביקשו ממנו כי הפעם לא יתעקש ויחתום שהוא קיבל את הבגדים. זאת, כדי שהקומדנט לא ירד לחייו ויתנכל לו בגין סירובו לחתום. מלבד זה טענו כלפי רבי יצחק אייזיק, כי במידה ויסרב לחתום יתברר הדבר שהוא נזהר מלעבוד בשבת, והקומדנט הרשע יפרע ממנו גם בעוון זה שהוא מהתל בו ומתחמק מפניו זה זמן רב שלא לעבוד בשבת. "חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה"[128] הם גייסו לטובתם טענה למדנית כלפי רבי יצחק אייזיק, מחמת חששם לחייו.

אך, מאומה לא עזר להם, רבי יצחק אייזיק כדרכו בקודש אינו נענה להם. הוא את החלטתו קיבל עליו, הוא אינו מחלל שבת קודש, יהיה מה שיהיה.

128 יומא דף פה עמוד ב.

לנגד עיניו עמדו דבריהם הקדושים של צדיקים[129] שדרשו את הפסוק **ושמרו בני ישראל את השבת - שבת אחת.** שבת אחת כהלכתה.

מלאכה שאינה צריכה

רבי יצחק אייזיק עמד בתור יחד עם כולם. כשהגיע תורו פשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים שהתאימו לו. הוא נתן את בגדיו הקודמים לצעיר בניו רבי יוסף זצ"ל[130]. כדי שיחזירם לבקתתם, כדי שלא יאלץ לטלטלם בעצמו, אלא על ידי קטן.

לאחר מכן, דרש ממנו הקומדנט לחתום. אך, רבי יצחק אייזיק הצהיר כי הוא אינו יודע לחתום. הקומדנט לא הניח לו ואמר לו: אם אינך יודע לחתום ברוסית, אתה יכול לחתום בכל שפה אחרת בפולנית ואפילו באידיש. אבל, רבי יצחק אייזיק אינו חותם.

"עשה קשקוש מסוים" - הציע לו הקומדנט - "רק כדי שיהווה כסימן שקיבלת את הבגדים". אבל, רבי יצחק אייזיק בשלו, הוא אינו חותם. הוא אינו מחלל את השבת.

הקומדנט התחיל להאדים מכעס, על פניו נראו אותות של סכנה קרובה. מכיריו וידידיו ניסו לבקש ממנו שיקשקש איזה קשקוש שאין בכך משום כתיבת שני אותיות.

אבל, רבי יצחק אייזיק מסרב בתוקף. הוא כבר החליט... הוא את השבת אינו מחלל ויהי מה...

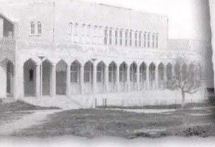
הקומדנט דחף את רבי יצחק אייזיק לצד, כדי לאפשר לאחרים לגשת.

אז קם זיסקינד מיודענו ואומר לקומדנט: "הרי אמרתי לך מזמן ש'ראטה' משטה בך. הוא הרי יהודי חרדי ושומר שבת וזו הסיבה שאינו חותם, וזה לך האות שגם את העבודה אינו עושה בשבת!" הקומדנט ששמע את דברי זיסקינד נתמלא זעם והטיח ברבי יצחק אייזיק את הדברים: "הרי לך שאתה משקר כאשר אתה אומר שאתה כן עובד בשבת, והרי אתה מסרב לחתום!"

---

129 ראה קדושת לוי פר' כי תשא, ד"ה ושמרו בני ישראל.

130 שעדיין היה קטן.

רבי יצחק אייזיק לא איבד את עשתונותיו וענה לו: "דע לך אדוני הקומדנט, תורתנו קובעת שדינא דמלכותא דינא ולכן, אנו מוכרחים לעבוד לסטאלין גם בשבת, אבל במקרה בו השלטון אינו צריך שאבצע את המלאכה דווקא בשבת, כפי שכעת אני יכול לקבל כעת את הבגדים ולחתום במוצאי שבת, אסור לי לחתום בשבת".

כאשר הקומדנט שמע את דבריו של רבי יצחק אייזיק שנאמרו בשלות נפש, התחיל לרתוח ולצעוק עליו, כשהוא מוסיף לאיים על רבי יצחק אייזיק: "התחת משטר החסד של סטאלין תקים לנו כאן מחתרת דתית? אני אשבור את עקשנותך, אני אכריח אותך לחתום ואני מתרה בך שאם לא תחתום מרה תהיה אחריתך, אתה הרי יודע עד כמה נקל לנו 'להעלים' אותך, כך שאף גופתך לא תגיע לקבר ישראל!..."

היה זה האיום החמור ביותר שהשלטונות הסובייטים יכלו לאיים בו על יהודי שומר תורה ומצוות, הם ידעו כי היהודים החרדים אינם חוששים מהמות עצמו, כיון שהם מאמינים בעולם הבא. אבל, החשש שמא לא תהיה להם מנוחה נכונה, שלא יובאו לקבר ישראל נוגע ללבם, אולם רבי יצחק אייזיק לא נרתע ולא שינה את החלטתו. המפקד ראה כי הוא אינו מצליח לגבור עליו, הדפו מעל פניו ואמר: "לך לך, אינני רוצה לראות פניך" כשהוא מוסיף לאיים: "עוד נראה אם כל הענין השתלם לך...!"

"**חזרתי הביתה בלב כבד**" סיפר רבי יצחק אייזיק.

מאידך לא היה ניכר עליו מאומה. בטוח היה במה שעשה, ובסיכון הרב שנטל עבור קדושת השבת.

שבת היא מלזעוק

כשהגיע מצא את בני משפחתו ממררים בבכי. הם הבינו כולם כי אין בכך אלא ענין של זמן, עד שהמפקד יעניש את רבי יצחק אייזיק.

אבל רבי יצחק אייזיק עצמו היה נראה רגוע, כמי שכלל לא מדובר בו. הוא היסה את הבוכים: "שבת היום, קינדערלעך (-ילדים) אסור לבכות היום".

הילדים, בניו של רבי יצחק אייזיק, חרקו שיניים והמשיכו בזמירות השבת, כאילו הם שרויים בשלוה. הם הבינו כי אצל אביהם הדגול רבי יצחק אייזיק, אין שבת זו שונה במאומה מכל שבת אחרת עם שירת הזמירות ואמירת דברי תורה על השולחן. ממש מעין עולם הבא.

קול דופק, פתחי

בחצות הלילה כאשר בני הבית כבר נמו את שנתם, נשמעו דפיקות רמות על דלת הבית. בטוחים היו כי הנוקשים הם לא אחר מאנשי הנ.ק.וו.ד. שהטיל את מוראו על מיליוני אנשים ברחבי רוסיה הסובייטית.

קולות בכי נהי ומספד נשמע בבית באותן דקות. "**באו לקחת את אבא... שוב לא נראה אותו...**" יללו הילדים הקטנים. עולמם חרב עליהם, עוד דקות ספורות ואביהם שוב אינו עמהם לעולמים.

רבי יצחק אייזיק עצמו, גם הוא חש את גודל השעה. גם הוא ידע כי בעוד רגעים אחדים הוא עומד לשלם מחיר כבד על שמירת השבת. הוא חשש מפני הבאות. אך, לרגע לא התחרט כלל וכלל על מעשיו.

קדוש ויקר היה בעיניו יום השבת מלחללו, גם במחיר חייו. גם במחיר הכבד שהוא משאיר אחריו את בניו יתומים ואשתו אלמנה, בתוככי סיביר. את השבת לא היה יכול לחלל, גם במחיר כבד זה.

צוואה מחיים

הוא קם ממיטתו... נטל את ידיו... התלבש... אך עדיין אינו ממהר לפתוח את הדלת. הוא נפרד מזוגתו ואמר לה:

"אני עוזב אותך ואת הילדים. איני יודע מה יהא בסופי. מבקש אני ממך לשים לב כי הילדים יתגדלו כיהודים. בסייעתא דשמיא, עוד יגיעו זמנים חדשים בהם תזכו לחיי חירות.

השתדלי שהילדים יתקרבו אל האדמו"ר מבאבוב[131], שמפורסם בפולין בשל התמסרותו לצעירים אשר נשארו בזכותו נאמנים ליהדות".

במצבם לא היה ידוע להם כלל על הקורה בעולם הגדול. הם כלל לא העלו על דעתם, כי עלה הכורת על אותה חצר מפוארת של באבוב ובוקה ומבולקה שרויים בעולם.

לאחר מכן, פנה אל בניו ומסר להם דברי צוואה קצרים:

---

131 הלוא הוא האדמו"ר האמצעי מבאבוב זצ"ל, בעל 'קדושת ציון'.

"הבטיחו לי שתהיו יהודים טובים וכשתגמר המלחמה תלכו ללמוד בישיבות קדושות".

שחלמו אחרים עלי

משסוף סוף, פתח רבי יצחק אייזיק את הדלת, הם מצאו את 'זיסקינד' עומד בפתח וקורא לעברו שעל כל אפיקורס להאמין שיש אלקים בעולם: **"יעדער אפיקורס דארף גלויבן אז עס איז דא א גאט אויף דער וועלט".**

רבי יצחק אייזיק ובני משפחתו, חששו כי דבריו אלו של 'זיסקינד' אינם אלא מזימה הבאה להסיח את דעתם מן הבאות. אך לאחר ששמעו מפיו את מה שאירע, הבינו כי נס נעשה עמהם.

"הרי אני גר בשכנותו של הקומדנט" החל זיסקינד לספר "אמש הוא נשבע באזני קודם ששכב לישון, כי מחר בבוקר יעשה שפטים ברבי יצחק אייזיק ויקיים את הבטחתו לחסלו ולפזר עצמותיו על פני היער.

אך, ויהי בחצי הלילה חלם הקומדנט כי זקנתו שהיתה יהודיה, הגיעה אליו בחלום ודרשה ממנו שלא יהין לפגוע ברבי יצחק אייזיק.

האדמו"ר האמצעי מבאבוב בעל ה'קדושת ציון' זצ"ל בכרכרה ולימינו בנו מ"ט האדמו"ר בעל 'דברי שלמה' זצ"ל

נוף סיבירי

שלש פעמים נשנה חלומו של הקומדנט, כשכל פעם הסבתא מאיימת עליו באופן נחרץ יותר: "מרה תהיה אחריתך אם יפול שיער משערות ראשו".

הקומדנט קם מבוהל משינתו הטרופה והבין כי אין זה חלום סתם. הוא היה משוכנע כי חלום אמת היא ומרוב התרגשותו לא יכול היה להמשיך ולישון.

כיון שכך, קם ודפק אצלי ולאחר שסיפר לי את חלומו אמר לי: "לך אמור לו ל'ראטה' כי אני מוחל לו על עלבוני, אך מעתה שלא יעיז להתל בי ויראה לעבוד בנאמנות כשאר היהודים הנמצאים תחת פיקודי...!"

עד כאן היו דברי זיסקינד. דברי בשורה לרבי יצחק אייזיק ולבני ביתו, שמר המות כבר עמדה מול עיניהם.

הנותן שלג כצמר: דומה כי השלג צומח כאן על העצים

ושוב נוכחו בחסדי ה' עמם, כיצד שמירת השבת של אביהם הגינה עליו ומן השמים נלחמו בעבורו.

אבל, בכך עדיין לא תמה סאת הנסיונות שנקבעה לו לרבי יצחק אייזיק. החלום עשה רק מחצה.

הסכנה אמנם חלפה ועברה מעל לראשו של רבי יצחק אייזיק. עם זאת, לא הסיק הראש הגויי של הקומדנט את המסקנה המתבקשת כי עליו לתת לרבי יצחק אייזיק לעשות כאוות נפשו והוא עדיין המשיך לעקוב אחריו ולדרוש ממנו לעבוד בשבת. הקומדנט המשיך בשלו ורבי יצחק אייזיק לעומתו המשיך בשלו, וכך גם המשיכו הנסים שאירעו עם רבי יצחק אייזיק.

באותו יום, הבין רבי יצחק אייזיק, כי הקומדנט בוודאי יגיע ליער לראותו עובד בשבת, כפי שאמר לו אתמול שמותר לו לעבוד בשבת עבור סטאלין.

אדם טועה

באותו שבת העבירו את אנשי הקבוצה ליער חדש ממש בערב שבת.

בהיות שכך, לא היה לו לרבי יצחק אייזיק ערימות עצים מן המוכן והוא לא ידע לשית עצות בנפשו, כיצד יוכל להערים על הממונים כאילו הוא עובד.

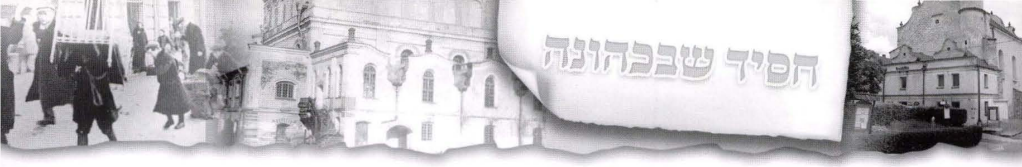
אך, לאחר זמן קצר, פנה רבי יצחק אייזיק אל האחראי במקום וביקש ממנו כי ברצונו לחזור על עקבותיו ליער הקודם, מאחר שהוא שכח שם את המסור (המגירה).

כשהוא מתכנן להישאר שם במשך כל השבת ולהגנתו יטען כי הוא טעה ביער ובמשך שעות תעה ולא מצא את הדרך חזרה.

כך בילה רבי יצחק אייזיק שבת שלימה במעבה היער הסיבירי לבדו, כשהוא נמצא בינו ובין קונו, מתפלל ושר זמירות שבת. יחד עמו ריננו כל עצי היער, על אותה שבת נפלאה לה זכו, כשרבי יצחק אייזיק שוהה במחיצתם.

שבת אחת כהלכתה, אותה הם זכו לחוות מאז בריאתם ויתכן ששוב לא יזכו לשבת כזאת...

לקראת מוצאי שבת קודש עשה רבי יצחק אייזיק את עצמו כמי שמצא את דרכו, ויצא לעבר היער החדש שם עבדה קבוצתו בניסור עצים.

אשו משום...

כשהגיע רבי יצחק אייזיק, התעניין אם הקומדנט הגיע במשך השבת כדי לבלוש אחריו אם הוא עובד. כפי שהבטיח לו בפרהסיה, לעיני כל הקבוצה, כי הוא אישית יגיע בשבת כדי לראותו מנסר עצים.

להפתעתו של רבי יצחק אייזיק, היתה התשובה שלילית. הקומדנט לא הגיע למקום במהלך השבת.

מאוחר יותר התברר, מדוע לא קיים הקומדנט את הבטחתו הברורה.

אחד העובדים במקום שנאלץ לחזור לבקתתו לצורך מסוים, סיפר את אשר אירע.

בצהרי יום השבת, הודיע הקומדנט למי שנקלע בדרכו כי הוא רוכב עתה ליער החדש, כדי לראות את 'ראטה' מנסר עצים בשבת.

הקומדנט אף טרח להודיע זאת לבני משפחתו ובניו של רבי יצחק אייזיק, שנמלאו פחד ומורא מאחר שהבינו מה יהיו התוצאות. הם היו מודעים לכך, כי אביהם כלל לא נמצא ביער החדש.

אומר ועושה, מדבר ומקיים מיהר הקומדנט לצאת לעבר היער החדש. אבל, שומר ישראל, שמר את רבי יצחק אייזיק מפניו.

הקומדנט אך החל לעלות במעלה ההר לעבר היער, ולפתע התפוצץ דוד שהיה מיועד לחימום מים, במבנה ששימש כבית מרחץ עבור הפועלים הגולים. להבה אדירה יצאה והחלה לשרוף את הבנין.

הסוס שנבהל מחמת האש, הטיל את רוכבו לאחור כשהקומדנט נופל ממנו ונחבל קשות בכל חלקי גופו. משרק התאושש קצת, נאלץ ליטול את הפיקוד על כיבוי השריפה.

תכניתו לראות את 'ראטה' עובד בשבת, נגנזה בינתיים.

עודו שוכב מלופף ביסורים, חזרה הקבוצה מהיער וגם רבי יצחק אייזיק בתוכם. רבי יצחק אייזיק פנה ל'ביקור חולים' אצל הקומדנט הפצוע ושאל אותו: "אדוני הקומדנט, הלוא התאמצתי לעבוד כל כך יפה, ומדוע לא הגיע הקומדנט לראות אותי עובד".

חלוש כוח ורפא אונים שכב הקומדנט והיה חסר סבלנות להשיב לרבי יצחק אייזיק, ששב לבקתתו שמח וטוב לב.

כך עברה עליו, עוד שבת אחת אותה הצליח לשמור. עוד שבת בה זכה לראות את ההשגחה העליונה עמו לשומרו מכל פגיעה. עוד שבת בה זכה רבי יצחק אייזיק לקדש שם שמים ברבים.

מלאכת עבודה לא תעשו

כדי להיות בטוח כי רבי יצחק אייזיק שוב לא יוכל להתחמק מלעבוד בשבת, אף הגה הקומדנט להעבירו לקבוצה אחרת. כשהוא סובר כי מאחר ורבי יצחק אייזיק נמצא בקבוצה חרדית, שם יש לו קרובי משפחה ומכרים, הם מצליחים לחפות עליו. אבל, כשיהיה בקבוצה אחרת בין אנשים שאינם שומרי תורה ומצוות, יקשה עליו להתחמק מלעבוד בשבת.

אבל, גם עצה זו, לא הועילה לו לקומדנט במלחמתו. גם כאן הסתדר רבי יצחק אייזיק והצליח להתחמק מלעבוד בשבת קודש.

אמנם, כאן בקבוצה החדשה שילם רבי יצחק אייזיק מחיר יותר כבד, אך, התוצאה היתה זהה. הוא, את השבת שמר.

כדי שיוכל להראות למנהלים את עבודתו שכאילו התבצעה ביום השבת, קנה תמורת כסף את עודפי היצור של אנשי הקבוצה.

המחיר אותו שילם רבי יצחק אייזיק עבור עודפי היצור היה גבוה בהרבה מהמחיר אותו שילמו הנ.ק.וו.ד. עבור היצור. המחיר לכל מטר היה רובל אחד ועבור כל מטר נוסף מעל המכסה שולמו שני רובל, ואילו רבי יצחק אייזיק שילם עבור כל מטר שלשה רובל.

הוא אסף את גזרי העצים וייחדם ביום ששי לישיבה[132] וכשבאה הביקורת העבירם ממקום למקום כאילו הוא מסדרם. כך, לא הבחינו אלו שהוא אינו מנסר בשבת.

שני שבתות

לא רק בסוף השבוע, היה ראשו של רבי יצחק אייזיק טרוד להינצל מחשש חילול שבת קודש. אלא, כבר במשך השבוע חשב על כך, שלא תהיה אצלו בעיה חדשה, שתעכב בעדו לשמור שבת קודש כרצונו.

באחת הפעמים, הועבר לעבוד יחד עם קבוצה אחרת, שם היו עיניים בולשות במיוחד, שעקבו אחר מעשיו ושמרו את צעדיו.

לשם כך, כבר כמה ימים קודם לשבת, התענה רבי יצחק אייזיק כשהוא ממשיך בעבודה מאומצת, עד שגופו נחלש.

במשך השבוע ניסה רבי יצחק אייזיק להתבלט שהוא מצטיין בעבודתו, כשהוא אף זוכה לשם כך לשבחים מרובים.

בהגיע ערב שבת קודש, נפל לפתע בעלפון חושים. שכוב מחוסר אונים הובהל רבי יצחק אייזיק לביתו, למנוחה ולהתאוששות.

בני הבית נבהלו למראהו, אך, משיצאו בני הקבוצה החוצה, רמז לבני ביתו כי הוא חש בטוב וכי תואנה הוא מבקש להימלט מחילול שבת.

הנהלת המחנה הזעיקה רופא ממחנה סמוך. עד שהגיע הרופא עברה שבת קודש ושוב זכה רבי יצחק אייזיק לשמור את השבת כרצונו.

הרופא בדק את רבי יצחק אייזיק וקבע כי עליו לנוח במשך שבוע ימים.

כך זכה רבי יצחק אייזיק גם בשבוע שלאחר מכן, לשבת נוספת שקטה, בלי נסיונות.

---

132 אשר כאמור, אין בכך איסור מוקצה.

טובים השניים... בעמלם

פעם אחרת הגיע הקומדנט לחפש את רבי יצחק אייזיק ביער ביום השבת. לאחר שהגיעה אליהם שמועה כי רבי יצחק אייזיק אינו מנסר עצים בשבת, אלא מסדרם בלבד, מחמת חילול שבת שכרוך בניסור.

כיון שכך, לקח הקומדנט את המסור וציוה על רבי יצחק אייזיק שינסר יחד עמו עצים.

רבי יצחק אייזיק ניגש ללא היסוס ותפס במסור יחד עם הקומדנט והחל לנסר. הקומדנט היה מופתע לראות את רבי יצחק אייזיק מנסר עצים. שוב אין לו אפשרות לטעון כלפיו כי הוא אינו עובד בשבת. כי הלוא בעיניו ראה כי רבי יצחק אייזיק מנסר עצים בשבת.

מה שלא ידע הקומדנט, כי כיון שהוא עצמו גם החזיק במסור, העניק לרבי יצחק אייזיק את האפשרות שיוכל לנסר יחד עמו, מאחר ששוב אין בכך איסור מדאורייתא. כדין שנים שעשאוהו פטורים.

להודות ולהלל: רבי יצחק אייזיק (מימין) עם בנו רבי אריה (משמאל), עומד בנו-
נכדו רבי משה אהרן, בשירות ותשבחות סמוך לנרות חנוכה

בחתונה של נכדו רבי משה אהרן ראטה (בן רבי יוסף)

פרק יד

קרא עלי מועד

חגים וזמנים לששון

ימים טובים נתנו לישראל, ימים בהם הלב מתרונן ומתמלא בשמחה של מצוה ומהדרים לקיים בה "וחגותם אותו חג לה'[133]". כל יהודי שש ושמח ושמחתו מקרין על כל סביבתו הקרובה ששמחים עמו כפי שאמרה תורה[134] ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך.

כל חג ומועד מסמל שמחה של מצוה המיוחדת לה, כל חג עם הלכותיה ומצוותיה בכל פרטיה ודקדוקיה.

על כן, מלבד הקושי הקבוע שהיה לרבי יצחק אייזיק מדי שבת לשבות ולעצור מכל מלאכת עבודה ולהתענג בעריכת שולחנות השבת. אזי, בימים טובים מלבד עצם ההשתמטות מן העבודה לימים נוספים, נוספה לו גם טרדה ודאגה מלבד, כיצד יצליח לקיים את המצוה המיוחדת לחג.

בפרט מאחר שחביבות מיוחדת נודעה למצוות אלו התלויות בזמן והן באות מעת לעת. עד שנקבע עליהן ברכה לעצמן, להודות ולהלל להשי"ת 'שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה'.

פרשה מיוחדת ופרק מיוחד במינו היו תלאותיו של רבי יצחק אייזיק במועדים ורגלים אותם קיים גם ברנה, בשמחה ובצהלה, כשהוא דומה לצדיקים היושבים ונהנים מזיו השכינה.

---

133 שמות פרק יב פסוק יד.

134 דברים פרק טז פסוק יד.

ראש השנה

כאשר קרבו ובאו ימי הדין, ימי הרחמים והסליחות. בשנים כתיקונם נוטלים בני ישראל את שופרותיהם בידיהם, כבר מתחילתה של חודש אלול לעורר את הלבבות ולהכריז שפרו מעשיכם. ברצונם כבר מעתה, לחדול מעושק ידם ולשוב אל השם. ומשנשמע קול השופר, כל העם יחרדו ויאמרו הנה יום הדין, ומרבים בתפילות ומוסיפים בלימוד התורה ביתר שאת ועוז ומפליגים בנתינת צדקה.

כאן - במרחב הסיבירי, הם עומדים קבוצה של יהודים, גולים ומפוזרים, רחוקים מיישוב בני אדם וכלל אין עולה בדעתם כי יוכלו להשיג שופר לתקיעות, אפילו לקראת ראש השנה עצמה, שחיובה מן התורה.

אולם, רבי יצחק אייזיק עצמו, אינו נותן למאורעות להשתלט על חייו ולהעכיר את רוחו. וכמדי שנה בשנה הוא מתכונן לקראת יום הדין הגדול והנורא, בו יינשא מלכותו יתברך בעולם.

למרות המזון שלא הספיק אף פעם בסיביר, התענה רבי יצחק אייזיק ביום ראשון של סליחות כדרכו מדי שנה.

בכסה - ביום חגנו

הקבוצה היהודית במקום נדבקה בלהט היוקדת בקרבו של רבי יצחק אייזיק ואף הם החלו מנסים לחוש את היום הגדול, כשכבר ימים מספר קודם הם סיכמו ביניהם להתפלל יחד בציבור ובמנין בין עצי היער, הרחק מעיניהם הבולשות של הרוסים.

רבי יצחק אייזיק אף הצליח להביא מספר מחזורים בודדים. בהיות שרבי יצחק אייזיק היה בקי בנוסח התפילה, התכבד לשמש כבעל תפילה.

זכרון תרועה או יום תרועה

בעקבות מצבם במקום, המחשבה אודות שופר כלל אינה תופסת אצלם מקום. כי מה להם לדאוג, דאגה שאין להם כל אפשרות להביא לידי פתרונה, ומה להם להביע משאלה שבלתי מציאותית להגשמה, הלוא אנוסים הם ובוודאי לעת כזאת, רחמנא פטריה[135].

135 מסכת עבודה זרה דף נד.

לא כן רבי יצחק אייזיק, אותו לא עזבה המחשבה הטורדת, על חסרונה של שופר, הוא אינו מסוגל לחשוב על כך כי יחלוף עליהם ראש השנה בלי שמיעת קול שופר.

בכל האזור, לא קיים ממיני הבהמה בעלי קרן. איש מבין הגולים לא נמצא באמתחתו שופר, אך רבי יצחק אייזיק עסוק בשלו, כי אין זה יתכן שיעבור עליהם החג, והם לא יוכלו לקיים את מצוות היום כהלכתה.

תפילות רבות שפך רבי יצחק אייזיק בימים אלו, כשהוא מעתיר בתחנונים לפני המקום שגם בשנה זו יזכו לתקוע בשופר כדת וכדין. תפילות אלו, שמשמעותם היא אחת, בקשה לנס גלוי.

כשרבי יצחק אייזיק מוסיף ואומר כי הרגשתו הוא שיהיה להם שופר[136].

כנשא נס... וכתקוע שופר[137]

ואכן, רבי יצחק אייזיק זכה לכך, תפילתו בקעה רקיעים והתקבלה לעילא ולעילא. בקשתו נשמעה ובאופן פלאי ובדרך נס, מילאו את משאלתו והוא זכה לקיים את מצות תקיעת שופר כהלכתה על ידי שופר מהודר.

השופר שהתגלה בנס בסיביר נמצא כיום אצל בנו רבי אריה הכהן ראטה הי"ו מבני ברק

יום כ"ח אלול. כבר למחרת היום יחול ערב של יום הדין הגדול "ערב ראש השנה". בשעה שרבי יצחק אייזיק הלך כדרכו בשבילי היער, לפתע רואה הוא בצד הדרך... מול עיניו... מונחת קרן של איל...

קרן של איל... בסיביר...!?

מונחת היתה הקרן במקום, כאילו הקדוש ברוך הוא עמד ושותלה במקום עוד במעשי בראשית, במיוחד לאותו היום בו יזדקק לה רבי יצחק אייזיק. ואולי בכלל זכה רבי יצחק אייזיק וקרן מאילו של יצחק הזדמנה לפניו, כדי לעורר בה לפני השם על עמו, שהיו

136 בנו רבי אברהם שלמה ז"ל, בני ברק.

137 מנוסח התפלה בפסוקי השופרות הנאמרות במוסף של ראש השנה.

שרויים בשנה זו בתקופתם הקשה ביותר, מאז בריאת העולם ומאז היתה יהודה לגוי.

מן השמים דאגו לו לרבי יצחק אייזיק. דומה היה, כי פיסת יד ירדה מן השמים והביאה לרבי יצחק אייזיק קרן של איל, כאילו בת קול יצאה מן השמים ואמרה: "הא לך רבי יצחק אייזיק שופר כשר, ותקע לפני ה'...".

למה הדבר דומה!? לעבד אשר רבו מגלה כלפיו חיבה יתירה מחמת שמחתו העצומה בשימושו של עבד זה, הוא מעניק לו את כל האפשרויות ודואג עבורו לכל כלי מיוחד אליו נזקק בכדי שיוכל לעובדו ולשמשו כראוי וכנכון.

ההרגשה הכללית בין יהודי הקבוצה היתה באותה עת כי מן השמים שמחים בעבודתו של רבי יצחק אייזיק וכאילו בת קול מכריזה עליו: "כי רצה האלקים את מעשיך".

שמחתו של רבי יצחק אייזיק, למראה המציאה היקרה, לא ידעה גבולות. אי אפשר לתאר שמחה של מצוה זו, כי זיכה אותו השי"ת לקיים מצוה יקרה זו. פניו קרנו מאושר וזהרו באור עילאי שלא מעלמא הדין.

בקול קפאון שופר[138]

כעת, עדיין היה עליהם להתקין את הקרן כדי שיהיה אפשרי לתקוע הימנה. מיד קם יהודי מבין הקבוצה, ושמו אלחנן, והכריז כי הוא במקצועו בעל מלאכה היודע להתקין את הקרן שתהיה מוכשרת וראויה לתקיעה.

כאשר עונשים קשים, שהיו בהם כדי להמית ולפגוע באותם יהודים עומדים מול עיניהם, התכנסו 'דוויים דחופים סחופים ומטורפים'[139] כדי להתפלל במנין בצל השטן, ולתקוע בשופר תחת אפם של הרשעים.

את תפילת שחרית התפללו כבר באשמורת הבוקר, במקום העבודה כשהם מנצלים את העובדה שהממונים עליהם לא שהו לידם, ובסוף היום כשחזרו מן העבודה מיהרו לקיים את מצות היום ולתקוע בשופר ולאחר מכן אף התפללו בצוותא תפילת מוסף, מלכויות זכרונות ושופרות.

---

138 פיוט שופרות ביום ראשון של ראש השנה.

139 מסכת יבמות דף מז עמוד א: תנו רבנן, גר שבא להתגייר בזמן הזה, אומרים לו, מה ראית שבאת להתגייר, אי אתה יודע שישראל בזמן הזה דוויים דחופים סחופים ומטורפים, ויסורין באין עליהם...

על אותן תקיעות שתקע רבי יצחק אייזיק בסיביר באותה שנה אמרו, כי מי שלא שמע אותן לא שמע תקיעות מימיו...

היו אלו תקיעות של אסירי עני וברזל שבקעו את כל הרקיעים העליונים והלכו והדפו את כל המקטרגים. תקיעות שעלו והתפרצו אל שערי שמים ופתחו את כל הדלתות והשערים, ועלו לעילא ולעילא עד מקום הכסא. תקיעות שעלו מן השופר, כדי לעשות נחת רוח להבורא יתברך שמו.

ותעל שועתו מן העבודה

לאחר ראש השנה, בימי 'עשרת ימי תשובה' המכונים 'בין כסה לעשור', ימים בהם התשובה והצעקה יפה ביותר והיא מתקבלת יותר מבכל השנה, כפי שדרשו חכמינו ז"ל[140] את הפסוק[141] "דרשו ה' בהמצאו, קראהו בהיותו קרוב", שעולה על ימים קדושים אלו. ימים שרבי יצחק אייזיק היה נוהג כמנהג ותיקין ואנשי מעלה ומתענה בהם. כדרכו תמיד.

גם כאן לא ויתר רבי יצחק אייזיק על נוהגו זה ודרכו בקודש מימים ימימה. זאת, למרות כי מזונו היה קצוב במשורה ובמדה משך כל השנה והוא אף נאלץ לעמול בעבודת כפיים, משך שעות ארוכות ביום.

יום הכיפורים שכל יהודי באשר הוא, שומר עליה מכל משמר. בתמונה: ציור של יהודים הולכים לבית הכנסת בערב יום כיפור

בימים אלו העבירו את רבי יצחק אייזיק בתוך קבוצה של עשרים איש לעבודה במקום אחר. היתה זאת נסיעה קשה ומפרכת, אשר חלקה עשו רגלית בכפור הסיבירי וחלקה דרך הים באמצעות אניה.

למקומם החדש הם הגיעו בערב יום כיפור.

לפני ה' תטהרו

יום הכיפורים... יום הקדוש בשנה... יום סליחה, מחילה וכפרה. עידן רעווא

140 ומובא ברמב"ם הלכות תשובה פרק ב הלכה ח.

141 ישעיה פרק נה פסוק ו.

דרעווין[142] שכל יהודי באשר הוא, אף הרחוקים ממצוות התורה וקרבת אלקים בשאר ימות השנה - שומרים עליה מכל משמר, נזהרים מלחללה בעשיית מלאכה, ונמנעים מלאכול ולשתות בה, כציווי התורה "ועניתם את נפשותיכם[143]".

אף כאן עמדו קבוצת היהודים במשאלה, שיוכלו להשתמט מן העבודה ביום הכיפורים. למרות שבכל ימות השנה, בנסיבות הזמן והמקום נאלצו לעבוד בשבתות ומועדים, כפי שהם מותרים מחמת פיקוח נפש. עם זאת, ביום הכיפורים, כאשר עיצומו של יום מכפר, שום יהודי לא רצה להיות עסוק וטרוד במלאכה, ובחילול היום הקדוש, גם במקרה של פיקוח נפש.

וכך החליטו כל הקבוצה יחד לפנות אל הממונים בתלונה על קושי המסע, ובתביעה כי מאחר והם עייפים מהדרך הארוכה והמתישה, הם אינם מסוגלים לעבוד. בשל כך, הם ביקשו שיינתן להם יום מנוחה.

כך, זכו בני הקבוצה יחד עם רבי יצחק אייזיק לבלות את היום הקדוש כאוות נפשם.

ושמחתם לפני ה'

בעיה מיוחדת היתה בניית הסוכה. כדי שהסוכה תהיה כשרה כהלכה, עליה להיות תחת כיפת השמים. עובדה שהקשתה מאוד להסתירה. ואוי היה לו לרבי יצחק אייזיק אם ייתפס במעשהו.

אך, גם על כך התגבר רבי יצחק אייזיק, והוא בנה את הסוכה במדתה הקטנה ביותר כפי שההלכה מאפשרת, בשיעור של שבעה טפחים על שבעה טפחים. את הסוכה עצמה בנה מקרשים ולסכך השתמש בענפים דקים. הסוכה היתה אמנם קטנה, אבל היא הרחיבה את לבו של רבי יצחק אייזיק כפתחו של אולם.

כל אימת שהיה רבי יצחק אייזיק יכול להתגנב לתוכה ללמוד בה או לטעום בה משהו, מיהר ועשה זאת. אפשרות של שינה בסוכה כלל לא היתה מחמת קור האימים[144]. הוא אמנם לא זכה לקיים באותה סוכה תשבו כעין תדורו

142 זמן התעוררות הרצון.

143 במדבר פרק כט פסוק ז.

144 וכפי שנהגו רבים וטובים בכל רחבי רוסיה, שלא ישנו בסוכה מסיבה זו.

מחמת משטר העבודה הנוקשה, אך הוא זכה לחגוג בצילא דמהימנותא, צילא דקודשא בריך הוא ושכינתי'ה.

בדרך כל שהיא, ואף יתכן כי ידו ופיו של 'זיסקינד' מיודענו היתה בדבר, ודבר הסוכה שבנה לו רבי יצחק אייזיק נודע לקומדנט, כשהוא אף קיבל על כך הסבר, כי הסוכה היא מבנה דתי הנבנה מעץ תחת כיפת השמים ו'ראטה' חוגג בו חג יהודי כל שהוא.

עצביו של הקומדנט כמעט פקעו כששמע על כך ופנה מיד לחפש את רבי יצחק אייזיק, כדי לצוות עליו לפרק את הסוכה תיכף ומיד.

למזלו הטוב של רבי יצחק אייזיק, אותו היום, יום הושענא רבא היה, לאחר שכבר סיים רבי יצחק אייזיק לחגוג את החג כהלכתו ככל משפטו וחוקתו.

רבי יצחק אייזיק ניצל את העובדה שכבר אין לו צורך בסוכה, כדי להראות לקומדנט את נאמנותו אליו והיותו צייתן לפקודתו ומיהר להיפרד מסוכתו כשהוא מתפלל תפילה קצרה שיזכה אף לעתיד לבוא לשבת בסוכת עורו של לויתן ופירקה לאלתר לעיניו המשתהות של הקומדנט, שלא הצליח להבין כיצד ללא שום מאבק וקושי הצליח להשפיע על רבי יצחק אייזיק, לפרק את המבנה המוזר אותו הקים בכדי לקיים את מצוות דתו.

שישו ושמחו

בליל התקדש חג שמחת תורה, התוועדו רבי יצחק אייזיק עם אחוזת מרעיו בתוך בקתתו של רבי יצחק אייזיק, כדי לחוג את החג ולערוך את מנהג ה"הקפות", לפי האפשרות במקום.

הם קראו בצוותא מתוך חומש, שהיה ברשותו של רבי יצחק אייזיק, ממה שהובא עמו מפולין.

לאחר מכן הם נטלו בהתרגשות את החומש בידם, כשהם מנענעים אותו בתנועות של ריקוד. ששים ושמחים לעשות רצון קונם, ששים ושמחים בשמחת התורה.

בליל התקדש שמחת תורה, התוודעו יחדיו כדי לחוג: קונים דגלים לילדים לכבוד שמחת תורה

דידן נצח!

בינתיים, הגיע המפקד וציוה על רבי יצחק אייזיק, למהר ולשרוף את סכך הסוכה. בטוח היה כי רבי יצחק אייזיק יתנגד להוראתו ומחמת קדושת החג לא ירצה להדליק אש. הוא לא ידע להבדיל בין שבת, בה נאסר להבעיר אש, לבין יום טוב בה הותרה הבערת אש ובפרט לצורך אוכל נפש. כנראה שגם 'זיסקינד' לא ידע להבדיל בין קדושת שבת לקדושת יום טוב.

רבי יצחק אייזיק, אף רצה כי הבערה זו תהיה עבור צורך אוכל נפש. על כן, מיהר ורץ לבקתתו והביא כמה תפוחי אדמה, אותם הניח ליד האש בכדי שייצלו מחום האש, ויהיו ראויים למאכל.

לאחר מכן, אף המשיכו רבי יצחק אייזיק ועמו עוד מספר יהודים לרקוד מסביב למדורה, לכבודה של תורה.

כנראה, חשב הקומדנט בליבו כי ל"ראטה" הסורר נמאסו המשחקים והוא החל להתנהג כהוגן. שהרי כבר פעמיים באותו יום שהוא ציית מיד להוראותיו, למרות שאלו סתרו את דתו.

על מצות ומרורים

במדה מסוימת ניתן לדמות את גלות סיביר לגלות מצרים, בשניהם נאלצו היהודים לעבוד בעבודת פרך בחומר ובלבנים ובכל עבודה. במצרים עמדו עליהם הנושים עבדי פרעה והעבידו אותם, ואף כאן היו עבדים לעבדים במשטרו של הצורר סטאלין.

עם זאת, בהגיע חג המצות - חג החירות, התרוממה לבם ורוחם של היהודים לגבהים, שרויים בהרגשה של חירות, כאילו הם נמצאים איש תחת גפנו ותחת תאנתו, כאילו הם עצמם יצאו ממצרים...

זמן רב קודם חג הפסח, היו היהודים צריכים לאמץ את מוחם ולהתייגע כדי שיוכלו לקיים את ימי החג כהלכתם. לשם כך, היה שמור אצל רבי יצחק אייזיק שני קילוגרם של קמח עוד מהגעתו מפולין הרחוקה. שני קילוגרם שנשמרו בקפידה על ידו, כדי שיוכלו לשמש כקמח עבור "מצות מצוה" לכבוד חג הפסח.

"לשם מצות מצוה" אפה רבי יצחק אייזיק בתנור שהיה בבקתתו, הרחק מעין הרואים. כאשר כל כולו שבח והודיה להשי"ת על הטוב שגמל עמו לקיים את מצוותיו גם בעמק הבכא.

כשרבי יצחק אייזיק אף זוכה להעניק קמחא דפסחא, בדמותה של כזית מצה אותה חילק לכל דכפין ולכל דצריך[145].

כך זכה רבי יצחק אייזיק לקיים "קום ואכול מצה". אך, עדיין קפצה עליו חמתו של הקומדנט בהקשר לחיוב של בל תאכל חמץ.

'זיסקינד' מיודענו, הדריך את הקומדנט על החג של היהודים, אשר במשך שבעה ימים אסורים באכילת לחם. הוא הבין, כי יהיו יהודים שלא יגיעו לקחת את מנת המזון המחולק מדי יום על ידי הנהלת המחנה. עמד והכריז שכל מי שלא יגיע בימים אלו לקחת את מנת הלחם היומית שלו, שוב לא יקבל את המנה לעולם.

מאחר שכך, היו היהודים החרדים לדבר ה' מוכרחים להגיע ולקחת את מנת הלחם שלהם. ובאין רואים, מיהרו להשמידו כדין חמץ שנמצא בחג הפסח.

לא על הלחם לבדו יחיה

יחיד היה רבי יצחק אייזיק, אשר החמיר בדבר. אם אסרה תורה את החמץ בבל יראה ובל ימצא, אסור עליו להגיע לקחת את מנתו היומית. האיום, ששוב לא יקבל את המנה לעולם, לא השפיעה עליו לשנות את החלטתו.

הקומדנט שראה כי "ראטה" אינו מגיע לקחת את מנתו היומית, קצף וזעף. הוא הוסיף והבטיח לו כי הוא לא יקבל את המנה לעולם: "כי אם הנך יכול להסתדר שמונה ימים ללא לחם, בוודאי הנך עשיר ולכך אינך זקוק למנות הלחם שהנהלת המחנה מחלקת".

בשעה שמרור מונח לפניו

ישב רבי יצחק אייזיק דרך חירות בראש השולחן, כאשר לארבע כוסות הם השתמשו בבורשט (חמיצה)[146] אשר לפי פסק המגן אברהם נחשב לחמר מדינה. מוצרים אחרים לחג, רכש רבי יצחק אייזיק תמורת תכשיטים, אותם מכר.

כך ישב רבי יצחק אייזיק ואמר את ההגדה ופירשה לבניו, הלוא מצות היום היא "והגדת לבנך ביום ההוא לאמר".

---

145 לכל מי שרצה ונצרך לכך, על פי נוסח ההגדה בפיסקא הא לחמא עניא. בנו רבי אברהם שלמה ז"ל, בני ברק.

146 העשוי מסלק.

רוסיה בדרכה של מצרים וסטאלין בדרכו של פרעה. מה זה ביקש לעקור את הכל, אף זה ביקש לעקור את הכל. כשם שפרעה רדה בבני ישראל תחילה בפה-רך ולאחר מכן בפרך, כך גם ברוסיה בימים ההם, כאשר בשפת שקר ידברו וחירות בגרונם, הם שעבדו עמים לעובדם בפרך.

כפי שגזירתם של המצריים כללה את הגוף עם הנפש, כך גזירתם של הרוסים, כללו את שניהם - ומלבד עבודת המשטר הרוסי, נאסר עליהם לימוד תורה וכל דבר המסמל שהוא יהודי.

כיון שכך, לא היה לרבי יצחק אייזיק כל קושי לבאר מהו עבדות. מאידך באותו מקום ובאותו מצב ש'עבדים משלו בהם', הקושי היה לחוש ולהסביר מה זו חירות.

אורח שכזה

בעודם יושבים מסובים ומספרים ביציאת מצרים, נכנסו לפתע אורחים בלתי קרואים לבקתתו של רבי יצחק אייזיק, היו אלו 'זיסקינד' והקומדנט.

'זיסקינד' מיודענו, טרח לספר לקומדנט כי "ראטה" עורך כעת מעמד דתי, אשר כדאי לו להגיע ולראות...

בואם של השניים לא הוסיף חדוה והרגשת חירות, אך, רבי יצחק אייזיק בבטחונו בה' ובשלוות נפשו המשיך ב'סדר' ובאמירת ההגדה.

מפעם לפעם פלט רבי יצחק אייזיק, מלים שהביעו כי יש לעבוד בנאמנות.

הקומדנט היה סקרן להבין מה משמעות דברי ההגדה אותם אמר רבי יצחק אייזיק בדחילו ורחימו, וביקש הסבר על מה שהם אומרים.

מה העבודה הזאת

מה ניתן להסביר לגוי, בפירוש של "יכול מראש חודש"!? אך, רבי יצחק אייזיק לא איבד את עשתונותיו ומיהר להסביר לקומדנט, פירושה של פיסקה. פירוש שיתאים לו לקומדנט לפי הבנתו ואשר 'זיסקינד' מיודענו לא יוכל להשיב עליו.

רבי יצחק אייזיק הרצה את דבריו ברוסית מתובלת באידיש, כאשר 'זיסקינד' היושב במקום, כמלאך רע עונה אמן ומסייע לרבי יצחק אייזיק להסביר את עצמו.

ביאור על "הא לחמא" רשימות דברי תורה אותם אמר
רבי יצחק אייזיק זצ"ל בסיביר ברוח השעבוד

"יכול מראש חודש" מסביר רבי יצחק אייזיק - אם הנך סבור כי לכבוד החג מפסיקים לעבוד עבור סטאלין, כבר מראש חודש, "תלמוד לומר, ביום ההוא" שרק ביום החג עצמו מפסיקים לעבוד. "יכול מבעוד יום" אם הנך סבור שכבר מבעוד יום, משעות הבוקר מפסיקים במלאכה, "תלמוד לומר בעבור זה, בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך" שרק בלילה אנו יכולים להיפטר מן העבודה ולחוג את החג.

ביאורו זה של רבי יצחק אייזיק, מצא חן בעיניו של הקומדנט. כנראה שרמת ידיעותיו של 'זיסקינד' לא הגיעה לידי כך, שיוכל לסתור את דבריו של רבי יצחק אייזיק.

הקומדנט נפרד לשלום מרבי יצחק אייזיק ומשפחתו. עם זאת, לפני שיצא הודיע הקומדנט, כי הוא עדיין דבוק בדעתו כי לא מגיע להם מנת לחם על חשבון המחנה, מאחר ורבי יצחק אייזיק עקשן ואדוק בדתו.

כיון שיצא, יכול היה רבי יצחק אייזיק לומר אחריו שפוך חמתך ולהמשיך באמירת ההגדה ועריכת הסדר.

רישומו של סדר

בכל זאת המחזה של הסדר, עשה רושם על הקומדנט וכאות הערכה אליו, העביר את רבי יצחק אייזיק למחרת, ביום ראשון של פסח, לפנות את השלג, שנחשב לעבודה קלה יחסית.

גם בעבודה זו, שמר ונזהר רבי יצחק אייזיק שלא לטלטל ארבע אמות ופינה את השלג במרחקים קצרים.

והיה ה' מבטחו

משעברו ימי חג הפסח, והקומדנט נשאר בעקשנותו כי לא מגיע לו לחם לאכול, החל רבי יצחק אייזיק לחשוב מה יעשה כעת כאשר אין לו משענת לחם.

אבל, לא ראינו צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם. גם כעת, לא נשארו רבי יצחק אייזיק ומשפחתו רעבים לפת לחם. לא זו בלבד, אלא, שמעתה נוסף להם שפע של מזון.

האחראית על חלוקת האוכל במטבח המחנה, היתה אשה רוסייה. היא היתה מאמינה בדת הפרבוסלבית[147], עליה היא התעקשה, ופעמים רבות הגיעה לה אמונתה בקושי. ולכך היא הצליחה להבין לרוחו של היהודי "ראטה" ואף החשיבה את עקשנותו לשמור על מצוות דתו.

בחג הפסח היא נוכחה לראות יותר עד כמה מגיעה צדקתו המופלגת של רבי יצחק אייזיק ומסירותו לדתו, שהוא מוכן לאבד את משענת לחמו, כדי לקיים את מצוות דתו. הדבר עשה עליה רושם, והיא העריכה זאת נכונה.

היא הרגישה שהיא אינה יכולה לעמוד מנגד, ולראות את היהודי סובל, רק בגין עקשנותו להמשיך ולקיים את מצוות תורתו. ולכך, החליטה על דעת עצמה להטמין עבור רבי יצחק אייזיק את מנתו היומית הקבועה. כך, הצטברו בידיה לחמים שהניחה עבורו.

כשעבר החג, מיהרה לבשר לרבי יצחק אייזיק, כי מטמון יש לה, אוצר של ממש, מנות לחם שהיא הטמינה עבורו.

לחם משנה

יתירה על כך, היא עוד פנתה אל הקומדנט לשדלו, שלא ימנע מרבי יצחק אייזיק את מנת לחמו בגין דביקותו בדתו. הקומדנט נעתר לה והסכים להשלים לרבי יצחק אייזיק את מנות הלחם אותם לא קיבל.

כך זכה רבי יצחק אייזיק למנה כפולה ומכופלת, מנה שנשתמרה מן השמים ברשות הנכרי, עד עבור ימי החג.

מזונותי מיד הקב"ה

את הפרק אודות חג הפסח, מסכם רבי יצחק אייזיק ברשימותיו, בלהט מלא אמונת אומן:

"אמרתי שזה בא לי לפי הכתוב בדברי חכמינו ז"ל[148] שבפסח נדונים על התבואה. בזכות הלחם שלא אכלתי וגם לא הכנסתי לרשותי, זכיתי להתפרנס מידו של הקב"ה.

147 תרגומו לרוסית עתיקה היא אורתודוקסי והיא ענף לדת הנצרות.

148 מסכת ראש השנה דף טז עמוד א.

ואף גם זאת אמרו חכמינו ז"ל[149] שהבורח מהכבוד הכבוד רודף אחריו וכן הוא הדבר שאירע עמי בענין הלחם שברחתי ממנו והוא רדף אחרי"...[150]

זמן מתן תורתנו

ימי הספירה חולפים ועוברים, רבי יצחק אייזיק מזכיר בתפילתו "לטהרנו מקליפותינו ומטומאותינו, ואטהר ואתקדש בקדושה של מעלה". הולך הוא ומתעלה לקראת יום קבלת התורה ההולך וקרב.

באותה שנה חל חג השבועות ביום ראשון וביום שני. באופן שכזה היה עליו להכין בימות החול עצים מנוסרים לשלשה ימים - ימי השבת ושני ימי חג השבועות שלאחריה.

אולם ביום ששי ערב שבת קודש שקודם חג השבועות, התקבלה פקודה, שעל כל הגברים דיירי המחנה להתאסף ולהפליג על אניה בנהר 'אוב' - נהר החוצה את סיביר, כדי להגיע לאיזה יער מרוחק ולחטוב בו עצים.

כיון שכך, הבין רבי יצחק אייזיק כי בלית ברירה ייאלץ לחלל שם שבת וחג ולא ימצא שום אמתלה כיצד להתחמק מכך.

---

149 מסכת אבות פרק ד משנה א.

150 וראה בספר הקדוש בני יששכר, מאמרי ניסן, מאמר ח אות ט שהביא בשם האדמו"ר רבי פנחס מקוריץ זצ"ל על זה שאמרו חז"ל בפסח נידונין על התבואה. שכמו שכל הרודף אחר הכבוד הכבוד רודף אחריו, כמו כן, מי שרודף אחר המזון ואוכל מטעמים ותבשילים מבושמים, האוכל בורח ממנו ומתמעט פרנסתו, ולהיפך אם מסתפק במועט. וזה מורה לנו שדווקא בפסח שאוכלים מצה שאין בה טעם נידונין על התבואה.

בריך עושה מעשה בראשית: נוף בסיביר בימי הקיץ

כדי להצליח לבלות שלשה ימים במקום ללא עבודה, היה זקוק רבי יצחק אייזיק לנס מיוחד.

כל מר מתוק[151]

רבי יצחק אייזיק, שם מבטחו בה' והשתדל להתחמק מן העבודה.

ביום השבת עשה רבי יצחק אייזיק את עצמו כאילו אינו יודע ממאומה. לאחר שהממונה על העבודה הבחין כי רבי יצחק אייזיק לא הגיע אל האניה, מיהר לחפש אותו.

כשהגיע הממונה לבקתתו של רבי יצחק אייזיק ושאל עליו, השיבו, כי הוא יצא ליער כמדי יום. מיהר הממונה ליער וחיפש את רבי יצחק אייזיק. משמצאו ביקשו להתלוות אליו אל האניה. רבי יצחק אייזיק טען, כי עדיין נשאר לו עבודה ביער זה. אך הוא, כמובן, לא קיבל את טענתו. רבי יצחק אייזיק נאלץ להתלוות אליו לעבר האניה. תוך כדי הליכה התחיל רבי יצחק אייזיק להרים קול ולזעוק, כי כאבים תקפו אותו.

הלה, כנראה כבר הכיר את משחקיו של רבי יצחק אייזיק, ואת יסוריו התוקפים אותו באופן מפתיע בימי שבתות וימים טובים, והחל לצעוק עליו בזעם ועוד הוסיף לחרפו ולגדפו, כשהוא צועק לעברו: "**בעד המשחק הזה תשלם ביוקר ותשב בבית הסוהר**".

למרות שרבי יצחק אייזיק רצה שיכלאו אותו, נאלץ להציג כאילו הוא מתיירא מן הצינוק ומיד אמר: "לא, לא, אני כבר מרגיש טוב" וכך המשיך ללכת.

אך לפתע, כאילו שוב נתקף בכאבים בלתי נסבלים והוא כרע תחתיו.

כיון שלא היה די בכך, עוד טען רבי יצחק אייזיק כי הוא השאיר את המסור בבקתתו, והוא הולך להביאו. בדרך סמוך לבקתתו פגשו הקומדנט ושאל אותו מה הוא מחפש במקום בשעה זו, שעליו להיות בעבודה.

רבי יצחק אייזיק ניסה להסביר לו כי השאיר את המסור בביתו. אך, מכיון שהוא לא ידע רוסית היטב, הוא לא הצליח להסביר את עצמו כראוי, ובמקום לומר "ווי פילא" שמשמעותו כי עליו להביא את המסור, סבר הקומדנט כי

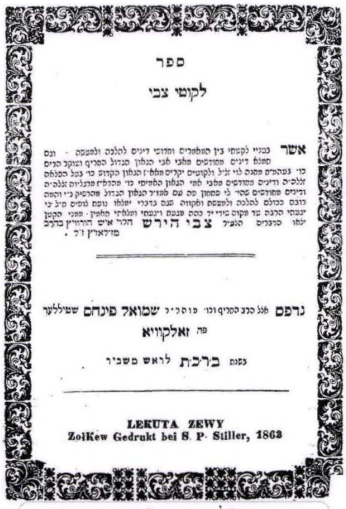
151 משלי פרק כז פסוק ז.

רבי יצחק אייזיק אמר לו "וודקא פילא" כלומר שהוא לגם מנה יתירה של וודקה.

מאסר במתנה

עונשו של רבי יצחק אייזיק בגין כך, היה להיכלא שלשה ימים בחדר צר ואפל של צינוק. שהרי לא יתכן שישתה וודקה במנה גדושה תוך כדי העבודה.

הקומדנט מיהר לבצע את העונש והכניס את רבי יצחק אייזיק לבית הסוהר שהיה סמוך לביתו. היה זה חדר קטן עשוי קרשים עבים, ללא חלונות כלל וכדי שיכנס מעט אויר, קדחו חורים בדפנותיו. אלו שנאסרו בצינוק, היו שרויים במקום במשך מספר ימים ללא אוכל ושתיה.

ספר
לקוטי צבי
אשר בכתבי לקוטי הש"סורים ומדרשי רזים להלכה ולמעשה - הנם
קטנה רזים מסודרים אלפי לפי הסדר הגדול הסדרים ונקוד הרזים
כי בהכרח מצות לה' קדל ולקוטים יקרים מלא ! ומהן הקדרים כי בכל הכללים
עלוכה רזים מסודרים אלפי לפי הסדר הלחמיי כי אכסדרא פתוחה הלכה
ורזים מסודרים סחי לי מחמץ סה שם לפורך הלחם הגדול מהכתוב כי והשה
רזים כללים להלכה ולמעשה ולקוטים שם נדפרי יחללו טעם טעים ריל כי
עבודי הלכה עד מקום שיירי בסך מעגת ויעשרי הלחיי הלחם - סחי הלחם
יחלו מרובים הטעל צבי הירש הלוי אייש הורוויץ בלבב
מדזאריץ זיע .
נדפס תחת בתוב הסניף ומו פיזסיי שמואל פינחס שפללער
פה זאלקוויא
נמצא ברכת לראש משביי
LERUTA ZEWY
ZolKew Gedrukt bei S. P. Stiller, 1863

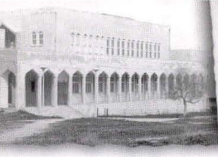
שער הספר "ליקוטי צבי" בה הגה במאסרו

לעת ערב, לאחר שכל הממונים כבר נמו את שנתם, הגיעו צאצאיו של רבי יצחק אייזיק למקום מאסרו. והשחילו עבורו מהחרכים פיסות לחם דקות, בצורה של אטריות (לוקשן) אותם אפו במיוחד עבורו, כדי שיוכלו להשחיל זאת לצינוק ובאמצעות קומקום שפיה צרה שפכו פנימה מעט מים. בנוסף טיפס בנו הבחור רבי אלימלך ז"ל לארובה והצליח להשחיל דרכו "תיקון ליל שבועות" וכן את הספר 'ליקוטי צבי' ואף ספר נוסף.

תיקון
ליל שבועות
והושענא רבה
על פי הסדר מספר שלת הקדוש
ווילנא
THEYIM JEJE HIEKOTE BETO.
MIMA PAEA
Ve e.
Mamatan ompeneenan na kanyen Hpaqenoea
Hkeqyta e Pomane Pala
BILLAHO
va. Tmopanie P. M. Pomma.
1849.

במאסר היה ביכולתו לומר תיקון ליל שבועות כאוות נפשו

ישב לו רבי יצחק אייזיק בתא חשוך ואפל, מתוך רעב וצמא, אך לבו מרומם, שוב הוא זוכה לראות בהשגחה פרטית עמו, שוב, הוא לא נאלץ לחלל שבת וחג. לרבי יצחק אייזיק לא היה בכך משום עונש, אלא להיפך, מתנה יקרה שניתנה לו משמים בדרך נס ופלא, לכבוד זמן מתן תורתנו. כך יכול הוא להתקדש ולהיטהר בתוך הצינוק כרצונו ושאיפתו הטהורה, לקבל עליו מחדש עול תורה וקיום מצוות באמירת ה"תיקון" ולא לחלל את החג בעבודה ביערות.

רבי יצחק אייזיק קידש על פיסות הפת שהוכנסו לו, ובזמן הרב שנותר ישב והגה בתיקון ליל שבועות או בספרים שהיה לו. והיה קולו עולה ברננה מעבר לדפנות כשהוא הוגה, קורא ושונה מתוך התיקון ליל שבועות.

רק ביום השלישי בה שהה בצינוק, הוכנס אליו באופן רשמי, מעט אוכל[152].

לקח טוב

לאחר שלשה ימים בצינוק, שיחרר הקומדנט את רבי יצחק אייזיק, כשהוא מטיח בו: "**מעתה כבר תלמד לקח ולא תוסיף לעשות הבלים...**"

'זיסקינד' ששמע את דברי הקומדנט, שחק ממנו, ואמר לו: "גם הפעם הצליח 'ראטה' עליך, לא יכולת להעניק לו מתנה טובה יותר מזו שנתת לו. הרי זו היתה שאיפתו להיכלא בצינוק ובלבד שלא ייאלץ לעשות מלאכה בשבת וחג..." הקומדנט חרק את שיניו, אך שוב לא היה לו מה לעשות.

152 בנו רבי אריה ראטה שליט"א מבני ברק.

בריקוד "מצוה טאנץ" בנישואי אחד מצאצאיו

פרק טו

קץ שם לחושך

השבת האחרונה בסיביר

ביום חמישי האחרון, טרם שחרורם מסיביר, הגיעה זוגתו של רבי יצחק אייזיק בכדי לקבל את חבילת המזון, כפי שחולק מדי שבוע לילדי העובדים. אבל, הפקיד לא נתן לה, כשהוא אומר לה: "נמסר לנו כי בעלך אינו מנסר את העצים בשבת, אלא משלם לעובד אחר שיעשה זאת עבורו - אם יש לו מספיק כסף בשביל עסק כזה, אינכם זקוקים למתנות מידי השלטונות".

התברר כי סודו של רבי יצחק אייזיק התגלה לממונים על העבודה. אך, במקום הדאגה של רבי יצחק אייזיק מה יאכל מעתה, שהרי שוב אין לו לחם לפי הטף, הוא שם את מבטחו בהשם, וכבר מעתה החל לחשב את צעדיו הבאים, כיצד יוכל להתחמק אף בשבת הבאה, מלעבוד ולעשות מלאכה.

למחרת, ביום ששי בבוקר הלך רבי יצחק אייזיק לעבודה מבלי לאכול כלל, גם משך היום כולו הוא צם ולא הכניס מאומה לפיו. עם זאת, הוא המשיך לעבוד בכל כוחותיו. כמות עבודתו היתה רבה ואף זכה לשבח מפיו של הממונה על העבודה.

הצום והעבודה המאומצת הביאו את רבי יצחק אייזיק למצב של אפיסת כוחות. רבי יצחק אייזיק שמח בלבו על כך, בכל לבבו ובכל נפשו ביקש כעת לחלות. לעתותי ערב החל רבי יצחק אייזיק בהתאם למצבו לשחק את עצמו כחולה אנוש, כשהוא עושה את עצמו נופל ארצה מתעלף.

כפי שסוכם מראש עם גיסו רבי הערש לייב ברנשטיין ז"ל[153] ועוד אחד מידידיו במקום, הם המשיכו להשלים את ה"**משחק**" עד לסיומו המוצלח.

---

153 ראה ערכו בפרק ח.

הם הרימו את רבי יצחק אייזיק והחלו לסחוב אותו לעבר ביתו, כשהם מראים את עצמם כחוששים לחייו, וכשהם כבר מתחילים לבכותו וצורחים בקול, כי סופו הגיע וחייו מתקרבים לקצם.

כשהם הגיעו לעבר בקתתו של רבי יצחק אייזיק, מיהרו לרוץ אל מנהל העבודה שיזעיק בדחיפות רופא עבור רבי יצחק אייזיק.

זוגתו של רבי יצחק אייזיק אף פתחה את פיה וצעקה לעבר מנהל העבודה, כי לחנם הוא מתלונן כי בעלה נרפה מהעבודה, מה שמוכח כעת כעלילת שוא, שהרי הוא עבד עד לאפיסת כוחותיו.

הרופא הוזמן. אבל, עד שהרופא הגיע עברו וחלפו מספר ימים. כך זכה רבי יצחק אייזיק לשמור אף שבת זו.

לאחר השבת ניגש המפקד אל רבי יצחק אייזיק, כי נודע לו שעד הנה עדיין לא עבד בשבת. על כן, בשבת הקרובה הוא עומד להשגיח עליו ולעמוד לידו כדי לראותו מחלל את השבת.

רבי יצחק אייזיק הבין כי הפעם באו מים עד נפש, ומאז הודעתו של המפקד התהלך מהורהר כשהוא מנסה להעלות בדעתו רעיון חדש כיצד יוכל להתחמק הפעם מלחלל את השבת.

מבט מלמעלה על מרחבים אדירים של יערות סיביר המערבית ונהר סיוגאן

עוד לא ידע רבי יצחק אייזיק, כי השבת שעברה היתה השבת האחרונה בסיביר. בשבת זו, נתמלאה סאת ייסוריו במקום זה.

השחרור מגירוש סיביר

באמצע קיץ שנת תש"א, בעשרים ושבעה בסיון, פרצה מלחמה עקובה בדם בה התנפלה גרמניה הנאצית על רוסיה. בניגוד להסכם הידוע בכינויו "ריבנטרופ - מולוטוב".

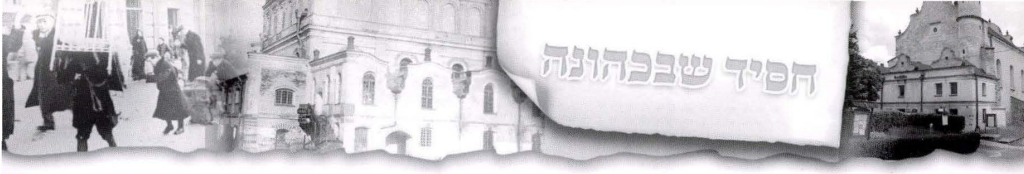
המטרה של הגרמנים היתה לכבוש את כל מדינת פולין. בראשונה נבחרה רוסיה לצאת עליה במתקפה אדירה כשהיא נכבשה בסערה.

ככל הנראה כי את ההסכם שרקמו הגרמנים עם הרוסים נוצל היטב על ידי הגרמנים לטובתם העצמית בלבד, אך ורק כדי לאפשר להם לנוח ולהתכונן היטב למתקפה.

בעקבות זאת מיהרה רוסיה לחפש שותפים כדי להילחם בגרמנים, וחיזרה אחר מדינות נוספות בעולם החופשי שמנהלות מלחמה נגד הגרמנים. במסגרת זו הגיעו הרוסים להסכם עם ה"ממשלה הפולנית הגולה"[154].

154 הממשלה הפולנית הגולה היתה ממשלת פולין לאחר כיבושה על ידי גרמניה במהלך מלחמת העולם השניה החל מאלול שנת תרצ"ט. ממשלה זו פיקדה על כוחות צבא פולין במהלך

הרוסים ערכו הסכם מסודר עם הפולנים, הסכם המכונה "שיקורסקי - מייסקי"[155]. אחת מתנאיה של פולין בהסכם זו, היתה להיטיב את התנאים עם הנתינים הפולנים, אשר גורשו לסיביר וחיים במקום כעבדים.

פולין דרשה כי רוסיה תאפשר להם להשתקע בשאר ערי רוסיה ובפרט בחלק הנמצא ביבשת אסיה, משום שהחלק האירופאי נכבש רובו ככולו בידי הגרמנים.

על רבים כבר כיסו רגבי עפר, לאחר שנספו בערבות סיביר כתוצאה מהעבודה המאומצת ומחמת הקור, הרעב והצמא שהיו מנת חלקם במקום. אף הזוהמה השפיעה עליהם וכתוצאה מכך מתו רבים ממחלות שונות בהן נדבקו.

יהודים רבים וטובים כלל לא זכו להגיע למנוחה נכונה להיקבר בקבר ישראל, והשלג היה קברם...

מבית עבדים פדיתנו

הניצולים אשר בכל זאת שרדו את אימת סיביר והחזיקו מעמד עד עתה, נהנו כעת מההסכם שנרקם בין שני הצדדים - רוסיה ופולין. כעת הם זכו לשחרור מסיביר אל מרחביה של רוסיה. בין אלו נמנו רבי יצחק אייזיק ובני משפחתו.

עוד רבי יצחק אייזיק זצ"ל עומד מהרהר ומטכס עצות כיצד יצליח הפעם לשטות בקומדנט, למרות איומיו הברורים.

לפתע, הודיע להם הקומדנט את הבשורה כי הם משוחררים ועומדים לעבור מסיביר לתוככי רוסיה.

במעמד זה ניגש "זיסקינד" אל הקומדנט, חזר ואמר לו:

"דע לך אדוני המפקד שיהודי זה 'ראטה' לא עבד אפילו שבת אחת! הוא שיטה בך לאורך כל הדרך...!"

המלחמה. בידי הממשלה הגולה היו סמכויות שונות, למרות שלא היה בכך כח ממשי ואף לא זכו להכרה בינלאומית.

155 הסכם שיקורסקי - מייסקי, נחתם ביום ו' מנחם אב תש"א בין הממשלה הפולנית הגולה לבין רוסיה, ואפשרה לפולין להקים צבא, שנודע בשם "צבא אנדרס" והורכב משבויי מלחמה שנותרו על אדמת ברית המועצות.

המפקד הרגיש את עצמו מובס, אך בעל כורחו נאלץ לחתום על מכתב השחרור, כשהוא נפרד מרבי יצחק אייזיק לשלום ומאחל לו דרך צליחה בחייו האזרחיים.

כעבור ארבעה עשר חודש לשהותו של רבי יצחק אייזיק בסיביר, יצא משם ביד רמה. כשהוא קיים את הצהרתו בתחילת גלותו: "אני את השבת לא אחלל ויהי מה".

שיר חדש

באותו פרק, בסיביר, החל רבי יצחק אייזיק לזמר ניגון מיוחד, בזמר "ברוך קל עליון" על שתי הפסקאות האחרונות "זכור את יום השבת" וקודש היא לכם שבת המלכה". ומאז החל לזמרם מדי שבת בשבתו בניגון זה. ניגון אותו שמע מיהודי ששהה יחד עמהם וכלתה אליו הרעה והוא נאסף בגלות סיביר.

לזכרו ולזכותו של יהודי זה, שלא השאיר שם ושארית בארץ, היה רבי יצחק אייזיק מכבד את ה' בגרונו בשיר מזמור ליום השבת.

על זמר מיוחד זה לא ויתר רבי יצחק אייזיק. גם כשלא שהה בביתו והיסב על שולחן אחרים, היה - ברשות בעל הבית - פותח פיו בנעימה ובזמרה בניגון מיוחד זה.

כבקשתו של רבי יצחק אייזיק זצ"ל - רבים מנכדיו ממשיכים בנוהג זה, לזמר ניגון מיוחד זה בשולחן השבת.

פרק טז

דז'אמבול בירת קזחסטן

משם נפוצו

מדינת קזחסטן אשר באסיה התיכונית, היא התשיעית בגודלה בעולם ומשתווה בשטחה למחציתה של ארצות הברית. היא גובלת ברוסיה מצפון, בים הכספי ממערב, בטורקמניסטן, באוזבקיסטן ובקירגיזיסטן מדרום ובסין ממזרח. האקלים במקום מאוד קיצוני. ימי הקיץ חמים ביותר, לעומת הקיפאון השורר באזור בימי החורף.

כעת, לאחר שסוף סוף זכו משוחררי סיביר לצאת לרחבי ברית המועצות. החלו לחזר אחר מקום מסודר להתיישב בו, בה יוכלו להמשיך לחיות חיים תקינים ומסודרים.

פרוזים, פרודים, מוכים ונרדפים, נפוצו לכל עבר כשהם תרים אחר מקום מתאים להתיישב בו.

אבל, דומה שעדיין קפץ עליהם רוגזו של עולם, אשר עדיין לא נח מזעפו. מלחמת העולם השניה, עדיין היתה בעיצומה והשתוללה במלוא עוצמתה ואף תושביה הותיקים של ברית המועצות סבלו מחסור ורעב.

כנראה, שעדיין לא הגיעה עתם לשבת בשלוה, איש תחת גפנו ותאנתו.

למרות האפשרות להשתקע בכל מקום ברוסיה. נלקחו הפליטים בנסיעה של מספר שבועות באמצעות רכבות למספר מוקדים, בהם חפצו השלטונות, באזורים נידחים של האימפריה הסובייטית.

בחלקו של רבי יצחק אייזיק עלתה להתיישב בעיר דז'אמבול, בירת מדינת קזחסטן[156].

האוכלוסייה המקומית היו אף הם פליטים מתקופות שונות. שיחם וסיגם של תושבי המקום, התנהל איפוא בשבעים לשון.

בגלותי לגאלני

כאן כבר יכלו לנסוע ולנוע ביתר חופשיות, אבל עדיין נאסר עליהם להתעסק במסחר. אמנם, מאידך, הם לא היו נשאלים מהיכן יש להם כסף.

רבי יצחק אייזיק מסכם ברשימותיו: **"על כן המצב היה די טוב".**

מעדינות לשונו של רבי יצחק אייזיק שמסתייג על טיב מצבו, יכולים אנו להבין עד כמה שפר גורלם והיו רחוקים להתענג בתענוגים באותה תקופה בהיותם בדז'אמבול.

בעשרת ימי תשובה, בין כסה לעשור, של תחילת שנת תש"ב, עברו רבי יצחק אייזיק ומשפחתו להתגורר בעיר דז'אמבול בירת קזחסטן.

תנאי החיים במקום היו קשים ומרים, המחסור במזון, הזבל שהצטבר וחוסר הנקיון אף הם תרמו למצב ולהשתכנות מחלות מזיקות שהכו בגולים ללא רחם.

---

156 מדינתם של אומה טורקמנית אשר להם עיניים מלוכסנות במקצת.

הבקתות עצמן היו בנויות בחימר, ולא היה בהן כדי להגן מפני הקור והצינה ששררו באזור באופן קבוע. הגגות אף הם לא היו מתאימים לגשמים, אשר מימיהם דלפו פנימה. רצפת הבקתות היתה הקרקע עצמה ללא שום חוצץ בינה לבין יושבי הבקתה. מי הגשמים שחדרו הפכו את הקרקע לעיסת בוץ טובענית.

בתנאים מחרידים אלו, נאלצו הגולים לדז'אמבול לגור ולחיות את חייהם.

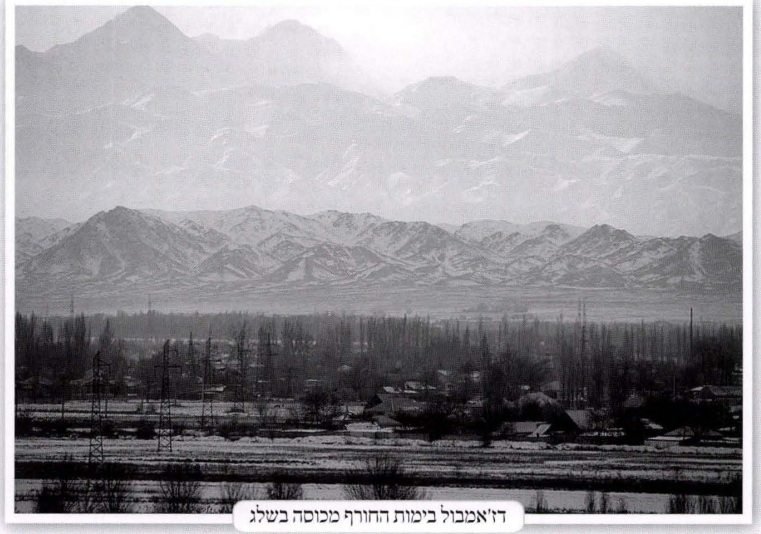
לא לחנם אמרו כי בדז'אמבול של אותם הימים "אין בית אשר אין שם מת" אם זה מחמת רעב או מחמת שאר הקשיים, כמו ההיגיינה הגרועה.

בר מזל היה רבי יצחק אייזיק בדז'אמבול, שהצליח לשכור חדר עם מטבחון, אותה שכר מגוי מוסלמי מקומי בשם "חליק".

דירה זו היתה ברחוב סרדלובא 42[157].

מעלה נוספת ויתירה היתה בדירה זו שהיתה בה דלת שפנתה לחצר שמאחורי הבית. דלת זו היתה נחוצה לרבי יצחק אייזיק שיוכל לברוח מפני

157 רבי בן ציון גלינסקי הי"ו, ששמע מזקנו רבי יענקל'ע זצ"ל, ראה עליו עוד בהמשך הפרק.

דז'אמבול בימות החורף מכוסה בשלג

הסכנה, במידה ואנשי הנ.ק.וו.ד. יבקשו לאוסרו על התעסקותו ופעולותיו בעניני הדת.

עינא פקיחא

מטעם החוק הסובייטי הקשוח, הוזהר כל דייר כי במידה וייתפס מכניס לביתו אנשים זרים ללא רשיון, אחת דתו להיענש בחומרה. כאשר אחד העונשים הקלים בענין זה היה שילוח לסיביר למשך עשר שנים.

החוק הסובייטי וליתר דיוק הנ.ק.וו.ד. הצמיד לכל רחוב וגוש בנינים, אחראי - שהיה סוכן של הבולשת. זאת מאחר ובאותה תקופה רבו העריקים מהצבא ואסירים פוליטיים שרותקו על ידי השלטונות לעיר מסוימת וחל עליהם איסור לעבור לעיר אחרת. תפקידו של האחראי היה לפקח על כך ולדווח על כל תושב חדש בשכונתו.

בנוסף היה תפקידו של האחראי לדווח על אירועים חריגים בשכונתו, כמו קיום אסיפות וכינוסים של אנשים לצורכי דת.

אף בסביבתו של רבי יצחק אייזיק מונה סוכן אשר כונה בשם "אודוקום".

רבי יצחק אייזיק 'כאילו' אינו יודע מכלום, ממשיך בדרכו כרצונו לעשות את רצון הבורא. כשהוא עובר על 'שלש עבירות חמורות'[158] אותם אסרה השלטון הקומוניסטי, והם שחיטת בשר כשר, עריכת ברית מילה ולימוד התורה.

אם במחתרת ימצא

גם באותה תקופה היו כל עתותיו של רבי יצחק אייזיק מקודשות לתורה ועבודת ה' ולמרות הקשיים והסכנות שהיו כרוכים בכך, לא נמנע רבי יצחק אייזיק מלמלא את מצוות אלוקיו ולהידבק במידותיו, בכל עת ובכל שעה, כשהוא אינו שת למקומו ושעתו.

את חדרו הקטן ששכר, חילק באמצעות מחיצה, הוא התקין ארון קודש קטן ואף השיג ספר תורה מיהודי שנפטר, וכך היו מקיימים במקום, בחשאי, מנינים לתפילה בבוקר ובערב, על ידי יהודים שהגיעו למקום מרחבי דז'אמבול.

158 כהגדרתו המליצית והקולעת של רבי יענקל'ע גלינסקי זצ"ל.

מקום ארון

זכה רבי יצחק אייזיק להנהגה שמעל דרך הטבע ולא רק בנסים ונפלאות שהתרחשו עמו מפעם לפעם, אלא אף באופן קבוע, נעשה אצלו נס ופלא.

שכן, בימות הגשמים בהם הבקתה - שעשויה חימר - נטפה ממי הגשמים שחדרו לתוכה ובקושי יכלו להתפלל במקום. עם זאת, באורח פלא המקום בו עמד ארון הקודש וספר התורה, נשאר יבש לחלוטין. כאילו הוא מצוי בבית מקורה היטב.

מתן בסתר לכבוד שבת

האנשים היו מגיעים עטופים במעילים עבים להגן עליהם מפני הקור והצינה, אך בהגיעם לבקתה פנימה שוב לא יכלו לסבול את סרבולם של המעילים הכבדים והניחו אותם בצד, עד לסיום התפילה.

רבי יצחק אייזיק אשר בכל דבר מצוה היה לו חוש מפותח במיוחד לשום אל לבו כיצד ניתן לגמול חסד ולהיטיב עם בריותיו של הקדוש ברוך הוא. אף כאן ידע היטב על כמה מהאנשים אשר משתתפים במנין שאין ידם משגת אפילו פת חרבה לקדש עליה, להעיד על היוצר העושה מעשה בראשית, לקל אשר שבת ברא.

בקתות בדז'אמבול

בשעה שהיו אלו שקועים בתפילתם, היה רבי יצחק אייזיק ניגש בלאט, חרש ובשקט, כשהם אינם מבחינים ונותן בהיחבא לתוך כיסיהם פיסת לחם לאכול, ממה שחסך מלחמו ומלחם בני ביתו.

אותם יהודים היו חוזרים מתפילתם ואך אז היו מבחינים בפת הלחם אשר הוטמנה על ידי מאן דהו במעיליהם.

רבי יצחק אייזיק הכיר את אותם יהודים שמלבד העובדה שהתביישו לבקש, כלל לא היו מסכימים לקבל את פת לחמו, בידעם כי סעודתו בקושי מספקת לבעליה[159].

ושחט הכהן

באותה תקופה התרכזו בדז'אמבול מספר גדול של פליטים יהודים, אשר נקבצו ובאו מכל רחבי רוסיה ופולין. היהודים היו דרים ומפוזרים ברחבי העיר כולה, שהיתה בנויה בקתות חימר. כל משפחה דרה בנפרד בבקתה. ניתן לתאר את המרחקים העצומים עליהם השתרע מושב היהודים במקום בעיר דז'אמבול.

159 מפי בנו רבי אברהם שלמה ז"ל, מבני-ברק.

רבי יצחק אייזיק עמל להשיג סכינים לשחיטה כדי לזכות את הרבים באכילת בשר כשר. בכל אותו אזור אדיר שימש רבי יצחק אייזיק כשוחט בודד לאוכלוסיה היהודית כולה.

למרות הסיכון הרב שהיה כרוך בדבר, לא נמנע רבי יצחק אייזיק מלשחוט לכל היהודים אשר נזקקו לשחיטתו. גם הפרסום הרב שהיה לכך, לא הרתיע אותו, בידעו כי הוא שליח ההשגחה במקום, כדי שיהודים יוכלו לאכול בשר שחוט כדת וכדין.

לא זו בלבד, אלא בכדי לסייע ליהודי המקום, לא רצה רבי יצחק אייזיק להטריח את ההמונים להגיע עד לביתו. לכך הוגדרו מראש מקומות מיוחדים בהם היה שוחט לרבים, אשר היו רוכשים יחד בהמה כדי לכבד את השבת עם בשר בהמה.

ברור היה כי במידה וימצא רבי יצחק אייזיק בשחיטתו, הסכנה שמאיימת עליו היא עונש של הגליה לסיביר הרחוקה למשך עשר שנים לכל הפחות ויתכן כי אף גרוע מזה.

נאמנים היו על רבי יצחק אייזיק, דברי חכמינו זכרונם לברכה, כי "שלוחי מצוה אינם ניזוקים", ורבי יצחק אייזיק היה עומד ומשנן את הדברים בינו לבין עצמו, וכי "שומר מצוה לא ידע דבר רע".

למרות פרסום הדבר לרבים, זכה רבי יצחק אייזיק, ומן השמים שמרו את צעדיו לבל יפול לידיהם של השוטרים המקומיים. זאת למרות שהיו עוקבים אחר כל הנעשה במקום, ושמחים לאיד מי שנתפס על ידם.

סגולת "על חרבך תחיה"

פעם אירע ורבי יצחק אייזיק נשאל על ידי חוקר משטרתי מדוע שמור אצלו תמיד סכין גדולה ומיוחדת.

רבי יצחק אייזיק השיב לשוטר כי מטרתה של סכין זו היא מחמת סגולה מיוחדת הנוהגת אצל היהודים. והיא, שכאשר יהודי חולה מסוכן והוא שרוי על ערש דוי וקיצו מתקרב, מראים לו סכין של שחיטה, כדי לרמז לו כי חרבו של מלאך המות שלופה נגדו ועליו לפשפש במעשיו ולשוב בתשובה שלימה ועל ידי זה ינצל מן המיתה ויתרפא ממחלתו.

רבי יצחק אייזיק אף הוסיף לציין כי כעת הוא בדרכו לביתו של יהודי פלוני כשהוא נוקב בשמו של יהודי, אשר היה שרוי על ערש דוי שדר באזור.

כדי לבדוק את דבריו של רבי יצחק אייזיק מיהר חוקר המשטרה לבדוק אם אמת נכון הדבר, כשהוא שולח לבדוק אם אכן במקום זה דר יהודי בשם אותו נקב רבי יצחק אייזיק והוא חולה מסוכן.

כאשר הדבר אושר, קיבל החוקר את גרסתו של רבי יצחק אייזיק על המנהג המוזר של היהודים, והוא שיחרר את רבי יצחק אייזיק לביתו.

אין אנו יודעים אם הסגולה של רבי יצחק אייזיק הועילה לאותו יהודי אשר שכב על מיטת חוליו. אבל, בוודאי שהסגולה הועילה עבור רבי יצחק אייזיק עצמו שניצל מחרבו של אותו חוקר משטרתי. דומה, כי סכין שחיטה זו הזכירה לו לרבי יצחק אייזיק עצמו את חרבו השלופה של מלאך המות. כך, כשהוא מזכיר לעצמו את יום המיתה, ביקש רבי יצחק אייזיק לרצות את בוראו להמשיך את תפקידו בעולם והמשיך לשקוד על מלאכתו, אומנות השחיטה שבידו.

גדולה הכנסת אורחים

למרות ידיעתו הברורה מה עלול להיות תוצאות הפרת הפקודות, לא סירב רבי יצחק אייזיק מעולם לבקשתו של יהודי. כל אותם חוקים סובייטים, שווים אצלו כקליפת השום כשהם עומדים מול בקשתו של יהודי הנמצא במצוקה.

ביתו היה פתוח לכל דכפין כשהוא פורס מלחמו הדל לרעבים, כשהוא מסתיר אצלו עריקים עד שהצליחו לסדר עבורם תעודות מתאימות - היו אלו תעודות מזויפות על שמות אישים אחרים המורשים לשהות במקום.

עניים ועריקים אלו היו אצל רבי יצחק אייזיק כבני בית ממש. מלבד מצות "הכנסת אורחים" אשר קיים בהם, היה מציל נפשות ומקיים עולמות בכך שהיה פורס מלחמו ומלחם בני ביתו, ומצילם מרעב.

מצוה נכבדה זו אף דרשה מרבי יצחק אייזיק ובני ביתו הקרבה מיוחדת. מאחר שביתו של רבי יצחק אייזיק בקושי הכיל מיטות עבור בני הבית. וכאשר הגיעו אורחים היו אלו מקבלים את המיטות, כאשר רבי יצחק אייזיק ומשפחתו מוותרים על מיטתם וישנים על גבי הקרקע שבימות הגשמים לא היתה אלא גוש עפר.

הוי דן לכף זכות

באותה תקופה אירע מעשה אשר היא באה ללמדנו על הכלל כולו. על מעשיו המיוחדים ומדותיו האצילות של רבי יצחק אייזיק, אשר כל דבר אצלו היה מדוד לפי מאזני ההלכה, ושקול על פי מאזני הצדק והיושר.

והיא שעמדה לזכות לרבי יצחק אייזיק, בכך אשר נזהר שלא לדון יהודי לכף חובה, ניצל מלהפיל את מר המות על ראשו של יהודי. רק לאחר זמן נודע לו כי זהירותו הצילה אותו, שלא יצא מכשול חמור תחת ידיו.

שכך היה דרכו של רבי יצחק אייזיק תמיד, לשמור פיו ולשונו, לא רק מלשון הרע ורכילות, אלא אף דברים של מה בכך לא עלו על קצה לשונו. תמיד היה בפיו מליצה ישרה על כל יהודי והתנהגותו.

אף בדבר שהיה ברור כי יהודי מסוים נכשל וחטא, היה רבי יצחק אייזיק מנסה לשקול את מעשיו בפלס היושר, להבין לרוחו של אותו יהודי, אשר תנאי המעשה והשעה וקורותיו, אלו שעמדו לו לרועץ.

לכך אף דבר זה בו נכשל אינו חמור כל כך, ואל לנו להרשיעו במעשיו. שבוודאי יהודי קדוש הוא ולבו נאמן לה' ולתורתו, ובחטאה זו בה נפל, אין בה כדי להעיד ולהחמיץ את העיסה כולה.

בפרט ובוודאי כשהיה המדובר בחשד, היה רבי יצחק אייזיק מתרחק מכך כמטחוי קשת, לבל יוציא שם רע על יהודי. למרות שהחשד היה מוצק ומלווה בראיות ברורות, עדיין לא שת רבי יצחק אייזיק את לבו לכך.

האורח שנעלם

בהצטיינו במדה זו, אף עמד רבי יצחק אייזיק בגבורה במעשה אשר אירע:

היה זה בערב ראש השנה. יהודי אשר נשא את השם "קראטהמר" דפק על פתחו. כרבים אחרים אף הוא הגיע אל רבי יצחק אייזיק, לסעוד את לבו ולעשות את שינת הלילה במקום.

רבי יצחק אייזיק כהרגלו, לא בדק בציציותיו של האיש, כשהוא נוהג לפי הכלל הקבוע "אין בודקין למזונות"[160] וכאשר יהודי מבקש להיכנס הביתה כדי לסעוד את לבו, אין העת והזמן לבדוק במעשיו, למרות הסכנה שבדבר.

160 מסכת בבא בתרא דף ט עמוד א.

הגם, שהבית היה מלא ולא היה מקום ללון, לא יכול היה רבי יצחק אייזיק להתעלם מלהכניס את ההילך לביתו ולכך הציע לו מיטה בירכתי הבית על גבי מצע קש.

באור הבוקר, בוקרו של ראש השנה התברר כי באותו לילה התרחשה גניבה בבית. בה נעלמו חפצים רבים, ביניהם חפצי ערך אותם הצליחו להשיג ומעט התכשיטים אשר היו בידי בני ביתו של רבי יצחק אייזיק.

בני הבית הבחינו כי מקומו של היהודי "קראטההמר" שביקש מהם ביום אתמול כי הוא זקוק למקום ללון, נפקד כעת.

לא היה ספק לאיש, כי מעשה הגניבה ומעשה העלמו של "קראטההמר" הם מחמת אותה הסיבה, ושניהם תלויים זה בזה, כי זה האיש "קראטההמר" הוא אשר שלח את ידיו בחפצי הבית וברח עמהם. לא עוד, שהסברא אומרת כי כל מעשה בקשתו ללון, הגיעה מחמת רצונו לגנוב את חפצי הבית.

באחד הימים מצאו בני ביתו של רבי יצחק אייזיק את "קראטההמר" ברחובה של עיר וביקשו להזעיק את המשטרה ולהתלונן על הגניבה שבוצעה בבית. אך באופן בלתי צפוי הגיע רבי יצחק אייזיק למקום, ולא זו בלבד שלא הניח להתלונן עליו במשטרה, כשהוא טוען שיש בכך איסור חמור, כל עוד הם לא ראו בעצמם בבירור שהוא גונב, הוא אף התנגד בתוקף על החותם שנקבעה על זהותו של הגנב. למרות שהעובדות הוכחו בעליל על הקשר הישיר בין הדברים. אף העובדה שהאיש היה עני ומחוסר כל, עדיין לא סיפקה את רבי יצחק אייזיק, כדי לקבוע על "קראטההמר" כי הוא הגנב.

פתחו לי פתח

בני ביתו של רבי יצחק אייזיק ראו בכך הזדמנות פז, להניא את אביהם מלהמשיך במנהגו להכניס אנשים לביתם. מזמן הם כבר חששו מהסכנות הכרוכות בכך. בטוחים היו כי כעת גם אביהם יסכים לכך כי הגיעה העת לסגור את דלת הבית ולא להכניס את כל העריקים הבלתי מוכרים.

בלית ברירה, מחמת המצב שנוצר, שוב לא היה יכול רבי יצחק אייזיק לעמוד מול הפצרות בני הבית ולא היה ניתן לרצותם בשעת כעסם על הגניבה שבוצעה בבית. בה נלקחה מהם גם את המעט שנשאר להם. וההחלטה הכבידה התקבלה כי מעתה שוב לא יקבל את כל האורחים לביתו.

אולם לבו של רבי יצחק אייזיק נפל בו, שהוא נאלץ להשיב ריקם אורחים אל גורלם ללא קורת גג, ברעב ובצמא מוכנים ליפול אל ידיהם של הרשעים.

רצונו העז של רבי יצחק אייזיק עשה רושם, וכמו אצל אברהם אבינו שהיה תאב להכניס אורחים ובגין כך ישב בפתח האוהל כחום היום, הזמין לו הקב"ה אורחים בדמותם של מלאכים. אף הפעם הזמין לו הקדוש ברוך הוא לרבי יצחק אייזיק, את האפשרות לשוב ולפתוח את דלת הבית.

תורה מחזרת על אכסניה שלה

רבי **יעקב גלינסקי** זצ"ל, מי שנודע לימים כמגיד מישרים שכונה בפי כל ר' יענקל'ע, היה באותה עת בחור תלמיד חכם מופלג, ירא ה', כבן עשרים ושניים.

אף הוא כרבים, היה חייב לפי החוק להתגייס לשירות הצבא הרוסי. הוא שהה במקום ללא תעודות הולמות והיה מן ה'נסתרים' - כינוי שהודבק על אלו שהסתירו את עצמם מעיניהם של הבריות מחשש חרב הלהט של השלטונות שלא נחו מלחזר אחריהם.

באותה עת כבר היה רבי יענקל'ע אחר מספר תחנות של גלות, כשהוא נכלא בבית הסוהר בוילנה, הוגלה לסיביר שם שהה במחנה ראשיטה וכעת הגיע לדז'אמבול.

כאן שמע מיד על כתובתו של איש החסד רבי יצחק אייזיק, ככתובת יחידה וכאפשרות בודדת בה יוכל להתקבל כדי להישאר לשהות בדז'אמבול. ללא צורך להמשיך במסע נדודיו המפרך והמסוכן.

בבית זה אין אורח שנשאר בחוץ, כאן יקבלו את פניו בסבר פנים יפות. ולמרות החוקים הנוקשים והפחד להכניס פליטים, לא נרתעו בבית זה מלפתוח את הדלת לכל עוברי אורח.

בדפיקות מדודות הקיש רבי יענקל'ע על דלת הבית וביקש בענוה להישאר במקום ללון, כדירת עראי וכעיר מקלט בלבד. כפי ששמע מאחרים, כי עוברי האורח מוצאים במקום קורת גג לראשם לימים אחדים, עד שהם מצליחים להסתדר במקום.

היה זה מיד לאחר אותה החלטה קשה, שלא להכניס יותר אורחים מחמת הסכנה שבדבר.

בצער הפנה רבי יצחק אייזיק את הבחור לשכנו הקרוב. אבל, כפי שנהגו כולם בדז'אמבול, אף הוא לא הסכים להכניסו לביתו.

רבי יצחק אייזיק לא היה יכול לראות בצערו ובצרתו של הבחור, פנה אל זוגתו ובני ביתו ואף הם לא יכלו לסרב להכניסו לכל הפחות ולתת לו מזון וצידה להשביע נפשו.

כדי להסיר מלבם דאגה מפני האורח, לאחר שעלה רבי יענקל'ע על יצועו, בדק רבי יצחק אייזיק את אמתחתו של האורח, שם גילה כי האורח הוא ערום ומחוסר כל, ואין לו בצקלונו מאומה מלבד תפילין ומעט סלק[161].

יעקב קרא לו בית

כאשר הגיע רבי יענקל'ע אל מעונו של רבי יצחק אייזיק, שעת לילה היתה, באותה עת ישב רבי יצחק אייזיק מכורבל לאור עששית של נפט, כשהוא מוקף עם בניו ולומד עמהם בשקיקה ובנעימה, גמרא ותוספות.

לימים גילה רבי יענקל'ע, כי המחזה - כיצד רבי יצחק אייזיק לומד עם בניו במסירות נפש ויגיעת התורה - כבש את לבו ונפשו חשקה בתורה, להישאר במקום כתושב קבוע. בלבו שאף כי משאלת לבו זו תתמלא בצורה כל שהיא.

כמים פנים אל פנים: אף רבי יצחק אייזיק כאשר ראה את רבי יענקל'ע לראשונה, מיד עשה עליו רושם עמוק. יראת פניו ענתה בו כי הוא מלא במדה גדושה של יראת שמים.

באותה הזדמנות אף נכנס עמו רבי יצחק אייזיק לשיחה עמוקה. עד מהרה עמד על כך כי לפניו עומד בחור עול ימים, תלמיד חכם מופלג, מלא וגדוש בתורה, שרבי יצחק אייזיק מצא אותו ראוי לטייל עמו בשיח במצולות ים התלמוד וההלכה.

לאחר שסעד רבי יענקל'ע את לבו, אף הצטרף ללימוד עם רבי יוסף, צעיר הבנים של רבי יצחק אייזיק. בכך לא נותר צל של חשד על רבי יענקל'ע, והוא הוזמן להמשיך ולהתארח בבית.

---

161 צוויקל.

כי טוב סחרה

רבי יצחק אייזיק, קפץ על המציאה אשר נקרתה לידו והציע מיד לרבי יענקל'ע לבצע עמו עסקה. רבי יצחק אייזיק הציע לפניו את סחורתו הוא, אלו היו בניו אשר נתן לו אלקים, אותם ביקש רבי יצחק אייזיק שילמדו תורה מפיו של רבי יענקל'ע. בתמורה לכך, לקח רבי יצחק אייזיק את רבי יענקל'ע לביתו כבנו ממש, כשהוא סמוך על שולחנו ודואג עבורו לכל מחסורו.

והאיש משתאה, ההצליח ה' דרכו...

ההתמלאה משאלת לבו להישאר במקום. להישאר בבית זה שכולו מושתת על אדני התורה והיראה.

עסקה זו בין רבי יצחק אייזיק לרבי יעקב התקיימה במשך תקופת זמן שנמשכה שלש שנים.

לאמיתו של דבר, עיקר ההוקרה על כל תקופת שהותו בבית, נתונה לזוגתו של רבי יצחק אייזיק, מרת חיה רחל, וכאות הכרת הטוב אף קרא רבי יענקל'ע, לבתו הראשונה "חנה מינדל" על שם אמו של מרת חיה רחל, כאילו היא היתה זקנתו של רבי יענקל'ע.

תורה שלמדתי באף

בכלל היתה מסכת מיוחדת פועלו הרב של רבי יצחק אייזיק, כדי ללמד תורה לילדי ישראל.

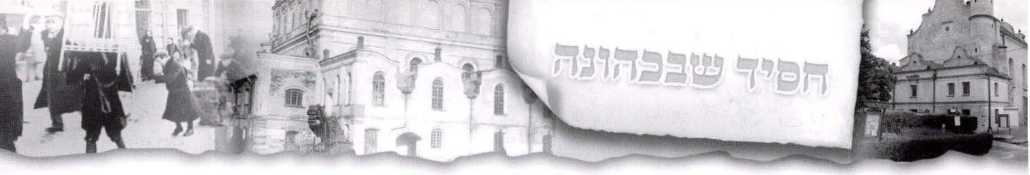
הלימודים התקיימו במבנה קט אותו קיבל מכומר שביקש להתנקם בשלטון הקומוניסטי, מאחר שאלו לא מאפשרים לו לדרוש לפני קהל שומעיו.

מבנה זו היתה לה דלת אחורית מוסתר מאחורי המבנה, מלבד הדלת הקדמית שפנתה לעבר הרחוב. דלת זו שימשה עבורם כפתח מילוט במקרה של סכנה. דלת זו היתה סגורה ונעולה גם באמצעות בריח פנימי, בכדי למנוע פריצה מהירה לתוך המבנה[162].

162 רבי בן ציון גלינסקי הי"ו, כפי ששמע מזקנו רבי יענקל'ע זצ"ל.

המגיד מישרים רבי יעקב גלינסקי זצ"ל יחד עם רבי יצחק אייזיק זצ"ל

כי ימצא הגנב

שמונה חודשים חלפו, עברו. אחד משכניו של רבי יצחק אייזיק נאסר על ידי המשטרה המקומית ונכלא בבית המעצר המקומי. במקום התגלגלה לאזניו שיחתם של גנבים נכרים שאף הם שהו בבית המעצר, כשהם מספרים שהם גנבו חפצים מביתו של רבי יצחק אייזיק. הלה מסר על כך למשטרה והם הודו כי הם - הם שרוקנו את ביתו של רבי יצחק אייזיק.

כאשר שמע רבי יצחק אייזיק על ההתפתחות בפרשת הגניבה, מיהר שמח וטוב לב להביא את הבשורה לבני ביתו, כשהוא מצביע על ה'מוסר השכל' שיש ללמוד מעובדה זו, עד כמה יש לדון את האדם לכף זכות וכי לא ניתן לחשוד באדם לחנם.

אך, עדיין לא היתה זאת ההתפתחות האחרונה בפרשה.

לימים, כאשר שימש רבי יצחק אייזיק במשרת השוחט ובודק בברזיל. בימים בהם ישב רבי יצחק אייזיק "שבעה" על פטירת אחותו מרת **פיגא מייער** ז"ל הגיע אליו יהודי ובידו שני תרנגולים, אותם ביקש לשחוט. והנה אך נכנס היהודי אל רבי יצחק אייזיק, נאלם דום למראה פניו, הוא זיהה מיד את רבי יצחק אייזיק. זרק את שני התרנגולים מידיו שהחלו לקפץ במקום ונפל על צווארו של רבי יצחק אייזיק בבכי ובהתרגשות מרובה, כשהוא נוטל אותו בידו ומתחיל לרקוד עמו. ציבור הנוכחים במקום סברו כי מדובר במשוגע שנקלע למקום.

כשהוא נרגע קמעא, סיפר לרבי יצחק אייזיק, כי הוא חב לו את חייו, אשר ניצלו אודות ישרותו וצדקתו. כשהוא מגלה לו ששמו הוא "קראטההמר", והוא שהה בביתו בד'זאמבול באותו לילה בו אירעה אצלו הגניבה.

"בשעת בוקר מוקדמת הקצתי משינתי" סיפר קראטההמר: "הבחנתי כי אורחים בלתי רצויים, ביקרו הלילה בבית. הבנתי מיד כי באין הוכחות אחרות יפילו את החשד עלי, כי אני ביצעתי את הגניבה, כדי להחיות את נפשי. החלטתי לקום ולעשות מעשה, לברוח בעוד מועד מהמקום.

אילו הייתי נופל בידי השלטונות, היו השלטונות שמים את ידיהם עלי כי אין לי תעודות, והייתי נענש לא רק על מעשה הגניבה עליה נחשדתי, אלא אף על היותי עריק בורח מהצבא, עון שהסובייטים מוציאים להורג בגין כך.

חששתי שמא תתפרסם תמונתי בתחנות הרכבת ועד מהרה יצליחו לעלות עלי וממילא יהיה סופי גרוע.

העידוד היחיד ששאבתי היתה העובדה שהגניבה בוצעה בביתכם" סיפר האיש. "ידעתי כי אתם בטוחר לבכם לא תתנו להסגירני לשלטונות, גם אם אכן אני ביצעתי את הגניבה. הבנתי כי אתם תבינו את חומר המשמעות לגבי, במידה ואוסגר לשלטונות" גולל קראטההמר את סיפורו באריכות.

"אין בפי די מילים כדי להודות לכם על אצילות נפשכם, בכך הצלתם את חיי".

בסוף ימיו התגורר "קראטההמר" ברחוב רבי טרפון בבני ברק בסמיכות לרבי יצחק אייזיק, ומחמת הכרת הטוב היה מסור אל רבי יצחק אייזיק בלב ונפש וסייע לו ככל יכולתו ונהג בו כבוד כאילו היה אביו מולידו[163].

רבי יענקל'ע גלינסקי בכלא

מי ששרד את התקופה בדז'אמבול ולא מת מחמת רעב, בהכרח שהוא עבר נגד החוק הסובייטי. שכן, על פי מכסת המזון שניתן היה להשיג רשמית, לא היה בה כדי מחיה.

רבי יצחק אייזיק למשל, היה משתכר ממלאכת השחיטה. רבי יענקל'ע היה סוחר בכרטיסי לחם, כרטיסים שהיו שווים זהב. שכן, רק באמצעותם היו יכולים לקבל לחם שהיה מחולק על ידי השלטונות.

באחד הימים נתפס רבי יענקל'ע גלינסקי בידי השלטונות על תחום עיסוקו. מכיריו של רבי יצחק אייזיק מיהרו אליו, לגלות את אזנו כי בנו נלקח למעצר. כשהגיע רבי יצחק אייזיק לבית המעצר, נוכח שהכוונה לרבי יענקל'ע, אשר מכיריו טעו בו כי הוא בנו.

רבי יענקל'ע נעצר ונחקר על ידי חוקרי הנ.ק.וו.ד. אשר היטיבו להתאכזר ולהתעלל בנחקרים האומללים.

---

163 רבי יהושע גוטליב הי"ו מבני ברק, חתן רבי שמואל ופייגא מייער ז"ל. בהקשר לכך הוסיף לספר כי היה ובא שאלה לפני בית דינו של רבי ניסים קרליץ על ידי שואל שביקש לדעת אם מותר לו למסור למשטרה על עוזרת הבית שגנבה ממנו שעון זהב. בין הדיינים שישבו במקום היה רבי יוסף בן רבי יצחק אייזיק זצ"ל, והוא סיפר ליהודי עובדה זו. הלה סבר וקיבל את דבריו ולא פנה למשטרה. מספר חדשים לאחר מכן, הגיע בשמחה אל רבי יוסף לבשר לו כי הוא הצילו ממכשול, לאחר שהאבידה נמצאה במקום מסתור בתוך הבית.

רבי יענקל'ע התבקש למסור פרטים על אודות זהותו של מי שמסר לידיו את הכרטיסים למכירה. אך הוא מילא את פיו מים, ולא חפץ להרשיע את היהודים אשר עסקו בתחום זה, אשר נמנו לכמה וכמה אנשים.

התחמקותו של רבי יענקל'ע היתה בגרסה אותה המציא לכבוד חוקרי הנ.ק.וו.ד. והיא כי הכרטיסים ניתנו בידיו על ידי איש שזהותו אינה ידועה לו, מלבד העובדה שהוא מסר לו את הכרטיסים ואמר לו כי הוא יצור עמו קשר לאחר שימכור אותם. בינתיים הוא עדיין לא סיים למכור את הכרטיסים והאיש עדיין לא יצר עמו קשר נוסף והוא לא יודע שום פרט נוסף עליו.

לא קל היה לשחרר אסיר מידיהם של השלטונות, אלו חפצו בכל יכולתם לעלות על עקבותיהם של יהודים נוספים ולהעמידם לדין. לכך, נשאר עדיין רבי יענקל'ע במעצר, עד לבירור הענין ביסודיות.

יום הקדוש - עצרת תהיה

גם ביום הקדוש - יום הכיפורים, עת כל היהודים מתכנסים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות להתפלל בצוותא, לשפוך לבם בתחינה ובקשה לפני השם, עדיין בילה רבי יענקל'ע בבית המעצר.

התרחשות מעניינת אירעה עמו באותו היום. בשעה שהוא עמד ושפך את לבו בתפלה בקול רם, ברגש ובהתלהבות. נעמד לצדו אחד החוקרים "זילבר" שמו, אף הוא יהודי. התירוץ הרשמי היה כי ברצונו לשמור על צעדיו של רבי יענקל'ע שלא יברח מכלאו. אבל, ממה שנראה בעליל, לא היתה זאת, כי אם העובדה שהניצוץ היהודי התעורר בקרבו. זכרונות מבית אבא צפו ועלו בלבו, והוא לא הצליח להתאפק והגיע לשהות בעצם יום הקדוש, בקרבתו של הבחור היהודי שהתפלל בלהט קודש. ברצונו היה לחוות מעט מאותה אווירת הקדושה בשממת החול והטומאה.

חוקר זה אף ניסה לשדל את רבי יענקל'ע בדיבורים רכים, שיודה באשמה וישוחרר לנפשו.

בסופו של דבר שוחרר רבי יענקל'ע בהשתדלותו של רבי יצחק אייזיק אשר הבטיח לשוטרים, כי בטוח הוא כי רבי יענקל'ע חף מכל פשע והוא אכן אינו יודע מי מסר לו את הכרטיסים.

שמו הטוב של רבי יצחק אייזיק עשה את שלו, ודבריו פעלו את פעולתם והביאו את ראשי המשטרה להשתכנע בצדקתו ולשחרר את רבי יענקל'ע מכלאו.

דיני קדימה

באחד הימים הוצע שידוך לרבי אלימלך, בכור בניו של רבי יצחק אייזיק, כשהשדכן מאיץ שימהר להיפגש ולראות את המדוברת, שמא יקדימנו אחר.

אך רבי יצחק אייזיק הסביר מיד כי רבי יענקל'ע שהוא כבנו, מבוגר מרבי אלימלך ועל כן הוא קודם, והשידוך שהוצע מיועד עבורו, במידה ויביע את הסכמתו. וכך זירז רבי יצחק אייזיק ברבי יענקל'ע למהר ולהיפגש.

וכשבא רבי יענקל'ע בברית האירוסין, שמח בו רבי יצחק אייזיק כאב שזכה לארס זה עתה את בנו בכורו והוא דאג לרבי יענקל'ע את כל צורכי החתונה ושימש כשושבין ראשי מצד החתן[164].

עד אחד נאמן

על אותו פרק בו שהה רבי יצחק אייזיק בדז'אמבול נחרט בעט סופרים[165] תיאור מיוחד משמו של רבי **יענקל'ע גלינסקי** זצ"ל כפי שנשמעה מפיו.

הוא, רבי יעקב אשר היה בן בית אצל רבי יצחק אייזיק בתקופה בה נקבע מקום ישובו של רבי יצחק אייזיק, בקצה שמים זה - דז'אמבול, נשאל להשיב על הליכותיו הטהורות ומעשיו הנפלאים של אותו צדיק באותה תהום נשיה.

כבן בית, בוודאי נאמן עדותו יותר משל אחרים. קרוב היה ביותר אל רבי יצחק אייזיק ופעולותיו, כשהוא עוקב אחריהם בהשתאות[166].

---

164 רבי בן ציון גלינסקי הי"ו. כפי שסיפר רבי אברהם שלמה ראטה ז"ל ב"ר יצחק אייזיק, בימי השבעה לפטירתו של רבי יענקל'ע גלינסקי זצ"ל. לא היתה זאת החופה היחידה בה היו רבי יצחק אייזיק וזוגתו משמשין כשושבינין וזוכים להיות שותפים בהקמת בתים בישראל, עדות נוספת על כך שמענו מרבי מאיר (בראשש) ראטה הי"ו מקרית צאנז ששמע מרבי ירמיה דמן הי"ו, מנהל רוחני בישיבת בעלזא ובעל המנגן, כי אף אצל הוריו שמשו רבי יצחק אייזיק וזוגתו ז"ל כשושבינין.

165 פורסם בביטאון צאנז תשנ"ט חודשי ניסן אייר, במאמרים מיוחדים בשם "איש חסיד היה" שנחקקו על ידי הסופר המוכשר רבי יחזקאל סלמון שליט"א, מבני ברק. וכאן המקום לציין כי מאמרים אלו היו עבורנו לעזר רב ומקור נכבד, ברכותינו ותודותינו מצורפות לו בזה.

166 בראשית פרק כד פסוק כא, והאיש משתאה לה.

מה אומר ומה אדבר

עתה, כאשר התבקש רבי יעקב לספר על אותה עת, היתה תשובתו של רבי יעקב בסירוב למלאות בקשה זו. לא, שלא אבה רבי יעקב לספר על אותה העת, בה זכה לשהות בקרבתו של רבי יצחק אייזיק, להטעים את בני דורנו באותה מסירות נפש עילאית בה עמד רבי יצחק אייזיק. כיצד חירף את נפשו מדי יום ביומו, שעה ושעה לדבוק בתהלוכותיו בגבורה בדרכי תורתו ואמונתו.

אך, רבי יעקב סבר, כי כמה שנספר ונכתוב על כך, לא נצליח להעמיד את הדברים על דיוקם ועל כנם. לא נוכל להתעמק להבין את המצב בהם היו שרויים בד'זאמבול. וכי נוכל להבין את הקורות עמהם ואת האטמוספירה בהם היו מצויים באותה עת!? וכי נוכל לדון את רבי יצחק אייזיק כשאיננו מגיעים למקומו, באותה מקום ובאותה שעה!?

מיאון זה לכשעצמו לימוד גדול היה לנו. מכיון שמנימוקו של רבי יעקב להסביר את סירובו למדנו רבות. שכך נשמעה תשובתו:

מי יבין את זאת

"יונגערמאן (-אברך)**, מה אענה לך דבר? מי שלא היה שם ולא חי את התקופה, מי שלא יודע משמעותה האמיתית של אותה תקופה מרה, תקופת שלטון הרשע של סטאלין, אין לו לגשת אל המלאכה הכבידה, לכתוב ולספר לדור אחרון על הנושא...**

אם אומר לך שרבי יצחק אייזיק התפלל בציבור של מנין יהודים מדי יום ביומו, תחשוב ותסבור כי בוודאי היה אפשרות לפתוח "שטיבלעך" - בתי תפילה בד'זאמבול כמו בבני ברק...

אך לא כך היה הדבר. על כל מה שעשה רבי יצחק אייזיק בימים ההם, היה כרוך במסירות נפש ממש והיה עלול לשלם על כך בחייו...

יהודי שעסק במלאכת קודש של צורכי דת כמו שחיטה או מילה, היה מוצא עצמו משולח לסיביר עם הוראה מיוחדת שלא ישוב עוד...

רבי יצחק אייזיק לא שת לבו לכך. הוא צעד בסולם חייו העולה בית קל, לקיים מצוות בוראו ללא מורא וללא חת. כאילו יצוק הוא מחומר אחר. מורא בשר ודם לא היה בלבו, כשהגיעו הדברים אל מול חובתו כיהודי.

הוא מל ילדים והכניסם בבריתו של אברהם אבינו. זיכה אותם לחיי עולם הבא, בברית עולם אשר חוק בבשרם. ביניהם נמנו אף בניהם של בכירים מפקידי השלטון הסובייטי ובניהם של קצינים בנ.ק.וו.ד.

לא רק בדברים אשר היו נעשים בצנעה לא נרתע רבי יצחק אייזיק מלפעול, אלא אף בדברים העתידים להתגלות. בדברים אשר אף שכניו ואלו אשר דרו בשכונתו התוודעו אליהם, פעל רבי יצחק אייזיק ועשה מה שלבו חפץ, לעשות רצון הבורא.

רבי יצחק אייזיק הכניס לצל קורתו, לדור עמו בביתו עריקים ללא תעודות, שהיו ידועים לשלטונות והמשטרה חיפשה אחריהם. למרות זאת לא נמנע רבי יצחק אייזיק מלהכניסם לגור במחיצתו.

'הבית ברחוב סרדלובא 42 בדז'אמבול' מקום דירתו של רבי יצחק אייזיק, היה שם דבר בין היהודים במקום. כולם ידעו כי כאן חוקי המלכות שונים. כאן, אין התייחסות לשלטון סטאלין, לפחד המות ואימת סיביר שהיתה מנת חלקם של כל יושבי הארץ הסובייטית.

לבריתות רבות אליהם הלך רבי יצחק אייזיק לויתי אותו, כשהוא משמש במקום כמוהל ואני משמש כסנדק.

פעם, בערב ראש השנה כאשר היה רבי יצחק אייזיק בדרכו למול ילד יהודי נוסף, נאלץ בדרכו לעבור נהר קפוא. רבי יצחק אייזיק ניצל את ההזדמנות, מיהר ושבר את הקרח, ירד וטבל ועלה בזריזות, בתוספת קדושה ובזריזות והכנה דרבה לקראת המצוה הנעלה שהוא נמצא כעת בדרכו לקיימה וכהכנה מיוחדת וזכה לקראת יום הגדול והנורא יום הדין.

משמים שמרו את צעדיו של רבי יצחק אייזיק. נס ופלא היה הדבר כיצד פעם אחר פעם נערך חיפוש אצל רבי יצחק אייזיק והאנשים אשר עמו בבית. העריקים - אלו אשר שהותם סיכנה את רבי יצחק אייזיק ובני ביתו, מלבד הסכנה שלהם עצמם, הצליחו להסתתר ולברוח בעוד מועד.

בהשגחה פרטית מיוחדת אף זכה רבי יצחק אייזיק לבעל אכסניה מיוחד. היה זה הגוי 'חליק' בביתו התגורר רבי יצחק אייזיק. הוא נחשב כגוי דתי והחשיב מאוד את דביקותו של רבי יצחק אייזיק בדתו

והעריך נכונה את אמונתו. בשל כך העלים הגוי עין מפעולותיו של רבי יצחק אייזיק, למרות שהדבר סיכן את הגוי עצמו שעלול להיות מואשם בעובדה שלא מסר לשלטונות על האורחים הבלתי קרואים שהתגוררו אצל רבי יצחק אייזיק.

יתירה מכך היתה העובדה ש'חליק' מיוזמתו שיחד את הסוכן השכונתי מטעם השלטונות, בכדי שאף הוא יעלים עיניו מהנעשה.

'חליק' הגוי אמנם היה הפעם השליח, אבל ללא ספק שהיתה בכך השגחה פרטית והוא נמנה הפעם על אחד מ'הרבה שליחים למקום' ומה' יצא הדבר לשמור את צעדיו ופעולותיו של רבי יצחק אייזיק".

מלמד שלא שינה

להגיד שבחו של רבי יצחק אייזיק שלא שינה. פלא והפלא, כיצד הצליח רבי יצחק אייזיק, למרות כל הקשיים ועבודת הפרך, להמשיך בהליכותיו בקודש בתורה ובעבודת השם, כמעט ללא שינוי. כיצד היה נזהר ונשמר היטב

רבי יצחק אייזיק זצ"ל בשמחת נישואי נכדו (משמאל לימין: האדמו"ר מצאנז שליט"א, החתן רבי שמואל צבי ארנפלד (חתן רבי אברהם שלמה בר"א) רבי יצחק אייזיק זצ"ל, רבי אליהו שמואל שמרלה, ראש ישיבת צאנז זצ"ל, יושב מאחור: רבי שלום משה ראטה, עומד מימין רבי מנחם מאיר טוילה, חתן רבי אברהם שלמה (ברי"א)

עד כמה שהיה באפשרותו שלא לשנות מאומה מסדר יומו של יהודי חסידי הדבוק בעבודת בוראו.

כל ימי חייו של רבי יצחק אייזיק היו שווים לטובה - ואין טוב אלא תורה. שאף בימים טרופים אלו היו ימיו גדושים ומלאים בתורה ועבודת השם ומסירות נפשו לקיום המצוות.

בדז'אמבול כמו בלינסק ישב רבי יצחק אייזיק רכון על הגמרא כשהוא שוקד על תלמודו כאילו העולם אינו סוער סביבו. שקוע הוא ב'ספר תהילים' שבידו גומע הוא בשקיקה פרקי זמירותיו של המשורר האלוקי, לעורר רחמים על הכלל ועל הפרט.

עודו ניצב ליד ערימות העצים ביער הסיבירי, היה רבי יצחק אייזיק נעלם מעיניהם הבולשות של השומרים ומלמד את בניו תורה ועורך מנין לתפילה בחשאי במעבה היער.

הכל בטבעיות ובפשטות כאילו כך צריך להיות ואין אפשרות אחרת. אין הוא מעלה בדעתו להתחמק מקיום מצוה כלשהו או להקל מהידור כלשהו מחמת התנאים - אי תנאים בהם הוא שרוי.

"מלמד שלא שינה" הגדירו רבי יענקל'ע זצ"ל שהיה בן בית אצל רבי יצחק אייזיק באותם הימים בדז'אמבול.

"מלמד שלא שינה", הוא היה אותו רבי יצחק אייזיק מלינסק, העיירה הגאליציאנית. אורח חייו לא השתנו כלל וכלל מבלי זיז כלשהוא, כאילו העולם על תילו עומד, והוא מצוי בין יראים ושלמים, חסידים ישישים. הלהב עולה מאליה, הלהט הוא אותו להט, אותו "ברען" כבימים ההם כשהעולם עדיין היה עולם.

כי רבי יצחק אייזיק לא עבר בעצמו לערבות סיביר, אלא העתיק יחד עמו את השטיבל לערבות סיביר. וכעת המשיך עמה לדז'אמבול, ובהמשך גם לריא דע זשאנירא[167] ולמונטווידאו בירת אורוגוואי. באותם דקדוקי חסידות, באותו לבוש חסידי מקורי, כשהוא גאה בדרכיו. ואינו שת על לבו לשנות מאומה ממנהגיו ותהלוכותיו כהרגלו תמיד.

167 נכתב גם ריו-די-ז'נרו.

חשש של "מה יאמרו הבריות", כיצד יביטו עליו אנשי המקום, לא היה קיים אצלו כלל. וההיפך מכך כל מחשבותיו היו תמיד טרודים איך אפשר להתעלות בעבודת השם בכל מצב ומקום.

הילוכו של רבי יצחק אייזיק בקדושה, בפרישות ובצדקות הביאו את הסובבים במחיצתו. וכל מי שבא במגע עמו להירתע בחרדת קודש ולשיפור המדות והמעשים באופן הנעלה ביותר כפי שיאה למי שעומד בארבע אמותיו של צדיק זה.

מחמת כן, כשרצה רבי יצחק אייזיק דבר מה, לא נאלץ להפציר או לבקש, היתה זאת האווירה שספגו מאליו אלו שחפצו בקרבתו.

אשת חיל מי ימצא

באותה תקופה בד'זאמבול אירע ורבי יצחק אייזיק נלקח ע"י הסובייטים לעבודות שדה שונות.

זוגתו ששמעה על כך עזבה את כל אשר לה והלכה לעבוד בשדות במקומו, ואותו שילחה לנפשו שיוכל לשוב אל ביתו לסדר יומו הרצוף תורה ועבודת ה'[168].

168 מפי בנו רבי אברהם שלמה ז"ל, מבני ברק.

רבי יצחק אייזיק זצ"ל, מעוטר בטלית ותפילין בשעת ברית מילה לנינו הראשון בבית נכדו רבי שלום משה הי"ו מומונסי, נראה האדמו"ר מצאנז קלויזנבורג שליט"א

פרק יז

נאמר 'ברית' ביסורים

מלאך הברית[169]

פרק מופלא ומיוחד היא מסירות נפשו של רבי יצחק אייזיק לשמש כמוהל, להכניס בבריתו של אברהם אבינו תינוקות ילדי ישראל.

גדולה מצות מילה שנקראה אות[170] שבה נכנסו ישראל לברית[171], והיא מבדילה בין ישראל לעמים[172], והיא שקולה כנגד כל המצוות ודוחה את השבת[173], ובזכותה מקבלים ישראל פני שכינה ותפילתם נשמעת[174].

חביבה היא מצות המילה אותה מקיימים בני ישראל בשמחה ועליה נשבע הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו שכל מי שהוא מהול אינו יורד לגיהנום. ומשמל אברהם אבינו את עצמו נקרא תמים[175] ובזכותה של מצוה זו נגאלו אבותינו ממצרים ובזכותה אנו עתידים להיגאל[176] במהרה בימינו, אמן.

חשובה היא מצוה זו לפני הקדוש ברוך, עד שכל מי שמעלה את בנו על מזבח המילה, דומה הוא לכהן גדול המקריב מנחתו ונסכו על גבי המזבח[177].

מה רבה היתה מסירות נפשם של ישראל בכל הדורות על מצוה יקרה זו. אף בעתים קשים ובשעת גזירות המלכות אשר התנכלו לקיום מצוה זו, עד

---

169 סדר ברית מילה. "נאמר ברית ביסורים" מסכת ברכות דף ה, עמוד א.

170 רבינו בחיי בראשית פרק יז.

171 רמב"ם פרק יג מהלכות איסורי ביאה.

172 מדרש שוחר טוב.

173 מסכת נדרים דף לא עמוד ב.

174 פרקי דרבי אליעזר ומנורת המאור.

175 תוספתא נדרים פרק ב.

176 פרקי דרבי אליעזר פרק כט ואגדת בראשית פרק ז.

177 ילקוט שמעוני בראשית רמז פא.

שאמרו חכמינו ז"ל[178] כי עליך הורגנו כל היום זו ברית מילה. למרות הכל החזיקו בה ישראל וקיימוהו בשמחה[179].

כעת, בדז'אמבול, היה רבי יצחק אייזיק, מי שזכה להחזיק באותו אוצר נפלא, קיום מצוה מיוחדת זו במסירות נפש. מלאכת קודש זו דרשה בימים ההם סיכון רב ומסירות נפש תמידית.

מלבד זאת, נוסף לו קושי עצום למלא את הבקשות הרבות שהגיעו לפתחו. כי כן, רבי יצחק אייזיק מעולם לא סירב לבקשתו של אי מי להגיע למול. אף אם לא הכיר את האיש מעודו והיה בדבר משום חשש למלכודת על ידי השלטונות אשר התנגדו לכל סימן וריח של דת בפרט ובעיקר הביעו סלידה מברית המילה בהם נהגו היהודים. הם ראו בכך סמל לבגידה במולדת הרוסית וברצון להמשיך להתנהג לפי דרכי התורה והדת היהודית.

178 מסכת גיטין דף נז עמוד ב.

179 במסכת שבת דף קל עמוד א: תניא ר"ש בן אלעזר אומר כל מצוה שמסרו ישראל עצמם עליהם בשעת גזירת מלכות כמילה עדיין היא מוחזקת בידם ואף קיימוה בשמחה רבה כדתניא רשב"ג אומר כל מצוה שקבלו ישראל בשמחה כמו מילה דכתיב שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב עדיין עושים אותה בשמחה.

בקתות ובתים בקזחסטן פרושים על פני מרחבים אדירים

אבל כפי שכבר הכרנו את רבי יצחק אייזיק, הוא שם את נפשו בכפו, כשהוא רואה מול עיניו את חובתו כיהודי ואת ציווי הבורא שציוונו על המילה ולא נרתע מדבר ויוצא בגפו לכל ברית מילה אליו הוזמן.

זאת בריתי אשר תשמרו[180]

לא רק מהאזור הסמוך למקום מגוריו הוזמן רבי יצחק אייזיק, אלא אף אל ערים ועיירות אחרות שבסביבה, גם במרחק הליכה רב, הוזמן רבי יצחק אייזיק לשמש כמוהל.

ניתן לשער היטב את המרחקים העצומים אשר השתרעו בכל הסביבה.

כאשר דז'אמבול עצמה מנתה כאמור, עשרת אלפים בקתות שהיו פזורות על פני שטח ענק.

אף תחבורה לא היתה זמינה במקומות אלו ורבי יצחק אייזיק נאלץ לעשות את כל הדרכים רגלית. רבי יצחק אייזיק היה יוצא מדי שבוע בשבוע למול תינוקות. לפעמים אף נקרא פעמיים בשבוע אחד ולפעמים אף יותר מכך.

כל פעם היתה עריכת ברית מילה כרוכה בשעות רבות שהיה על רבי יצחק אייזיק להקדיש לשם כך, מלבד הליכה רגלית של קילומטרים רבים מדי פעם.

---

180 בראשית פרק יז פסוק י.

כך גם במידה ונקרא למקום שם היה יכול להשתמש בתחבורה, אירעו פעמים רבות שהיום השמיני ללידת התינוק חל ביום שבת קודש או בחגים ושוב נאלץ רבי יצחק אייזיק לוותר על התחבורה וצעד רגלית משך זמן ארוך.

עליך הורגנו - זו ברית

ללא מורא וללא חת קיים רבי יצחק אייזיק את המצוה, אף שפחד השלטונות הפחיד והשתיק רבים.

עד כדי כך הגיע הפחד, שגם הורים יהודים אשר חירפו נפשם למול את בנם פחדו פן יתפסו אותם בשעת מעשה כשהם מלים את התינוק.

עובדה זו הביאה לרבי יצחק אייזיק הזדמנויות רבות בהם שימש כמוהל וסנדק כאחד כשהורי התינוק כלל לא שהו באזור באותה שעה. לא אחת היו ההורים מגיעים ומביאים את התינוק לביתו של רבי יצחק אייזיק, במסוה שאשתו הצדקנית תשגיח עליהם. כשחזרו לקבלו כבר היה התינוק מהול. כשהתינוק נימול על ברכיה של הצדקנית זוגתו של רבי יצחק אייזיק, אשר זכתה לשמש כסנדקית בבריתות אותם היה עורך בביתו.

תרגיל כזה היה נעשה על ידי ההורים בכוונה תחילה בשיתוף פעולה עם רבי יצחק אייזיק, כשהמשמעות לכך ברורה. ההורים עליהם חל חובת המילה, נרתעו מלקחת עליהם את הסיכון פן יתפסו אותם. ולכך עשו הסכם זה עם רבי יצחק אייזיק, להעליל עליו שברית המילה נעשתה על ידי רבי יצחק אייזיק שלא על דעתם ובחוסר ידיעתם.

רבי יצחק אייזיק בצדקתו הרבה, הבין לרוחם של יהודים אלו והסכים ליטול על עצמו את מלוא האחריות למעשה המילה. שפירושה היתה גירוש לסיביר במקרה הטוב וסביר להניח כי אף גרוע מכך, עונש מות.

אמנם לא כל היהודים שבמקום התחבאו מאחורי המעשה, היו אף שסיכנו עצמם בחירוף נפש ואף קיימו לאחר מכן סעודה לכבוד המצוה שעלתה בידם לקיים.

היו אלו סעודות לכבודה של מצוה. לא מטעמים ומעדנים עלו על שולחנם בימים ההם, בתנאי מצור ומצוק בהם היו שרויים.

כמנין יהודים היו מצטרפים ונוטלים ידיהם על מעט פת חרבה ושחורה, שבדרך כלל כל אחד מהמשתתפים הביא עמו, כשהם שמחים בשמחתו של

האב המאושר אשר זכה היום להקריב את חלבו ודמו של בנו הנולד על גבי מזבח המילה ובשמחת העם היהודי כולו אשר זכה להכניס ילד יהודי נוסף להסתופף תחת כנפי השכינה לאחר שנחתם בחותם המלך, אות ברית קודש, ומאחלים נאמנה לאבי הבן שיזכה לגדל את בנו לתורה ולחופה ולמעשים טובים.

מיום השמיני והלאה

מה נהדר יהיה להתעכב על מספר מקרים מיוחדים ומעניינים כאחת אשר אירעו עם רבי יצחק אייזיק בתפקידו כמוהל באותה עת.

אירע ויהודי מעיר רחוקה, מרחק נסיעה רב מדז'אמבול הגיע אל רבי יצחק אייזיק בכדי להזמינו להכניס את בנו בבריתו של אברהם אבינו. אותו איש בעל משאית היה[181], והציע לרבי יצחק אייזיק כי הוא יקח אותו עמו במשאית שלו עד למחוזו כדי לערוך את ברית המילה.

אותו היום, יום חמישי בשבת היה, בו היה רבי יצחק אייזיק נוהג להיכנס לעובי היער בסביבות דז'אמבול, שם, במקום מוסכם, היו מגיעים היהודים כדי שרבי יצחק אייזיק ישחט עבורם לכבוד שבת.

רבי יצחק אייזיק רצה למלאות את בקשתו של אותו יהודי. אבל מאידך אף לא רצה להשאיר את בני העיר, קהילה גדולה כל כך ללא בשר לכבוד שבת קודש.

על כן, ביקש רבי יצחק אייזיק להישאר ולהתעכב בביתו עד לאחר השבת. כיון שכך, הודיע לאבי הבן - בעל המשאית כי הוא יכול לשוב אל ביתו והוא כבר יגיע לאחר השבת בכוחות עצמו.

ביום ראשון בשבת, יצא רבי יצחק אייזיק יחד עם מלווה נוסף[182] לעשות את הדרך רגלית לקיים את הברית מילה. במהלך הדרך הם ניסו להיעזר בטרמפים ובעגלות. לרוע מזלם הם תעו בדרך וכיתתו רגליהם זמן רב כשהם אינם מוצאים את הדרך. כשהם תועים בישימון דרך, רעבים גם צמאים, נמשך דרכם כמעט שבוע ימים.

---

181 בשעה שהגיע לקחת את רבי יצחק אייזיק, היתה המשאית מלאה במשא של חיטים.

182 אשר כונה הרב גולדברג.

ביום רביעי בערב הגיעו בקושי למחצית הדרך. בלית ברירה המשיכו רבי יצחק אייזיק ומלווהו ללכת כל אותו הלילה עד אשר ביום חמישי הגיעו סוף סוף למחוז חפצם, ובשמחה רבה ערכו את הברית.

בדרכם חזרה, בעודם ביער, הבינו שלא יצליחו לשוב למחוז חפצם קודם השבת. על כן, ביקשו כי לכל הפחות יגיעו למקום ישוב לעשות שם את השבת.

בחסדי שמים, הזדמן להם גוי עם סוס שהכניסם לכפר הקרוב, שם לנו אצל גוי, וממעט קמח שהיה ברשותם אפו שש פיתות. בהם קיימו שלש סעודות של שבת.

ללינתם נתן להם הגוי את מחסן התבן, שם הציע להם מקום לישון.

באשמורת הבוקר הרגיש רבי יצחק אייזיק כי הגוי מתכוון להתנכל להם ולפגוע בהם, כשהוא מבחין כי הגוי נכנס למקום כשגרזן בידו. רבי יצחק אייזיק קם חיש משינתו והגוי יצא מן המקום. מיד החישו את צעדיהם וברחו מן המקום עוד טרם הפציע השחר.

שמח בתורתו

לימים גילה רבי יצחק אייזיק כי באותה שבת התחדשה לו לתת טעם לדברי חז"ל שאמרו כי בליל שבת קודש מקדשים על יין או על הפת[183].

וזאת משום כי על היין והפת נקבעו ברכות מיוחדות. מאחר שהם השתנו ממה שהיו בשעת בריאתם, ועלו במעלה שכן ממה שהיה תחילה ענבים נעשה כעת יין וממה שהיה קודם חטה נעשה עכשיו פת ומסיבה זו הברכה שנקבע להם בתחילה, אינה תואמת את מצבם כעת.

כמו כן, טרם שמקדש האדם בליל שבת קודש, שבזה הוא מעיד על בריאת שמים וארץ[184] וכדי שיהיה כשר להעיד עליו להרהר בתשובה[185].

---

183 רבי משה אהרן דייטש הי"ו ששמע מזקנו. ועוד חזון להדפיס את החידו"ת ובינתיים אמרנו 'דפסת מועט דפסת' שיהיו שפתותיו דובבות בקבר.

184 כפי שנפסק בטור ושולחן ערוך אורח חיים סימן רסח סעיף ז' ובט"ז ס"ק ה ובסימן רע"א סעיף י'.

185 מורה באצבע, קמג, כי רשע פסול לעדות.

לכן, מקדשים על יין ופת שהיה בהם שינוי לטובה, כדי להזכיר לאדם להשתנות לטובה על ידי שיהרהר בתשובה.

שכר מצוה מצוה

מצוה גוררת מצוה, ובאותה הזדמנות התגלגלה לרבי יצחק אייזיק מצוה נוספת, אליה שש, כשהביאו לפניו למול ילד יהודי נוסף.

אולם, כאשר ראה רבי יצחק אייזיק את הילד, גילה כי הוא נראה קטן מדי, בירור קצר העלה כי משקלו הוא קילו ושבע מאות גרם בלבד ואי אפשר למול אותו. אך, אמו התעקשה והתחננה לפניו בדמעות שליש, כי יחוס עליה וימול אותו עכשיו, כי אחרת לא תהיה הזדמנות נוספת למול אותו.

רבי יצחק אייזיק נעתר וערך את המילה. אך, מחמת שהרך הנימול היה קטן מדי, התעלף התינוק ומשך זמן רב ניסו לעוררו מעלפונו[186].

מחמת תקלה זו שיצאה מתחת ידיו של רבי יצחק אייזיק, ראה בכך אות וסימן מן השמים, כי עליו לפשפש במעשיו, שדבר מה בהתנהגותו לא היתה כהוגן. כשהוא הגיע למסקנה שזה בא לו מאחר שנתרשל במילת בנו של בעל המשאית ולא קיים אותה בזמנו. גלגלו לו מן השמים כתשובת המשקל לערוך ברית של תינוק קודם לזמן שהיה ראוי ומוכשר לכך[187].

למרות הקושי והסיכון הרב שהיה כרוך בכך, היה רבי יצחק אייזיק שש ושמח לקיים את המצוה, ומעולם לא העלה על דעתו להתלונן על הקושי הרב והטלטולים שעברו עליו.

דפיקות בדלת

סיפור נוסף מיוחד, אותו סיפר המגיד הנודע, רבי **יענקל'ע גלינסקי** זצ"ל אשר היה עד נוכח בדבר, ובדידיה הוי עובדה. באותה תקופה בה זכה לעמוד ולשרת בקודש, כשהוא מצטרף אל רבי יצחק אייזיק כבן לוויה. משך שנתיים ימים, כל אימת שהיה רבי יצחק אייזיק משמש כמוהל, היה רבי יענקל'ע גלינסקי זוכה לשמש כסנדק.

---

186 רבי דוד גוטליב הי"ו מבני ברק, ששמע סיפור זה מרבי יצחק אייזיק זצ"ל, כשנולד לו תינוק במשקל זהה. וראה המשך לסיפור זה בפרק יח.

187 בעקבות המסע הארוך והמפרך שנמשך הרבה מעל ומעבר למשוער, הגיעו רבי יצחק אייזיק ומלווהו חזרה לד'זאמבול, רק ביום ראשון בשבת, שבוע ימים מאז שיצאו מביתם.

באחד הימים נשמעו דפיקות על דלת ביתו של רבי יצחק אייזיק. היו אלו דפיקות רמות כדרכם של אנשי הנ.ק.וו.ד.

בני הבית רמזו לרבי יצחק אייזיק שינוס על נפשו מבעד הדלת האחורית. אבל הוא העדיף להיכנס ולהתחבאות מתחת למיטה בביתו, כשהוא נוטל עמו את הסכינים המיועדים לשחיטה ולמילה.

רבי יעקב שהיה צעיר וקטן קומה ומראהו כשל ילד, ניגש לפתוח את הדלת. בפתח עמד קצין גבוה בארגון קדם צבאי בקומוסמול, היינו תנועת נוער קומוניסטית, כשהוא מבקש את "המענער שניידער" (- המוהל).

רבי יעקב העמיד פני תם, וקבע נחרצות כי בוודאי טעה בכתובת.

אך הלה, המשיך ושאל: "כאן שוחטים בהמות". ורבי יענקל'ע מכחיש: "לא".

שוב שאל: "כאן עורכים ברית מילה", ושוב רבי יענקל'ע מכחיש: "לא".

הלה אינו מניח וממשיך: "כאן מלמדים תורה" ורבי יענקל'ע חוזר ומכחיש נחרצות, אז השיב הלה נחרצות, כשהוא אומר לו באידיש: "דריי נישט אין קאפ - אל תבלבל את הראש".

אל תירא מפחד

בני הבית עמדו משותקים מפחד, הם הבינו את משמעות הדבר... הם הבינו כי מעתה הגיעו אל קיצם אותם ימים מלאי מצוות שעשה רבי יצחק אייזיק, בשחיטת הבשר ועריכת בריתות מילה.

רבי יצחק אייזיק יועמד לדין מהיר אשר בסופו יחרץ גורלו להישלח לארץ גזירה, סיביר הרחוקה, לחזור למקום ממנו שוחררו זה לא מכבר. ועתה מי יודע כמה זמן יארך הדבר עד שיחזור, במידה ויזכה לכך.

יתכן אף כי הרוסיים ימצאו עילה להחמיר בדינו ולהורגו בככר העיר, למען ישמעו אחרים וייראו.

רבי יצחק אייזיק עצמו אף הוא הבין כי הוא נתפס וכלתה אליו הרעה, שוב אין לו אפשרות להסתתר והודה במעשים אשר ייחסו לו וציפה לגזר הדין החמור שעתיד להיגזר עליו.

אך רבי יענקל'ע קלט כי אין ברצונו להרע להם, ואמר לרבי יצחק אייזיק: "ער איז פון אונזערע - הוא משלנו".

למי זאת נרשמת, הכר נא דבר אמת[188]

למרבה הפלא אכן התברר לאחר רגעים ספורים, שלא היה שום מקום לבהלה. כוונתו של הקצין לא היתה להרע עם רבי יצחק אייזיק. הקצין אף הוא היה יהודי, אשר ביקש מרבי יצחק אייזיק שיגיע למול את בנו התינוק שנולד לו בשעה טובה ומוצלחת וברצונו להכניסו לבריתו של אברהם אבינו עליו השלום, מאחר שאשתו טוענת כי אביה בא אליה בחלום כל הזמן, בתביעה שהיא תימול את הילד.

הקצין אף סיפר כי אף אשתו חברה בקומוסמול ולמרות הסיכון הרב בדבר, היא הביעה את רצונה העז למול את בנם, כשהיא מתעקשת על כך, שהדבר יבוצע בהידור כדת וכדין.

ניתן להבין כי הסכנה שנשקפה לקצין אודות מילת בנו היתה גבוהה ורבה יותר מאשר כל אזרח אחר. ולכך ביקש הקצין מרבי יצחק אייזיק שיטול על עצמו את כובד האחריות ויגיע לביתו ברחוב בארזאני למחרת בדיוק בשעה תשע בבוקר. ומיד לאחר שיראו אשה עם תיק לבן יוצאת מהבית. אות היא כי הבית ריק, והוא וזוגתו נעדרים מן הבית, כשאך רך הנולד, התינוק הקטן ימצא בבית. כדי שבמקרה ויתפסו אותם, יוכלו לטעון כי רבי יצחק אייזיק ערך את הברית על דעת עצמו.

למרות שעדיין היה חשש שמא טמון כאן מלכודת, נטל רבי יצחק אייזיק על עצמו את הסיכון הרב וביקש מרבי יענקל'ע שיצטרף עמו לדבר מצוה זו, וילכו שניהם יחדיו.

מתכוננים לברית מתחת לקרח

באשמורת הבוקר, זמן רב טרם זריחת החמה, כשהשעה היתה לערך ארבע, אמר רבי יצחק אייזיק לרבי יענקל'ע, אני הולך לטבול.

פירושה של טבילה זו היא יציאה אל הקור הרוסי המקפיא, לשבור את הקרח ולטבול תחתיה.

---

188 גאולה לברית מילה, המתחיל יום ליבשה.
עובדה זו נשמעה פעמים רבות מרבי יענקל'ע גלינסקי זצ"ל ואף מרבי יצחק אייזיק זצ"ל, ונשמרה בזכרונם של השומעים בשינויים קלים.

ברכת תודה לרבי יצחק אייזיק על עריכת ברית מילה, מתוך "פנקס המוהל" שלו

רבי יענקל'ע שמע זאת ואמר מיד לרבי יצחק אייזיק: "גם אני בא עמך לטבול".

לאחר שטבלו, לא הצליח רבי יענקל'ע שהיה חלוש מטבעו, לצאת מן המים. ורק בעזרתו של רבי יצחק אייזיק הצליח לצאת.

משם פנו לתפילת שחרית, במהלכה לא אמרו תחנון מחמת השתתפותם של רבי יצחק אייזיק ורבי יענקל'ע ששימשו באותו יום כמוהל וסנדק.

תהא השעה הזאת

מאחר ולא היה להם שעון, שנחשב כפריט של מותרות בעליל בתנאי החיים בדז'אמבול, על כן מיהרו להגיע לעבר האזור המיועד, כשהם פונים לעבר בית הדואר, שם היה תור. כדי שלא לעורר חשד הם נעמדו בתור, כאילו ברצונם דבר מה.

כשמחוגי השעון הראו כי בעוד עשרה דקות יהיה השעה תשע, חמקו השנים מן המקום והלכו לקרבת הבית, שם היה עליהם לערוך את הברית. שם מצאו את עצמם ברחוב בה מתגוררים כל האצולה הרוסית הגבוהה. כשהם מנסים שלא לבלוט הם עמדו בקרבת מקום וממתינים לאות שעליהם להיכנס לבית.

כל אותה עת שיננו השנים לעצמם כי "שומר מצוה לא ידע דבר רע" ושמו מבטחם על ה' כי לא יעזבם והם לא ייתפסו בעון עריכת ברית מילה.

מעט לאחר השעה תשע, יצאה אשה עם תיק לבן מהבית והם מיהרו להיכנס לבית משם יצאה.

הנה שלך לפניך...

בהגיעם לכתובת מצאוהו כפי שסיכמו ביניהם. הורי הילד אינם ורק המשרתת הרוסייה שהתה במקום. כשהתינוק עצמו בבית, כשהוא קשור, בוכה וצורח וליד מיטת התינוק היה שלט ובו השם אלכסנדר (-אלכס).

בזריזות מיהר רבי יצחק אייזיק ומל את הילד. כשרבי יענקל'ע משמש לראשונה כסנדק, והם אומרים את הברכות על היין שהיה מוכן עבורם במקום.

לאחר שסיימו ורצו ללכת, עצרה אותם המשרתת ליד הפתח. הם נבהלו כהוגן על מה ולמה היא מונעת מהם לצאת. אך מיד נוכחו כי אין סיבה לבהלה, כשהיא אומרת להם שבעל הבית אמר כי אחרי שעושים דבר כזה צריך לאכול.

לשם כך השאיר הקצין לחם, משקלו שלש קילו, וכן מחבת חדשה ושתים עשרה ביצים להכנת חביתה.

רבי יצחק אייזיק עצמו לא אכל ואמר לרבי יענקל'ע: "אתה צעיר, תאכל אתה". רבי יענקל'ע התיישב לסעודת ברית שלפי המושגים במקום, היתה זאת סעודת מלכים. בברכת המזון אמר את כל ה"הרחמן" כפי הנהוג לומר בברית מילה.

י"ב חלות

כשביקשו לצאת שוב עצרה אותם המשרתת. שוב נבהלו כהוגן, לבם פעם בחוזקה. איננו יכולים לשער את הפחד והמורא עמה חיו ברוסיה.

אך גם הפעם נוכחו כי הבהלה היתה לחינם, שכן היא העניקה להם שק אותו הכין בעל הבית עבורם, ובו שתים עשרה ככרות לחם, משקל כל אחת היתה שלש קילו. היתה זאת כמות אדירה של אוכל, שהיה שווה ערך עתק, בימים ההם.

כרטיסי לחם של הצבא ברוסיה

כרטיסי לחם ברוסיה

- רבי יענקל'ע היה מתאונן בצחות לשונו: "כנראה יהודי זה ידע על שנים עשר שבטים, והעניק להם לחם כמנין זה. רק כמה חבל, שידיעותיו של אותו יהודי לא הגיעו לידי כך, שידע על השבעים זקנים" -

אך רבי יענקל'ע הבין כי הם אינם יכולים להסתובב בחוצות העיר עם שק ענק של לחם, שעלולה לתפוס את תשומת הלב ולעורר עליהם חשד. על כן שאל אותה, אם יתפסו אותם האם אוכל לענות כי קיבלתי מכם את הלחם.

כשהיא ענתה בשלילה, ביקש ממנה רבי יענקל'ע שתחליף את הלחם בתלושי לחם.

תלושי הלחם שהיו מחולקים לכל אחד ברוסיה היו ניתנים לשימוש רק במקום המגורים. אולם התלושים של אנשי השלטון, אלו היו ניתנים לשימוש בכל מקום.

והיא אכן החליפה להם את הלחם תמורת שלושים ושש תלושים. כל תלוש היה מיועד לרכישת קילו אחד של לחם.

באותה תקופה במשך כשלשה חדשים שנמשכו מחודש שבט בה נערכה הברית מילה, עד לחג הפסח לא חסר להם לחם.

והיתה בריתי בבשרכם, לברית עולם[189]

בעקבות המעשה הובאו הקצין ואשתו לחקירה. האשה אזרה עוז ונטלה על עצמה את מלוא העון. היא טענה כי היא לא הצליחה לעמוד מול תחנוניו

189 בראשית פרק יז, פסוק יד.

של אביה עליו השלום, אשר הגיע אליה בחלום והפציר בה למול את בנה כדת.

באחד הימים בעת שהיה רבי יענקל'ע ברחובה של עיר, עצר לידו סוס אביר עליה ישב אותו קצין.

רבי יענקל'ע שאל אותו אם מעשה הברית מילה עברה ללא בעיות. השיב לו הקצין, כי לאחר שהם הלכו חזרה אשתו וברצותה להסיר מעצמה את החשד, החלה לעשות מהומה, כי היא נעדרה מהבית למשך מספר דקות והז'ידים - היהודים נכנסו לבית וערכו ברית מילה לבנה.

מעמדו של הקצין הביא לכך כי למרות המעשה החמור הוא יצא זכאי לחלוטין ואילו את האשה הענישו מאחר ולא שמרה מספיק על הילד, וביטלו

המגיד מישרים, רבי יעקב גלינסקי זצ"ל דורש בשמחה אצל משפחת ראטה, מימין נראה רבי מאיר ברנשטיין ז"ל, הראשון משמאל רבי אלימלך ראטה (ב"ר אברהם) השני משמאל ר' יוסף ראטה

ממנה את כרטיס הקהילה למשך מספר חדשים. הקצין הצליח בזכות מעמדו לזכות להקל בעונשה של אשתו.

ואמר ביום ההוא... זה ה' קוינו לו

רבי יענקל'ע המשיך ושאל את הקצין: "מדוע התעקשו כל כך למול את בנם, הרי גם אשתו אינה אשה דתיה, והסיכון עבורם ועבור מעמדם הוא גדול".

השיב הקצין תשובה מעניינת, המעידה על היות העם היהודי חי וקים. באומרו: "אכן, בזמננו מסוכן להיות יהודי, אבל עתיד להגיע יום, בו ירומם הקדוש ברוך הוא וינשא את היהודים. אין ברצוני שבני יהיה לו טענות עלי מדוע לא מלנו אותו באות ברית להיותו יהודי לזכות ליום גדול זה".

ספר אתה למען ידעו

באותה הזדמנות, פנה הקצין אל רבי יעקב ואמר לו: "הלוא בעל אזרחות פולנית אתה, וביום מן הימים לאחר סיום המלחמה תשוחררו מכאן. אבקש ממך שבכל שמחה בו תגיע תספר את סיפורי זה, למען ידעו אחינו בית ישראל במקומות אחרים, מה עובר עלינו בארץ הזאת".

אמר לו רבי יענקל'ע וכי בכל שמחה שאני אגיע יתנו לי לשאת דברים. אמר הקצין לכל הפחות בכל שמחה שתגיע אליה במשפחתך.

ורבי יעקב הבטיחו, כי כאשר בעזרת השם יקים משפחה, יספר מעשה זה בכל שמחת ברית מילה של צאצאיו.

ברוך שומר הבטחתו, ובכל ברית מילה של צאצאיו, היה רבי יענקל'ע מספר את המעשה הזה שמעיד על אחת מני רבות, הפעמים בהם נשקף סכנה מוחשית לחייו של רבי יצחק אייזיק בגין מעשיו. ולא אחת, גם בשמחות בברית מילה אצל משפחתו של רבי יצחק אייזיק, סיפר רבי יענקל'ע מעשה זה.

סיפור מופלא זה, מעיד לפנינו כאלף עדים, על כוחם של בני ישראל עם קשה עורף, כאשר היא מבטאת היטב "מי כעמך ישראל", כאשר גם במצבים קשים ממרומי דרגתם הגשמית, היו מוכנים לוויתורים כואבים, כדי להכניס

את בניהם בבריתו של אברהם אבינו, אותה האות המבדילה אותם מבין שאר גויי הארצות.

המלחמה הסתיימה

אף מסכת זו של גלות דז'אמבול הגיעה אל קיצה ביום מן הימים וכבר התמלאה סאתם של היהודים שגלו למקום ונאד דמעותיהם וצעקתם עלו למרומים והם זכו להגיע לימי עדנה.

היתה זאת כאשר ממשלת פולין הגיעה להסכם עם השלטון הקומוניסטי ברוסיה לשחרר את אזרחי פולין ולהרשות להם לשוב לארצם ולמולדתם.

בין אלו היו עשרות אלפי יהודים שניצלו את ההזדמנות שנקרתה לפניהם, כדי לברוח מאדמת רוסיה.

איגוני מגנא

ללא ספק עמדו לו לרבי יצחק אייזיק זכויות רבות, שלולי ה' שהיה בעזרו, לא היתה שום אפשרות טבעית להינצל מכל הקשיים שהם חוו במהלך גלותם. גם אלו ששמרו על עצמם והסתירו את מעשיהם כהוגן, לא יכלו לצלוח בשלום לחלוטין אותה תקופה, ופגיעתם הרעה של מלאכי החבלה או קשיי המקום והזמן פגעו בהם ונתנו בהם או בבני ביתם את אותותם.

ואילו רבי יצחק אייזיק אשר נטל על עצמו סיכונים רבים וחירף את נפשו בכל עת ובכל שעה, כשהכל גלוי וידוע לכל, זכה לעבור את כל המאורעות בשלום וללא פגע. והיה מן הבודדים שיצאו מקושי השעבוד בערבות סיביר ומן הגלות בד'זאמבול כשהוא שלם בגופו ובנפשו, הוא ובני ביתו[190].

ואל תמצא מקום להתגדר ולומר, שמא היתה בקתתו של רבי יצחק אייזיק מוגנת יותר מפני הצינה והגשמים, לפיכך, ניצלו מחרבו של המלאך שלא הבחין בין טובים לרעים.

שכן, כמה וכמה מבין האורחים אשר הגיעו לחסות בצל קורתו של רבי יצחק אייזיק, חלו במקום ונפלו למשכב ולאחר שפינו אותם לבית החולים התברר שהם חולים במחלת הטיפוס הקשה.

---

190 מלבד אובדן התינוקת חנה מינדל ע"ה, למגינת לבם.

מחורבן לתקומה

רבי יצחק אייזיק זצ"ל בהנחת אבן הפינה, נראה רבי חיים אריה בן רבי שלום משה ראטה

זאת למרות שהמיטות בבקתתו של רבי יצחק אייזיק בקושי הספיקו לבני הבית. וכאשר נקלעו אורחים רבים, היו בני הבית נאלצים לוותר מפעם לפעם על מיטתם, כשהאורח מקבל את המיטה ואילו הם ישנו על גבי הקרקע.

המלאך הגואל אותי מכל רע

שמירה עילאית אפפה את רבי יצחק אייזיק ובני ביתו, מלאכי מעלה משרתי עליון שנבראו ממסירות נפשו של רבי יצחק אייזיק ב"מצות הכנסת אורחים" בהם הצטיין באותה תקופה, הם שהגינו עליו, ובשכר זאת יצא ללא פגע.

גם כאן בדז'אמבול ואף לאחר מכן המשיכה שרשרת של נסים להיות חלק בלתי נפרד מחייו של רבי יצחק אייזיק, כאשר פעמים רבות עמד בין חיים למות והוא ניצל בנסים ונפלאות.

רבי יצחק אייזיק עצמו בכתביו לא ראה צורך לציין את כל הנסים בפרוטרוט, מאחר שלא ראה בהם צורך ותועלת לעבודת השם, על כן ציין בקוצר:

"גם לאחר מכן התרחשו עמי נסים רבים אך אין מקומם במסגרת סיפורי זה".

פעמים רבות, היה רבי יצחק אייזיק מציין כי הוא מייחס את הנסים הרבים אותם חווה בימי חייו, אל אותה ברכה קדושה, לה זכה מאת האדמו"ר **מבעלזא** רבי **ישכר דוב** זצ"ל, אשר כאמור, האציל עליו בשהותו אצלו ביום הפורים, בתקופת היותו חתן.

בשדה תעופה, (מימין לשמאל) בנו רבי אריה, רבי דוד גודלבסקי, רבי משה אהרן דייטש, רבי יצחק אייזיק, רבי אלעזר אלימלך באקאן, רבי משה יהודה אלטמן, הילדים רבי אריה שלום דייטש, רבי חיים דוד באקאן

שער שלישי

חדש ימינו

התנערי מעפר קומי לבשי בגדי תפארתך
בנינה של עולם לאחר המלחמה

"שארית הפליטה" במחנות העקורים

חיים מלאי הוד רצופי אהבה, עבודת ה'
ופניני הליכות ומידות
תש"ה - תשנ"ט

פרק יח

ויבוא הפליט

מדז'אמבול לגרמניה

כל אותם הימים בהם שהו רבי יצחק אייזיק ובני משפחתו, יחד עם שאר היהודים שגלו עמם. הם היו מנותקים מכל ידיעה ממה שמתרחש בעולם ולא ידעו כלל על קורותיהם של אחיהם ובשרם שנותרו מאחור בחלק הפולני ואדמות אירופה. ומוראותה של אותה מלחמה איומה שהשתוללה בעולם.

מפת פולין, (המקומות בהם שהה רבי יצחק אייזיק מודגשים)

במחשבה תחילה, ביקש רבי יצחק אייזיק לחזור אל עמו ואל מולדתו, לביתו ומקומו לפני המלחמה. וילך למסעותיו לכיוון פולין.

רק כעת, כאשר רבי יצחק אייזיק חזר ליטול את מקל הנדודים, בדרכו לחזור לביתו, לארצו ומולדתו, נכונה לו אכזבה קשה. כאשר בדרכו נודע לו על גודל החורבן הנורא וההשמדות האיומות שהתרחשו במהלך השנים האחרונות. כליון נורא והמוני אשר לא ידעו כמותו מיום ברוא ה' ארץ ושמים.

כי גבר עלינו חסדו

לבו של רבי יצחק אייזיק התפלץ בקרבו לנוכח הרעה שמצא את עמו ואבדן מולדתו. מאידך שש לבו בקרבו, כאשר נוכח בחסדי ה' אשר הגדיל עמו, להצילו מגורל דומה לשאר אחיו. כשהוא מביט אחורנית ומתבונן בקורות העתים עמו בשנים האחרונות, השכיל והבין כי יד ההשגחה, נטלה אותו והעבירה אותו למשך תקופה מסוימת לחוף מבטחים, מקום בו לא יאונה לו כל און.

כל אותם קשיים שחלפו עליו בשנים האחרונות היו לפניו כאפס ואין אל מול הנס הפלאי אותה חווה, בעצם שהותו בסיביר, אלפי פרסאות הרחק משאונה של האכזרית שבמלחמות.

יהודים בגטו לודז' על הגשר

רחוב בגטו לודז'

אפר תחת פאר

המציאות החדשה שבאה לעולם הוכתה בו, כשהוא נוכח כי עולם חדש לפניו. עולם שאינו בנוי על יסודות העבר כי אם על יסודותיה של חורבן נורא, עפר ואפר.

למרות שלמוד היה בנסיונות וקשיים מרובים, קשה היה קבלת בשורה איומה זו, הרבה מעבר לכל מה שרבי יצחק אייזיק הסכין לכך עד הנה.

עם זאת, בכל מה שנגע לעבודת בוראו לא ניכר אצלו שום שינוי וייאוש. בתוככי הישימון, תהו ובהו שהיו שרויים בכל עבר, המשיך רבי יצחק אייזיק לעבוד את בוראו בגבורת ארי כמימים ימימה.

כיון ששמע רבי יצחק אייזיק את הקורות, שוב לא המשיך רבי יצחק אייזיק במסעו, כפי שהיה בדעתו תחילה להגיע למקום ישובו לפני המלחמה. אלא השתהה בעיר הגדולה לאדז' שבפולין, במשך ששה ירחים תמימים.

תלמוד תורה "שארית הפליטה" במחנה לייפהיים

לאחר מכן, המשיך רבי יצחק אייזיק ובני ביתו במסעם לעבר מדינת **צ'כיה**.

מחנה העקורים לייפהיים

באותה עת שמע רבי יצחק אייזיק כי בגרמניה באזור הכיבוש האמריקאי מצוי ריכוז גדול של יהודים חרדים, הנמצאים במחנות פליטים באזור מינכן.

רבי יצחק אייזיק מיהר לעשות את דרכו לעבר המקום, להימצא בקרבת יהודים חרדים שומרי תורה ומצוות, אשר אף הם נשארו נאמנים להשם ולתורתו, למרות כל התלאה שמצאה אותם.

כך הגיע רבי יצחק אייזיק למחנה הפליטים ב"לייפהיים".

מחנה העקורים פערנוואלד

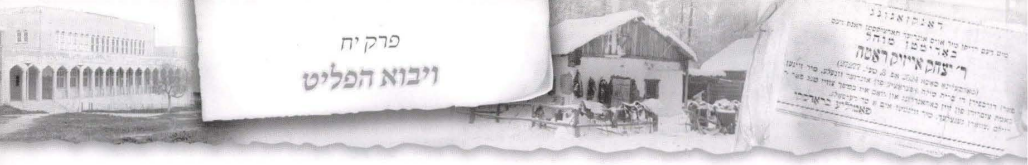
שליח ההשגחה

כאן בלייפהיים נודע לו לרבי יצחק אייזיק על ידי בנו רבי אלימלך ז"ל כי בעיירה פערנוואלד הסמוכה שוכן צדיק וקדוש מצאצאי האדמו"ר בעל **'דברי חיים'** אבד"ק **צאנז** זצ"ל.

רבי אלימלך שחזר זה עתה משהיה של מספר שבועות בצילו הקדוש, גולל לפניו את המראה הנורא אשר נגלה לפניו[186].

הוא הגבר - שריד ופליט, אשר שרד את התופת הנאצית ופליט ממבול המלחמה הנוראה. מאציל מהודו על הפליטים שרידי חרב, ומחיה את העצמות

186 כפי המתואר ביתר אריכות בהמשך בשער הרביעי "מרא"ה כהן", בקורות חייו של בנו רבי אלימלך ז"ל.

היבשות, הלוא הוא האדמו"ר בעל **'שפע חיים'** אבד"ק **קלויזנבורג** זצ"ל, אשר למרות כל מה שעבר עליו שאבד את כל משפחתו, הוא פועל גדולות ונצורות להחזרת עטרה ליושנה וממשיך בדרכו הקדושה, כשהוא יסד במקום ומנהל ישיבה ביד רמה ועורך שולחנותיו הטהורים ברבים, והמונים נוהרים לחסות בצילו לזכות להיטהר מנועם תפילותיו אשר דומות לתינוק המתגולל לרגלי אביו ומתחנן על נפשו[187].

לבו של רבי יצחק אייזיק התרונן בקרבו, חם לבו בשמחה וטוב לבב בהודיה להשם יתברך הטוב והמטיב, שלא נטש השם את עמו ונחלתו, ולא השבית מהם גואל ועדיין תפארתה של אותה עולם מלא בנתיבות ודרכי החסידות קמה וגם ניצבה, והיא כפורחת כמו היותה מקודם המלחמה שבה לקרום עור וגידים.

קבלת פני רבם ברגל

במהלך חג הסוכות, שלח רבי יצחק אייזיק את בניו רבי אברהם שלמה ורבי אריה, שישהו בצל הקודש בשלשת הימים הנועלים את ימי הרחמים והרצון, ימי הושענא רבא, שמיני עצרת ושמחת תורה, ויזכו לחזות בעבודתו הנעלה והקדושה.

ואילו רבי יצחק אייזיק עצמו נאלץ להישאר בלייפהיים. שם שימש כשליח ציבור ומילא את תפקיד הרב והשוחט.

קול חוצב - מבשר ואומר

מחובתינו להוסיף תיאור נלהב[188] על אותם ימים נעלים, אותם חוו בני רבי יצחק אייזיק, בצילא דמהימנותא, צילו הקדוש של האדמו"ר זצ"ל, במהלך ימים קדושים אלו. ימי הושענא רבא, שמיני עצרת ושמחת תורה.

"עוד טרם הגענו אל האדמו"ר זצ"ל שמענו את קורותיו בתקופת המלחמה, בהם שתה את כוס התרעלה עד תומה, וזוגתו הרבנית ואחד עשר ילדיו נרצחו ועלו בכבשנות, הי"ד.

187 כמתואר באריכות בספר הנפלא מה אשיב לה' ובספר לפיד האש חלק א.

188 כפי שהשמיע לפנינו רבי אברהם שלמה ז"ל מבני ברק, שלמרות השנים הרבות שחלפו מאז, סיפר את הדברים בהתרגשות מיוחדת.

במחיצת תלמידים במחנות העקורים

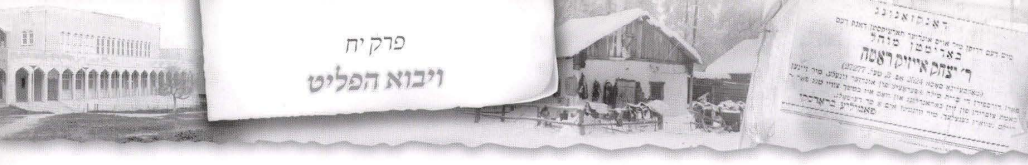
האדמו"ר מצאנז בעל "שפע חיים" זצ"ל

התמונה הראשונה לאחר המלחמה

הוא הגבר - שריד ופליט: מחנה ההשמדה דאכאו,
כאן שהה האדמו"ר זצ"ל (אב תש"ד)

כל השרידים שהיו במצב דומה, לא יכלו להתנחם והעצב ניכר על פניהם.

על כן, כשהגענו לפערנוואלד התפלאנו מאוד, למצוא אותו מלא שמחה ורגש של מצוה, כאילו לא אירע לו מאומה.

התפילה ביום הושענא רבא במחיצתו של האדמו"ר זצ"ל החלה בשעה שמונה בבוקר.

בתפילה לוהטת כזאת טרם נתקלנו, כשאנו נוכחים כי עבודתו הקדושה גבוהה ונעלה מהשגתנו.

הצורה בה שפך את נפשו בתפילה, דמה לנו באותו זמן כמו תינוק הנתפס בשלהי סינרה של אמו ולא עוזב אותה עד שהוא מקבל את מה שביקש.

גם אנו, שידענו מהי 'עבודה שבלב - זו תפילה', בראותנו יום יום את אבינו, בסיביר - תחת עיניהם של הסובייטים, שוכח עולם ומלואו ונעמד לתפילה לוהטת, ממנה חזר כשכולו מזיע, למרות הקיפאון הסיבירי.

אף על פי כן היתה עבודתו הקדושה של האדמו"ר זצ"ל, משום חידוש עבורנו.

כל חלק של התפילה היתה עבודה שלימה. תפלת שחרית עצמה נמשכה זמן רב, כך גם נטילת הלולב והנענועים, אמירת ההלל וההושענות וכיוצא בזה, כל אלו נמשכו שעה ארוכה.

כשסיימו את התפילה, שנמשכה למעלה משמונה שעות ברציפות, כבר היה לאחר השעה ארבע אחר הצהרים, שעה קלה טרם כניסת החג, שמיני עצרת[189].

מיד לאחריה עוד החל האדמו"ר זצ"ל בעריכת שולחנו הטהור לכבוד יום הושענא רבא. כשהוא מסביר כי למרות ועל פי הלכה אסור לאכול בשעה כל כך סמוכה ליום טוב, כדי שיאכלו את סעודת

189 הדלקת הנרות באותה שנה לפי אזור מינכן-גרמניה Munich, Germany היתה בשעה 5:27.

ילדי תשב"ר בפערנוואלד

החג לתיאבון[190]. אולם, היות כי הוא יסעד ביום טוב עצמו בשעה מאוחרת מאוד, עדיין מותר לו ליטול ידים לסעודה בשעה זו.

בך נדבק ויעלוז לבנו[191]

גם בשמיני עצרת ערך האדמו"ר זצ"ל את ההקפות שנמשכו משך שעות ארוכות. לא יאומן כי יסופר העבודה הקדושה בשעת ההקפות. כיסופי הנפש וההשתוקקות העצומה, הבכיות העצומות בעת ההקפות, חרשו בלבנו רושם עמוק.

הריקודים לכבודה של תורה, היו מפליאים הרבה מעל ומעבר לכוחו וגבורתו של אדם. לעתים נמשכו הריקודים בעוז ותעצומות במשך שעה תמימה ללא הפסק.

---

190 ראה בענין זה בערוך השולחן סימן רמט ושם בדבריו משמע שיש לחלק בזה בין קיץ לחורף וכיוצא בזה. ועיין במגן אברהם, חלק אורח חיים סימן קפד ס"ק ט, שעד שש שעות עדיין נחשב לגבי כמה דברים שעדיין לא עבר שיעור עיכול.

191 פיסקה האחרונה של שיר מבעל רבי אלעזר אזכרי זצ"ל מחבר ספר "חרדים" ושם נדפס בחלק ב פרק ז. שיר זה היה נוהג האדמו"ר זצ"ל לזמר קודם ההקפות.

בתפלה לוהטת כזאת טרם נתקלנו: תמונה נדירה של
האדמו"ר מצאנז בעל "שפע חיים" זצ"ל בשעת תפילה בפערנוואלד

רק בשעה ארבע לפנות בוקר, הסתיימה עריכת ההקפות אצל האדמו"ר זצ"ל והמשיך מיד לעריכת שולחנו הטהור לסעוד את סעודת ליל שמיני עצרת".

הכרת פניו ענתה בו

לאחר החגים, הגיע גם רבי יצחק אייזיק להסתופף בצילו של האדמו"ר זצ"ל.

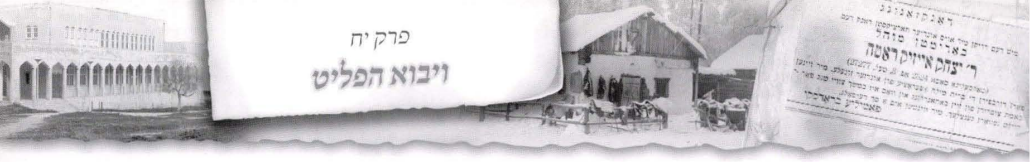

כבר, בהגיע רבי יצחק אייזיק לראשונה - בשנת תש"ו - אל האדמו"ר זצ"ל, הכיר בכוחו הגדול של צדיק נשגב זה, ודבק בו בכל עוז. עתה מצא מנהיג בעל שיעור קומה כצדיקי קמאי, כאשר איותה נפשו.

וכמים פנים אל פנים, מיד באותו עת. הבחין האדמו"ר

הריקודים לכבודה של תורה, היו מפליאים הרבה מעל ומעבר לכוחו וגבורתו של אדם: הקפות שניות בקרית צאנז נתניה (בתמונה למעלה נראה מימין בנו האדמו"ר מוצאנז קלויזנבורג שליט"א)

זצ"ל בעיניו הזכות, כי זה האיש גדול מאוד ומצא את לבבו נאמן. האדמו"ר זצ"ל מיד הבין מי הוא זה ואיזהו העומד לפניו שגם מה שניכר עליו כלפי חוץ, אינה אלא מעט ממה שבתוכו ובפנימיותו. כי למרות היות רבי יצחק אייזיק מוחזק בחסידות, הולך בדרכי השם בצדקות ובתמימות, ועדיין היה מרובה אצלו מדה של הסתר והצנע לכת, שלא גילה כלפי חוץ.

באותו עת נשארו בניו רבי **אלימלך** ז"ל ורבי **אריה** שליט"א בפערנוואלד, כתלמידים מן המנין בישיבת **"שארית הפליטה"** אותו הקים ויסד במקום האדמו"ר זצ"ל.

פאריז

זמן מה, לאחר שהותו בפערנוואלד, יצא רבי יצחק אייזיק לפאריז, במטרה לשמש כשוחט ובודק. כשבניו רבי אברהם שלמה ז"ל ורבי יוסף זצ"ל מצטרפים עמו.

פרק יט

על פי ה' יחנו

מונטווידאו

לאחר תקופה קצרה הצליח לקבל ויזה ל**מונטווידאו בירת אורוגוואי**, אשר בדרום אמריקה, לשם היו מועדות פניו, הפעם.

אולם בנו רבי **יוסף** ז"ל התקשר עם חסידי ליובאוויטש, במטרה לנסוע מיד לארץ הקודש, יחד עם תלמידי פוניבז', אתם למד בתקופת שהותו עם אביו בפאריז[192]. באומרו "איני דר אלא במקום תורה".

במונטווידאו מונה בנו רבי אברהם שלמה ז"ל לשמש כשוחט ובודק של העיר.

השיקול העיקרי של רבי יצחק אייזיק ובני ביתו, להעדיף את מונטווידאו היה בגין גיסו רבי **שמואל מייער** ז"ל וזוגתו - אחותו מרת **פיגא** ז"ל, שהשתקעו במקום עוד לפני פרוץ המלחמה.

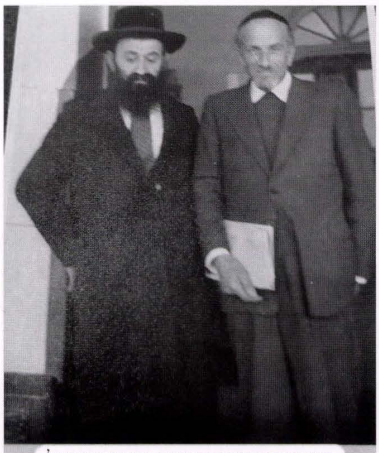
בהיותם בעלי נכסים אמידים בממון, האיצו ברבי יצחק אייזיק להגיע למקום, ואף שלחו להם מעות להוצאות הדרך. כשהם מבטיחים להיות להם לעזר וסיוע בתקופה הראשונה שיתגוררו במקום, עד שיצליחו להתבסס.

בראזיל

לאחר שש שנים שרבי יצחק אייזיק התגורר באורגוואי, התקבל לשמש כשוחט בבראזיל הגובלת עם אורוגוואי מדרום, ובעקבות כך העתיק את מגוריו לשם.

היה זה אחר שהתבקש רבי **יעקב פינק** זצ"ל לשמש כרבה הראשי של **ריא דע זשאנירא**, ומאחר ושמע על רבי יצחק אייזיק זצ"ל שהוא שוחט מומחה וירא שמים ויודע את ההלכות על בורין, מיהר לחזר אחריו שיעתיק את מגוריו

192 ראה עוד על כך בחלק שני שער שישי "אישי כהן גדול".

רבי יצחק אייזיק בתקופת מגוריו בבראזיל

כדי לשמש כשוחט בריא דע זשאנירא. כשהוא מתנה את קבלת המשרה בכך שרבי יצחק אייזיק יהיה השוחט[193].

רבי יעקב פינק זצ"ל מגולל במכתב[194] את מצב השחיטה והכשרות במקום ואת בואו של רבי יצחק אייזיק לשמש כשוחט.

"עירנו, ריא דע זשאנירא היא בירת מדינת גולת בראזיל, הסופרת בלי עין הרע, כחמשים אלף יהודים.

אני התקבלתי כאן לפני חמש שנים בערך, כאב"ד ורב ראשי. השתדלתי אז לתקן את מצב יסודי דת תורתנו הקדושה. אולם דא עקא, מצאתי את מצב הכשרות והשחיטה במצב מקולקל מאוד, לא היתה אף שחיטה אחת שאוכל לרמז עליה כי היא זה, שחיטה כשרה, שיוכלו בני ישראל החרדים לשבוע ממנה.

אחרי הרפתקאות רבות עלה בידי ב"ה להביא מחוץ לארץ שו"ב ירא שמים מרבים תלמיד חכם ומומחה מובהק בשחיטתו.

על ידו עלה בידי גם לתקן שאר שוחטים ע"ד שמצאתי את אשר בקשה נפשי שחיטה מסודרת עפ"י דת תוה"ק ואם כי עוד ידי היתה נטויה לתקן שאר עניני השגחה בכל... מה שטרם עלה בידי במלואם, אך ברוך ה' בטחוני ומקום הניחו לי זה כמה עשרות בשנים להתגדר בו ביבשת זו בארצות המשובשות וקרקע טרשין...

רק בו [ברבי יצחק אייזיק] **תלוי כל ענין כשרות השחיטה כמעט, ומאחר שרק בו תליתי כל תקותי לסידור השחיטה בעיר מסובכת כריא, וזה** [עזיבתו] **חס ושלום יכול לגרום לקטסטרופה בענין הכשרות כאן...**

אנחנו כאן הבאנו את השו"ב מחוץ לארץ וקבלנו עלינו את האחריות בעד ההעברה והסידור וכו'...

193 רבי משה אהרן דייטש הי"ו ששמע מרבי משה אהרן ב"ר אריה ראטה, ששמע מרבי יצחק אייזיק ז"ל.

194 תאריך המכתב הוא א' דחנוכה תשי"ז ומיועד "לכבוד אדמו"ר הרה"ק צדיקו של עולם עטרת תפארת ישראל מוה"ר אהרן שליט"א למשפחת רוקח". בשלהי המכתב מסיים "הכותב

ריות, ביזמתו ובעזרתו נוסדו כמה מוסדות חדשים, הוא אינו חס עמל ומסירות לשיפור המצב הדתי שהיה עד כה מוזנח ופרוע.

בנוכחות כל הברי הקהלה, שמספרם מגיע לאלפים, נציגי מוסדות הקהילה, אישי הצבור ושרי המדינה, התקיים ביום ה' כסלו טקס ההכתרה. החגיגה הגיעה למרום שיאה בשעה שנמסר להרב פינק כתב־רבנות חתום בידי כל נציגי מוסדות הקהלה ובתי כנסיות, ובו נאמר „כי הקהלה היהודית מקבלת עליה את מורנו ורבנו הגאון המפורסם מוהר"י פינק שליט"א כרב ראשי ומרא דאתרא דריו דע זשאניירו, בירת ברזיל".

ברכות למאות נתקבלו מכל פנות העולם וביניהן מהרבנים הראשיים בא"י ומגדולי רבני אמריקה.

קהלת ריו די זשאניירו מאושרה שזכתה שבראשה יעמוד מנהיג רוחני, איש אשכולות, גדול בתורה ובחכמה, ובטוחה היא שבכחותיו הגדולים ובהשפעתו הרבה יצליח לתרום תרומה גדולה להרמת קהלתנו ולהעמידה על תלה.

מ. ליכטענשטיין

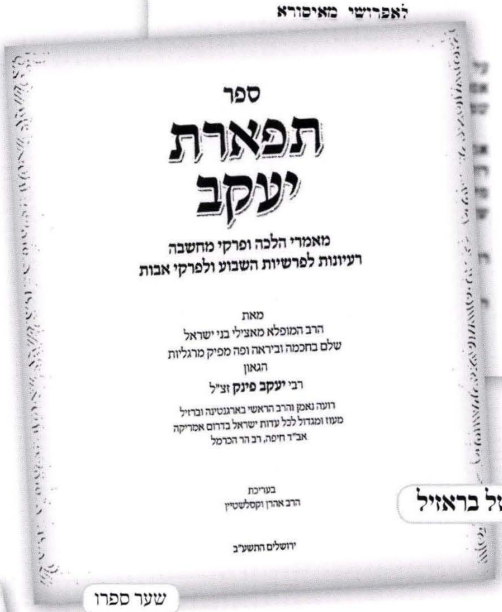
בתקופה שהתקבל כרב הראשי

הכתרת הרב הראשי – ריאו די זשאניירו, ברזיל

הרב ר' יעקב פינק, רבה של קהילת באיינוס איירס לשעבר, נבחר פה אחד לרבה הראשי של קהילת ריאו די זשאניירו, ברזיל. מינויו של הרב פינק לרב ראשי עורר שביעת רצון מוחלטת בין כל החוגים של הקהילה היהודית. כניסתו לכהן פאר בקהילתו הביאה אתה התעוררות רתית. פעולותיו הפוריות כבר ניכרות בכל שטחי החיים הדתיים והציבוריים. במשך זמן שהותו בעירנו כבר נעשה הרב פינק רוח החיה של פעולות תורניות וצבו־

כתבה על התקבלותו, כרב הראשי

לאפרישי מאיסורא

שער ספרו

רבי יעקב פינק זצ"ל, רבה הראשי של בראזיל

המסירות נפש וההרפתקאות בשביל הכשרות הן רבות עד שאי אפשר לפורטן ואל לנו חס ושלום להוסיף עליהם, פן חס ושלום הרבה אנשים שאינם חזקים כל כך בנאמנותם, יפרקו את עולם מעליהם וד"ל..."

חכים אנא לגזורה דגזרין[195]

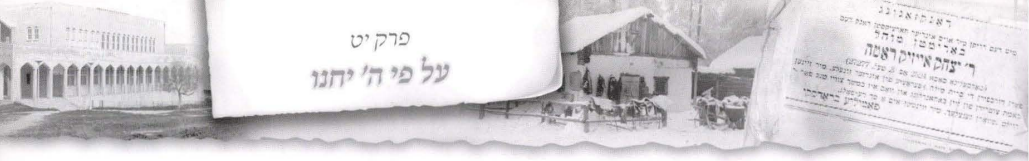
כשהגיע רבי יצחק אייזיק לבראזיל אף היה עמו ספר תורה, וכך כשהוא נושא אותה בזרועותיו ירד מן הספינה.

בתפילה ובעתירה הק' יעקב בן אסתר פערל למשפחת פינק. במכתב זה מגולל רבי יעקב זצ"ל את המצב בריא דע זשאנירא ועל שאלתו של רבי יצחק אייזיק זצ"ל שמתלבט אם לקבל הצעת שחיטה אחרת בכפר שיש בו בית הבראה, שם ישתכר יותר למרות שיהיה פנוי רוב היום. ככל הנראה שקל רבי יצחק אייזיק את הענין מחמת שחשקה נפשו בתורה ובבראזיל היה טרוד רבות בענין השחיטה. ושם כותב "אני כותב דברים אלו בהסכמת השו"ב ה"ה יצחק אייזיק שליט"א להציע לפני אדמו"ר הרה"ק שליט"א וממנה יתד ופנה לעדת מי מנה ועל אשר יאמר יקום, מאחר שגם השו"ב שלנו הרב ר' יצחק אייזיק שליט"א אומר לקבל את מצות מרן הק' שליט"א בלי שום היסוס ח"ו".

195 ירושלמי כתובות דף לו עמוד ב. וביאורו דרבי יהושע בן לוי אמר, שהוא זוכר ומכיר את המוהל שמל אותו.

במחיצת רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל גאב"ד פונובז' בביקורו בברזיל, רבי יצחק אייזיק נראה מימין, רבי יעקב פינק הרב הראשי של בראזיל משמאל

באותה עת היה במקום צלם מטעם אחת העיתונים הנפוצים בבראזיל ומראהו של יהודי הלבוש בבגדי חסידים וספר תורה בזרועותיו משכו את תשומת לבו, והוא מיהר להנציח את רגעיו הראשונים של רבי יצחק אייזיק בבראזיל, תמונה אותה פרסם בעיתון.

בשבת קודש בהגיע רבי יצחק אייזיק לבית המדרש בעת סעודה שלישית, הופתע לשמוע כי אחד מהתושבים המקומיים, ערך מסיבה לכבודו.

עורך המסיבה שרבי יצחק אייזיק לא הכירו, ניגש לרבי יצחק אייזיק, באומרו: "איך בין דאס קילו זיבען הונדערט - אני הוא הקילו שבע מאות", כשכוונתו שהוא אותו התינוק שרבי יצחק אייזיק מל אותו בדז'אמבול[196], למרות היותו במשקל של קילו שבע מאות בלבד.

התברר כי אמו, זיהתה את רבי יצחק אייזיק בתמונה שפורסמה בעיתונות והיא זירזה את בנה לכבד ולהוקיר את רבי יצחק אייזיק במסיבה כאות הכרת הטוב. כי לולי הוא, לא היה נכנס לבריתו של אברהם אבינו.

רבי יצחק אייזיק שמח מאוד לפגוש יהודי זה, אותו מל טרם הזמן שהתאפשר מחמת בריאותו ותמיד היה מיצר ודואג על שלומו וגורלו של אותו תינוק. עתה שמח לראות כי לא יצא מכשול תחת ידיו.

חלף עבודתו

בבראזיל שימש רבי יצחק אייזיק כשוחט ובודק. רב העיר שנוכח בצדקותו של רבי יצחק אייזיק, עמד על כך שלא ישחט אחר במקום זולת רבי יצחק אייזיק.

באומנות השחיטה, היה רבי יצחק אייזיק מקפיד ביותר לתקן לבדו את החלף במתינות רבה, לעמוד על טיבה שהיא כשרה ומהודרת לחלוטין ללא שום חשש.

הקצבים, שתאבי בצע היו, וביקשו להספיק שחיטה של בהמות רבות בזמן מועט, לא היו שבעי רצון מכך. ואף אירע, בהזדמנות ששחררו בהמה שתתהלך חופשי, ברצונם לפגוע ברבי יצחק אייזיק ורק בנס ניצל מזממם.

196 הסיפור במלואו מובא בפרק יז.

כי שם ה' נקרא עליך

עצם השתכנותו של רבי יצחק אייזיק במקום זה, גרמה לקידוש השם עצום. דמותו החסידית המקורית ופניו שקרנו אורם, כשהוא לבוש בכל מלבושי החסידות עוררה ברבים את הניצוץ היהודי החבוי בלבם, וגרמה להם לחזור לצור מחצבתם.

בלי אומר ובלי דברים חלחלה נוכחותו של רבי יצחק אייזיק במקום מהפכה בנפשם של רבים, הוא הזכיר להם דמויות נשכחות, מעולם שכלה בעשן הכבשונות. דמיות הוד מדור עבר שכלה בעננו אפר שעלו מבעד למשרפות.

רבי יצחק אייזיק לא נזקק לדברי תוכחה ומוסר כדי להשפיע על אחרים, בלי לדבר מאומה הצליח לחזק את היהדות בקהילות בהם חי ופעל.

יתפלל כל היום

מקום קבע לו רבי יצחק אייזיק לתפלתו בינו לבין קונו. זאת, מאחר כי במקום לא היה כי אם מנין אחד לתפילה, בה היו מתפללים בחפזון רב, ורבי יצחק אייזיק לא הצליח להתפלל יחד אתם.

כיון שכך, ניצל רבי יצחק אייזיק את העובדה שנאלץ להתפלל ביחידות וקבע את תפילתו במתינות מרובה, בדביקות מיוחדת. וכיון שהרגיל את עצמו בתפילה מתונה שוב אינו יכול להפסיק בכך כל ימיו. ואף לאחר שהתגורר בבני ברק ועד לעת זקנה, היה קובע את תפילתו במקום שיש מנינים רבים, כדי שיוכל להתפלל במתינות כרצונו ולשמוע ברכו במנין אחד, ועד שהגיע לתפילת שמונה עשרה, עמד להתפלל עם מנין אחר[197].

החטיפה

זכה רבי יצחק אייזיק למה שלא זכו אחרים, ובמהלך שנות חייו ניצל כמה וכמה פעמים ממות לחיים. אף בתקופה זו בשהותו בבראזיל, ניצל נפשו מידיהם של מבקשי רעתו.

---

197 כפי שסיפר לנכדו רבי משה אהרן דייטש הי"ו, שאמר לו: "איך בין א קריכער מיט די דאוועננען".

וכך היה מעשה[198]:

היה זה בשנת תשט"ו, אותו היום, יום שמחה היה לרבי יצחק אייזיק, מעבר לים בארץ הקודש, נישא בנו רבי **יוסף** זצ"ל. מרבי יצחק אייזיק עצמו נבצר להשתתף בשמחה מקרוב. רק לבו מתרונן משמחה וטוב לבב, בהודיה להשי"ת על כל הטוב אשר גמל עמו וגם בנו רבי יוסף, בא בברית הנישואין.

כשהוא בדרכו אל ביתו מתפילת ערבית, עודו מתהלך בודד בעיבורה של עיר. נעצרה לידו מכונית ובו שלשה צעירים, כשהם פונים אליו בגרמנית ושואלים אותו אם הוא זה הרב פינק. מדבריהם היה ניכר, כי הם רוצים להחזיר את הרב פינק לביתו.

רבי יצחק אייזיק סבר לתומו שאלו בחורים יהודים, מהפליטים שברחו מגרמניה בין השנים תרצ"ג - תרצ"ח בעקבות עליית הנאצים לשלטון - כמותם היו בעיר רבים. ויען להם, כי הוא אינו הרב פינק אך הוא דר באותו אזור.

השלשה הסכימו, ורבי יצחק אייזיק נכנס למכונית. עלי דרך שאלו את רבי יצחק אייזיק אם מותר להם להשמיע רדיו. רבי יצחק אייזיק בתמימותו, ענה להם, הלא כבר עברו ימי הספירה ומותר לשמוע שירים.

ריא דע זשאנירא, בראזיל: מראה כללי

אך עד מהרה הבחין כי הרכב עושה את דרכה בדרכים עקלקלות ופניה מיועדות אל מחוץ לעיר. רבי יצחק אייזיק ניסה לברר אצל הצעירים, לאן פניהם מועדות והעיר את אזנם כי הם טעו בדרך. אך הם מילאו פיהם מים והנהג האיץ את המהירות אל מחוץ לעיר, שם השתרע יער ענק.

הבין רבי יצחק אייזיק כי הוא נקלע למלכודת ופנה אל חוטפיו ואמר להם, קחו ממני את הכסף ואת חפצי הערך, אך תנו לי לרדת.

198 סיפור זה הוקלט מפיו של רבי יצחק אייזיק זצ"ל בתוספת מספר פרטים, כפי שהשלים בהזדמנויות נוספות.

אך הם השיבו לו: "איננו צריכים את כספך, אנו צריכים אותך".

לאחר שאמרו לו בפירוש כי הם מבקשים את נפשו, החל רבי יצחק אייזיק מנסה בכוחו הדל להיחלץ ולבעוט ברגליו בנסיון לפתוח את הדלת העשויה מברזל כבד, כשהוא צועק בקול. אך הצעירים הגברתנים הצליחו להשכיבו על רצפת המכונית. וצועקים לעברו "הלוא אתה הוא הרב פינק", ואילו הוא השיב להם שטעות בידם. אך הם לא שהו לדבריו והדליקו את הרדיו בקול רם כדי שלא ישמעו את צעקותיו של רבי יצחק אייזיק.

אחד הגויים בלם את פיו באמצעות ידיו ואילו השני תפס בידיו של רבי יצחק אייזיק שלא יצליח לעשות מאומה.

רבי יצחק אייזיק הבין כי הוא נלכד במצודתם של רוצחים נאצים, ולא ידע מה יעלה בגורלו בדקות הקרובות והחל לחשוש לנפשו ופתח מיד באמירת וידוי.

הצלה פלאית

את אשר יגור בא, ובשלב מסוים - לאחר נסיעה ארוכה וממושכת - תפסוהו הרוצחים וביקשו לבצע בו את זממם, כשהם כבר מקריבים את הסכין לצווארו. רבי יצחק אייזיק אמון על דברי חכמינו ז"ל[199], כי אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים.

והנה לפתע אירע נס, הם האטו את המהירות, והשליכוהו החוצה ונמלטו.

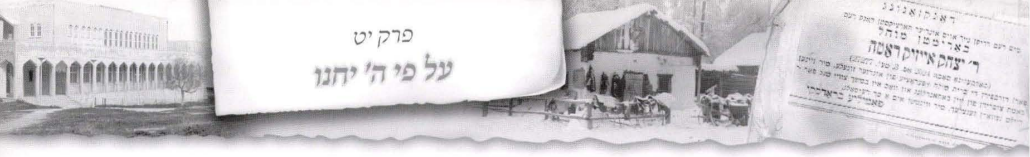
רבי יצחק אייזיק ההמום עוד הצליח להבחין במכונית משטרה שחלפה במהירות. אך לא הספיק ליצור קשר עם השוטרים, והנה הוא נמצא לבדו בשעת לילה מאוחרת[200], ביער עבות, במרחק של מספר קילומטר ממקום ישוב.

לפתע והנה איש ניצב עליו. גוי שעבר במקום מצא את רבי יצחק אייזיק בודד במקום. הוא החל לחקור אותו מה מעשהו כאן באמצע הלילה וכיצד הגיע לכאן.

---

199 מסכת ברכות דף י עמוד א.

200 לערך בשעה אחת עשרה.

רבי יצחק אייזיק שכבר התגורר בבראזיל מספר שנים, הכיר את השפה המקומית וגולל לפניו את הקורות אותו והגוי החליט לקחתו לבית הארחה הראשונה שימצאו בעיר הקרובה.

רבי יצחק אייזיק היה חבול ופצוע ובקושי הצליח ללכת על רגליו. הגוי האלמוני התמסר אליו ובאדיבות רבה צעד עמו לאטו כאב המוליך את בנו.

לאחר שכבר הלכו לערך כשני קילומטר נראה שוב באופק מכוניתם של הגרמנים הרוצחים. כנראה נבהלו למראה מכונית המשטרה. משום מה הם סברו כי השוטרים נוסעים בעקבותיהם, ולכן השליכו את טרפם והתחבאו בקרבת מקום.

עתה משחלפה "הסכנה" מיהרו לשוב על עקבותיהם ועטו על טרפם במשנה מרץ. כשאחד מהם מתנפל על רבי יצחק אייזיק ומצוה עליו לשוב ולהיכנס למכוניתם. רבי יצחק אייזיק שוב החל למלמל בשפתיו קטעים מהוידוי, כשהוא מתכונן לגרוע מכל.

אולם הגוי שפרש את חסותו עליו, פתח במערכה נגדו. אולם שני השותפים הנוספים ששהו ברכב נוכחו כי הגוי האלמוני נלחם עם חברם, יצאו אף הם מהרכב כדי לסייע להכניס לתוכו את רבי יצחק אייזיק. אך הגוי שביקש להציל את רבי יצחק אייזיק תפס את רבי יצחק אייזיק ביד אחת והגן עליו מפניהם, ובידו השניה החל מכה בהם על ימין ועל שמאל.

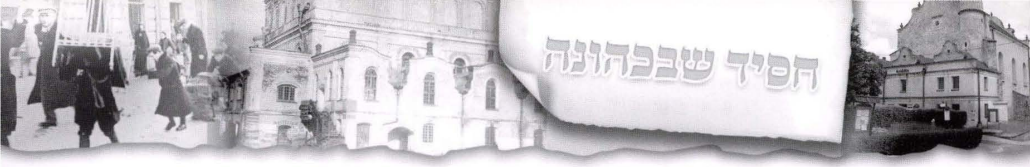
המציל האלמוני

מאבק אלים התפתח ביניהם, במהלכו גבר הגוי הבודד על שלשת הגרמנים. ולמרות שהוא נאבק אתם ביד אחת בלבד, הם לא הצליחו להכריע אותו.

הנסים שחווה רבי יצחק אייזיק באותם רגעים, עדיין לא הגיעו לסיומם. ליל ירח מלא היתה הלילה, וכיון שהגויים עמדו מחוץ לרכב נוכחו לפתע כי מכונית משטרה מצויה בקרבת מקום, ושוב הסתלקו מהמקום במהירות.

כך המשיך הגוי האלמוני לצעוד עם רבי יצחק אייזיק לאטו כאב המוליך את בנו, עד שהגיעו לביתו, שם נפרד ממנו בלבביות.

רבי יצחק אייזיק הפציר באיש שיאמר לו את שמו וכתובתו, אך האיש ביקש להישאר אלמוני. רבי יצחק אייזיק הפציר בו מאוד שיבוא לסעודת הודאה שיעשה למחרת היום לרגל הצלתו.

למחרת שאל רבי **יעקב פינק** זצ"ל, את רבי יצחק אייזיק היכן היה, מאחר שחיפשו אחריו.

רבי יצחק אייזיק גולל לפניו את כל קורותיו ואת הנסים שהתרחשו עמו ביום אתמול. כשהוא מזמינו להשתתף בסעודת ההודיה אותו יערוך הערב בביתו.

כיון שכך אמר רבי יעקב פינק זצ"ל: "הרי מחפשים אחרי, ועלי להיזהר שלא לצאת לבדי לרחובה של עיר בשעות הלילה".

בערב הגיע הגוי להשתתף בסעודה שערך רבי יצחק אייזיק. במהלכה אמר רבי יצחק אייזיק למצילו, כי יתכן ויש לפרסם את הסיפור בעיתונות המקומית. אולי המשטרה תצליח לשים ידם עליהם. אך הלה אמר לו, כי היות והם מכירים את רבי יצחק אייזיק ואת מקום מגוריו, אזי במידה ויפרסמו זאת בעיתונות, הם עלולים לנקום בו ולרוצחו.

אך, מאז נעלם שוב בלי להשאיר כתובת...

הוא ישלח מלאכו לפניך

בני ביתו של רבי יצחק אייזיק היו מפליאים את הסיפור, באמרם כי בוודאי אליהו הנביא הגיע בלבוש גוי כמלאך טוב להצילו. אולם רבי יצחק אייזיק היה מהסה אותם, כי היתה זאת שליח השגחה, אחד מחסידי אומות העולם, שנשלח להצילו. אבל הוא לא היה מלאך.

בנימת נצחון היה רבי יצחק אייזיק מוכיח את דבריו, כי מצילו לא היה אליהו הנביא, כיון שהאיש הבטיח להגיע להשתתף בסעודה ואכן הגיע, אכל ולא בירך.

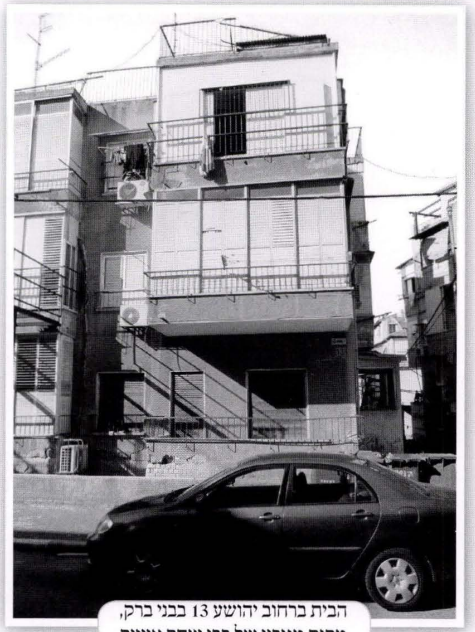
עם זאת איננו יכולים לשלול את ההשערה שאכן היה זה אליהו הנביא. וכדאי היה רבי יצחק אייזיק שמסר נפשו להכניס ילדי ישראל בבריתו של אברהם אבינו. שאליהו מלאך הברית יבוא להצילו.

כי יש שבר

באותה פרק חוותה זוגתו מרת **חיה רחל** ע"ה, אף היא נס הצלה, וזאת בזכות ברכת קדשו של **האדמו"ר מבעלזא**, רבי אהרן זצ"ל. היתה זאת טרם חזרה לבראזיל, אחר שהיתה בארץ הקודש להשתתף בשמחת נישואי בנה רבי יוסף זצ"ל. נסעה לבעלזא להתברך. ברכת האדמו"ר זצ"ל היתה "שתחזור

לשלום בלי שום מכשול" עיניו הקדושים צפו הרחק וראו כי זקוקה היא לברכה זו.

וכפי שהתברר כאשר התחיל המטוס בנסיעה נשבר לפתע אחד מכנפי המטוס, ונקלעו לסכנה, והשי"ת היה בעזרם שיכלו להנחית את המטוס בשלום, וניצלו כולם[201].

הבית ברחוב יהושע 13 בבני ברק, מקום מגוריו של רבי יצחק אייזיק

המלמד תורה

במשך כשנה ומחצה התגורר רבי יצחק אייזיק בבראזיל, בתקופה זו אף היה רבי יצחק אייזיק מוסר שיעורי תורה ללא כל תמורה. בישיבתו של רבי אלימלך אשכנזי ז"ל. רבה של מלברון אוסטרליה[202].

אעברה נא...

כדרכם של חסידים ואנשי מעשה בכל הדורות והזמנים, אשר נפשם שקקה וערגה לעלות ולהיראות ולחונן את עפר ארץ הקודש. כך יקדה תשוקה זו אף בלבו של רבי יצחק אייזיק.

ממחשבה למעשה, החליט רבי יצחק אייזיק ביום מן הימים לעלות לארץ הקודש ולהשתקע בה, כשהוא איווה למושב לו את עיר התורה והחסידות בני - ברק, בקרבתו של בנו רבי **יוסף** זצ"ל.

---

201 נכדה רבי בצלאל מרדכי ראטה הי"ו ממונסי.

202 רבי **אלימלך אשכנזי** זצ"ל, רבה של מלברון, שימש משך עשרות שנים כרב, תחילה בברזיל ולאחר מכן במלברון שבאוסטרליה ובברזיל ובסוף ימיו בסי גייט, היה מתלמידיו של רבי מאיר שפירא זצ"ל, ראש ישיבת חכמי לובלין ומחולל רעיון הדף היומי. נפטר י' אלול תשע"ב בן צ"ו לחייו ומנחתו כבוד בהר הזיתים בעיר הקודש ירושלים.

רבי יצחק אייזיק בשמחה משפחתית
מברך את נכדו החתן רבי משה אהרן, בן בנו רבי אריה (עומד משמאל)
לצדו עומד המחותן רבי אליהו לוי וועלער ז"ל רב קהל מנין ספרד מבארא פארק

פרק כ

תורת ארץ ישראל

אוירא דארץ ישראל

כבן ששים שנה היה רבי יצחק אייזיק, כאשר בשנת תשכ"ד זכה לחונן את עפרה של ארץ הקודש. כאן בארץ הקודש זכה רבי יצחק אייזיק להתמסר כל כולו לעבודת הבורא כמשאלת נפשו כל ימיו, ללמוד וללמד.

עם זאת, עדיין לא עזב רבי יצחק אייזיק את משרת השחיטה בה החזיק בחוץ לארץ, ומפעם לפעם היה חוזר ושב על עקבותיו, יחד עם בנו רבי אברהם שלמה, כדי לשחוט במקום.

שיעורים אצל בעל "אבי עזרי"

בהגיע רבי יצחק אייזיק לארץ הקודש, פגש בבנו רבי יוסף זצ"ל. שהיה תלמיד בישיבת פוניבז'.

רבי יצחק אייזיק שכבר הגיע לזקנה[203], נוכח לראות דרך חדשה בלימוד התורה בחקירות מופשטות, כפי הנהוג בישיבות ליטא, בשונה מצורת לימודו עד הנה, כפי שלמדו בגליציה. הביע את חששו לפני בנו, אולי לא יצאתי חובת תלמוד תורה, כיון שלא למדתי את הסוגיות על פי דרך לימוד זו. כשהוא מביע את דאגתו, שמא יתבעו אותו בשמים על כך.

תמונת פספורט מרבי יצחק אייזיק זצ"ל, צולם בארץ הקודש

203 כדברי חז"ל במסכת אבות פרק ה משנה כד "בן ששים לזקנה".

ראש ישיבת פוניבז', רבי אליעזר מנחם שך בעל "אבי עזרי" זצ"ל

כיון שכך, החליט לאמץ אף את דרך הלימוד בסגנון זה, בנוסף לסדרי לימודו. לשם כך, החל להשתתף בקביעות בשיעורים שהיו נמסרים בישיבת פוניבז' על ידי ראש הישיבה רבי **אליעזר מנחם ש"ך** זצ"ל, בעל **"אבי עזרי"**. כשהוא מתיישב בסמיכות לראש הישיבה, כדי לשמוע כל הגה היוצא מפיו, ולאחר כל שיעור היה חוזר על הדברים יחד עם בנו רבי **יוסף** זצ"ל[204].

לאחר כשנה בהם השתתף רבי יצחק אייזיק בשיעורים, הבין כי דרך לימוד זה אינה מתאימה עבורו והפסיק להשתתף בשיעורים אלו.

ברכת הדרך

ראש הישיבה זצ"ל העריך והעריץ את רבי יצחק אייזיק ביותר.

פעם כאשר פגש אותו ברחובה של עיר, ביקש מרבי יצחק אייזיק שיואיל להניח את ידיו על ראשו ולברכו בברכת כהנים ורבי יצחק אייזיק בירכו, כמצווה ועושה.

ישיבת פוניבז'

204 כפי שרבי יוסף זצ"ל כותב בהקדמה לספרו 'שיח יוסף' ח"ג.

זקן ויושב בישיבה

רבי יצחק אייזיק היה מהדר ללכת לשמוע שיעורים מפי מגידי שיעורים וראשי ישיבות מפורסמים, והיה מחבב מאוד שיעורים עיוניים, כפי שהיה דרכו עוד בצעירותו בלינסק ללמוד גמרא והלכה בעיון, ושמע שיעורים מדייני העיר שהיו גדולים בתורה.

רבי יצחק אייזיק אף היה להוט לשמוע את שיעוריו המרתקים של רבי משה מרדכי הלוי שולזינגר ז"ל רב ביהמ"ד ירחי כלה בני ברק[205].

כן היה שומע שיעור בדף היומי שנמסר על ידי רבי ברוך יצחקי[206], בבית המדרש טשרנוביל ברחוב ראב"ד בבני ברק[207].

כמו כן, בתקופת שהותו בקרית צאנז בנתניה, היה רבי יצחק אייזיק מרבה להגיע ולהשתתף בשיעורים העיוניים, אותם מסר האדמו"ר בעל ה'שפע חיים' זצ"ל לפני תלמידי "המתיבתא".

רבי משה מרדכי הלוי שולזינגר ז"ל
רב ביהמ"ד ירחי כלה בני ברק

205 נולד ז' אדר תש"א, נפטר ז"ך אב תש"ע, מחבר ספרי משמר הלוי.

206 מחבר ספר "דרך חוקיך".

207 האדמו"ר מטשרנוביל שליט"א. דבריו במלואם נדפסו בתחילת הספר.

מרביץ תורה

וכל זאת, למרות כי רבי יצחק אייזיק עצמו היה מוסר שיעורים רבים בעיר התורה בני ברק, ביניהם בבית המדרש אשלג, כשהוא מרביץ תורה לרבים בעיון ובעמקות בהסברה ברורה ורהוטה ב'שולחן ערוך' יורה דעה. עד שהדברים שמחים ומאירים כנתינתן.

שומעי השיעורים המה מעידים כי הדברים אותם למדו אצל רבי יצחק אייזיק נחקקו בעצמותם ואף שנים רבות לאחר מכן, לא מש מזכרונם, וכל זה מכוחו של המגיד שיעור שהדביק אותם בתענוג העילאי והרוחני אותה חווה, והלהט בהם העביר את הדברים.

דרך לימודו שלמד עם האברכים היה בכדי להכשירם עד לקבלת הורמנא דרבנן, לעמוד בכור המבחן על ההלכות הנצרכות לרב ומורה הוראה בישראל, ולפסוק שאלות להלכה ולמעשה.

שער הספר "שמלה חדשה" ו"תבואות שור"

יודע בעל פה את כל ה'פרי מגדים': שער הספר "פרי מגדים" (לבוב תקפ"ה)

סדר הלימוד התחיל ב'שולחן ערוך' עם כל הנושאי כלים, כולל את כל ה'פרי מגדים'. כן למד עמהם את הספר "שמלה חדשה" - תבואות שור", לרבי אלכסנדר סנדר שור זצ"ל, אשר לפי תקנת הקדמונים, ללא המבחן על זה הספר (שמלה חדשה) לא ניתן לקבל הורמנא ורשות כדי לשחוט.

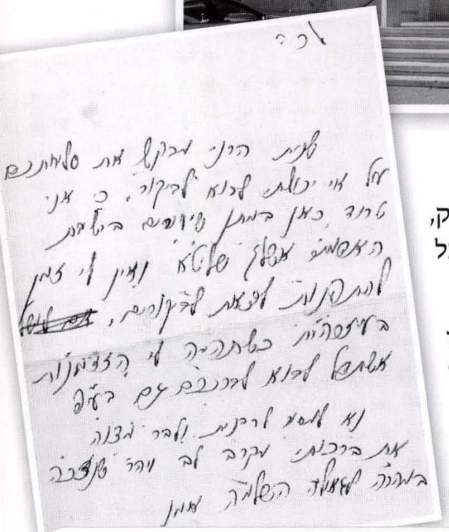
בית המדרש אשלג בבני ברק, כאן מסר
רבי יצחק אייזיק שיעורים ברבים

בקי בעל פה

במהלך שיחו, גילה אי פעם רבי יצחק אייזיק, כמשיח לפי תומו, כי הוא יודע בעל פה את כל 'שולחן ערוך יורה דעה' עם ה'פרי מגדים'[208].

העידו הלומדים שאירע פעם ותוך כדי לימודו התנמנם, אזי מיד בהקיצו המשיך מתוך רגילותו את דברי ה'תבואות שור' בעל פה.

כך היה דרכו של רבי יצחק אייזיק עד לעת זקנה ושיבה ללמד הוראה לאחרים. בקיאותו העצומה ובהירותו הרבה, היו לעזר ולתועלת עצומה עבור תלמידיו[209].

מכתב מזל טוב מרבי יצחק אייזיק זצ"ל לרבי יעקב פינק, רבה של בראזיל זצ"ל, לרגל שמחת בר מצוה. בין הדברים הוא מתנצל על אי יכולתו להשתתף בשמחה מקרוב, מאחר שהוא עסוק במסירת שיעורים בישיבת אשלג

אהבת התורה

לימודו לא היה מן השפה ולחוץ וכמצות אנשים מלומדה, במרוצה, והיה מתבונן היטב בדבריהם הקדושים של חכמינו

208 רבי שמואל אריה שפירא שליט"א מרבני 'קרית צאנז', נתניה.

209 כעדותו של רבי משה אהרן ברנשטיין ב"ר מאיר מבני ברק, שנמנה בין תלמידיו.

ז"ל אותם למד, והתייגע רבות על הבנת הסוגיא על בוריין, והבנת כל דבר ביסודיות.

במידה והיה נתקל במהלך לימודו בדברי תוספות מוקשים או דברי גמרא שלא היו מובנים ונהירים לו דיו, היה רושם את קושיותיו וספיקותיו על דף, כשהוא עמל ומתייגע לפתור אותם אחת לאחת, עד שיהיו הדברים שמחים ומאירים כנתינתם בסיני.

כבר בצעירותו היה רבי יצחק אייזיק מעלה על גבי הכתב, חידושים שהתחדשו לו תוך כדי לימודו. אך, מחמת אילוצו לשמש כשוחט לא היה באפשרותו לסדרם על גבי הכתב, לחוקקם לדורות כרצונו[210].

רבי יעקב גרינוולד שליט"א, דומ"ץ חסידי בעלזא בבני ברק

במעלות ומדרגות

גם על אותם קושיות שהתקשה לפתור בעצמו, לא ויתר והיה צועד לעבר ביתו של רבי **יעקב גרינוולד** שליט"א, דומ"ץ חסידי בעלזא בבני ברק, שהוא מורה צדק ותלמיד חכם מופלג. שם טיפס ועלה שלש קומות והציע לפניו את כל הדבר הקשה.

"הגו בעצמכם" - מפליג רבי יעקב גרינוולד שליט"א, בשבחו של רבי יצחק אייזיק:

"ישיש בן תשעים, עולה במדרגות שלש קומות ומטריח את עצמו ואינו חש לכוחותיו ובלבד שיוסרו קושיותיו וספקותיו בלימודו, והעקוב יהיה למישור.

עד כמה גדולה ה'אהבת תורה' שבערה ברבי יצחק אייזיק, שעל אף שידע כי מאוחר יותר אני אגיע בעצמי לבית המדרש, הוא היה ממהר ומקדים אותי.

שכן, כל הטרחה הרבה הזאת היתה כדאי לו, למהר לפשוט את ספקותיו ולפתור את קושיותיו מחמת 'אהבת התורה' שבערה בקרבו".

---

210 רבי משה אהרן דייטש הי"ו ששמע מזקנו רבי יצחק אייזיק זצ"ל.

השביעין חביבין

בדרך כלל היה רבי יצחק אייזיק, מצניע את סדרי לימודיו. הוא לא ראה בכך ענין לאחרים. אמנם, פעם ערך סיום הש"ס וגילה כי זו לו הפעם השביעית בה הוא מסיים את הש"ס.

כאשר כל סיום כזה היתה השלמה של לימוד כל הש"ס כולו במתינות וליבון מעמיק של דברי הגמרא, עם פירוש רש"י ותוספות אותם למד, הדק היטב, היטב הדק. כשלימוד של כל דף כשלעצמה נמשך בהתאם.

אין ספר בלא חידוש

בימי זקנתו הוסיף רבי יצחק אייזיק זצ"ל לעצמו שיעור נוסף בספר **'חיי אדם'**, כשמדי יום היה לומד בספר זה במשך מספר דקות.

כשנשאל על כך, נענה שכיון שבמקומו היה נהוג ללמוד הלכה ב'טור' ו'בית יוסף', 'שולחן ערוך' ונושאי כלים שנדפסים על הדף. על כן, לא הכיר את הספר 'חיי אדם'.

היות שנקרה לו לאחרונה הספר 'חיי אדם' ונוכח בדברים שהיו עבורו חידושים. על כן, החליט לקבוע לעצמו שיעור קבוע בספר זה.

דרוש נביא

כך נהג רבי יצחק אייזיק, גם בענין לימוד **'נביאים'** שכפי הנהוג מקדמת דנא, אין לומדים זאת עם התלמידים.

על כן, קבע רבי יצחק אייזיק לעצמו שיעור מדי יום בנביאים. כשהוא אומר שהוא מיצר ודואג בענין זה, שמא יצטרך לתת על כך את הדין, שלא למד מספיק 'נביאים'[211].

---

211 בנו רבי יוסף ראטה זצ"ל בהקדמה לספרו שיח יוסף ח"ג.
מעניין להוסיף על כך קטע מהספר הקדוש 'שפע חיים' דרשות חורש"י תשמ"ד: "מהצורך לדעת שאין די בידיעת גמרא ותוספות בלבד, כי החיוב ללמוד גם בתנ"ך [על אף שלא הרבתי לעורר על כך], כי מה שאמרו (ברכות דף כח עמוד ב) מנעו בניכם מן ההגיון, אין הכוונה שלא יהא להם שום ידיעה במקרא.
במקומותינו היו לועגים על הלומדים שכאשר שואלים אותם על מקומו של פסוק בישעיה, הם עונים שזה כתוב בדף פלוני שבמסכת פלונית.
לכן חובה על כל בחור ואברך ללמוד מדי יום לכל הפחות פרק אחד בנ"ך... כי זהו חובת האדם

MAX STERN DIVISION OF COMMUNAL SERVICES

ישיבת רבנו יצחק אלחנן

Rabbi Isaac Elchanan Theological Seminary

500 West 185th Street • New York, NY 10033 • (212) 960-5263

An Affiliate of YESHIVA UNIVERSITY

March 1986

Dear Friend:

With the approach of the summer- High Holy Day season, we are pleased to send you the enclosed application and procedure form.

If you intend to apply for a High Holy Day position, please fill out and return the enclosed promptly for we expect a busy and active year. We will offer referral only to those who completes this application form. Your cooperation will help us serve you more efficiently.

With every good wish, I remain.

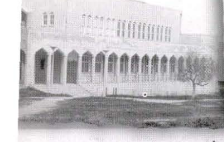
Sincerely yours,

Bernard Beer

Cantor Bernard Beer
Department of Cantorial Services

Departments:
Cantorial Services • Educational Services • Rabbinic Alumni • Rabbinic Services • Sephardic Activities • Synagogue Services • Youth Services

כתב יד ורשימות מדברי תורה
שרשם רבי יצחק אייזיק זצ"ל

ג

[illegible]

ב

[illegible]

א

[illegible]

— KOSCHER —

Hermann Ganz

MAIS CENTRAL DA ESTÂNCIA, PRÓ-
CIMENTO DE BANHOS: "T E R M A S"

TELEFONES 548 E 633

POÇOS DE CALDAS -- Minas

de Faria Lobato, 29

Poços de Caldas.................de.................de 195.......

Ilmo. Sr.

[illegible]

SHMUEL HALEVI WOSNER
RABBI OF
ZICHRON-MEIR, BNEI-BRAK

שמואל הלוי ואזנר
רב אב"ד ור"מ
זכרון-מאיר, בני-ברק

ב"ה, יום ....

[illegible]

Ist erlaubt zu drucken Lemberg den 3. Septembr 1787.

כפר נועם אלימלך

זה החיבר אשר חיבר היה הרב המקובל החסיד המפורסם איש אלקים קדוש יאמר לו אשר מעיניו יצא הוצה והוראה אמתית תורת אמת על חמשה חומשי תורה כאשר עינינו חזתה משרים : גם כמה ליקוטים על פסוקים ומדרשים מיוסדים על אדני פז להורות לעם ה' דרך ה' ארח המעשה אשר יעשון :

תבא לבית הדפוס עיי הני תרי אחים היה הרבני המופלג החסיד המפורסם מהור"ר אלעזר ואחיו הקטן היה הרבני החסיד המפורסם מהור"ר אליעזר ליפמן נרו"ו : ועיי המסדרן היה האלוף התורני הנגיד מהור"ר יעקב הויב בער הלוי חיר שמואל ריים מקוק לבוב :

נדפס פה קק לבוב

תחת משגלם לחזיונו מהור"ר קיסי חזיסר חונגרין קיום גלגלין שם למדרשיהן קנגלעם לפתקעלטי מיעקבעצן יחיים הסני יר"ם

Janocenz Fessler, königl. Censor.

ברפים הרבני מהור"ר יחזקאל שלענדר בהמנוח הרבני מהור"ר נפתלי הלוי ז"ל לה"ק הנקרא מאן ישמרם ר' **שלמה יאוש** ועכשיו נ"א ר' **רפאפורט** נרו"א

לעיר לאשם כי אפר אלהי אבי בעזרי לפ"ק

כי חסיד אני

אף מלימוד ספרי חסידות, לא פסק פומיה של רבי יצחק אייזיק, כשהוא קובע את לימודו באופן קבוע ומסודר בספרים הקדושים, בהם חשקה נפשו.

רבי יצחק אייזיק לא היה חוטף מכל הבא ליד, וקיים בעצמו "עשה לך רב" כשהוא הוגה בקביעות באותם הספרים, כשהוא מצייר לנגדו כאילו בעל השמועה לנגדו, והוא לומד את דבריהם הקדושים בשקיקה וביגיעה, באימה ביראה וברתת.

בשעת לימודו ניכר עליו מורא ודרך ארץ מפני המחברים הקדושים, אשר על ידי לימוד תורתם ומשנתם הקדושה, נהפכו אלו להיות עבורו לרבותיו, אשר מפיהם חי וממימיהם שתה.

הספרים הקדושים בהם קבע את לימודו הלוא הם הספר הקדוש המכונה '**ספרן של צדיקים**'[212], הלוא הוא '**נועם אלימלך**' של הרבי ר' **אלימלך מליזנסק** זצ"ל.

ספר קדוש זה שנודע אצל חסידים ואנשי מעשה כספר אשר טובא גנוז ביה, עד שמסופר כי הרבי ר' **מנחם מנדל מרימאנוב** זצ"ל, היה אומר כי רק לאחר שהוא טובל במקוה בערב שבת קודש הוא מסוגל להבין את הספר הקדוש.

עד כדי כך הגיעו הדברים שצדיקים הפליאו את מעלתו הרמה של הרבי ר' **מנחם מנדל מרימאנוב** זצ"ל, שאחר הטבילה במקוה בערב שבת קודש, הוא אכן מסוגל להבין את הספר.

בעולמו להרבות ידיעותיו במקרא משנה ותלמוד.

212 מחמת ריבוי הביאורים במעלות ודרגות הצדיקים.

כמו כן, קבע את לימודו בספריו הקדושים של האדמו"ר רבי **צבי אלימלך** זצ"ל אבד"ק **דינוב**, ראש שלשלת הקודש אליה השתייך רבי יצחק אייזיק מבית אבותיו.

מתוך ספריו הקדושים בחר רבי יצחק אייזיק להגות בעיקר בספר הקדוש **'אגרא דכלה'** על התורה והספר הקדוש **'בני יששכר'** על מועדי השנה.

ספר נוסף בו היה רבי יצחק אייזיק לומד בקביעות היה של האדמו"ר רבי **שלמה** אבד"ק **ראדומסק** זצ"ל. הלוא הוא הספר הקדוש **'תפארת שלמה'**. על גדלותו של בעל **"תפארת שלמה"** ניתן ללמוד ממה שהעיד פעם על עצמו כי הוא בקי בכתבי האר"י הק' כמו שיהודי בקי ב"אשרי יושבי ביתך".

שיעור בספר הזוהר

היו שביקשו מרבי יצחק אייזיק זצ"ל שאף ימסור שיעורים בספר **'הזוהר'** הקדוש, בו היה בקי היטב, ורבי יצחק אייזיק נעתר לכך[213], אך כאשר בקשהו למסור שיעורים בכתבי האר"י סירב בענותנותו, כשהוא מתנצל, שהרי אין אנו זוכים להבין את הדברים לעומקם ומה לנו להתעסק בגדולות ונפלאות מאתנו[214].

213 רבי בצלאל (בן רבי אלימלך) ראטה הי"ו ממונסי.

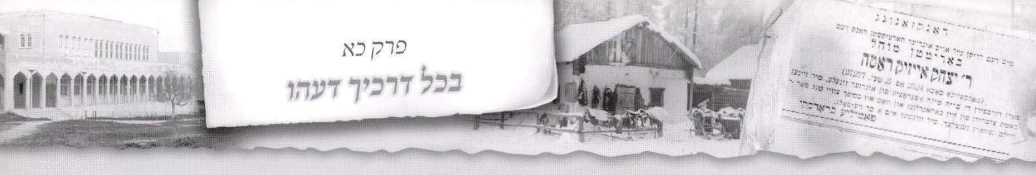
214 רבי משה אהרן דייטש הי"ו מוויליאמסבורג. ברם משתוקק היה רבי יצחק אייזיק ז"ל להיכנס לפרד"ס.

בנישואי נכדו, במרכז נכדו רבי שלום משה (ב"ר אלימלך ז"ל) בברכת המזון,
יושב משמאל רבי אריה ראטה, אבי הכלה

בשמחת נישואי אחד מצאצאיו, מימין לשמאל רבי בצלאל מרדכי ראטה (בר"א), רבי
יצחק אייזיק, רבי משה אהרן דייטש (חתן ר"א), רבי משה אהרן (ב"ר אריה)

פרק כא

בכל דרכיך דעהו

שחר קמתי

סדר יומו של רבי יצחק אייזיק היה מתחיל בשעות הקטנות של הלילה. כבר באשמורת האמצעית של הלילה לערך בשעה שלש היה משכים קום ומתגבר כארי לעבודת הבורא, כשהוא עוסק בתורה שעות רבות קודם התייצבו להתפלל. סדר יום שנמשך במשך שנים ארוכות עד לעת זקנה ושיבה, עד אחרית ימיו.

כל אימת שהתעורר משינתו במהלך הלילה התגבר כארי לקום, רק אז התבונן בשעון אם כבר הגיע הזמן בה קבע לעצמו להשכים, או שעדיין עליו להמשיך לאגור כוחות, כדי שלא יפגע עבודת בוראו במהלך יום המחרת[215].

על מנהגו זה, להשכים קום, לא היה רבי יצחק אייזיק מוותר, גם כשזה היה למעלה מכוחותיו.

כשאירע לא אחת שהיה חלוש וחולה ביום הקודם, הבין כי זוגתו החשובה - שהשגיחה מאוד על בריאותו, תשכים אף היא בשעת השכמתו הקבועה, כדי למנוע ממנו לצאת אל צינת הלילה.

על כן היה רבי יצחק אייזיק מתחכם ומקדים להשכים וכבר בשעה שתים לאחר חצות - שעה מוקדם מהרגלו, כבר יצא רבי יצחק אייזיק מן הבית, בשתיקה. כדי שהיא לא תוכל למנוע בעדו להשכים כהרגלו לעבודת הבורא.

בריקוד מצוה טאנץ

215 רבי אברהם שלמה (בן רבי אלימלך) ראטה הי"ו מקרית צאנז, נתניה.

ותגער ביצר הרע

היה ואחד ממשכימי קום ראה את רבי יצחק אייזיק הישיש, יושב וממרר בבכי.

האברך נבהל ושאל את רבי יצחק אייזיק: "מה אירע, מדוע נפלו פניכם והנכם ממררים בבכי?"

רבי אייזיק בן התשעים משיב: "הייתי סבור שכבר בטל יצר הרע ממני. אולם נוכחתי היום בבוקר, כי עדיין הוא קיים בקרבי..."

המשיך האברך ושאל אותו: "מה אירע, כיצד נוכח בכך?"

ורבי יצחק אייזיק מספר לו דברים כהווייתן: "כמדי בוקר מתגבר אני כארי וקם ממיטתי בעוד לילה, והנה היום ביקש היצר הרע לעכבני..."

אותו אברך השתומם ותמה: "הרי אתם כאן בבית המדרש כדרככם מאז? ואם כן, מדוע נפלו פניכם ומדוע הנכם ממררים בבכי".

נענה רבי יצחק אייזיק: "וכי לא די שיש לי יצר הרע וביקש למנוע אותי מלהשכים לבית המדרש, האם גם אשמע לו?!..."

המעביר שנה מעיניו

כל זמן ועת היה מנוצל על ידי רבי יצחק אייזיק ללימוד התורה הקדושה ולעבודת בוראו. כיון שכך, היה רבי יצחק אייזיק ממעט בשינה ולא היה עולה על יציעו כדבר המובן מאליו בשעה נקובה כדרך בני אדם. אלא רק לאחר שהרגיש בעצמו שכבר אין בכוחותיו להמשיך בעבודתו הקדושה, היה פונה לשינת הלילה למשך זמן קצר עד השכימו באשמורת[216].

גם את השעות המעטות אותם השאיר רבי יצחק אייזיק זצ"ל בכדי לישון ולצבור כח לעבודת הבורא. לא היה מתענג בהם בתענוגים. אלא בכל זמן קצר התעורר בבהלה שמא כבר איחר מלהשכים.

במלחמתו של רבי יצחק אייזיק זצ"ל, עם יצר השינה. היה מקדים את מחוגי השעון מדי לילה במחצית השעה. רצונו היה להרוויח בכך שברגע הראשון שהוא מתעורר יסבור כי השעה מאוחרת ויתגבר כארי לזנק ממיטתו[217].

---

216 בנו רבי אברהם שלמה ז"ל מבני ברק.

217 בנו רבי יוסף זצ"ל בהקדמה לספרו 'שיח יוסף' ח"ג.

עבודה שבלב - זו תפילה

מקום קבע רבי יצחק אייזיק לתפילותיו בבית המדרש ברסלב[218] במנין ותיקין. מאחר כי שם מצא את אשר אהבה נפשו, תפילה במתינות מיוחדת.

לעת זקנותו, שאל אותו אחד מנכדיו כיצד נהג במידה ואיחר את התפילה בבית הכנסת, אם היה מדלג כדי להתחיל שמונה עשרה עם הציבור, או שהיה מתפלל כסדר.

התפלא רבי יצחק אייזיק על השאלה והשיב: "מעולם לא איחרתי לתפילה".

ויעתר יצחק לה'

יריעות שלימות, לא יוכלו להעביר אותו רוח חיה, ההתלהבות והלהט קודש בה היה רבי יצחק אייזיק מתפלל. בתפילתו עמד רבי יצחק אייזיק לפני קונו באימה וביראה, כשניכר בעליל כי הוא עומד לפני מלך רם ונישא ושופך לבו כמים בתפלה לוהטת.

על תפילותיו של רבי יצחק אייזיק אפשר להמליץ את מאמר חכמינו ז"ל[219] **'הצדיק אבד לדורו אבד'**, כי למרות שאבידתו של הצדיק הוא הפסד גם לדורות הבאים. עם זאת, רק בני דורו מסוגלים להבין מה שאיבדו, כיון שאין אפשרות לבני דורו של הצדיק להעביר את ההרגשה המרוממת ואת התפילה הלוהטת וכל ההתנהלות בעבודת ה' של הצדיק.

כי מי שלא ראה ושמע בעצמו תפילה מהו, לא יוכל להבינה אף כאשר הדברים יועברו אליו על ידי בעלי מספרים המומחים לתאר ולספר.

כדי שיהא רגיל בעבודה

כל ימיו אשר חי, כל עוד היה באפשרותו היה רבי יצחק אייזיק זצ"ל, משמש כבעל תפילה בימים הנוראים.

מה נהדר היו התפילות במחיצתו, כשכל המתפללים חשים בעליל לפני מי הם עומדים להתפלל.

---

218 ברחוב מימון.

219 מסכת מגילה דף טו עמוד א.

ורבי יצחק אייזיק עומד כציר נאמן לשולחיו ומשתפך בתפילתו גדושת דביקות להט והתלהבות קודש.

תפילות שרבי יצחק אייזיק כבר היה מתכונן עליהם זמן רב מראש, בהכנה דרבה בלימוד ההלכות ושינון נוסח התפילה והניגונים.

פעם אירע שרבי יצחק אייזיק ביקש שיאריכו במעט את ההפסקה שלפני תפילת מוסף של יום הכיפורים, כשהוא מסביר כי עדיין לא סיים ללמוד את כל סדר העבודה כדרכו, וקשה עליו לגשת לפני התיבה, טרם שסיים.

כחרש שאינו שומע

בשעה שעמד רבי יצחק אייזיק בתפילה, לא היתה אפשרות להסיח את דעתו ממנה.

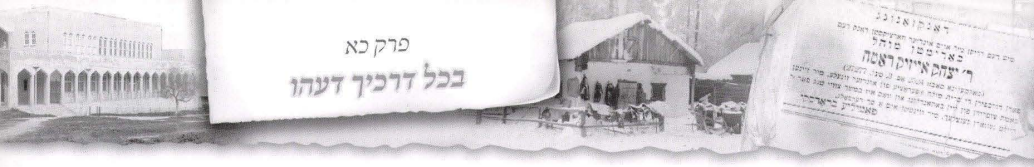
היה זה ביום הקדוש של שנת תשל"ד בה פרצה מלחמה בארץ הקודש בעצם יום הקדוש[220]. כאשר קהל בני ישראל בכל מקומות מושבותיהם היו באמצע תפילתם.

עם קבלת הידיעה פרצה מהומה בבתי המדרשים וכל הקהל נחפז להיסתר במקלטים וכיוצא בזה.

באותו שעה עמד רבי יצחק אייזיק זצ"ל לפני התיבה כשליח ציבור בבית המדרש 'בית דוד' בבני ברק שם כיהן ברבנות, בנו רבי יוסף זצ"ל.

---

220 מלחמה זו מכונה בפי ההמון "מלחמת יום הכיפורים". והיא פרצה קרוב לשעה שתים בצהרי יום הקדוש בשנת תשל"ד. בהתקפה של צבא סוריה וצבא מצרים על יושבי ארץ הקודש. במהלך היום החלו בגיוס מילואים כללי.
בערב יום כיפור כשהמוני בית ישראל צעדו לבתי כנסיות ובתי מדרשות לשעות הנשגבות של "לפני ה' תטהרו". עדיין לא יכלו לשער כי מתחת לפני השטח כבר רוחשת תכונה רבה על מלחמה קרובה. מלבד מה שנראה במקומות מסוימים כלי רכב צבאים וטיסתם של מטוסי תובלה לכיוון צפון. לא היה ניכר מאומה על כוננות מסוימת. אולם, כבר בבוקרו של יום כיפור, השכימו יושבי הארץ למראה הלא יאומן של גיוס המוני המתרחש ביום הכיפורים. רחובות הערים התמלאו בחיילי המילואים היוצאים בכלי רכבם או בהסעות למקומות הריכוז. גם החיילים החרדים נזעקו מבתי הכנסת, כשהם לבושים בצחורים ועטופים בטליתות, עלו לכלי הרכב בעצם היום הקדוש. תפילות יום הכיפורים באותה שנה תפסו משנה תוקף, רבים היו להם קרובי משפחה, חברים וידידים שיצאו לשדה הקרב. חיים ומות דין ורחמים, קיבלו משמעות קרובה מאוד ואישית. מי יחיה ומי ימות נמשכו התפילות גם על גבי כלי הרכב בדרכם לשדה הקרב, כשכל אחד מתפלל בעדו ובעד קהל עדת ישראל היושבים בארץ הקודש להצילם מציפורני הרשעים ולזכות לשוב לביתם בחיים ובבריאות השלימה.

גופו של רבי יצחק אייזיק עמד במקום השליח ציבור בבית המדרש. אולם רוחו ונשמתו היו מצויים הרבה מעל ומעבר, פרסאות רבות גבוה מעל גבוה, לפני המלך הקדוש, ביום הקדוש, באמצע תפלת שמונה עשרה.

בנו ניגש אל אביו ואמר לו שיזדרז בתפילתו מאחר שפרצה מלחמה והקהל הקדוש עומד בקוצר רוח. אולם רבי יצחק אייזיק לא נע ולא זע והמשיך בתפלתו כדרכו, כאילו כלום לא אירע.

רק לאחר שסיים רבי יצחק אייזיק זצ"ל את תפילתו, פנה אליו בנו בנימה של פליאה, מדוע לא הזדרז בתפילתו, הלוא אמרתי שפרצה מלחמה.

נענה רבי יצחק אייזיק בפשטות: "כלל לא שמעתי שדיברת אלי"[221].

לקראת שבת

את ההכנה דרבה לקראת שבת קודש היה רבי יצחק אייזיק מתחיל בערב שבת בשעה מוקדמת.

בצהרי יום הששי, היה רבי יצחק אייזיק הולך להתקדש לתוספת קדושה לכבוד שבת קודש.

מיד לאחר מכן, המשיך לבית המדרש "ביאלא" שם היה מתפלל תפילת מנחה. תפילה שנמשכה זמן רב ביותר.

בשעה סמוכה לכניסתה של שבת קודש, היה רבי יצחק אייזיק שב לביתו להכנות האחרונות לקראת שבת.

שלום עליכם מלאכי השרת

בליל שבת קודש, כאשר שבו מן התפילה בבית המדרש. בהגיעו לביתו היה מקדים בברכת שבת שלום לנוות ביתו ולצאצאיו שהיו מסובים על שולחנו. והיה מברך את צאצאיו בברכת האב לבנים במתינות, התרגשות מיוחדת ניכר עליו באותה עת.

---

221 רבי חיים אריה (לייבל) רייניץ הי"ו מירושלים, ששמע זאת מדודו רבי אלימלך (בן רבי יצחק אייזיק) ז"ל.

על אף שלפעמים השתהה מלהתחיל את הסעודה ושירת המלאכים, כשהוא מתעניין באותו עת על שלום צאצאיו או משמיע לפניהם דבר תורה על פרשת השבוע ובענינא דיומא. היתה האווירה הכללית מרוממת ונעלה, כשכולם חשים כי שני מלאכי עליון מלוים לו לאדם.

היה ורבי יצחק אייזיק ראה פעם את נכדו יושב באותה עת. תמה לפניו בפשטות: "כיצד ניתן לשבת, כאשר מלאכי השרת נמצאים יחד אתנו...!?"

לעטר פתורא

את שולחנות השבת, ערך רבי יצחק אייזיק בהתרוממות והתעלות, כשכל הסעודות הם קודש לה' באמירת דברי תורה וחסידות. כדי שלא יסברו כי דברי התורה, הם חידושים שלו עצמו, היה רבי יצחק אייזיק מגלה מדי פעם, כי כל הדברים שהוא אומר כתובים עלי ספרי חסידות. כן היה לומד במהלך הסעודה מתוך הספר הקדוש "תפארת שלמה".

גם בשנותיו האחרונות, כאשר היה קשה עבורו לומר דברי תורה בעל פה, כדרכו כל הימים, היה מקריא דברי תורה מתוך הכתב.

רבי יצחק אייזיק הצליח להקרין על כל סביבתו את אורה של שבת קודש ואת קדושת מעמד סעודות השבת.

דוגמא לכך, ניכר בשנותיו האחרונים. כאשר זוגתו היתה חלושת כח, מחמת בריאותה הרופפת. עם זאת, מעולם לא עזבה את שולחן השבת והטתה אוזן לשמוע את דברי התורה אותם השמיע רבי יצחק אייזיק.

להגיד שבחו שלא שינה

את תענוג השינה בליל שבת קודש, יצא רבי יצחק אייזיק עם שעה מועטת בלבד. וכבר בשעה שתיים לערך, לאחר שינה קצרה של כשעה ומחצה עד שעתיים. השכים רבי יצחק אייזיק לאמירת כל ספר תהילים בדביקות ובהתלהבות שנמשכה משך שלש שעות, כשכל אותו עת הוא עומד על רגליו.

לאחר מכן היה צולל לעמקי ים התלמוד להגות בהויות אביי ורבא בלימוד גמרא ותוספות, ואף הוסיף ללמוד עוד פרקי משניות, המזככים את הנשמה.

בשנותיו האחרונות, היה רבי יצחק אייזיק זצ"ל מקדים להתחיל בתפילתו, עוד בטרם שהתחילו הציבור להתפלל. זאת כדי שיוכל להתפלל לאטו ומאידך לענות ברכו, לקרוא קריאת שמע ולהתפלל שמונה עשרה עם הציבור.

סעודתא דדוד מלכא משיחא

אף בצאת השבת היה רבי יצחק אייזיק מכבדה, ללוות אותה בדרך כבוד, כאדם שמלוה את המלך בצאתו מן העיר. כפי שאמרו חכמינו ז"ל[222] "לעולם יסדר אדם שלחנו במוצאי שבת אף על פי שאינו צריך אלא לכזית. שעל אף שהוא שבע מסעודות השבת, מצוה לסדר את שולחנו לאכילת מלוה מלכה".

כך נוהג היה רבי יצחק אייזיק מדי מוצאי שבת ללוות את שבת המלכה בעריכת השולחן עם סעודה ומיני מאכלים שהוכנו במיוחד לסעודה זו[223]. כשהוא חוזר ואומר כמה פעמים שמאוד קשה לו לאכול, מאחר שהוא שבע מסעודות השבת, וכל אכילתו היא לשם שמים בלבד, לשם סעודת מלוה מלכה[224].

ברם, לעת זקנתו, כאשר חשש לכוחותיה של זוגתו, שלא היתה בקו הבריאות, ביקש למנוע ממנה את הטרחה להכין לפניו מלוה מלכה.

על כן, ויתר על מנהגו להדר במאכלים מיוחדים למלוה מלכה, והיה מכין לעצמו סעודה קטנה משיירי המצוה, שיירי שבת קודש.

---

222 מסכת שבת דף קיט, ב וברש"י ד"ה מוצ"ש.

223 בגמרא שם מסופר: "רבי אבהו הוה עבדין ליה באפוקי שבתא עיגלא תילתא הוה אכיל מיניה כולייתא כי גדל אבימי בריה אמר ליה למה לך לאפסודי כולי האי, נשבוק כולייתא ממעלי שבתא, שבקוהו ואתא אריא אכליה". [-בכל מוצאי שבת היו שוחטים **עגל** עבור רבי אבהו והוא היה אוכל ממנו רק כליה. כאשר גדל בנו, שאל אותו לשם מה צריך לשחוט עגל נוסף במוצאי שבת, הרי מוטב להשאיר מהעגל ששוחטים בערב שבת כליה אחת, לצורך סעודת מלוה מלכה. שמעו בעצתו של הבן ושמרו מהבשר של ערב שבת מעט לצורך מוצאי שבת. אך אז בא אריה וטרף את העגל שהיה מיועד למוצאי שבת] מעובדה זו למדו שיש להדר ולהכין תבשיל מיוחד לכבוד סעודת מלוה מלכה, ולא להסתפק באכילת שאריות ממאכלי השבת.

224 רבי צבי שנק הי"ו, מקרית צאנז.

סדר ליל פסח

מי יתנה תוקף קדושת "ליל הסדר" ליל שימורים הוא לה'. בה כל אדם מישראל זוכה להתעלות ולזכות למדרגות קדושות וגבוהות[225] "בלילה הזה כל העולם כולו אומרים בו הלל, ואוצרות טללים נפתחים בזה הלילה[226]".

מה מאוד נתעלה ליל הסדר אצל רבי יצחק אייזיק. שהיתה מקשה אחת של מעמד רוחני כולו קודש. כשרבי יצחק אייזיק מכין את כל סביבותיו על גודל שגב קדושת הלילה הזה[227].

בשעת אמירת ההגדה, היה רבי יצחק אייזיק מבאר בטוב טעם את עניני יציאת מצרים ומבאר את ההגדה בטוב טעם.

כל תיבה נאמרה על ידו בהתרגשות והתפעלות כשהוא מתרגם כל מלה לשפת אידיש, לקיים בהידור מה שנאמר: "והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים" כשהוא מתאר בצורה מוחשית את הדברים כאילו התרחשו אתו עצמו אך אתמול, וכאילו הוא עצמו יצא ממצרים[228].

רבי יצחק אייזיק אף היה מעטר את שולחן הסדר עם פנינים יקרים מצדיקי הדורות וממה שהוא חידש בעצמו על ההגדה ועל עניני החג.

אבל בעיקר הקפיד לספר את הנסים והנפלאות ולבאר את ההגדה שיהיה מובן לכל אחד מנער ועד זקן שהסבו סביב שולחן הסדר. וכן היה מתבל בסיפור נסיו הפרטיים בתוך הנסים הכללים של כלל ישראל.

---

225 " וכן הוא בספר פנים יפות פרשת בא "...שבכל הדורות יכול אדם לפי הבנתו והזדמנותו לקדש את עצמו, לקבל אור גדול מן האור של הלילה שנגלה במצרים - והוא אור שאין לו סוף ותכלית..."

226 תרגום יונתן בן עוזיאל פרשת תולדות.

227 וכך כותב בספר הקדוש "תפארת שלמה" רמזי פסח: "ובמורא גדול זהו גילוי שכינה' ... וכך הוא הבטחה לישראל לעולם, שבכל ליל פסח כבואם לאכול המצה והמרור וכל הסדר, יזכו לעורר כן למעלה להמשיך עליהם בחינת גילוי שכינה וקדושה של מעלה..." "...גודל קדושת לילה זאת, אשר הקדוש ברוך הוא כביכול מתדבק עם כל אחד ואחד מבני ישראל..."

228 כפי שלמדו חז"ל מתיבת "לי" שבפסוק, במסכת פסחים דף קטז עמוד ב.

עומד ומתקן

בליל שבועות היה רבי יצחק אייזיק עומד על רגליו שעות ארוכות באמירת 'תיקון ליל שבועות' בהתלהבות ובלהט.

אנשים היו שוחקים כי 'האברכים הישישים' בני העשרים לחייהם אינם מסוגלים לעמוד על רגליהם כמו רבי יצחק אייזיק 'הישיש הצעיר' בן התשעים[229].

229 רבי ישראל יעקב זילברמן הי"ו ביוניאן סיטי ורבי בצלאל מרדכי ראטה הי"ו ממונסי, שזוכרים זאת משהותו של רבי יצחק אייזיק ביוניאן סיטי במחיצת רבו האדמו"ר בעל "שפע חיים זצ"ל.

משוש דודים

בשמחת נישואי צאצאיו

בדרך לחופה של החתן רבי צבי יוסף נוימאן, בן רבי יצחק (מימין החתן)
משמאל נראה אבי הכלה רבי אריה ראטה

עם האדמו"ר מצאנז שליט"א

בסעודת החתונה של החתן רבי דוד אריה ראטה, נראה ליד החתן, רבי
יעקב ישראל מייזליש, מרא דאתרא קרית באבוב מימין המחותן רבי חיים
מענדל שטיגער זצ"ל, מרבני קרית צאנז נתניה

לפני החופה של החתן רבי שלום אהרן ראטה

לפני החופה של החתן רבי שלום אהרן ראטה

פרק כב

כי חסד חפצתי

רודף צדקה וחסד

עולמו של רבי יצחק אייזיק היה עומד על שלשה עמודים, כאשר התורה והעבודה אינם גורעים במאומה מהצטיינותו בצדקה ובגמילות חסדים.

מול עיניו עמדה ציווי התורה[230]: "כי יהיה בך אביון... פתוח תפתח את ידך לו... כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלקיך בכל מעשך". כשהוא אף יודע את דברי חכמינו ז"ל[231] כי "תורה תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים".

ויתן מעשר כיד המלך

מיד לאחר נישואיו של רבי יצחק אייזיק סיכם עם זוגתו כי היא תהיה הגזברית הממונית על כל עניני ניהול הכספים שלהם, זולת כספי המעשר אותם הוא יקבל לידיו כדי לחלקם לצדקה לעניים.

כל הימים אכן התנהל רבי יצחק אייזיק בצורה זו, כאשר רבי יצחק אייזיק עומד ומפריש מממונו לצדקה ומחלקם לעניניו הרבים. הסכם זה נשמר כל השנים בהקפדה יתירה מצדו של רבי יצחק אייזיק לקבל לידיו את הכספים המיועדים למעשרות.

בנוסף על כך, עוד היה רבי יצחק אייזיק מבקש מפעם לפעם להפריש סכומים נוספים ונכבדים כדי לחלקם למטרותיו הרבים.

מתן בסתר

רבי יצחק אייזיק אף היה מרבה לגמול חסדים בממונו על ידי שהיה מלוה סכומים הגונים. זכות נשגבה זו נזקפה לרבי יצחק אייזיק שהיה מלוה

---

230 דברים פרק טו פסוק ז - יא.

231 מסכת סוטה דף יד עמוד א.

לעניים בשעת דוחקם, ועליו הכתוב אומר "אז תקרא וה' יענה, תשוע ויאמר הנני"[232].

רבי יצחק אייזיק אף היה מחזר אחר המצוות ופונה לעתים תכופות אל אנשים שהוא סבר שמא הם זקוקים כעת לממון, ושאל אותם אם ברצונם לקבל הלוואה.

היה ופגש אי מי שעבר לדירה אחרת, הציע לו רבי יצחק אייזיק: "בוודאי הנך נזקק כעת לממון, קח ממני הלוואה, וכשירווח לך תחזיר לי. ובמידה שלא יהיה ביכולתך להחזיר לי הרי זה נתון לך כבר מעכשיו במתנה גמורה"[233].

היה וגילה לאחד מבניו כי הטמין במקום פלוני סך של כסף, זאת מאחר שחתם ערבות לאי מי. ובאומרו: "הלוא לא ידעתי את יום מותי, ואפשר שהלה לא יוכל לשלם את חובו. על כן, הפרשתי כבר מעתה את הסכום, בכדי לשלם חוב זה. כשהוא מבקש מבנו שיזכור מכך[234].

ליתן רווח

רבי יצחק אייזיק אף הוסיף להתעסק בגמילות חסדים שבגופו, שמעלתה אף גדולה וגבוהה מן הצדקה[235].

לשם כך, היה רבי יצחק אייזיק נוהג לעשות את קניותיו לכבוד שבת קודש בכמה חנויות. כשבכל מקום היה רוכש חלק מהמצרכים שנצרך.

נכדיו היו רואים אותו טורח ומחזר אחר צורכי השבת בחנויות רבות. החליטו להקל עליו, והזדרזו מבעוד מועד לרכוש את כל צורכי השבת עבורו במקום אחד, ואף דאגו שכל המצרכים יגיעו עד לפתח הבית.

אולם, במקום ברכת תודה, גער עליהם רבי יצחק אייזיק ברוגזא דקדושה, ללמדם לקח. באומרו: "אין זה מן ההוגן ומן היושר לקנות הכל במקום אחד, הלוא עמך ישראל צריכים פרנסה. ומחמת כן, אני מתאמץ ללכת בין החנויות

---

232 מסכת יבמות דף סג, עמוד א.

233 רבי משה אהרן דייטש הי"ו, ששמע מבעל המעשה רבי אברהם אריה שליט"א מרבני תימן וראש כולל בכפר סבא, וציין כי מאת ה' היתה זאת שהיה מאוד דחוק בממון וההלוואה זו של רבי יצחק אייזיק היתה עבורו לעזר רב.

234 בנו רבי יוסף זצ"ל בהקדמה לספרו שיח יוסף ח"ג.

235 מסכת סוכה דף מט עמוד ב.

לרכוש אצל כל אחד חלק מהמצרכים הנדרשים לכבוד שבת קודש".

גם הטענה שהמחירים במכולת בהם הוא רוכש את המוצרים לבית, הם יותר יקרים, לא הועילו שיפסיק את קניותיו במכולת. באומרו שבעל המכולת עלול להיפגע ולהצטער מכך שהפסיק לקנות אצלו[236].

רבי יצחק אייזיק זצ"ל בהכותנה לפני נסיעה

בשמחתם של אחרים

אם אמרו חכמינו ז"ל[237] כל המשמח חתן וכלה זוכה לתורה שניתנה בחמשה קולות ועוד כהנה אשר הפליגו בה, אזי היה רבי יצחק אייזיק שש ושמח בשמחתן של אחרים כמו בשמחתן של נכדיו. כשכל אימת שהוא נקלע לשמחת נישואין הוא משתדל לשמח את החתן ומשתתף עם המחותנים בשמחתם באמת ובכנות.

מוכר ומשלם

דוגמא למדת צדקתו וחסדיו עם הבריות, ניתן ללמוד ממעשה זה, מאותו פרק בה התגורר בבראזיל.

בתקופה זו ניהלה נוות ביתו מסעדה לתושבי האזור, בה הגיעו להשביע את נפשם. באותה תקופה היו רבים שלא היה בידם אמצעים לקנות לעצמם אפילו דברים חיוניים. כתוצאה מכך לא היה באפשרותם לקנות אוכל במקום.

ראה רבי יצחק אייזיק בצערם של הבריות וביקש לסייע בידם. על כן, היה עומד מחוץ לפתח המסעדה, שם לבו אל העניים אשר עינם נשואות פנימה ואין בידם לפורטה והיה נותן להם מעות כדי שיהיה להם במה להיכנס פנימה, לקנות ולשלם לנוות ביתו.

---

236 בנו רבי יוסף זצ"ל בהקדמה לספרו שיח יוסף ח"ג.

237 מסכת ברכות דף ו עמוד ב.

כל אשר לו יתן

בהגיע רבי יצחק אייזיק לגבורות שמונים וחמש שנים, החל להרבות בצדקה בצורה מופלגת ביותר. כשכל פרוטה שמגיעה אליו הקדישה לצדקה מיד, כשהוא אינו משאיר אצלו מאומה. כשהוא חוזר ואומר שעל ידי נתינת צדקה מקרבים את הגאולה.

כאשר זוגתו ניסתה להניא אותו מדרכו, כשהיא משדלת אותו שימשיך לתרום כדרכו כל השנים, אך לא יפזר את כל ממונו לצדקה. פייס אותה כי הלוא יש לה חלק מחצית בשכר מצות הצדקה שהוא מחלק, מחמת שהיא מסייעת לדבר מצוה.

שליחות קודם הבדלה

דוגמא נוספת ומאלפת למדת החסד שהיתה טבועה בו ברבי יצחק אייזיק בנימי נפשו ונשמתו. כיצד בכל דרכיו היה חושב ודואג אף לאחרים.

מדי שבוע בשבוע, במוצאי שבת קודש, כאשר ניגש רבי יצחק אייזיק להבדיל בין קודש לחול, טרם שהתחיל להבדיל, היה לו שליחות חשובה והיה שולח את אחד הצאצאים לבתיהם של שתי אלמנות שהתגוררו בקרבת ביתו. להיוודע אם כבר שמעו הבדלה.

רק לאחר שהשליח עשה שליחותו, וחזר ואמר שהם כבר שמעו הבדלה, החל רבי יצחק אייזיק להבדיל על הכוס[238].

238 מפי נכדו רבי דוד אריה ראטה הי"ו מירושלים. וזאת למרות שלא אירע כמעט שהם רצו לשמוע הבדלה מרבי יצחק אייזיק, שכבר היה בשעה מאוחרת.

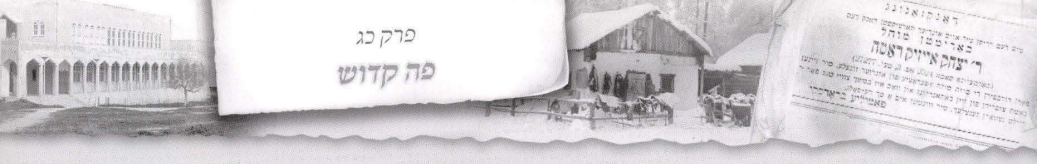
תעודת כבוד מישיבת "חידושי הרי"ם" גור לרבי יצחק אייזיק זצ"ל

עם האדמו"ר מערלוי בשמחת אירוסין לנינו. רבי שלום אהרן (ברא"ש)

רבי יצחק אייזיק זצ"ל מברך את נינו רבי פנחס דוד (בן רבי משה אהרן ראטה)

פרק כג

פה קדוש

גלאט כשר

זהירותו המרובה ושמירתו המיוחדת של רבי יצחק אייזיק על כל דבר מאכל שבא על פיו. היו לשם דבר והוא היה מתרחק כמטחוי קשת מכל חשש קל שהמאכל אינו כשר לחלוטין ואולי ושמא יש בזה איזה חשש של ספק איסור.

אחד הדברים עליהם הקפיד רבי יצחק אייזיק במיוחד, שלא היה אוכל בשר בשום מקום ואצל שום אדם כי אם בשר ששחט בעצמו.

נוהג אותו החל, כאשר נתקל פעם ביחס מזלזל בהכשרת בשר, על יהודי שחזותו היתה כשל ירא ושלם. כשהלה נימק לרבי יצחק אייזיק, כי הבשר עליו הוא ממונה להשגיח, היא מהשגחה שאינה ידועה בשמה הטוב, והיא אינה מגיעה לשולחנם של המהדרין[239].

רבי יעקב לנדאו זצ"ל אב"ד בני ברק,
(לימינו רבי דוב בער אורלזרוב זצ"ל)

קבלת רשות

בעקבות כך, כאשר הגיע רבי יצחק אייזיק להתגורר בבני ברק וברצונו לפאר את שולחנו בבשר לכבוד שבת קודש. ועל פי הלכה אסור לשחוט בלי קבלת היתר מרב העיר. פנה אל רבי **יעקב לנדאו** זצ"ל אב"ד **בני ברק** לקבל ממנו רשות לשחוט לעצמו. בנוסף פנה גם לצוות השוחטים לקבל רשות אף מהם.

239 מפי נכדו רבי שלום משה ראטה הי"ו, מונסי.

אירע ורבי יצחק אייזיק הביא מאכל מסוים לפיו, ומשום מה נדמה היה לו כי הוא טועם טעם בשר. מיד הוציא את המאכל מפיו כשהוא מבוהל עד עמקי נפשו מן המכשול שבא לידו. אך לאחר שהתבונן נוכח כי אין זה מאכל בשר.

מעשה אומן

גם לעת זקנה עדיין המשיך רבי יצחק אייזיק לשחוט בעצמו. בהיותו כבן שמונים ראה פעם אחד הרבנים, את רבי יצחק אייזיק כשהוא שוחט. הלה הסתכל בתמיהה על רבי יצחק אייזיק כיצד יהודי זקן וישיש כל כך עודו שוחט.

רבי יצחק אייזיק שהבחין בפליאתו של הרב, נענה ואמר כי הסיבה מדוע אמרו שלא ישחטו לאחר גיל שבעים, הוא מחמת חשש שהידים רועדות - והראה לו את ידיו שאינם רועדים כלל[240].[241]

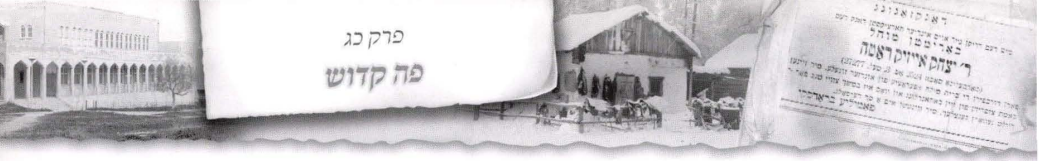
רבי יוסף זצ"ל עם אביו רבי יצחק אייזיק זצ"ל בחתונה משפחתית

איני מרגיש

מן העובדה הבאה למדים אנו, על זהירותו של רבי יצחק אייזיק, שידע להיזהר ולהישמר מלהגיע לידי מכשול בענין השחיטה. כי על אף שהמשיך לשחוט

240 ראה בפתחי תשובה יורה דעה סימן א ס"ק יב, אולם הביא הפ"ת שבשו"ת תשובה מאהבה השיב להכשיר שו"ב אפילו בן מאה שנה כי אין שנים פוסלים בשו"ב. ובשאילת שלום מהדו"ת סי' קנב כתב, שאם אנו רואים שיפה כוחו של השוחט וידיו אמונה אין לחוש לו כלל ואין לנו להוסיף גזירות מעצמינו משום לא פליג ומותר לו לשחוט אף אם הוא גדול מבן שבעים שנה. ובדרכי תשובה שם ס"ק קע"ג מביא דברי התבואות שור שכתב שהכל לפי מה שהוא השו"ב וכפי ראות עיני המורה.

241 מפי נכדו רבי משה אהרן דייטש הי"ו, שהיה נוכח שם.

לעצמו גם לעת זקנה ושיבה, היה לו על מה לסמוך כי הוא ידע להבחין מתי עליו להפסיק מלשחוט.

וכך היה מעשה:

בערוב ימיו, אחד מנכדיו ששימש כשוחט הביא לפניו את סכינו כדי שרבי יצחק אייזיק יעביר את שבט בקרתו ויבדוק את הסכין אם הוא מושחז היטב.

רבי יצחק אייזיק נטל את החלף בידו, אך עד מהרה החזירו לנכדו ואמר לו: "איך פיל, אז איך פיל נישט" - הנני מרגיש שכבר איני מרגיש. ומאז אותו מעשה הפסיק לשחוט בעצמו.

גם אז לא אבה רבי יצחק אייזיק לאכול בשר, רק מה שהביא לו בנו רבי **אברהם** זצ"ל משחיטה עליה פיקח בעצמו[242].

242 ראה עוד על כך בחלק שני שער ששי "אישי כהן גדול".

עת רקוד

בשמחת נישואי נינו, בני נכדו רבי
אברהם שלמה ראטה, מקרית צאנז

תמונה 1: בכורכו רבי יצחק אייזיק, לימינו בנו רבי יוסף.
משמאל נראה רבי אברהם שלמה בן רבי אלימלך.
תמונה 2: החתן רבי שמואל צבי ארנפלד.
תמונה 3: החתן רבי שלום אהרן ראטה, משמאל נראה
רבי בצלאל מרדכי ראטה.

פרק כד

פניני מדות והליכות

מזקנים אתבונן

יותר ממה שכתוב כאן היה ברבי יצחק אייזיק וגם גוילים רבים לא יוכלו להקיף כראוי את הודו ויקרו של האי "חסיד שבכהונה" רבי יצחק אייזיק.

ננסה להסיט קמעא את הוילון אותו פרש רבי יצחק אייזיק על דמותו, לגלות מעט ממה שהסתיר ולגולל כמה פניני מדות והליכות. מהם נוכל ללמוד ולהתחקות בדרכיו והליכותיו התרומיות, מה שנוכל לקיים.

מידות בהם אנו מגלים עד כמה היה רבי יצחק אייזיק דבוק בבוראו, ירא שמים וירא חטא, ובכל עצמותיו ניכר כי אימת קונו עליו.

מענה לשון

לא אחת ניכר שרבי יצחק אייזיק לבו ודעתו נתונים ליום הדין הגדול והנורא, בו יכנס הוא לדין לאחר אריכות ימיו ושנותיו.

כשפעם שאלו אותו על מעשה מסוים אותו נאלץ לעשות, אם לא חשש שמא יצא תקלה תחת ידו. נענה כי במידת ההכרח הוא מצייר לנגד עיניו גיהנום פתוחה, וזו היא שמירה מעולה עבורו[243].

---

243 בנו רבי יוסף זצ"ל בהקדמה לספרו שיח יוסף ח"ג. ולתועלת הענין נצטט את הדברים במלואם: פעם אחת ראיתי שעשה איזה דבר מחמת שהרגיש שמוטל עליו לעשותו, אולם היה יכול לצאת מזה תקלה ח"ו, והבנתי שהוא בוודאי חשב על זה, ושאלתי אותו איך נשמרים בכהאי גוונא שלא לבוא לידי מכשול? וענה לי: שבשעת מעשה יש לו ציור של גיהנום לפני העיניים וזה בוודאי שמירה מעולה. אמנם לא היה רגיל לדבר על גן עדן וגיהנום אולם היה ניכר שחי עם מחשבה על זה בכל רגע ורגע.

עובדה נוספת בהקשר לכך אותה שמענו מפי בעל המעשה מנכדי רבי יצחק אייזיק, שהגיע פעם לשבות אצל זקנו. וטרם שעלה רבי יצחק אייזיק על יצועו בשעות המאוחרות של ליל שבת.

מתי אעשה לביתי

זה כלל גדול במעלת הצדיקים והחסידים, שלמרות יגיעתם הרבה ועמלם בעבודת בוראם, כל הימים לרבות הלילות, הרגשתם היא כי עדיין לא יצאו ידי חובתם כלפי בוראם.

כך היה אף אצל רבי יצחק אייזיק לאחר שעברו רוב ימיו ושנותיו שהיו כולם מקשה של עבודת ה' וצדקות, התבטא לא אחת בשברון לב: "הנה האפיר זקני ועדיין לא עשיתי לביתי, לא למדתי כדבעי ולא קיימתי מצוות במדה הראויה", והיו ניכרים דברי אמת שכך עלתה במחשבתו וזו היתה הרגשתו.

רבי יצחק אייזיק באהבת בוראו ובהשגתו בגדלות הבורא לפום רום ערכו באופן נעלה ויתירה משאר בני אדם, אף ראה בכל יגיעתו העצומה ומסירת נפשו כל הימים למען שמירת התורה והמצוות כמי שעדיין לא הגיע בעבודתו למה שמתבקש ממנו[244].

יסורים של אהבה

כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, וכל ההרפתקאות, שעברו על רבי יצחק אייזיק בימי חייו, את כולם קיבל רבי יצחק אייזיק באהבה ובשמחה אין קץ, כאילו כל ימיו היו שוים לטובה, בטוב ובנעימות, כשבכל אלו אין הוא רואה שום צער ויסורים.

לעת זקנתו התאונן פעם רבי יצחק אייזיק באזני בנו רבי יוסף זצ"ל בחשש ודאגה באומרו:

"אינני יודע אם אני בן עולם הבא...!"

שאלו הבן: "מדוע הוא סובר כך?"

חשש כי נכדתו שישנה בסלון הבית, אינה מכוסה מספיק מפני הקור שהיה באותה לילה. כיסה אותה רבי יצחק אייזיק. שכן ידע רבי יצחק אייזיק זצ"ל, כי בעודו עסוק במצות הכנסת אורחים אל לו להתחסד על חשבון זולתו. זאת למרות שאותו צדיק רבי יצחק אייזיק, גם בהיותו בסיביר הקפואה שמחמת האילוץ הקילו רובם ככולם בהרחקות שבסי' קצ"ה ביו"ד. אחד היה רבי יצחק אייזיק שכל אותה תקופה ארוכה בסיביר ואף לאחר מכן בדז'אמבול הרחיק עצמו מכל נדנוד של קולא בהלכה. עד כמה היה הקפדתו הרבה של רבי יצחק אייזיק בכך קשה, אנו יכולים להבין מכך שזוגתו מרת חיה רחל ע"ה, היתה אומרת על כך: "כי אם היא תתבע אותו לדין תורה על כך בעולם העליון, הצדק יהיה עמה", וד"ל.

244 רבי שמואל אריה שפירא שליט"א, מרבני קרית צאנז, בנתניה. חתן גיסו של רבי יצחק אייזיק, ה"ה רבי הערש לייב ברנשטיין.

השיבו רבי יצחק אייזיק "מאחר ולא היו לי יסורים בחיי וכידוע שעולם הבא הרי נקנית ביסורים"[245].

הנשמע כזאת... יהודי שעבר את אימי סיביר, ושניים מצאצאיו נפטרו בחייו רח"ל. עמד בנסיונות מרים, חירף נפשו למען קיום תורה ומצוות. כל אלה אינם יסורים. כל זאת מובנים מאליהם שכך צריך יהודי להתנהג. פשוט הוא הדבר אצל רבי יצחק אייזיק כי צינוק שלשה ימים ללא מזון הוא מתנה טובה, שהגדיל ה' חסדו עמו ו"סידר" לו צינוק למשך שלשה ימים, כדי שיוכל לעבוד את ה' בשלוות הנפש...

הצנע לכת עם אלקיך

על אף שביקש רבי יצחק אייזיק להצניע את דרכיו ואת מדותיו האצילות, לא צלחה לו הסתרה זו.

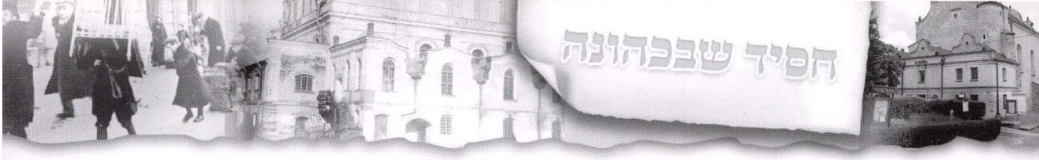
ואף אלה שלא העמיקו להביט אחריו, ראו והבינו שחסיד הוא במלוא המובן, מי שאף נחון במעט שאר רוח, גם הבחין מיד שלא סתם חסיד עומד לפניו, אלא איש בעל מדרגה, מורם מעם, המצוין במדותיו וביראת שמים אשר בו.

---

245 בנו רבי יוסף ראטה זצ"ל בהקדמה לספרו "שיח יוסף" ח"ג.

רבי יצחק אייזיק ראטה זצ"ל משמש ככהן בפדיון הבן של (כותב השורות) רבי יעקב מרדכי רייניץ

בחשיכה יתהלך

מנהג היה לרבי יצחק אייזיק, שהיה מטפס ועולה ומטפס ויורד במדרגות בבנין מגוריו, בלא שידליק את אור החשמל. כך נהג רבי יצחק אייזיק גם בעוד ליל, כשחדר המדרגות היה חשוך ובקושי היו יכולים לראות את המדרגות שלפניו, והוא כבר היה בדרכו ליום חדש של עבודת ה', נמנע היה רבי יצחק אייזיק מלהדליק את האור.

כשנשאל רבי יצחק אייזיק, מדוע הוא הולך בחושך: "הלוא ניתן להדליק את האור!?

נענה רבי יצחק אייזיק והשיב, תשובה המלמדת עד היכן הגיעה יראת החטא של רבי יצחק אייזיק וחששו פן יכשל חס ושלום בעון כלשהו.

"אני חושש, שמא לעת זקנתי כבר לא אוכל לשלוט היטב בעצמי ומחמת הרגלי להדליק את האור בחדר המדרגות, יתכן ואכשל ואדליק את האור בשבת. על כן, החלטתי כי אני מעדיף להתרגל ללכת בחדר המדרגות ללא להדליק את האור ובלבד שלא אכשל בחילול שבת"[246].

הוא רבי יצחק אייזיק, אשר גם בסיביר כשהגיעה לו שמירת שבת כהלכתה, בסיכון רב ובמחיר של מסירות נפש. נמנע בגאון מלחללה ושמר עליה מכל משמר. לא אבה להגיע לידי כך, שדווקא לעת זקנה ושיבה, כשכבר עברו עליו רוב ימיו בלא חטא, יכשל בשוגג בחילול שבת קודש.

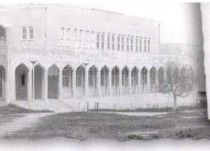
הפיל פור

כמי שאמון על האמונה והבטחון, כי מה' מצעדי גבר כוננו, היה רבי יצחק אייזיק נוהג בכל התלבטות להטיל את ההכרעה ביד ה' וסימן היה בידו, והיה פותח ספר תהילים ומביט בו רגע קט ומיד היה משיב ועונה כיצד ינהג[247].

---

246 מפי בנו רבי יוסף זצ"ל בהספד שנשא בשעת הלויה ובהקדמה לספרו "שיח יוסף" ח"ג. וכן מפי רבי משה אהרן דייטש הי"ו, ששמע מרבי אברהם אריה שליט"א, ראש כולל בכפר סבא, שהיה שכן עם רבי יצחק אייזיק.

247 רבי **צבי שנק** הי"ו מקרית צאנז, אצלו שהה בסוף ימיו, ובאותו תקופה לא היה ביכולתו של רבי יצחק אייזיק ללכת למקוה מדי יום ביומו. ועל כן, מדי בוקר היה רבי צבי שואל את רבי יצחק אייזיק אם הולכים למקוה והיה רבי יצחק אייזיק פותח את ספר התהילים לרגע קט, ומשיבו אם הולכים או לא.

היה ורבי יצחק אייזיק זצ"ל התלבט כיצד לנהוג בענין הבחירות[248] ועל כן הפיל פור הוא הגורל. כשהוא חוזר על גורלו גם בשניה. טרם יצא מן הבית שוב ערך פעמיים את הגורל. ובהגיעו למקום המיועד חזר והפיל פור עוד שני פעמים.

בכל שש הפעמים עלה לו אותו סימן בגורלו[249].

רפואה לכבוד שבת

כאשר חלתה זוגתו של רבי יצחק אייזיק ובמשך תקופה ממושכת לא היתה בקו הבריאות וסכנת חיים נשקפה לה. נשא רבי יצחק אייזיק תפילות לרפואתה.

אולם רבי יצחק אייזיק בצדקותו ובחכמתו, הבין שאין מן ההוגן להעתיר לפני ה' על צרכיו האישים והפרטיים.

ולכך, הבליע והכניס את בקשתו כתפילה עבור צרכי מצוה, וכך היה מתפלל רבי יצחק אייזיק לרפואתה, שזוגתו תחלים ותוכל להכין עבורו דגים לסעודות השבת.

תפילתו של רבי יצחק אייזיק נענתה מן השמים, וזוגתו החלימה, אך שוב לא היתה בכוחותיה כמאז, וכבר לא יכלה לנהל את הבית כהרגלה תמיד.

אך באורח מופלא, דווקא את בישול הדגים "לכבוד שבת קודש" היתה היא מכינה בעצמה[250].

באחד הימים שאל אותו, אם הוא מסתכל בתהילים לצורך גורל הגר"א, מה שלא היה נראה לו מחמת המהירות בה היה מסתכל ועונה. השיב לו רבי יצחק אייזיק, שזה לא גורל הגר"א אלא סימן אחר יש לו. והראה לו כי אם הוא פותח את ספר התהילים ובראש העמוד יש אות שמספרו אינו זוגי כמו א' ג' ה' וכו'. ומתחתיו בשורה השניה בראש השורה ישנו אות זוגי כמו ב' ד' ו' וכו', סימן הוא לו כיצד ינהג. (הסימן אינו זכור בבירור).

248 ככל הנראה היה זאת בעת הבחירות בשנת תשמ"ט. בה הקים ראש ישיבת פונביז', רבי אליעזר מנחם שך זצ"ל, את מפלגת "דגל התורה". ויתכן כי התלבטותו של רבי יצחק אייזיק זצ"ל היתה שעליו לנהוג בו כבוד מאחר שלמד אצלו תורה ושמע ממנו שיעורים, ועל כן, עליו להצביע עבור מפלגה זו.

249 בנו רבי יוסף זצ"ל בהקדמה לספרו שיח יוסף ח"ג, ומסיים שם "למדתי מזה שכשהצדיק אוחז באמונתו התמימה, מראה לו השי"ת את הדרך שעליו ללכת בה".

250 מפי נכדו רבי דוד אריה ראטה הי"ו מירושלים.

ולא יכל להתאפק

הערכתו לתורה ולומדיה לא ידעה גבולות, כשלבו מתמלא על גדותיו לראות בחור שוקד על לימודו, כשהוא ממש "משתגע ומתלהט[251]" ויוצא מגדרו, כשהוא אינו יכול לעצור בעצמו מלהביע את רגשותיו כלפי חוץ.

באחד מלילי השבתות, בהם הגיע כדרכו ללמוד בבית המדרש בעלזא, פגש בחור שיושב ולומד בהתמדה ובשקידה בספר 'רבי חיים הלוי', לאחר שעות רבות בסוף הלילה, עדיין נוכח כי הבחור רכון על מקומו, עודו שוקד בהתמדה בספר.

רבי יצחק אייזיק זצ"ל לא יכל להתאפק וניגש אליו, ונישק אותו על מצחו, תוך קריאת התפעלות: "אה... עד כדי כך"[252].

חונן ומלוה

את עניני הכספים בבית ניהלה זוגתו של רבי יצחק אייזיק. כאשר הוא עצמו אינו מתערב בכך. אמנם רבי יצחק אייזיק גם הוא הכיר את כותלי הבנק מבפנים, שכן, מדי פעם היה מופיע במקום בכדי לבקש הלוואה עבור צורכי צדקה להם נצרך מעות בדחיפות.

קרוב היה לו לרבי יצחק אייזיק בבנק, שאר בשרו שעבד במקום, רבי **אלימלך ראטה** הי"ו[253] והוא אשר היה מטפל בכל הענינים שנדרשו לרבי יצחק אייזיק, והיה דואג שיאשרו לו את ההלוואות גם במידה והם חרגו מעל ומעבר ממה שהבנק היה מאפשר ללקוחותיו, זאת ביודעו כי הלוואות עבור איש נאמן כרבי יצחק אייזיק, בוודאי יחזרו עד לפרוטה אחרונה, זאת בנוסף לכך שהוא שש להיות שותף למעשי הצדקה של רבי יצחק אייזיק.

אירע ורבי יצחק אייזיק הופיע בבנק, בזמן שקרובו עזב את מקומו למספר דקות, ולכך הוא נעמד בתור, כאשר תוך כדי המתנה הוא עוסק בתורה מתוך ספר שהחזיק בידיו.

---

251 כלשונו הפז באור החיים הק' על הפסוק בדברים פרק כו פסוק יא. כי לקח טוב נתתי לכם וכו' באם היו בני האדם יודעים ומרגישים במתיקות ובעריבות טוב התורה היו משתגעים ומתהלטים אחריה.

252 רבי משה אהרן ב"ר מאיר ברנשטיין שליט"א מבני ברק.

253 מבני ברק, בן רבי אברהם יקותיאל ראטה - ברנשטיין ז"ל

האוהבים דבריה גדולה בחרו

כאשר קרובו רבי אלימלך, הגיע, ראה את רבי יצחק אייזיק עומד בתור כשהוא שקוע בלימודו ואף לא הבחין בבואו.

ניגש אליו רבי אלימלך וניסה להסב את תשומת לבו של רבי יצחק אייזיק.

כאשר רבי יצחק אייזיק הבחין בו, אמר לו רבי אלימלך: "פעטער, איך בין דיך מקנא" – דודי, אני מקנא בך, שכן גם כשאתה עומד בתור הנך לומד".

שאל אותו רבי יצחק אייזיק: "האם אתה מקנא אותי באמת" ורבי אלימלך השיבו בהן.

שאל אותו שוב רבי יצחק אייזיק, "הנך בטוח בכך, שהנך מקנא אותי באמת" ורבי אלימלך נענה: "אכן, אני מקנא בך באמת שאתה יושב ולומד ואני נמצא כל היום בבנק".

אמר לו רבי יצחק אייזיק: "אם כן, הרי מעלתך גדולה ממעלתי".

שאל אותו רבי אלימלך: "היתכן, אתה יושב והוגה בתורה יומם ולילה, ואני עובד בבנק, והנך טוען כי מעלתי גדולה ממעלתך".

נענה רבי יצחק אייזיק ואמר לו: "אתה אומר כל יום **שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול**"[254].

מדוע אינך אומר שלום רב ללומדי תורתך, אלא שמעלתם של אוהבי תורה היא גדולה וגבוהה ממעלתם של לומדי התורה. וכל כך למה?! מאחר שבין הלומדים יש הלומדים, בכדי שיהיו רבנים, או כדי שימצאו שידוך, יש שלומדים מאחר שרוצים שיכבדו אותם, או בכדי להוסיף ידיעות ועוד כהנה וכהנה סיבות.

אולם, אלו שהם מקנאים בלומדי תורה, סיבת הדבר כי הם אוהבים את התורה, ואי אפשר שיהיה לאדם פניות ומטרות אחרות בכך שהוא אוהב את התורה ולומדיה.

ולכן אנו אומרים '**שלום רב לאוהבי תורתך**', שאלו האוהבים את התורה '**אין למו מכשול**', אצלם אין מכשול וחשש שהיא שלא לשמה".

---

254 בסוף תפילת שחרית, בפסקה אמר רבי אלעזר.

עשרה תירוצים

קביעות היה לו לרבי יצחק אייזיק ללמוד בצוותא חדא עם גיסו רבי **אברהם יקותיאל** (זלמן) **ראטה** ז"ל[255]. אחת לשבוע בימי ששי.

על לימוד משותף זה סיפר רבי אברהם יקותיאל, שעל כל קושיא אותה שאל הוא בשעת הלימוד היה רבי יצחק אייזיק משיב על אתר כמה וכמה תירוצים.

דוגמא אחת לכך, שמענו שבלימודם יחדיו מסכת תענית, הקשה רבי אברהם יקותיאל על מה שהגמרא מספר שכאשר ירד רבי אליעזר לפני התיבה לא נענה בתפילתו, אולם כאשר רבי עקיבא ירד לפני התיבה הוא נענה מיד.

והגמרא מסיימת, לא מפני שזה גדול מזה אלא שזה היה מעביר על מדותיו וכו'.

על כך הוקשה, מדוע אומרת הגמרא שהוא שלא מפני שזה גדול מזה. הלוא, בגין מעלתו שהוא מעביר על מדותיו, הוא גדול ממנו.

שאל אותו רבי יצחק אייזיק: "כמה תירוצים אתה רוצה לשאלה זו". והחזיר לו רבי אברהם יקותיאל בשאלה: "כמה תירוצים יש על קושיא זו". נענה רבי יצחק אייזיק: "יש לי עשרה תירוצים".

ביקש ממנו רבי אברהם יקותיאל, ברצוני לשמוע לכל הפחות שלשה תירוצים, ורבי יצחק אייזיק השיבו[256].

255 בן רבי משה אהרן ברנשטיין זצ"ל.

256 אחת מאותם תירוצים היתה ששניהם היו מעבירים על מדותיהם, אך מדה זו טבועה היא אצל בני ישראל ואין בכך משום חידוש. אך רבי עקיבא שהיה בן גרים, היתה מעלתו גדולה וחשובה על כך, שהעביר על מדותיו למרות שמדה זו אינה ירושה לו מאבותיו.

פרק כה

במחיצת רבו הקדוש

בעל 'שפע חיים'

יפה נדרשת פרשה זו של התקשרות רבי יצחק אייזיק אל רבו הקדוש האדמו"ר מ**צאנז** בעל "**שפע חיים**" זצ"ל.

האדמו"ר מצאנז, רבי **יקותיאל יהודה** זצ"ל בעל 'שפע חיים' ושו"ת 'דברי יציב', היה נין האדמו"ר בעל '**דברי חיים**' אבד"ק **צאנז** זצ"ל[257] ומצד אמו מגזע האדמו"ר בעל '**בני יששכר**' אבד"ק דינוב זצ"ל[258].

כבר בצעירותו הלך שמו למרחוק כעילוי מופלא, וכעובד ה' בצורה פלאית, גדולי דורו העריצו אותו בצורה יוצאת מן הכלל ועל אף שבקושי הגיע לגיל מצוות הסמיכו להורות ולדון ומילא את מקום אביו ברבנות[259]. בהיותו כבן חמש עשרה נלקח לחתן[260]. מאוחר יותר עלה לכהן ברבנות העיר קלויזנבורג שברומניה עד אשר עלה הכורת הנאצי והגלה אותו למחנות ההשמדה. מיד

---

257 נולד בה' שבט תרס"ה לאביו האדמו"ר רבי צבי הירש אבד"ק רודניק זצ"ל בעל 'צבי תפארה' בן האדמו"ר רבי ברוך אבד"ק גורליץ זצ"ל בעל 'דברי ברוך' בן האדמו"ר בעל 'דברי חיים' אבד"ק צאנז.

258 אמו היתה בת רבי מאיר משולם זצ"ל מלאנצהוט (חתן רבי פסח זצ"ל בן רבי אברהם מאוליינוב זצ"ל), בן רבי שמואל זצ"ל (חתן רבי נפתלי הערצקא לאבין, חתן בעל 'עטרת צבי' מזידטשוב זצ"ל), בן האדמו"ר בעל 'בני יששכר' אבד"ק דינוב זצ"ל.

259 ראה על כך עוד בספרי לפיד האש ח"א וצבי תפארה ח"ב.

260 עם הכלה מרת פעסיל הי"ד בת רבי חיים צבי אבד"ק סיגוט זצ"ל ובעל עצי חיים שאף היא היתה נינת האדמו"ר בעל 'דברי חיים' זצ"ל אבד"ק צאנז מגזע בית צאנז. שכן האדמו"ר רבי שלום אליעזר מראצפערט זצ"ל בן האדמו"ר רבי חיים אבד"ק צאנז "בעל דברי חיים" היה אביה של הרבנית ברכה סימא ז"ל אמה של הכלה.
החתונה התקיימה רק בשנת תרפ"ד, מאחר ובהסכמתו לשידוך, תנאי התנה כי לא יתחתן טרם אחיו הגדול רבי אברהם זצ"ל, הי"ד.

אחר השחרור החל לפעול גדולות ונצורות להחזרת עטרה ליושנה ולהחיות עם רב, פעולות בהם המשיך כל ימי חייו בארצות הברית ובארץ הקודש[261]. כשכל אלו משולבות עם לימוד ויגיעת התורה, עבודת ה' כאחד מצדיקי קמאי[262].

חיבת הקודש

מה נהדר היה המראה לראות את החסיד המופלג רבי יצחק אייזיק כשהוא במחיצת רבו הקדוש, כעבדא קמיא מריה, בחרדת קודש, בהערצה ובהכנעה, כשהוא מתבטל כתלמיד לפני רבו.

היותו מופלג בחסידות וירא שמים מרבים לא הביאו את רבי יצחק אייזיק להמעיט בכי הוא זה, מהתבטלותו המוחלטת אל רבו, אשר את מרותו קיבל, וזאת גם למרות היותו מבוגר ממנו.

התבטאויות מפליגות מאוד נשמעו מרבי יצחק אייזיק כלפי האדמו"ר זצ"ל כפי שהתבטא פעם: "**ראיתי לבת-אש וכספתי עצמי בפניה...**". פעם אחרת הפליג על עבודת הקודש שרואים אצל האדמו"ר זצ"ל "**אף בדורות קדומים לא ראו עבודה נעלה ונשגבה כזאת**".

אפשר היה ללמוד מרבי יצחק אייזיק מורא רבך כמורא שמים מהו, מאותן שעות וזמנים בהם שהה בארבע אמותיו של אותו צדיק, כשהוא דבוק בו ברמ"ח אבריו ושס"ה גידיו.

ברם, זכור אותו האיש רבי יצחק אייזיק לטוב, שהאדמו"ר זצ"ל העריצו וכיבדו ביותרת הכבוד.

לא היתה זאת דבר של מה בכך, שהאדמו"ר זצ"ל יעמוד לכבודו של אי מי מלוא קומתו. רק יחידי סגולה זכו לכך, ורבי יצחק אייזיק נמנה עליהם[263].

---

261 בין פעולותיו הרבות מלבד הקמת רשת מוסדות של תלמודי תורה לבנים בתי ספר לבנות ישיבות, כוללים ובתי אבות נמנים פעולותיו הרבים להעמיד לגיונות של רבנים ותלמידי חכמים, העמדת עניני הכשרות, תפילין, מזוזות מקואות וכיוצ"ב. וכן הקים בית חולים שיתנהל על ידי החרדים, לתת מענה לבעיות כמו ניתוחי מתים ועוד, יסד כוללי הש"ס בהם נבחנים שבעים דף מדי חודש ומאוחר יותר מפעל הש"ס על מסגרותיו השונים בהם נבחנים כיום אלפי לומדים.

262 אפס קצהו תראה בהמשך הפרק וראה עוד אודותיו בספרי 'מה אשיב לה" 'לפיד האש', 'מה אהבתי תורתך' ועוד.

263 האדמו"ר מצאנז שליט"א בדברי ההספד שנשא בלוויית רבי יצחק אייזיק זצ"ל. הדברים במלואם מובאים להלן.

רבי יצחק אייזיק זצ"ל במחיצת רבו האדמו"ר מצאנז בעל "שפע חיים" זצ"ל: נראה עומד מאחוריו בשיעור חומש ורש"י בביהמ"ד צאנז ברח' יהודה הלוי בבני ברק

עשה לך רבי

כדרכם של חסידים ואנשי מעשה הצטרפותו של רבי יצחק אייזיק זצ"ל אל אחוזת מרעיו וחסידיו של רבו הקדוש, לא היתה מובנת מאליו.

שכן ההסתופפות של רבי יצחק אייזיק בצל הקודש לא היתה רק מחמת כי תורה היא וללמוד אני צריך, אלא בהתבטלות גמורה כחסיד מן המנין אל מי שהיה בן גילו ואף צעיר ממנו.

שכן, זה הדבר ידוע וברור כי יסוד מרכזי ובריח איתן הניח והשתית הבעל שם טוב הקדוש, כי דרך עבודת ה' אינה יכולה להתקיים אצל מי שאינו מקיים את מאמרם חכמינו ז"ל: "עשה לך רב". כשעל פי משנת דרך החסידות עמד הרב והרבי, מורה הדרך כציר מרכזי בחייו של החסיד שמקבל את מרותו וסר למשמעתו, כשהוא מתבטל אליו בהכנעה גמורה.

על אף שעצם ראיית פני צדיק והלימוד מדרכיו הקדושים משפיעים רבות על הנשמה לרכוש יראת שמים זכה וטהורה. אין בזה תחליף לקבלת מרות של רבי מסוים, אשר הוא מתווה את דרכו של החסיד בעבודת ה' בזיכוך המדות ובדרכי קנין יראת שמים ויראת חטא.

בגין כך היו שלא הגיעו כלל לחלות פני צדיקים אחרים, מאז שקיבלו מרות מרבם. היו שהסתופפו בצלם של צדיקים רבים אך מיאנו להגיש פיתקא אלא לפני רבם המובהק. אחרים לא נמנעו גם מכך, אולם אימצו לעצמם את הדרך ילכו בה לפי תורתו והנהגותיו של רבם המובהק.

הצד השוה שבכולן, כי על אף שהכירו שלא אלמן ישראל והקב"ה שתל צדיקים רבים בעולמו, ייחדו ועשו לעצמם רב ומורה דרך שיהיה לרבם המובהק, אליו התבטלו לחלוטין.

גם כאלו שהיו תלמידי חכמים מופלגים, רבנים יושבי על מדין שכל העולם כולו נזדעזע מתורתם, גאונותם וקדושתם, אולם כששהו במחיצת רבם, נהגו בעצמם כעפר תחת רגליו.

וזה לך האות

אך טבעי היה שרבי יצחק אייזיק זצ"ל כמי שנמנה למשפחתו ולבית אבותיו על חסידי ביקאווסק - דינוב. נמנה אף הוא על באי חצר מפוארת זו וקיבל את מרותם של האדמורי"ם לבית ביקאווסק. אולם לאחר שנכרת הענף עליו ישב ונגדע המקור ממנו ינק בעת שעלה הכורת הנאצי ימ"ש וכילה אותה חמדה טובה בלי להשאיר לה המשך וקיום. חסר היה רבי יצחק אייזיק "רב מובהק" שיקבל את מרותו וייכנע אליו בהתבטלות כתלמיד לפני רבו.

בקורות ימי החסידות נרשמו עובדות מאליפות על תלמידים וחסידים שהספיקו לקבל מענה מרבם המובהק, טרם שעזב אותם לאנחות. כשהם שאלו אותו "רבי על מי נוטש אתה את הצאן" והוא השיבם דבר אל מי יפנו או שנתן להם סימן כיצד יבררו לעצמם "רבי".

אך רבי יצחק אייזיק עצמו, על אף שראה את האש הגדולה של רבו הקדוש והיותו צאצא לאותו חצר מפוארת עליה נמנה טרם כלתה אליה הרעה. עדיין לא היה לו בכך די, לדעת כי הוא הגבר יהיה מעתה רבו המובהק. כי עם על ידי סימן והיכר אותו עשה לעצמו.

ה'מרדכי' הנעלם

היה זה בתקופה שלאחר נישואיו, בהם התגורר רבי יצחק אייזיק זצ"ל בבוכניא, באותה עת אף זכה לשהות רבות בצל קדשו של רבה של בוכניא, רבי אשר מאיר הלברשטאם זצ"ל. בהזדמנות בסעודת מלוה מלכה במוצאי שבת חנוכה, נכנס לפתע יהודי בקול בכי ונהי כי בתו חלתה ולא נמצא תרופה למכתה. נענה רבה של בוכניא: "הרי ה'מרדכי' כתב ששיירי מצוה הם רפואה, על כן יתנו לה משיירי השמן של נרות חנוכה ויסוכו לה על מכתה ובוודאי תתרפא.

רבי יצחק אייזיק זצ"ל

ברור היה לרבי יצחק אייזיק זצ"ל, כי דברים אלו שיצאו מפה קדוש של רבה של בוכניא, חקוקים על ספרו של "המרדכי", אך בהיותו בקי בספר "המרדכי" הצטער אותו צדיק, כי דברים אלו אינם זכורים לו.

מאז הציקו הדברים לרבי יצחק אייזיק ומשך שנים רבות, פנה לתלמידי חכמים ובקיאים רבים שיסייעו לו למצוא את דברי המרדכי, ואלו לא מצאו לו מנוח מאחר שהם לא ידעו להורות על מקור נאמן.

בעלותו להשתקע בארץ הקודש התקבצו בניו ונכדיו ובני משפחתו שהתגוררו בארץ הקודש, לקבל פניו של אביהם וזקנם, במעמד מרגש שהתקיים בבית בנו רבי אלימלך ז"ל שבקרית צאנז, נתניה.

בהזדמנות זה אף עלה רבי יצחק אייזיק זצ"ל לבקר בהיכלו של צדיק, האדמו"ר מצאנז בעל "שפע חיים" זצ"ל, כשנכדו[264] מתלוה אליו. בדרכו גילה רבי יצחק אייזיק זצ"ל לנכדו, כי בקודש פנימה ברצונו לשאול את האדמו"ר זצ"ל על מקור דברי 'המרדכי' והיה אם האדמו"ר ישיב לו על כך, הוא יקבל את מרותו כרב מובהק[265].

בהגיע רבי יצחק אייזיק לביתו נאוה קודש, היה עסוק האדמו"ר זצ"ל בלימוד התורה בחדר הספרים שבביתו. רבי יצחק אייזיק הציג את שאלתו לפני האדמו"ר, והוא תיכף קם ממקומו, טיפס ועלה על הסולם כדי להוציא את טור חלק אורח חיים, ופתח אותה בהלכות הבדלה בסימן רצ"ט, והראה לו את דברי הבית יוסף על דברי הטור שם כתב בשם רב עמרם גאון דנוהגין להטיל מים בכוס של ברכה וכו' ושותהו משום שיירי מצוה מעכבין את הפורענות, וכתב על זה הבית יוסף "וכן כתב המרדכי במסכת יומא[266]".

לשמחתו הכפולה של רבי יצחק אייזיק זצ"ל לא היתה גבול למציאה זו, כשהוא זוכה לברר את הדברים הקדושים אותם שמע מרבה של בוכניא. ובראותו כי מאת ה' היתה זאת שיקבל על עצמו את מרותו של האדמו"ר זצ"ל.

עילת העילות מוכתר בכתר עליון

רבי יצחק אייזיק היה מביע את התפעלותו משגב עבודתו הקדושה של רבו האדמו"ר זצ"ל.

בהזדמנות הפליג רבי יצחק אייזיק במעלת ורוממות עבודת הקודש בעת סעודה שלישית עידן רעווא דרעווין, בה היה רבו הקדוש עורך את שולחנו הטהור בסילודין ברוב דביקות ובלהבת קודש, כאשר לאחר הזמירות שנמשכו

---

264 רבי בצלאל מרדכי (בר"א) ראטה הי"ו ממונסי, שעדיין היה בחור צעיר לימים.

265 וכלשונו: אני אקבל מרות, ואהיה "קלויזנבורגר חסיד" (על אף שרבי יצחק אייזיק הסתופף בצל קדשו כבר קודם לכן, עם זאת, לא היתה זאת בצורה של חסיד אצל רבו מתוך קבלת מרות והתבטלות מוחלטת כלפי הרבי. משנה תוקף יש לכך, בהיות שרבי יצחק אייזיק אף היה מבוגר מהאדמו"ר, והיותו הוא עצמו חסיד מופלג שזכה להסתופף בצל גדולי עולם טרם המלחמה).

266 רבי בצלאל מרדכי הי"ו הוסיף כי יתכן שמשום שבדברי הטור משמע שהרפואה היא על ידי שתיה, ומה שסוכין על העיניים היא משום חביבות מצוה, אבל בדברי המרדכי עצמו בריש מסכת יומא וז"ל "ומה שנותנים מים בכוס של הבדלה ושותים, ומה שנשתייר אנו רוחצים פנינו מהם, כדי לחבב את המצוה ואמרינן שיירי מצוה מעכבים את הפורענות...", משמע דגם על ידי שסכים בשיירי מצוה היא רפואה, ולכך ציין רבה של בוכניא את דברי המרדכי ולא הזכיר את דברי הטור.

במשך שעה ארוכה בניגוני דביקות וכיסופים כנהוג בחצר הקודש, פתח הרבי בדברי תורה וכיבושין שנאמרו משך שעות בקול חוצב, כשניכר בעליל כי השכינה מדברת מתוך גרונו. החסידים הפליאו תמיד את שגב ורום הדברי תורה שזוכים לשמוע באותו שעה.

אולם רבי יצחק אייזיק זצ"ל התבטא כי העבודה הקדושה בעת הזמר "קל מסתתר" המושר מיד עם סיום הדברי תורה. אותה זמר קודש המיוסד על העשר ספירות, והאדמו"ר היה מזמרו משך זמן ארוך ביותר בלהט ודביקות קודש, לעתים אף נמשך כשלשת רבעי שעה. היא הינה העבודה שמפליאה אותו, הרבה מעל ומעבר מהעבודה הקדושה בתחילת השולחן הטהור ודברי הכיבושין[267].

תלמיד הדן לפני רבו

בתקופה מסוימת בה שהה רבי יצחק אייזיק בקרית צאנז, אף היה משתתף בשיעורים ביורה דעה, אותם מסר האדמו"ר זצ"ל.

רבי יצחק אייזיק שהיה בקי ביורה דעה, השתעשע בשיעוריו של האדמו"ר זצ"ל, ואף היה מרבה לספר על גאונותו המרובה. באומרו הלוא הנני בקי היטב ביורה דעה עליה עמלתי כל ימי חיי. ואילו הוא האדמו"ר זצ"ל, בקי באופן זה בכל התורה כולה, כשכל סוגיא בש"ס וכל מקצוע בשולחן ערוך נהיר וברור לו כאילו זו היא המקצוע היחיד עליה התייגע כל ימי חייו.

רבי יצחק אייזיק היה מפלפל בבקיאות ובחריפות עם האדמו"ר זצ"ל, כשהוא שואל כענין ומעיר על הנלמד והאדמו"ר זצ"ל היה שש בתלמיד חביב זה, אשר הוא משכמו ולמעלה, ולן בעומקם של הלכות אלו, והיה משתעשע בהערותיו המחכימות של רבי יצחק אייזיק[268].

שליח דרבנן

ביטוי מיוחד לאהבה ולכבוד הרב שרחש האדמו"ר זצ"ל, לרבי יצחק אייזיק ניתן לראות בעובדה, כי אותו בחר להיות ה"בעל שחרית" בימים הנוראים בבית מדרשו שבקרית צאנז.

---

267 רבי חיים אריה (לייבל) ריניץ הי"ו מירושלים בשם אביו רבי יוסף שלמה ז"ל ששמע ממנו.

268 מפי נכדו רבי בצלאל מרדכי ראטה הי"ו - מונסי.

בית המדרש הגדול (הישן) בקרית צאנז, נתניה, כאן שימש רבי יצחק אייזיק בעל תפילה בימים הנוראים אצל רבו בעל ה"שפע חיים"

כל מי שנוכח היה באותן תפילות, לא פג ממנו ולא נשכח מאתו הטעם המתוק והמעורר בנוסח המיוחד של רבי יצחק אייזיק, שהתפלל בדביקות ובהתלהבות גדולה.

בהיות האדמו"ר זצ"ל נמנה כנין ונכד לבעל ה'בני ישששכר' זצ"ל, ביקש לא אחת ללמוד מרבי יצחק אייזיק על מנהגי חצר הקודש דינוב, כפי אשר היה שמור ואצור בזכרונו של רבי יצחק אייזיק זצ"ל.

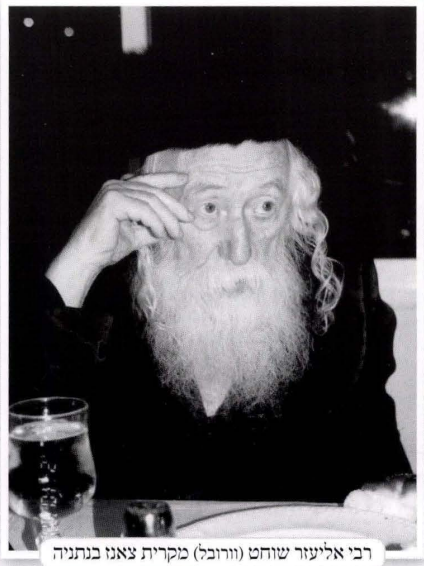
בעת ההקפות שניות, אף היה האדמו"ר זצ"ל מזמר פיוטים בניגון אותו שמע ולמד מרבי יצחק אייזיק זצ"ל[269].

האדמו"ר זצ"ל אף הביע את התרגשותו, כשהוא מתבטא כל ימי השתוקקתי לשמוע את הנוסח של אדמור"י דינוב זצ"ל[270].

---

269 מספר רבי משה אהרן דייטש הי"ו: "זכורני כי בשנת תשל"א כשלמדתי בישיבתנו הקדושה בקרית צאנז. קרא רבי אברהם שלמה ראטה הי"ו - מקרית צאנז (שלאחר מכן היה לגיסי), לכמה בחורים ואני ביניהם כדי שרבי יצחק אייזיק ילמדנו ניגון שהיה מושר בדינוב על הפיסקה 'שישו ושמחו' כדי שנוכל לזמר ניגון זה בעת ההקפות שניות אצל האדמו"ר זצ"ל". ניגון שהיה מושר בדינוב במשך שעות ארוכות, כפי שסיפר רבי יצחק אייזיק זצ"ל.

270 רבי משה אהרן דייטש הי"ו.

רבי אליעזר שוחט (זורובל) מקרית צאנז בנתניה

שיירי הקודש

כאמור לא אבה רבי יצחק אייזיק, לאכול זולת מה ששחט בעצמו, ולעת זקנתו מה ששחטו עבורו בפיקוחו של בנו רבי אברהם ז"ל. אך בהיות רבי יצחק אייזיק בקרית צאנז, נתניה, רצה להסתמך ולאכול משחיטתו המהודרת של רבי **אליעזר זורובל** זצ"ל, או כפי שכינוהו בקרית צאנז - **רבי אליעזר שוחט**, שנודע כצדיק נשגב וירא שמים מרבים ואף האדמו"ר זצ"ל אמר עליו שיש לו עיניים קדושות וכן העיד כי ראה את שם הוי"ה חקוק על סכינו.

על אף זאת, ביקש רבי יצחק אייזיק בטרם כל, לראות את החלף. אולם, רבי אליעזר, שמר על פקודה מיוחדת של האדמו"ר זצ"ל, שתיקן והזהיר את השוחט שלא יראה את החלף לשום אדם. ועל כן, לא אכל רבי יצחק אייזיק משחיטה זו.

אולם, כאשר היה רבי יצחק אייזיק מיושבי שולחנו של צדיק, האדמו"ר זצ"ל, שינה באכילתו ואכל משיירי הקודש של האדמו"ר זצ"ל אף ממאכל הבשר[271].

מה שאלתך!?

רבי יצחק אייזיק עובד ה' מנעוריו בכל נימי לבבו ונפשו, בהגיע השעה הגדולה ביום הפורים, כשהוא ניגש לפני ולפנים בקודש פנימה עם קויטל ופדיון נפש, להתברך ביום קדוש זה, מפה קדוש של האדמו"ר זצ"ל, נדהם העומד לצדו[272] של רבי יצחק אייזיק - החסיד הישיש, אותו הכיר כל הימים כאות ודוגמא לכל העדה הקדושה של חסיד המתחסד עם קונו. שהוא עומד

271 רבי אברהם שלמה (בר"א) ראטה הי"ו - קרית צאנז.

272 הלוא הוא רבי **שלום זילבר** ז"ל, מיוניון סיטי.

בדחילו ורחימו ומבקש לגבאי בהתלהבות: **"שרייב איך זאל זוכה זיין צו דינען דעם אויבערשטן מיט אן אמת"** - "תכתוב שאזכה לעבוד את ה' באמת".

בקשה אחת היתה לו לרבי יצחק אייזיק, זו היתה השאיפה, אליה חתר רבי יצחק אייזיק, ואליה זכה להגיע.

כופר נפש למען כופר נפש

במהלך קיץ תשכ"ז התנהלה מלחמה כבידה בארץ הקודש[273], בה גברו היהודים על אויביהם בצורה פלאית ובנסים ונפלאות מעל ומעבר לדרך הטבע.

בעקבות כך הכריז האדמו"ר זצ"ל על מבצע "כופר נפש להרמת קרן התורה"[274].

---

273 המכונה בפי ההמון 'מלחמת ששת הימים' והתנהלה בין מספר מדינות הסובבות את ארץ הקודש. במהלך מלחמה זו נכבשו מידי בני נכר שטחים נרחבים, השייכים לגבולות ארץ הקודש, אז אף שוחרר העיר העתיקה ושוב יכלו להגיע יהודים אל הכותל, לאחר קרוב לעשרים שנה בה לא יכלו להגיע למקום.

274 בכינוס מיוחד שהתקיים במלון גלי צאנז בראש חודש שבט תשכ"ח, בשילוב סעודת ראש חודש. נשא האדמו"ר זצ"ל דברים בפלפול ולאחריהם בדברי אגדה והתעוררות משך שעה ממושכת, בדבריו תבע כי הנסים שאירעו לנו, מחייבים אותנו לפעול כשהוא מוכיח את דבריו ממקורות רבים בש"ס וכגון המסופר בגמ' (שבת דף לג עמוד ב) שאמר רבי שמעון בר יוחאי הואיל ואיתרחיש ניסא איזל אתקין מילתא [מאחר ואירע לי נס, אלך ואתקן דבר מה], בפרט שאנו עדיין צריכים לרחמים רבים.
להשלמת הענין נצטט מספר קטעים ממשא קדשו: "...אסור לנו לשבת בחבוק ידים ולתת להתעוררות ברוכה זו לפוג חס ושלום! שומה עלינו לתרגם את ההתעוררות לשפת המעשה ולהגביר חיילים לתורה ולמצות! ...אי לזאת, באתי לידי החלטה, שיש להכריז על: מבצע כופר נפש להרמת קרן התורה! ...מכיון שלדעתי שומה עלינו ליתן כופר נפשנו לאבינו שבשמים על שהגדיל חסדו עמנו והצילנו מכף כל אויב ואורב, וישמש הדבר גם כבקשה על העתיד...
...כפי שנהוג בארץ ישראל נותן כל יהודי בערב פורים חצי לירה למחצית השקל, להיות כופר נפשו לה', וכיום [תשכ"ח] מתגוררים בארץ הקודש שני מיליון וארבע מאות אלף יהודים, כן ירבו, ...החלטתי להשתדל בכל כוחי בעזרת השם יתברך בזכות אבותיי הקדושים, להכניס לכל הפחות מיליון ומאתים אלף לירות למבצע כופר נפש להרמת קרן התורה". ...ברצות השי"ת נגיע לסכום של מחצית השקל ממש עבור כל נפש ונפש בישראל, שהוא חצי דולר, כנהוג לענין השקלים בפדיון הבן, היינו להכניס בעז"ה לצורך זה, סכום של מיליון ומאתים אלף דולר".
...ההכנסה תהיה קודש לשלשה עמודי תבל, שהן, תורה, עבודה וגמילות חסדים! **עמוד התורה**, להקים תלמודי תורה וישיבות במקומות הזקוקים לכך. לשפר ולשכלל את הישיבות והתת"ם שכבר קיימים שיהיו לכבוד ולתפארת לתורתנו הקדושה. לעזור לאברכים שתורתם אומנותם. לעודד שיעורים וקביעת עתים לתורה בקרב אלו שאין תורתם אומנותם. לארגן את הטרודים על המחיה והכלכלה שיסעו מביתם מדי תקופה למשך שבוע שבועיים בהם ילמדו במנוחת הדעת והנפש.

הנה זה עומד אחר כותלנו: הכשרת רחבת התפילה שליד הכותל המערבי, לאחר מלחמת ששת הימים בשנת תשכ"ז

באותה תקופה, היה ורבי יצחק אייזיק ביקש לצאת כדרכו מפעם לפעם לעבר מונטווידאו, לעבודתו במקום כשוחט.

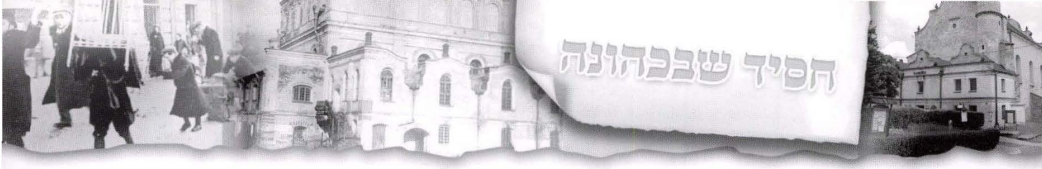
כדרכו תמיד טרם נסיעתו, נסע לקרית צאנז למעון הקודש של האדמו"ר זצ"ל, בכדי להיפרד.

ויהי בהיכנס רבי יצחק אייזיק לקודש פנימה. פנה אליו רבינו וביקש ממנו שיגייס סכום נכבד במונטווידאו עבור מבצע "כופר נפש", כשהוא נוקף

"עמוד העבודה", לחלק ליהודים עניים תפילין, מזוזות, טליתות וציציות, שיהיו כשרים בתכלית הכשרות (כשהוא מוסיף לגולל את המצב העגום בכך כיום). לדאוג לבתי כנסיות ובתי מדרשות שיהיו להם ספרי קודש ללמוד בהם. וכן דרש, להתעניין בכל מקום מה צריך לתקן ולהסיר מכשול בכל ענין שבקדושה הטעון תיקון.

"עמוד גמילות חסדים", לדאוג לילדים מבתים עזובים והרוסים ל"ע, לעזור למשפחות עניות ונדכאות על-ידי הענקת מלבושים וכלים וכו'. לצייד ולפתוח את שערי בית החולים בקרית צאנז, שבניית השלד שלו כבר נסתיימה בימים ההם. ולבנות בתי חולים במקומות נוספים בארץ הקודש.

כדי שכל פרוטה מכספי הציבור תהיה קודש למטרות האמורות, החלטתי כי את ההוצאות המגבית אשלם מכיסי הפרטי.

בסכום גדול: בהוסיפו: "**זכות צדקה מיוחדת זו תעמוד לך. עוד תזדקק לזכות זאת!...** " סתם ולא פירש. עם זאת סיבר האדמו"ר את דבריו מה שנאמר בזוהר הקדוש במי שנפטר בחוץ לארץ[275].

רבי יצחק אייזיק לא נזקק לזירוז נוסף, והוא מיהר לענות בחיוב לבקשת האדמו"ר זצ"ל להביא את מלוא הסכום, כפי אשר הושת עליו. או אז, צירף האדמו"ר זצ"ל את ברכתו לנסיעתו ואיחל לו לשוב "**בריא ושלם**".

רבי יצחק אייזיק, עדיין לא ידע כי תרומתו עבור מבצע "כופר נפש", עתיד בימים הקרובים להיות "כופר נפש" עבור עצמו.

בלב שלו, סמוך ובטוח על ברכת האדמו"ר זצ"ל נסע רבי יצחק אייזיק למונטוויידאו.

חרב מונחת

באחד הימים בזמן שעמד רבי יצחק אייזיק בבית המטבחים מוכן לשחוט בהמה. נפל עליו לפתע מתקרת הבית מתקן ברזל כבד, שמיועד לתליית הבהמות לאחר השחיטה. משקלו של מתקן זה הוא כארבעת אלפים קילו.

הברזל פגע ברבי יצחק אייזיק בראשו והוא איבד את הכרתו. מיד הובהל לבית החולים. מצבו של רבי יצחק אייזיק היה קשה ביותר, וסכנת חיים נשקפה לו. לדעת הרופאים לא היה כלל סיכוי שיחזור להכרתו ואף אם יתרחש פלא והוא ישוב להכרתו, בוודאי לא יוכל לתפקד כאחד האדם, מאחר שמוחו נפגע בצורה אנושה.

כאילו לא היה

אולם, לתדהמתם של הרופאים, לאחר שבועיים ימים, פקח רבי יצחק אייזיק את עיניו, כשדעתו צלולה עליו כמימים ימימה. כשמשך הזמן נזכר בתלמודו אך לא כבראשונה[276].

מיד כשהתעורר רבי יצחק אייזיק, ביקש את התפילין מאחר ועדיין לא הניחם.

---

275 רבי בצלאל (בן רבי אלימלך) ראטה הי"ו ממונסי, שהיה יחד עמו בקודש פנימה.

276 רבי משה אהרן דייטש הי"ו, ששמע מזקנו רבי יצחק אייזיק זצ"ל.

עד מהרה התאושש רבי יצחק אייזיק בצורה פלאית. כשהוא תולה זאת בברכתו של האדמו"ר זצ"ל ובזכות הצדקה אותה תבע ממנו, בבואו להיפרד ממנו טרם הנסיעה, זכות שהצטרפה לזכות ברכתו של האדמו"ר מבעלזא, רבי ישכר דוב זצ"ל, אשר כאמור בירך אותו בצעירותו.

אחכה לו שיבוא

היה זה בשמחת נישואין של אחד מבני המשפחה[277]. כפי המוסכם היה רבי יצחק אייזיק אמור לחזור באותה יום בטיסה מדרום אמריקה ולשמש כשושבין בחופה מצד הכלה.

בשעה המיועדת התקיימה הקבלת פנים, אך, רבי יצחק אייזיק זצ"ל בושש מלהגיע, מאחר שהטיסה בה היה אמור רבי יצחק אייזיק להגיע איחרה.

לאחר זמן ממושך של המתנה הגיע האדמו"ר זצ"ל להשתתף בשמחה ולסדר קידושין. בינתיים השעה הנקובה בהזמנה כבר מזמן חלפה ועברה ועדיין רבי יצחק אייזיק אינו כאן. כאשר כמובן באותה תקופה לא היה אמצעי ליצור קשר בכדי לברר, אם רבי יצחק אייזיק צפוי להגיע בשעה הקרובה.

כיון שנמשכה השעה פתח האדמו"ר זצ"ל בדרשה לכבוד החתן. לאחר שסיים האדמו"ר זצ"ל את דרשתו ועדיין רבי יצחק אייזיק לא הגיע, כיבד את החתן שיאמר אף הוא מילתא דשמעתתא לכבוד הנישואין. מצווה ועושה, פתח החתן בדרשה אף הוא. גם הוא כבר סיים את דבריו ורבי יצחק אייזיק עדיין לא הופיע.

כיון שכך, לאחר שכבר חלפו שלשה שעות מאז התחלת הקבלת פנים, ביקש המחותן אבי הכלה להתחיל בסידור החופה והקידושין.

כמובן, כי כבקשת בעלי השמחה, החל מיד האדמו"ר זצ"ל לצאת לחופה ולסידור הקידושין.

עם זאת הפטיר בהערצה גלויה: "אילו היה לי גיס כמו רבי יצחק אייזיק, הייתי ממתין לו לילה שלם...!".

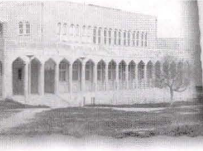
277 הלוא הוא רבי שמואל אריה (לייבל) שפירא שליט"א מרבני קרית צאנז בנתניה, חתן רבי הערש לייב ברנשטיין ז"ל.

רבי יצחק אייזיק זצ"ל בפדיון הבן, באיחול מזל טוב לאדמו"ר מצאנז שליט"א

רבי יצחק אייזיק זצ"ל בברית לנינו בבית נכדו רבי שלום משה (בר"א)
ראטה הי"ו, עם האדמו"ר מצאנז קלויזנבורג שליט"א בארה"ב

בצילא דמהימנותא

עם הסתלקות רבו האדמו"ר זצ"ל, המשיך רבי יצחק אייזיק להסתופף בחצר הקודש צאנז בצל בניו ממלאי מקומו וממשיכי שלשלת הזהב האדמורי"ם שליט"א והיה מרבה להגיע לשהות בצילא דמהימנותא ולהתענג על ה' מדברות קדשם בשולחנות הטהורים ובמעמדים.

לרבים זכור בתקופה בה התגורר בקרית צאנז, כיצד בשמחת תורה בשעת ההקפות, בהם נוהג האדמו"ר שליט"א בדרך אבותיו הקדושים, להרבות בדברי תורה על נוסח ההקפות הנהוגים לומר בחצרות קודשנו. פיוטים קדושים אלו שיסודותיהם קודש מבעל החרדים. ונאמרים בשעה מרוממת זו, כפי מנהגו של מייסד השלשלת האדמו"ר בעל '**דברי חיים** אבד"ק **צאנז** זצ"ל.

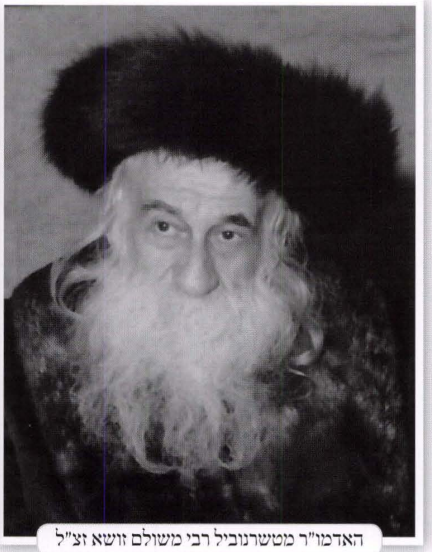
היה רבי יצחק אייזיק הישיש נמנה בין ההמונים שנדחפו לצדו של האדמו"ר שליט"א לקלוט כל הגה ודיבור קודש.

באותו מעמד כאשר ללא התאמצות יתירה מחמת הלחץ זו הדחק, לא ניתן לשמוע את דברות הקודש. היה ניכר ובולט מסירותו הרבה של רבי יצחק אייזיק זצ"ל שלא להחסיר מאומה. זאת למרות היותו זקן ובא בימים, נדחק בין המוני החסידים כשאף לצעירים לא היה מגיע זאת בקלות. כל שכן, ליהודי ישיש שכבר עבר את גיל התשעים.

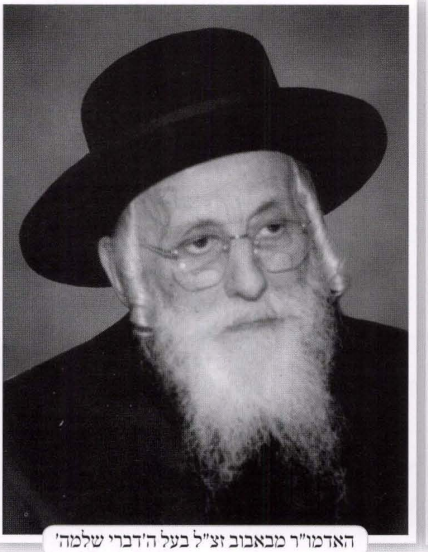
באותה עת, היה רבי יצחק אייזיק הישיש לדוגמא עבור החסידים, עד כמה יקר וחשוב כל הגה ושיח של צדיק, ששווה אצל רבי יצחק אייזיק להידחק כל כך בגין כך. ועד כמה היא מדת התבטלותו של רבי יצחק אייזיק זצ"ל, למרות היותו ישיש ובא בימים, שעוד זכה להסתופף בצלם של צדיקים לפני כמה וכמה דורות.

מעניין לספר כי לכבודו של רבי יצחק אייזיק זצ"ל, העניק לו האדמו"ר שליט"א רשות מיוחדת לעשות מנין לקריאת התורה בליל שמחת תורה, עם העליות כמנהג דינוב.

גם כשהגיע רבי יצחק אייזיק לארצות הברית כדי להשתתף בשמחת ברית לבן נינו. הביע לפני בני משפחתו כי רוצה להסתופף בצל האדמו"ר שליט"א. כשהוא מנצל את ההזדמנות לקלוט כל הגה מדברותיו הקדושים, כשהוא מתבטא שהוא רוחש חיבה מיוחדת להאדמו"ר שליט"א, ורבי יצחק אייזיק התבטל לפניו וכיבדו בהערצה ובהערכה יתירה. אף האדמו"ר שליט"א גילה כלפיו אותות קירבה וחיבה מיוחדים.

האדמו"ר מטשרנוביל רבי משולם זושא זצ"ל

האדמו"ר מבאבוב זצ"ל בעל ה'דברי שלמה'

האדמו"ר משומרי אמונים, רבי אברהם חיים הכהן ראטה זצ"ל

האדמו"ר מטשרנוביל שליט"א

בהזדמנות אחרת, זמן מה, לאחר שהחל לכהן באדמורו"ת הגיע רבי יצחק אייזיק אל האדמו"ר שליט"א, והאדמו"ר ביקש ממנו שיברך אותו, לאחר שהפציר בו נענה רבי יצחק אייזיק ובירך את האדמו"ר שיזכה לפעול ישועות עבור כלל ישראל.

ועמך כולם צדיקים

למרות היות רבי יצחק אייזיק חוטר למשפחת בית אבותיו שנמנו על חצר הקודש דינוב, והיותו חסיד נלהב בלב ונפש של האדמו"ר בעל 'שפע חיים' מצאנז זצ"ל, אשר את מרותו קיבל עליו. היה רבי יצחק אייזיק נוהג בהכנעה יתירה מול כל האדמורי"ם, והיה נזהר מאוד בכבודם ולא היה מניח בשום אופן לומר ביטוי שיש בו משום זלזול על אי מי מבין האדמורי"ם.

ואין הכוונה על דיבורים רעים, לשון הרע ורכילות חס ושלום, מהם היה רבי יצחק אייזיק נזהר ביותר, וברח כמטחוי קשת ולא היה ניתן לדבר במחיצתו על שום אדם מישראל.

אולם, כשהגיעו הדברים אודות האדמורי"ם היתה זהירותו של רבי יצחק אייזיק רבה ומופלגת בכך, שגם בדברים פעוטים של מה בכך, שאפשר ויש בהם קצת מיעוט מכבודם הרם של האדמורי"ם, נזהר ביותר.

רבי יצחק אייזיק אף היה מסתופף בעצמו בכל הזדמנות, בצילם של האדמורי"ם שבדורו, ביניהם נמנים האדמו"ר בעל 'דברי שלמה' **מבאבוב זצ"ל**. **האדמו"ר** מטשרנוביל **רבי** זושא **זצ"ל**, **ולאחר מכן אצל בנו וממלא מקומו האדמו"ר רבי** מנחם נחום **שליט"א**. **האדמו"ר** מאשלג **רבי** שלמה בנימין הלוי **זצ"ל**, **האדמו"ר** משומרי אמונים **רבי** אברהם חיים הכהן זצ"ל, האדמו"ר מביאלא, רבי דוד זצ"ל ועוד.

אחת בשנה

מיוחדת היתה הסתופפותו של רבי יצחק אייזיק בצל האדמו"ר **מבעלזא** רבי **אהרן** זצ"ל, אליו נסע במיוחד מדי שנה בשנה, טרם המלחמה[278], כדי לשבות במחיצתו שבת אחת.

---

278 לאחר מכן, בהעלותו של רבי יצחק אייזיק לארץ הקודש, כבר היה לאחר הסתלקותו לשמי רום של האדמו"ר זצ"ל בכ"א מנחם אב תשי"ז.

גם אצל האדמו"ר מבעלזא שליט"א המשיך רבי יצחק אייזיק זצ"ל להגיע מפעם לפעם, כמו באחד מלילות החנוכה וכיוצא בזה.

זאת כאות הכרת הטוב על הברכה לה זכה בבעלזא, מזקנו רבי **ישכר דוב** זצ"ל, האדמו"ר מ**בעלזא**, בהיותו חתן טרם חתונתו.

כאמור, זקף רבי יצחק אייזיק לזכות ברכה זו, את הצלתו הפלאית ממות לחיים פעם אחר פעם.

רבי יצחק אייזיק זצ"ל, לימינו של האדמו"ר מצאנז שליט"א, בשולחן הטהור בפורים

פרק כו

זקן שקנה חכמה

הרבי שהפך לתלמיד

דרכם של בני אדם שהם מתרגלים למצבם וקשה עליהם לשנות ולהתאים את עצמם למצב חדש וככל שהאדם מבוגר וקשיש יותר, ההתרגלות עולה לו ביתר קושי.

אולם, לא כן היה רבי יצחק אייזיק, שכן מטענים של גבורה ועוצמה היה לו, וביכולתו היה ברגע אחד להשתנות ולהתאים את עצמו למציאות החדשה אליו נקלע, כפי שאנו למדים מן העובדה שלפנינו.

היה זה בערוב ימיו, באמצע לימודו עם אחד התלמידים הרגיש רבי יצחק אייזיק כי כוחותיו עזבו אותו ואין באפשרותו להמשיך וללמד כהרגלו וכדרכו כל הימים.

כאילו שלפתע פתאום קפצה עליו הזקנה, וכעת באמצע לימודו החל להרגיש כי כוחותיו אינם כתמול שלשום.

לפתע נזקק רבי יצחק אייזיק לסיוע ולסעד שילמדו עמו. אדם מן השורה היה מתעצב אל לבו, ומשך שעות או ימים מתאבל על כוחותיו האוזלים והולכים ממנו ואלו היו מפריעים ללימודו.

אולם רבי יצחק אייזיק, לא איבד עשתונותיו ועל אתר ביקש מתלמידו כי מעתה יואיל בטובו לקרוא לפניו וללמוד עמו את סדרי ההוראה. מאחר שהוא מרגיש שכבר אין ביכולתו ללמדו.

ורבי יצחק אייזיק, קיבל זאת כדבר המובן מאליו. ובשמחה כפולה ומכופלת, כי מעתה עליו ללמוד על ידי אחרים, וזה מה שה' שואל מעמו בעת הזאת.

תמונה נדירה של רבי יצחק אייזיק זצ"ל בבית המדרש שע"י נוה הורים "שפע חיים", בקרית צאנז נתניה, חוה"מ סוכות תשנ"ח (צולם ע"י י. א. בלומנטל)

כי הם חיינו

בהיות רבי יצחק אייזיק דבוק בתורה, לא היה יכול בלעדיה. כאותו דג שאינו יכול לחיות ללא מים, כך חש רבי יצחק אייזיק שהתורה היא נשמת חייו.

בערוב ימיו כאשר נחלש וכבר לא היה יכול ללמוד כהרגלו, החל לומד ומשנן משניות, אך מאוחר יותר כשגם זה היה קשה עבורו, החל להתלונן בפני מקורביו: "אם איני יכול ללמוד - למה לי חיים!" והיה מרבה לומר כי אם כך ברצונו להיפטר מהעולם. דברים אלו היו למורת רוחם של בני משפחתו, והם ניסו להרגיע את רוחו הסוערת באמתלות שונות, אך הוא מיאן להירגע ורוחו לא היתה עמו.

הבוחר בשירות ותשבחות

הפתרון שנמצא היה על פי בקשתו של נכדו שעדיין היה בחור צעיר לימים, הוא פנה אל זקנו בבקשה, כי מעתה ירבה באמירת תהילים.

תחילה ניסה רבי יצחק אייזיק לטעון, כי זמן אמירת תהילים היא בשבת קודש, אבל בימות החול עליו ללמוד, אך לאחר שהנכד הזכיר את דברי חכמינו ז"ל שדוד המלך ביקש לפני הקדוש ברוך הוא, שיהיה העסק באמירת תהילים חשובה ומרוצה ומקובלת לפני המקום כנגעים ואהלות.

נוסף לכך, הוא הוסיף שיש המבארים את דברי חכמינו ז"ל[279] בן תשעים לשוח, שהכוונה היא לתפילה, כפי שאנו מוצאים על הפסוק ויצא יצחק לשוח בשדה, שפירשו חכמינו ז"ל שאין שיחה אלא תפילה. שבהגיע האדם לתשעים שנותיו כאשר קשה עליו הלימוד ביגיעה ובסברא כדרכו כל הימים יוכל להרבות באמירת תהילים.

רבי יצחק אייזיק קיבל את דבריו ונרגע. ואכן, מאז החל מדי יום ביומו במשך שעות רבות להשתפך לפני בוראו באמירת מזמורי תהילים והיו המזמורים נאמרים על ידו בקול נעים, בגילת ורנן, בדביקות, בלהט ובהתלהבות עצומה, מלה במלה כמונה מעות[280].

---

279 אבות פרק ה משנה כו.

280 רבי אברהם שלמה (ב"ר אלימלך) ראטה הי"ו מקרית צאנז, נתניה.

כי ביום הזה

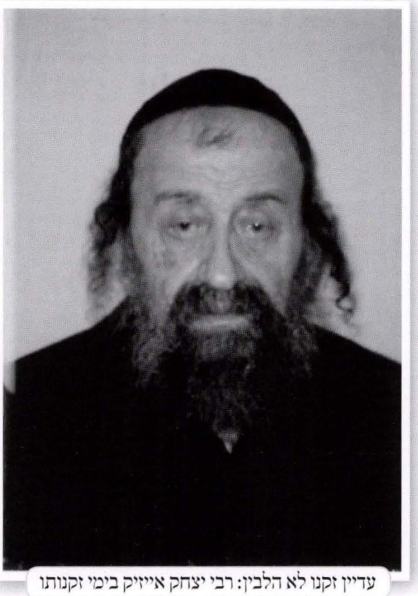
ביום הכיפורים כשנתיים קודם פטירתו כשכבר היה חלוש ביקש לומר את כל ספר תהלים כמנהגו, ואולם בבית בו התגורר בקרית צאנז בנתניה - ביתו של רבי צבי שנק הי"ו, שטיפל בו במסירות מופלאה בשנותיו האחרונות - היו האורות כבויים בשעות אלו[281].

על כן, לא חסך רבי יצחק אייזיק מאמץ מעצמו ולמרות חולשתו הגיע לבית המדרש, שם החל באמירת כל ספר תהילים כהרגלו והמשיך להתפלל כל היום בלי לפרוש למנוחה.

שכר על הפרישה

כאשר הרגיש רבי יצחק אייזיק כי שוב אינו יכול למול את ילדי ישראל, התמלא בשמחה של מצוה. - זאת על אף שכל השנים שש ושמח בתפקידו הרם להכניס ילדי ישראל תחת כנפי השכינה והוא המל היה דומה לכהן המקריב את הקרבן לריח ניחוח.

כי נפשו של רבי יצחק אייזיק אשר חשקה בתורה, לא היתה יכולה לכלוא את רגשותיה שמעתה יוכל להוסיף שעות נוספות להתענג בלימוד התורה. כשהוא מדגיש כי עיקר שמחתו היא מאחר שבריתות המילה אותם ערך נטלו ממנו זמן רב טרם המילה ולאחריה כדי לבדוק את הרך הנולד.

עדיין זקנו לא הלבין: רבי יצחק אייזיק בימי זקנותו

מה הן דאגות!?

גם בימי זקוניו עדיין לא הלבין זקנו של רבי יצחק אייזיק. היה ואי מי אמר לרבי יצחק אייזיק במליצה כי כשהוא

281 מלבד אור שבקע מחדר השירותים. רבי יצחק אייזיק סירב להשתמש בו לצורך אמירת דבר שבקדושה.

בית המדרש בעלזא ברחוב בעלזא בבני ברק

עומד ליד בנו רבי יוסף שזקנו כבר הלבין לפני זמן רב. נראה כאילו רבי יצחק אייזיק הוא בנו של רבי יוסף.

כשהלה מוסיף ושואל את רבי יצחק אייזיק על כך שעדיין לא הלבין זקנו: "וכי לא היה לכם דאגות בחייכם, הלוא הייתם בגלות סיביר!?" נענה רבי יצחק אייזיק ואמר לו: "וכי זה יכונה דאגות!? דאגות היא להעמיד את החלף על תילה, שיהיה כשר בתכלית הראויה"[282].

ונאים הדברים למי שאמרם. כי בשעה שהיה רבי יצחק אייזיק עומד ומשחיז את הסכין ומעמידה שתהא כשרה וראויה, הורגש בסביבתו אימה ומורא חיל ורעדה. ואף בסוף ימיו שכבר לא היה שוחט בעצמו. עדיין בערב יום הכיפורים לא ויתר ושחט בעצמו, כשהוא עומד במשך שעה ארוכה ומעמיד את החלף, שיהיה יפה ומהודר.

282 בנו רבי יוסף זצ"ל בהקדמה לספרו שיח יוסף ח"ג.

העומדים סביבו באותה עת, המה מעידים כי ההתעוררות שניכר על רבי יצחק אייזיק באותה עת, עבר מעל ומעבר להתעוררות הרבתית שניכר עליו במהלך כל יום הקדוש.

כולם שוים לטובה

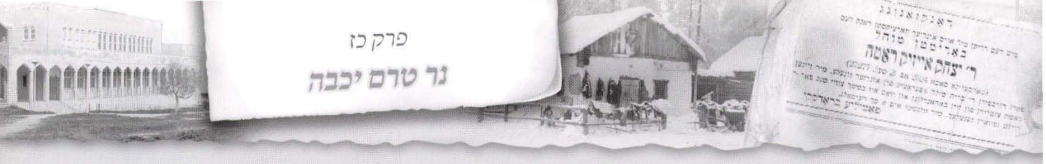
גם לעת זקנתו של רבי יצחק אייזיק ככלות כוחותיו של רבי יצחק אייזיק, עדיין היה עמל בעבודת בוראו כצעיר ונמרץ. עליו ניתן להמליץ בן צ' כבן כ' שכולם היו שווים לטובה לעבודת הבורא.

למרות חולשת גופו היתה נפשו איתנה וחזקה לכל הקשור לעבודת ה', ובכח נעורים המשיך להגות בגמרא ותוספות, ולהשכים קום לאמירת תהילים בבית המדרש 'בעלזא' בבני ברק עיר מגוריו, מנהג שנתקדש אצלו.

אף טעם היה לו בדבר מדוע בחר לו בית מדרש זה למושב לו בעבודת ה', בגין הברכה אותו קיבל בצעירותו מהאדמו"ר מבעלזא זצ"ל. כהכרת הטוב קבע את חוק עבודתו ולימודו בבית מדרש זה המסונף ומחובר לאותו טהור למורשתו הרוחנית והטהורה של אותו צדיק וקדוש.

רבי יצחק אייזיק ז"ל עם נינו רבי עזריאל זעליג ישעיה נוימאן (בן רבי יוסף צבי, חתן רבי אריה)

פרק כז

נר טרם יכבה

בית חדש

בשנת תשנ"ה לערך בהיותו בן תשעים ושנים עבר רבי יצחק אייזיק אירוע מוחי. אושפז רבי יצחק אייזיק זצ"ל בבית החולים.

בני המשפחה הבינו כי מעתה שוב אין רבי יצחק אייזיק מסוגל להיות לבדו בביתו. והוא צריך סעד לתמכו, ועל כן, חיפשו עבורו מקום להתגורר, בה ידאגו לכל צרכיו ויהיה כראוי לפי כבודו. ומן השמים זיכו את רבי **צבי שנק** הי"ו מקרית צאנז ובני משפחתו באורח נכבד זה, ולאחר שיצא רבי יצחק אייזיק מבית החולים הובא לביתם, כאן התגורר בשנותיו האחרונות.

רבי יצחק אייזיק הובא מבית החולים ישירות לביתו החדש. לאחר ימים מועטים התעניין רבי יצחק אייזיק מתי יחזירו אותו לביתו, מדבריו ניכר כי עז רצונו וחפצו לשהות בביתו, בה היה רגיל מימים ימימה. אך הוא נענה כי מעתה יהיה בית זה מעונו הקבוע.

שוב לא שאל רבי יצחק אייזיק זצ"ל מאומה ולא הוציא הגה מפיו על רצונו לשוב לביתו או שהביאוהו למקום חדש בלי לשאול את פיו על כך, אלא השתלב בביתו החדש עם בני משפחת שנק כדבר טבעי ומובן.

דורשין לשבח

כאן המקום לספר בשבחם, עד כמה נהגו בו כבוד רב, רבי צבי ונוות ביתו ובהערכה ובהערצה עמדו לימינו, שלא יחסר לו מאומה ויוכל לנהוג ולהמשיך בהליכותיו הקדושות, כדרכו תמיד, ועמדו לימין זוגתו מרת **חיה רחל** ע"ה.

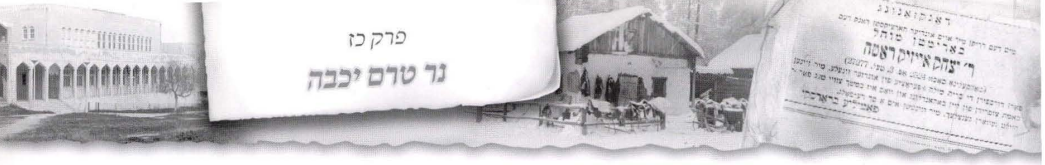
אף בני משפחתו של רבי יצחק אייזיק אשר הגיעו אל מעונם בכדי לשהות בצלו של הסב הגדול רבי יצחק אייזיק התקבלו במקום בכבוד מלכים, עד שלעונג ולכבוד רב היה נחשב השהיה והביקור אצל הסב.

עם נכדו רבי אלעזר אלימלך באקאן, חתן רבי אלימלך ראטה

עם נינו רבי חיים דוד באקאן בן רבי אלעזר אלימלך באקאן

לעמוד לפניך

למרות תשישותו הרבה וחולשתו בתקופה זו לא שינה רבי יצחק אייזיק את דרכו בקודש, והלהט הפנימית גברה על מכאובי וחולשות הגוף.

דוגמא לכך יסופר כי אף בימים אלו כאשר נאלץ לסעד לתומכו, כאשר בהשכימו משינתו באמצע הלילה, היה צריך לברך ברכת 'אשר יצר', לא ויתר מלהלביש מגבעת ומלבוש עליו ואבנט ביודעו לפני מי הוא מברך[283].

בקדושה של מעלה

בהגיע ערב יום הקדוש, למרות הקושי הרב לא ויתר רבי יצחק אייזיק מללכת למקוה באשמורת הבוקר, זאת הגם שבכל פעם היתה ההליכה למקוה כרוך בקושי רב ובמסירות מיוחדת ונמשך זמן רב, וכבר היה נזקק לסעד

283 רבי צבי שנק הי"ו, קרית צאנז נתניה, אצלו שהה בשנותיו האחרונות.

רבי צבי שנק הי"ו מלוה את רבי יצחק אייזיק זצ"ל ברחוב רבי עקיבא פינת רחוב דברי חיים בקרית צאנז, נתניה, כ"ז אדר א' תשנ"ז (צולם ע"י י. א. בלומנטל)

לתומכו. בצהרי היום שוב ביקש רבי יצחק אייזיק, כי קדוש היום לאדוננו ועליו ללכת פעם נוספת להתקדש בקדושה של מעלה. לעיתותי ערב, טרם התקדש החג התאמץ רבי יצחק אייזיק בשלישית והפציר ששוב יסייעו בעדו ללכת למקוה, כמנהג אנשי מעשה, להתקדש שוב טרם התקדש היום. שלש פעמים של מאמץ עילאי, טרחה רבה ועצומה, ששיקפה היטב את הערכה והחשיבות הגדולה שייחס רבי יצחק אייזיק לטבילה במקוה, עליה מסר נפשו כל השנים[284].

קדוש יאמר לו

היה ושמע שיחת הבריות ששוחחו בזלזול כלפי אחד האדמורי"ם, העיר רבי יצחק אייזיק ואמר להם כי מדה זו אינה נכונה, שכן אמרו צדיקים כשהם מתבלים את דבריהם במליצה על הפסוק העשירי יהיה קודש, כי עשרה יהודים שאומרים על יהודי שהוא קודש, הוא זוכה להתקדש בקדושה עילאית, ועל כן, שוב יש להיזהר ביותר בכבודו[285].

מצות מצוה

כשהגיע חג המצות נאלצו לרסק את המצה עבור רבי יצחק אייזיק, כדי שיוכל לקיים את המצוה כהלכתה. הצטער אותו צדיק רבי יצחק אייזיק מאוד על כך שהוא אינו יכול לקיים את המצוה בהידור ובשלימות כראוי. ולא נחה דעתו עד שהוברר והוכח כי לקיום המצוה די ומספיק לכתחילה, בכך שאוכל את המצה, הגם שהיא מרוסקת ואין מן הצורך שתהיה שלימה.

הכון לקראת אלוקיך

בחודש תשרי חל הרעה במצבו, שהלכה והחמירה במהלך החורף, על כן גמר אומר בנו רבי יוסף זצ"ל לחזר אחר מנין שיאמרו עמו את פסוקי הוידוי כפי שנוהגים לומר בעת יציאת נשמה, באומרו הלוא כבר אין בכוחותיו לחטוא, וכעת הוא בדעה צלולה, ומי יודע מה יולד יום. וכך היו אומרים את הוידוי כשרבי יצחק אייזיק מצטרף עמהם בהתלהבות ולהט.

284 רבי אברהם שלמה (בן רבי אלימלך) ראטה הי"ו מקרית צאנז, נתניה.

285 רבי אברהם שלמה (בן רבי אלימלך) ראטה הי"ו מקרית צאנז, נתניה.

זכה רבי יצחק אייזיק זצ"ל וכבר חדשים ספורים טרם הסתלקותו, קיים בעצמו "הכון לקראת אלוקיך" אחר תשובה מאהבה לקראת עלותו לפני המלך המשפט לתת דין וחשבון מפעלה[286].

אראלים אוחזים בארון

בימיו האחרונים של רבי יצחק אייזיק חלה ואושפז במרכז רפואי קרית צאנז, נתניה.

למרות מצבו הגופני הירוד ועובדת חולשתו המרובה, ניכר אצילותו ועדינות נפשו הטהורה של רבי יצחק אייזיק.

בימיו האחרונים היה שרוי בתרדמה על פי הוראת הרופאים. עם זאת, היה לפלא כיצד תוך כדי שהוא רדום במצב קשה, היה רבי יצחק אייזיק עסוק לסדר את כיפתו על ראשו ללא הרף שלא תפול. עובדה שנחרטה בזכרונם של כמה וכמה ששהו ליד מיטת חוליו באותם הימים[287].

בימים אלו הביע רבי יצחק אייזיק את משאלתו ובקשתו שלא ישאירו אותו בבית חולים, כי ברצונו להיפטר מן העולם בבית. ואכן, כשנוכחו כי אין אפשרות להועיל בבית חולים יותר מן השהות בבית החזירו אותו לביתו של רבי צבי שנק הי"ו.

ביום ראש חודש ניסן תשנ"ט, נשבה ארון הקודש, ורבי יצחק אייזיק הסתלק לבית עולמו, כשהוא בן צדי"ק וא"ו שנים. בפטירתו השאיר אחריו דור כואב ודואב שאיבד את אחת הפנינים הזוהרים שבו.

הגה"צ ר' יצחק אייזיק הכהן רוט זצ"ל

המונים מתושבי נתניה וכבי ברק, ליוו אמש למנוחות את הגה"צ רבי יצחק אייזיק הכהן יום זצ"ל, שנפטר אתמול בש... את הצליח לחיות.

נולד לפני צ"ה שנים לאביו ...רה"ח רבי אברהם שלמה זצ"ל בגליציה. בבית של תורה וחסידות וירש"ט טהורה גדל והתחנך ובאווירת הקדושה שאפפה את הבית ספג חינוכו הטהור ברוח התורה, היראה והחסידות הצרופה בנתיבות נעלות.

בבחרותו למד אצל הגאון רבי דוד זצ"ל, אב"ד באקונסק מגזע ה"בני יששכר", והיה חבר לבנו רבי אלתר ראובן הי"ד. יחדיו עמלו על התורה מתוך יגיעה עצומה עד שנחשב כבר בתקופה בחרותו כבקי נפלא בחדרי התורה ובמכמניה, והיה בקי בשולחן ערוך ובנושאי הכלים עד לסעיפים הקטנים. לא בכדי זכה להתעטר בכתרה של הלכה בהיותר יורה יורה דין יודין, על ידי פוסקי וגדולי התורה דזוק"ל.

בהגיעו לפרקו, נשא לאשה את רעייתו, בתו של ש"ב, הגאון רבי משה אהרן ברנ־ שטיין זצ"ל, שכיהן כראש הישיבה בעיר בוכניא. בהוראת הגה"צ רבי אשר מאיר זצ"ל, אב"ד בוכניא, שהיה נו"נ לבעל הדברי חיים מצאנז, קיבל על עצמו להיות שוחט ובודק בקהילה זו.

עם עלות הכורת על יהודות אירופה, הגלה לסיביר, שם עבד בעבודות פרך ונזהר במ־ סירות נפש בל תתואר על שמירת שבת כהלכתה, והתגא־ לות במאכלות אסורות.

לאחר המלחמה הגיע לצרפת ומשם לברזיל, שם המשיך במלאכת הקודש של שוחט ובודק בקהילה החרדית, כש־ הוא מקדיש את עיקר זמנו ללי־ מודים וישבתו מהשיעה 10 חצי 3.00 לפנות בוקר לעבודת בוראו. בכל שבת היה מגיע בשעה 2.00 לפנות בוקר לבית המדרש דחסידי בעלזא בבני ברק לאמירת תהילים ברציפות, כשאינו מפסיק בדיבור מהחל ועד כלה.

לבני משפחתו סיפר תמיד, כי זכה לאריכות ימים ושנים לאחר שזכה לברכתו של הג־ ה"ק רבי ישעכר דוב זצוק"ל מבעלזא, שבירכו באריכות ימים ושנים ובזרע בירך ה־ "ברכתו של האדמו"ר זצוק"ל היא שליוותה אותי כל ימי חיי, גם בתקופת גלות סיביר ובכל התלאות שעברתי כל ימי חיי", אמר.

בתקופה האחרונה עבר להתגורר בנתניה, שם נפטר אתמול.

בהלוויתו, שיצאה בשעות אחר הצהריים, השתתפו המו־ נים מתושבי קרית צאנז, ובראי שם כ"ק האדמו"ר שליט"א מצאנז, שספד לו נרגשות ועמד על תמותו של חסיד אמיתי. כמו כן ספד לו בנו, הגאון רבי יוסף רוט. עם תום דברי ההספד, יצאה ההלוויה לעבר ישיבת בית דוד בבני ברק, שם המתינו המונים מתושבי העיר.

דברי הספד והתעוררות הש־ מיעו אב"ד זכרון מאיר הגר"ש וואזנר ובנו הגאון רבי יוסף רוט, דיין בבית הדין של הגר"ע קרליץ ורב בהמ"ד "בית דוד". משם המשיכה ההלוויה לבית החיים של נציבי ישיבת פוניבז', שם נטמן.

הותיר אחריו את בניו, הר־ ה"ח רבי אריה, הרה"ח רבי אברהם שלמה והגאון רבי יוסף, כלדים ונינים.

ת.נ.צ.ב.ה.

(המשך בעמוד 6)

ברוך דיין האמת
ובלה עטרת ראשנו

בצער רב ויבוכון קורי אנו מודיעים על סילוק של אבינו מבנו ראש כל המשפחה, האי גברא רבה צדיק בעבודתו, תלמיד חכם מופלג, עובד ה' כל עיתותיו ללא הפסק בכל מצב שהיא, לא פחדין טיבותא למשהיה

הגה"צ הרה"ח **יצחק אייזיק**
הכהן רוט זצללה"ה

בן מהרר"ר אברהם שלמה זצ"ל

יושבים שבעה עד יום חמישי בבוקר בבית בני הרב רוט
רש"י 10 ב"ב

זמני התפילה: שחרית: א. 7.00 ב. 7.15
מנחה: א. 13.00 ב. 17.30 מעריב בזמן
זמני ניחום אבלים
בוקר 10.00-13.30 אחה"צ 16.30-22.00
המשפחה האתאבלת
יום שני אור ליום שלישי לאחר תפילת ערבית חרב רוט שליט"א לא ישהה בביתו

מודעת אבל וכתבה בעיתונות על הסתלקותו של רבי יצחק אייזיק זצ"ל

286 רבי אברהם שלמה (בן רבי אלימלך) ראטה הי"ו מקרית צאנז, נתניה.

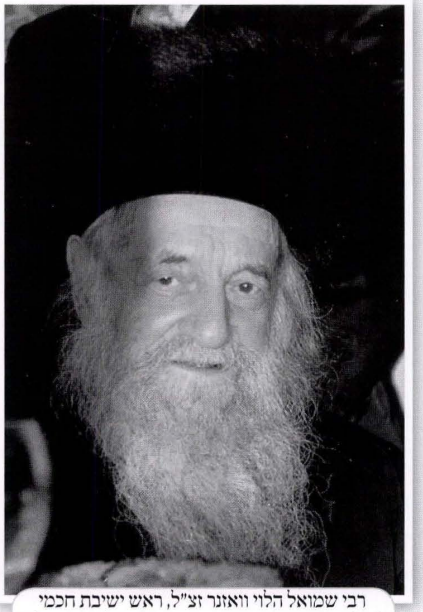
287 רבי שלום משה (ב"ר אלימלך) ראטה הי"ו ממונסי.

בני רבי יצחק אייזיק, רבי אברהם שלמה זצ"ל, ויבדלחט"א רבי אריה הי"ו

הלווייתו יצאה מקרית צאנז, בנתניה שם הספידו אותו האדמו"ר שליט"א מצאנז, בני רבי יצחק אייזיק, רבי יוסף זצ"ל, ויבדלחט"א רבי אריה הי"ו.

משם המשיכה הלוויה לבני ברק שם הספידו רבי **שמואל הלוי וואזנר** זצ"ל בעל "**שבט הלוי**" ובנו רבי **אברהם שלמה** ז"ל.

רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל, ראש ישיבת חכמי לובלין וגאב"ד זכרון מאיר בבני ברק ובעל "שבט הלוי"

ונטמן בבית העלמין פוניבז', בסמיכות למקום קבורתם של זוגתו מרת **חיה רחל** ע"ה ושל בנו רבי **אלימלך** ז"ל.

עדה המצבה

לאחר פטירתו התלבטו בניו ביניהם מה לכתוב על מצבת קברו.

בין הדברים שקלו האם יוטב לכתוב עובדת היותו שו"ב. אולם העובדה כי רבי יצחק אייזיק לא ראה בכך מעלה ושבח[288], הכריעה את הכף שלא להזכיר את היותו שו"ב.

288 כטענת בנו רבי יוסף זצ"ל.

המצבה על קברו של רבי יצחק אייזיק ראטה זצ"ל

פ"נ
צדיק מנעוריו
תלמיד חכם מובהק
אשר באהבתה שגה תמיד
וכתלמיד נאמן לתורת רבותיו
לק"ק באקווסק
דינוב - שושלת בעל "בני יששכר"
קיים בנפשו חבר אני
לכל אשר יראוך
עובד השם בטהרה כל עתותיו
ולא מחזיק טיבותא לנפשיה
ומהרפתקאות רבות ותמורותיהן
וזעם צר אויב וגולה
לא נמוטו פעמיו
מלדבוק בעדוות השם
הגה"צ הרה"ח
יצחק אייזיק הכהן **ראטה**
זצללה"ה
בן הרה"ח הצדיק
אברהם שלמה ז"ל

נלב"ע בשיבה טובה
גם בני רבעים יולדו לו
ביום חמישי לסדר ויקרא
ראש חדש ניסן התשנ"ט
תנצב"ה

פרק כח

זוגתו

מרת חיה רחל ע"ה

בת רבי משה אהרן ברנשטיין

אשת חבר

כל ימי חייה השתדל רבי יצחק אייזיק לכבד ולהוקיר מאוד את זוגתו החשובה והנכבדה.

מאידך מאחר שהכיר את רום ערכה ואת הבית הרם בה התגדלה, שמחמת כן היא משכלת להבין על נכון את דרכם והתנהגותם של חסידים ואנשי מעשה המתכחשים לגופם ולבריאותם, ורק עבודת בוראם עומדת לנגד עינם. על כן, היה רבי יצחק אייזיק מרבה להסתיר ממנה את הליכותיו ומעשיו הגדולים.

אך היא מצדה דאגה עבורו והתעקשה עמו שישגיח על עצמו באכילה ושתיה ושאר צורכי הגוף כפי הצורך.

למרות שפעמים רבות הצליח רבי יצחק אייזיק להערים עליה ולהתנהג כרצונו ושאיפותיו הגדולות. על אף אזהרותיה החוזרות ונשנות של זוגתו, היא היתה מעריכה ומעריצה אותו על כך ביודעה כי כוונתו זכה ונכונה.

עזר כנגדו

לזכותה אף נזקף את כל אותם מצוות ומעשים טובים שעשה רבי יצחק אייזיק זצ"ל במסירות נפש ממש.

בתקופת היותם בד'זאמבול, היא היתה המארחת שטיפלה באורחים הרבים, ביניהם היו מצורעים ומוכי שחין.

יותרת על כך, בהיות שהיא כשלעצמה היתה מקפידה מאוד על סדר ונקיון. לא יכלה להתכחש למצבם האומלל של הפליטים במצב חירום זה. תוך שהיא

עומדת עליהם ומשמשת אותם במאור פנים בשמחה ובטוב לבב, כאילו והם היו אורחים עליהם המתינה בכליון עיניים, למרות שאלו היו מטנפים את הבית ומשאירים אחריהם חורבן.

בחורף של שנת תשנ"ו הלכה ונחלשה מרת חיה רחל ז"ל, למרות שכבר זה מספר שנים אשר כבר לא היתה בקו הבריאות, ניכר כעת כי ישנה התדרדרות נוספת.

עד שבליל שבת קודש פרשת תולדות ב' כסלו נסתלקה לבית עולמה, כשהיא בת תשעים וארבע.

ותשחק ליום אחרון

במסע ההלוויה הספידה בעלה הגדול רבי יצחק אייזיק זצ"ל, בדבריו הרבה לשבח אותה ולספר בשבחה, על הקשיים שהיו מנת חלקה כל הימים ועמדה בהם.

בתוך דבריו אף ציין את הקרבתה הגדולה בכך שהיא הסכימה להינשא אליו, כרצון אביה[289].

רגבי העפר - בבית העלמין בבני ברק - שכיסו עליה, טמנו תחתם מסכת חיים של מסירות ונאמנות רבה לה' ולתורתו, כפי שנחקק על גבי מצבתה.

על מצבת האבן אף נחקק זכרונה של הבת התינוקת חנה מינדל ע"ה שנסתלקה בדמי ימיה בהיותם בסיביר.

289 ראה על עובדה נפלאה זו בפרק ד.

גל עד

המצבה של מרת חיה רחל ראטה ע"ה, זוגתו של רבי יצחק אייזיק זצ"ל. בשולי המצבה נחקק זכרה של בתם התינוקת ע"ה שנספתה בסיביר

פ"נ
אשת חיל כשרה
בטח בה לב בעלה
צופיה הליכות ביתה
לחם עצלות לא אכלה
וביתה היה פתוח לרווחה
הרבנית החשובה
מרת חיה רחל ראטה ע"ה
בת הגה"צ
ר' **משה אהרן ברנשטיין** ז"ל
אשת יבלחט"א
הגה"צ
ר' יצחק אייזיק הכהן ראטה
הי"ו
נלב"ע בשיבה טובה
גם בני רבעים יולדו לה
בליל ש"ק לסדר תולדת
ב' בכסלו התשנ"ו
תנצב"ה

זכרון לנשמת
הבת התינוקת
חנה מינדל נ"ע
בת ר' **יצחק אייזיק** הכהן
בדמי ימיה ראוה ב"כי טוב"

שער רביעי

זה ספר תולדות אדם

אלה מסעי

תחנות חייו של רבי יצחק אייזיק

זמן נקט

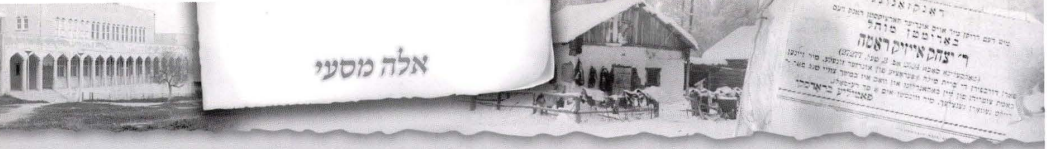
המאורעות של רבי יצחק אייזיק לפי תאריכים

בקרובי אקדש

הספד כ"ק מרן אדמו"ר מצאנז שליט"א

הפיד שבכחונה
הים הבל
קלינינגרד (רוסיה)
ליטא
מרייַמפולה
וייהרובו
גדינייה
גדנסק
סטריגרד גדנסקי
טצ'ב
מלבורק
אלבלג
אולשטין
סובלקי
אלק
גרודני
גבעות מזוריה
גבעות טוחול
גרודזיידז
בילסטוק
לומז'ה
אוסטרולנקה
פארק ביאלוויאסקי
ארוס
טורון
בידגושץ'
צ'יחנוב
אינוברוצלב
וולוצלבק
פלוצק
פולין
ורשה
לגיונובו
סיידלצה
ברסט
ביילה פודלסקה
גנייזנו
קוטנו
אוטבוצק
זיירדוב
קוניו
זגייז'
לודז'
קליש
פביניצה
זדונסקה וולה
רדום
לובלין
חלם
אוסטרוב וויילקופולסקי
סיירדז
בלחטוב
סטרחוביצה
זמושץ'
רדומסקו
קיילצה
ורוצלב
טרנובוג'
סטלובה וולה
צ'נסטוחובה
רמת שלזיה עלית
אופולה
זבייריצייה
מיילץ
ירוסלב
ניסה
ביטום
סוסנוביץ
גליביצה
ז'שוב
פשמישל
קטוביצה
קרקוב
אושוויץ
טרנוב
וייליצ'קה
קרוסנו
אוסבה
ביילסקו ביילה
נובי סנץ'
הרי הבסקידים
הרי קרפטים
אוסטרבה
2,499
צ'דקה
פרשוב
פוטרד
סלובקיה
מרטין
מיחלובצה

אלה מסעי

תחנות חייו של רבי יצחק אייזיק

לינסק	מקום הולדתו ומגוריו בימי ילדותו.
סאניק	מבקר בהיכלו של רבו האדמו"ר רבי דוד מביקאווסק זצ"ל, ששהה במקום לרפואתו.
בעלזא	מבקר בהיכלו של האדמו"ר רבי ישכר דוב מבעלזא זצ"ל, כדי להתברך.
קומנטש	משמש במקום כשו"ב ורב ומו"ץ.
טערווא	מקום בריחתו הראשונה עם פריצתה של מלחמת העולם השניה.
פשעמישל (פרעמיסלא)	כשנרגעו מעט הרוחות עבר להתגורר במקום בתקופה הקרובה.
סיביר	כארבעה עשר חודשים שהה עם משפחתו בתנאים איומים.
דז'אמבול בקזחסטן	התחנה הראשונה לאחר גאולתו מסיביר.
לאדז'	ביציאתו מגלות דז'אמבול התעכב כאן כמחצית השנה.
צ'כיה	בדרכו ללינסק מתעכב במקום, שומע על אובדן ארצו ומולדתו ומחשב את דרכיו לאן ישים פעמיו.
לייפהיים שבגרמניה	מקום מגוריו לעת עתה במחיצת יהודים יראים ושלמים.
פערנוואלד	ביקור במחיצת האדמו"ר רבי יקותיאל יהודה מצאנז קלויזנבורג זי"ע.
פאריז	נוסע לשמש כשו"ב יחד עם בניו רבי אברהם שלמה ז"ל ורבי יוסף ז"ל.
מונטווידאו באורגוואי	עובר להתגורר במקום, כאן בנו רבי אברהם שלמה ז"ל מתקבל כשו"ב.
ריא דע'זשאנירא בבראזיל	עובר להתגורר במקום, כאן התקבל כשו"ב.
בני ברק	בשנת תשכ"ד עלה לארץ הקודש והשתכן בעיר.
אמריקה, ניו יורק	ביקור מיוחד בערוב ימיו, בכדי להשתתף בשמחת הברית להולדת ניניו הראשונים.
קרית צאנז, נתניה	בשנותיו האחרונים החל מתשנ"ג, התגורר בקרית צאנז נתניה.

זמן נקט

המאורעות של רבי יצחק אייזיק לפי תאריכים

תרס"ג	נולד
תרס"ה (?)	נפטרה אמו מרת חיה שרה ז"ל, כשהוא כבן שנתיים
תרע"ד	פרצה מלחמת העולם הראשונה
תרע"ט	**ח"י אד"ב**, נפטרה אמו החורגת, זיוו"ש של רבי אברהם שלמה, מרת שיינדל ז"ל
כ"ח אד"ב,	נפטר אביו רבי אברהם שלמה, ורבי יצחק אייזיק כבן שש עשרה.
תרפ"ד	בא בקשרי שידוכין עם זוגתו מרת חיה רחל ב"ר משה אהרן ברנשטיין זצ"ל
כ"ט שבט	נפטר רבו האדמו"ר רבי דוד מביקאווסק זצ"ל
תרפ"ה	בפורים שהה רבי יצחק אייזיק בבעלזא, אצל האדמו"ר רבי ישכר דוב זצ"ל והתברך ממנו
כ"ב אדר,	נשא את זוגתו מרת חיה רחל ב"ר משה אהרן ברנשטיין זצ"ל, ועבר להתגורר בבוכניא
תרפ"ז	נולד בנו רבי אלימלך ז"ל
(?)	התחיל לשמש כשו"ב
(?)	נולד בנו רבי אריה הי"ו
תר"צ	**ה' תשרי**, נולד בנו רבי אברהם שלמה ז"ל
תרצ"א	נולד בנו רבי יוסף זצ"ל
תרח"צ	חותנו רבי משה אהרן ברנשטיין זצ"ל, נפל למשכב ועבר להתגורר אצל רבי יצחק אייזיק
תרצ"ט	**ט"ו כסלו**, נפטרה חותנתו מרת חנה מינדל ע"ה ב"ר אלימלך הכהן ראטה ז"ל וא"ר משה אהרן ברנשטיין זצ"ל
תרצ"ט	**ט"ז אלול**, נפטר רבי משה אהרן ברנשטיין זצ"ל חותנו של רבי יצחק אייזיק ז"ל
	י"ז אלול, פרצה מלחמת העולם השניה
	י"ז אלול, רבי יצחק אייזיק ברח עם משפחתו מקומנטש לטערווא

(?) תאריך לא ידוע

ת"ש — **ד' תשרי**, הצבא הסובייטי פלש לפולין והשתלטו על חלקה. כשבשאר שולטים הגרמנים

רבי יצחק אייזיק עבר לפשעמישל.

נולדה בתם התינוקת חנה מינדל (קריינצ'י) ע"ה.

י"ז כסליו, החוק קבע כי על הפליטים לקבל "אזרחות סובייטית"

שלהי החורף, הוכרז על מבצע "פספורטיזציה" כי מי שעדיין לא קיבל "אזרחות סובייטית" עליו לסדר זאת, או להצהיר כי ברצונו לחזור למקומו.

כ"ג סיון, החלה ההגליה לסיביר של כל מי שלא קיבל אזרחות סובייטית. רבי יצחק אייזיק עם בני משפחתו בין הגולים.

בשלהי הקיץ הגיעו לסיביר.

התינוקת חנה מינדל ב"ר יצחק אייזיק ז"ל, נפטרה ונקברה בסיביר.

כ"ח אלול, רבי יצחק אייזיק ז"ל מוצא שלל רב בסיביר, שופר כשר לתקיעה.

תש"א — שבת חנוכה, רבי יצחק אייזיק באחת ממאבקיו על שמירת שבת קודש. מבין כי הוא עומד לשלם בחייו על התעקשותו ומצווה לזוגתו לשמור על הילדים ולשולחם לאחר המלחמה שילמדו בישיבת באבוב.

חג השבועות, רבי יצחק אייזיק שהה במאסר.

תש"ב — **עשרת ימי תשובה**, רבי יצחק אייזיק ומשפחתו עוברים להתגורר בדז'אבמול שבקזחסטן.

תש"ה לערך — יוצאים מגלות דז'אמבול לעבר לאדז' שבפולין.

תש"ו — עובר לצ'כיה וממשיך ללייפהיים שבגרמניה.

מבקר בפערנוואלד אצל האדמו"ר רבי יקותיאל יהודה מצאנז קלויזנבורג זי"ע.

בניו רבי אלימלך ז"ל ורבי אריה הי"ו מצטרפים כתלמידים בישיבת "שארית הפליטה" שנוסד על ידי האדמו"ר מצאנז קלויזנבורג זי"ע.

נוסע לפאריז לשמש כשו"ב, בניו רבי אברהם שלמה ורבי יוסף ז"ל מצטרפים עמו.

תש"ז (?) — עובר להתגורר במונטווידאו בירת אורגוואי. ובנו רבי אברהם שלמה ז"ל מתקבל במקום כשו"ב.

? — עובר להתגורר בריא דע זשאנירא בבראזיל, שם התקבל כשו"ב.

תשכ"ד — עולה לארץ הקודש ומשתכן בעיר בני ברק.

תשנ"ג — עובר להתגורר בבית רבי צבי שנק הי"ו בקרית צאנז נתניה.

תשנ"ט — **ר"ח ניסן**, תם ונשלם מסכת חייו של רבי יצחק אייזיק עם הסתלקותו.

בקרובי אקדש

דברי התעוררות אותם נשא

האדמו"ר מצאנז שליט"א

בעת מסע הלוויה

טוב שלא לומר / אין לנו עסק בנסתרים / ראש חודש ניסן תענית צדיקים / אדם מכם קרבן לה'... / אין מי יקרא בצדק / לעלות כשליח ציבור

טוב שלא לומר

ידוע מאמר העולם על דברי חז"ל[186] סימן טוב לאדם שלא נספד כהלכה. כלומר סימן טוב הוא לאדם זה שהסתלק בזמן שאסור להספיד על פי הלכה. ולכאורה יש להבין מה הסימן הטוב בזה שאסור להספיד.

אך הביאור בכך הוא, שכדי להספיד אדם, יש לדעת מי הוא הנפטר ולספר מה היו מעלותיו ומדרגותיו בתורה ובעבודת ה', בחסידות ובקדושה ולתאר את החיסרון בפטירתו ולומר מה אבדנו עם הסתלקותו.

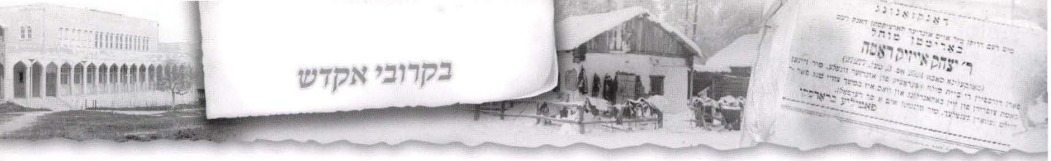
אולם ישנם אנשים שהליכותיהם הם בהצנע לכת וכל ימי חייהם הם מסתירים את מעשיהם מעיניהם של הבריות, שיף עייל ושייף נפיק. וכי כיצד נוכל להספיד אותם כראוי, הלוא לא הכרנו אותם. בפרט כשמדובר על חסידים ואנשי מעשה, בני עליה, בעלי נשמות קדושות וגבוהות ששייכים לדורות קודמים, ואינם שייכים כלל לדורנו. על כן, מסבבים מן השמים שלא יתאפשר להספידם.

אין לנו עסק בנסתרים

אינני ראוי לומר ולהספיד כי לא ראיתי אותו די והכרתיו רק במקצת. יהודי שכל ימיו היה שרשרת אחת של עבודת ה', דביקות בבורא כל עולמים, דביקות בתורה, היה מדקדק בכל קוץ שבהלכה ובכל ענין ממש במסירות נפש, לא זז בדבר כלשהו מן התורה והחסידות ויראת שמים.

---

186 מסכת סנהדרין דף מז עמוד א.

כשהיה נכנס אל **כ"ק אדמו"ר זצוק"ל** היה קם לפניו. כמו כן, שימש כבעל תפילה במשך שנים רבות בימים הקדושים.

זכה ר' אייזיק ויש בו עוד "**סימן טוב לאדם**" בזה שהשאיר אחריו זרע ברך ה', דורות ישרים מבורכים תלמידי חכמים עוסקים בתורה ובמצוות. דבר שאינו מובן מאליו, בדור תהפוכות שעבר עליהם כל כך הרבה צרות ופורעניות.

ראש חודש ניסן תענית צדיקים

על אף שימי ראש חודש אסורים בתענית, שונה היא ראש חודש ניסן שמותר להתענות בו, והיא אף נמנה על הימים שהם "תענית צדיקים"[187].

שכן מצינו כמה פעמים, שדווקא ימים גבוהים ורמים, היו מיועדים לסכנה ולפורענויות. דוגמא לכך היא יום חינוך המשכן, שם נאמר[188] "בקרובי אקדש ועל פני כל העם אכבד" ובאותו יום מתו נדב ואביהוא שהיו שני צדיקי הדור, כפי דברי המדרש[189], שמשה רבנו אמר: "עכשיו אני רואה שהם גדולים ממני וממך".

והנה ימי חודש ניסן, הם ימים קדושים וגבוהים מאוד ומסוגלים לגאולה, כדברי חז"ל "בניסן נגאלו ובניסן עתידים להיגאל[190]", על כן בימים קדושים אלו, שעלולים להיות מסוכנים בבחינה של "בקרובי אקדש" אנו זקוקים ביותר לרחמים. [ומטעם זה מתענים הצדיקים בראש חודש ניסן, שירחמו עלינו מן השמים].

אדם מכם קרבן לה'...

וכפי שנאמר בפרשת השבוע[191]: "**אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם**". ובקשתנו מאת השי"ת שנוכל לקיים את המקרא כפשוטו, להקריב תמידין כסדרן ומוספין כהלכתן, וקרבן החג בכל מועד וזמן, "מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן" כפי שהיה בזמן שבית המקדש היה קיים.

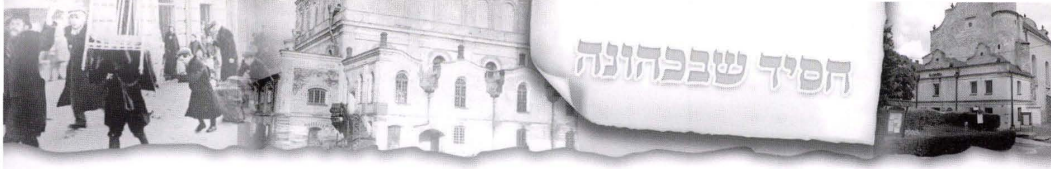
187 שולחן ערוך סימן תקפ סעיף ב.

188 ויקרא פרק י פסוק ג.

189 ויקרא רבה פרק יב אות ב ומובא ברש"י.

190 מסכת ראש השנה דף יא עמוד א.

191 ויקרא פרק א פסוק ב.

שכן כל עוד אנו שרויים בגלות ואיננו יכולים לעלות וליראות ולזכות ולקיים את הדברים כפשוטן. מתקיימים בנו דברי התורה הזאת באופן ש"**אדם**' כי יקריב '**מכם קרבן**"', שישנם קרבנות שהם מן האדם[192].

ועל אף שענין זה עמוק מי ימצאנו, ואיננו יכולים להבין מהו "בקרובי אקדש", שבשמים ישנם חשבונות שאינם מובנים אצלנו, ובשמים ממעל ששים ושמחים בנשמה של אדם, שמגיעה לעולם הנשמות לאחר שחי בעולם הזה כדבעי, ומביא עמו את כל מעשיו ואת כל שנותיו. כדברי חז"ל[193] "רוכב ערבות שש ושמח בבוא אליו נפש נקי וצדיק", ואלו הם הקרבנות שעולים לריח ניחוח לפני ה' ומרבים את שמחת ראש חודש בשמים ממעל כמו שנאמר[194] "וביום 'שמחתכם' ובמועדיכם ובראשי חדשיכם".

עם זאת, עבורנו עובדת הסתלקותו של הצדיק היא צער גדול. ועל אף שאסור להספיד ולעורר לבכי, עדיין מוטלת עלינו החובה לפשפש במעשים, (והרהרתי היום בשעת התפילה) שבוודאי 'כל' בית ישראל יבכו את השריפה... על אף שרבי אייזיק לא התגורר כל השנים כאן בעירנו[195], רק שהה כאן לאחרונה, זכותו בוודאי הגינה עלינו, כדברי חז"ל על הפסוק היש בה עץ[196].

אין מי יקרא בצדק

כל עוד התהלך ר' אייזיק בינינו, היינו בטוחים כי כיון דאיפלג איפלג[197] ויאריך ימים ובוודאי ילך עמנו לקראת משיח צדקנו... סמכנו יתדותינו על כך, כי לכל הפחות יהיה אחד ומיוחד בינינו, שיהיה ראוי לקבל פני משיח צדקנו ועתה גם אותו אבדנו. ואנו עומדים מבוישים בשנת תשנ"ט, כשאיננו יודעים מה יהיה... עד מתי עדיין נסתובב בגלות המר, כשאין מי שמתייחס ומשגיח בעדינו.

---

192 ראה זוהר הקדוש חלק ב דף רלח עמוד א, ברמב"ן ויקרא ט' בא"ד ד"ה ויותר, ובעוללות אפרים ויקרא מאמר שפב, ובליקוטי תורה להרה"ק בעל שו"ע הרב ובעל התניא זצ"ל פרשת ויקרא.

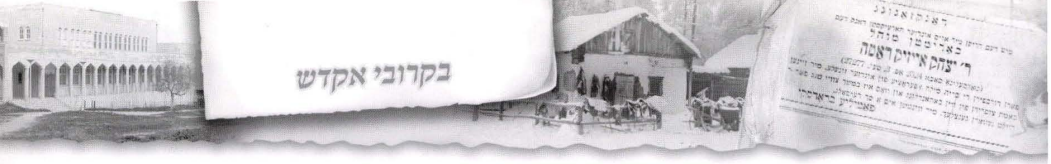
193 מסכת מועד קטן דף כה עמוד ב.

194 במדבר פרק י פסוק י.

195 קרית צאנז, נתניה.

196 במדבר פרק יג פסוק כ, במעשה המרגלים "וראיתם וכו' היש בה עץ" והביא ברש"י ממדרש אגדה, אם יש בהם אדם כשר שיגין עליהם בזכותו.

197 גיטין דף כח עמוד א.

לעלות כשליח ציבור

מבקשים אנו מר' אייזיק, הוא הולך כעת לשורש מחצבתו, שיהיה 'שליח ציבור' ומליץ יושר עבורנו ובמסירות נפשו ילך אל האבות הקדושים, לעורר רחמים ולבקש עבור בני ישראל, שמי שאומר לעולמו די יאמר לצרתנו די. ויבקש מהשי"ת "אתה תקום תרחם ציון ותבנה חומות ירושלים כי עת לחננה כי בא מועד[198]" ועוד בחודש ניסן זה יתחדש עלינו המלכות והחזרת העטרה ליושנה כפי שהיה בימי קדם שבראש חודש ניסן כבר היו היהודים מוכנים עם חבילותיהם בדרכם לעלות וליראות בירושלים עיה"ק.

בוודאי יהיה מליץ יושר עבור המשפחה, הבנים, הנכדים והנינים, שיזכה לראותם ממקומו בשמים ממעל כשהם ממשיכים לעסוק בתורה ובמצוות, וימליץ טוב בעדנו, בעד כל העיירה וכל כלל ישראל.

שנזכה שיהיה "ביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם" בירושלים הבניה, שנזכה ללכת לקראת משיח צדקנו במהרה בימינו[199].

198 תהילים פרק קב פסוק יד.

199 תודותינו לרבי שמעון נתן גליק הי"ו מקרית צאנז, נתניה. מנהל מכון הקלטות, שהמציא לנו את ההקלטה.

